

Grupa Kapitałowa
Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń
Spółki Akcyjnej

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku
sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami
Sprawozdawczości Finansowej

Spis treści

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	4
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	5
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	6
Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	7
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	9
Informacje dodatkowe i noty objaśniające	11
1. Wstęp	11
2. Skład Grupy PZU	13
3. Struktura akcjonariatu	28
4. Skład Zarządu, Rady Nadzorczej i Dyrektorzy Grupy	29
5. Podstawowe zasady (polityka) rachunkowości i kluczowe szacunki i osądy	31
6. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	45
7. Zarządzanie ryzykiem	56
8. Zarządzanie kapitałem własnym	89
9. Wartość godziwa	90
10. Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	99
11. Przychody z tytułu prowizji i opłat	100
12. Przychody netto z inwestycji	101
13. Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	102
14. Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	103
15. Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	104
16. Pozostałe przychody operacyjne	104
17. Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	104
18. Koszty z tytułu prowizji i opłat	106
19. Koszty odsetkowe	106
20. Koszty akwizycji	106
21. Koszty administracyjne	107
22. Koszty pracownicze	108
23. Pozostałe koszty operacyjne	108
24. Podatek dochodowy	108
25. Zysk na jedną akcję	110
26. Wartość firmy	110
27. Wartości niematerialne	114
28. Inne aktywa	117
29. Odroczone koszty akwizycji	117
30. Rzeczowe aktywa trwałe	118
31. Nieruchomości inwestycyjne	120

---

32. Jednostki wyceniane metodą praw własności	121
33. Należności od klientów z tytułu kredytów	122
34. Pochodne instrumenty finansowe	123
35. Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe.....	135
36. Należności	140
37. Utrata wartości aktywów finansowych	140
38. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	149
39. Aktywa przeznaczone do sprzedaży.....	150
40. Wyemitowany kapitał podstawowy oraz inne kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej	151
41. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	154
42. Rezerwy na świadczenia pracownicze	162
43. Inne rezerwy	162
44. Odroczonego podatku dochodowego	166
45. Zobowiązania finansowe	168
46. Inne zobowiązania	171
47. Leasing	171
48. Aktywa stanowiące zabezpieczenie należności, zobowiązań oraz zobowiązań warunkowych	176
49. Aktywa i zobowiązania warunkowe	177
50. Sprawy sporne	177
51. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	181
52. Zatrudnienie.....	184
53. Pozostałe informacje	184

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018 (przekształcone) ¹⁾
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	10	24 191	23 470
Udział reasekuratorów w składce ubezpieczeniowej przypisanej brutto		(1 012)	(755)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto		23 179	22 715
Zmiana stanu rezerwy składki ubezpieczeniowej netto		(89)	(365)
Składki zarobione netto		23 090	22 350
Przychody z tytułu prowizji i opłat	11	4 139	4 109
Przychody netto z inwestycji	12	12 391	10 944
Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	13	278	(15)
Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	14	(2 166)	(1 804)
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	15	837	770
Pozostałe przychody operacyjne	16	1 492	1 693
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych		(16 085)	(14 980)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych		390	417
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	17	(15 695)	(14 563)
Koszty z tytułu prowizji i opłat	18	(860)	(754)
Koszty odsetkowe	19	(2 129)	(2 046)
Koszty akwizycji	20	(3 363)	(3 130)
Koszty administracyjne	21	(6 606)	(6 609)
Pozostałe koszty operacyjne	23	(4 324)	(3 858)
Zysk z działalności operacyjnej		7 084	7 087
Udział w wynikach finansowych netto jednostek wycenianych metodą praw własności		(4)	(1)
Zysk brutto		7 080	7 086
Podatek dochodowy	24	(1 895)	(1 718)
Zysk netto, w tym:		5 185	5 368
- zysk przypisywany właścicielom jednostki dominującej		3 295	3 213
- zyski (straty) przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących		1 890	2 155
Podstawowa i rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych	25	863 285 340	863 347 220
Podstawowy i rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w złotych)	25	3,82	3,72

¹⁾ Informacje o przekształceniu danych za okres 1 stycznia – 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano w punkcie 5.3.

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zysk netto		5 185	5 368
Inne całkowite dochody	24	496	(98)
Podlegające późniejszemu przeniesieniu do rachunku zysków i strat		489	150
Wycena instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		393	15
Różnice kursowe z przeliczenia		(4)	36
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych		100	99
Niepodlegające późniejszemu przeniesieniu do rachunku zysków i strat		7	(248)
Wycena instrumentów kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		2	(247)
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do nieruchomości inwestycyjnych		6	3
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych		(1)	(4)
Dochody całkowite netto, razem		5 681	5 270
- dochody całkowite przypisywane właścicielom jednostki dominującej		3 657	3 027
- dochody całkowite przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących		2 024	2 243

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Wartość firmy	26	4 053	3 871
Wartości niematerialne	27	3 096	3 180
Inne aktywa	28	734	562
Odroczone koszty akwizycji	29	1 574	1 546
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych	41	1 856	1 512
Rzeczowe aktywa trwałe	30	4 226	3 184
Nieruchomości inwestycyjne	31	1 981	1 697
Jednostki wyceniane metodą praw własności	32	11	17
Należności od klientów z tytułu kredytów	33	194 868	182 054
Pochodne instrumenty finansowe	34	3 107	2 487
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	35	111 416	101 665
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie		45 938	45 234
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		55 211	38 737
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy		10 267	17 694
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	44	2 313	2 234
Należności	36	5 737	6 343
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	38	7 788	17 055
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	39	580	1 147
Aktywa, razem		343 340	328 554

Kapitały i zobowiązania	Nota	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Kapitały			
Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej		16 169	14 925
Kapitał podstawowy	40.1	86	86
Pozostałe kapitały	40.3	13 036	12 566
Niepodzielony wynik		3 047	2 273
Strata z lat ubiegłych		(248)	(940)
Zysk netto		3 295	3 213
Udziały niekontrolujące		23 119	22 482
Kapitały, razem		39 288	37 407
Zobowiązania			
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	41	47 329	45 839
Rezerwy na świadczenia pracownicze	42	534	531
Inne rezerwy	43	867	519
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	44	734	486
Zobowiązania finansowe	45	246 490	236 316
Inne zobowiązania	46	8 069	7 407
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami zakwalifikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	39	29	49
Zobowiązania, razem		304 052	291 147
Kapitały i zobowiązania, razem		343 340	328 554

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	Nota	Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej									Razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny, razem
		Kapitał podstawowy	Pozostałe kapitały					Niepodzielony wynik					
			Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	Różnice kursowe z przeliczenia	Wynik z lat ubiegłych	Zysk netto			
Nota		40.1		40.3	40.3		40.3	40.3				2.3	
Stan na 1 stycznia 2019 roku		86	(11)	12 660	(65)	18	-	(36)	2 273	-	14 925	22 482	37 407
Wycena instrumentów kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		-	-	(1)	(8)	-	-	-	-	-	(9)	11	2
Wycena instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		-	-	-	338	-	-	-	-	-	338	55	393
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych		-	-	-	31	-	-	-	-	-	31	69	100
Różnice kursowe z przeliczenia		-	-	-	-	-	-	(5)	-	-	(5)	1	(4)
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych		-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	(2)	(1)
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych		-	-	-	6	-	-	-	-	-	6	-	6
Inne całkowite dochody netto, razem		-	-	(1)	367	-	1	(5)	-	-	362	134	496
Zysk (strata) netto		-	-	-	-	-	-	-	-	3 295	3 295	1 890	5 185
Całkowite dochody razem		-	-	(1)	367	-	1	(5)	-	3 295	3 657	2 024	5 681
Pozostałe zmiany, w tym:		-	4	454	(8)	(342)	-	-	(2 521)	-	(2 413)	(1 387)	(3 800)
Podział wyniku finansowego	40.2.1.1	-	-	444	-	(340)	-	-	(2 522)	-	(2 418)	(1 385)	(3 803)
Transakcje na akcjach własnych		-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4
Transakcje z udziałowcami niekontrolującymi		-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	2	4
Sprzedaż przeszacowanych nieruchomości i pozostałe		-	-	8	(8)	(2)	-	-	1	-	(1)	(4)	(5)
Stan na 31 grudnia 2019 roku		86	(7)	13 113	294	(324)	1	(41)	(248)	3 295	16 169	23 119	39 288

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym (kontynuacja)

Sprawozdanie ze zmian w skonsolidowanym kapitale własnym	Nota	Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej									Razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny, razem
		Kapitał podstawowy	Pozostałe kapitały						Niepodzielony wynik				
			Akcje własne	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	Różnice kursowe z przeliczenia	Wynik z lat ubiegłych	Zysk netto			
Nota		40.1		40.3	40.3		40.3	40.3				2.3	
Stan na 1 stycznia 2018 roku		86	-	11 824	157	5	4	(73)	2 596	-	14 599	22 961	37 560
Wpływ zastosowania MSSF9 i inne zmiany		-	-	-	7	-	-	-	(519)	-	(512)	(1 146)	(1 658)
Stan na 1 stycznia 2018 roku po zmianie zasad rachunkowości		86	-	11 824	164	5	4	(73)	2 077	-	14 087	21 815	35 902
Wycena instrumentów kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		-	-	-	(255)	-	-	-	-	-	(255)	8	(247)
Wycena instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		-	-	-	9	-	-	-	-	-	9	6	15
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych		-	-	-	24	-	-	-	-	-	24	75	99
Różnice kursowe z przeliczenia		-	-	-	-	-	-	37	-	-	37	(1)	36
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych		-	-	-	-	-	(4)	-	-	-	(4)	-	(4)
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych		-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-	3
Inne całkowite dochody netto, razem		-	-	-	(219)	-	(4)	37	-	-	(186)	88	(98)
Zysk (strata) netto		-	-	-	-	-	-	-	-	3 213	3 213	2 155	5 368
Całkowite dochody razem		-	-	-	(219)	-	(4)	37	-	3 213	3 027	2 243	5 270
Pozostałe zmiany, w tym:		-	(11)	836	(10)	13	-	-	(3 017)	-	(2 189)	(1 576)	(3 765)
Podział wyniku finansowego	40.2.1.1	-	-	848	-	14	-	-	(3 021)	-	(2 159)	(1 659)	(3 818)
Transakcje na akcjach własnych		-	(11)	-	-	-	-	-	-	-	(11)	-	(11)
Transakcje z udziałowcami niekontrolującymi		-	-	(19)	-	-	-	-	-	-	(19)	83	64
Sprzedaż przeszacowanych nieruchomości i pozostałe		-	-	7	(10)	(1)	-	-	4	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2018 roku		86	(11)	12 660	(65)	18	-	(36)	(940)	3 213	14 925	22 482	37 407

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zysk brutto		7 080	7 086
Korekty		(6 032)	(6 683)
Zmiana stanu należności od klientów z tytułu kredytów		(14 959)	(15 972)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu depozytów		10 522	9 093
Zmiana wyceny aktywów wycenianych w wartości godziwej		(837)	(770)
Przychody i koszty odsetkowe		(2 574)	(2 276)
Zrealizowane zyski/straty z działalności lokacyjnej i odpisy z tytułu utraty wartości		1 823	1 664
Wynik z tytułu różnic kursowych		123	(184)
Zmiana stanu odroczonej kosztów akwizycji		(28)	(61)
Amortyzacja wartości niematerialnych i rzeczowych aktywów trwałych		1 293	1 103
Zmiana stanu udziału reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych		(344)	(262)
Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych		1 490	1 281
Zmiana stanu należności		(644)	(586)
Zmiana stanu zobowiązań		1 113	(871)
Przepływy z tytułu kontraktów inwestycyjnych		(13)	(21)
Nabycia i odkupienia jednostek uczestnictwa oraz certyfikatów inwestycyjnych funduszy inwestycyjnych		158	(126)
Podatek dochodowy zapłacony		(2 084)	(1 898)
Pozostałe korekty		(1 071)	3 203
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 048	403
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy		759 573	909 865
- zbycie nieruchomości inwestycyjnych		619	22
- wpływy z nieruchomości inwestycyjnych		305	300
- zbycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowych aktywów trwałych		87	51
- zbycie udziałów i akcji		3 061	3 590
- realizacja dłużnych papierów wartościowych		157 856	204 645
- zamknięcie transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży		281 450	460 379
- zamknięcie lokat terminowych w instytucjach kredytowych		289 755	208 469
- realizacja pozostałych lokat		24 678	30 645
- odsetki otrzymane		1 673	1 655
- dywidendy otrzymane		55	66
- zwiększenie stanu środków pieniężnych z tytułu nabycia jednostek i zmiany zakresu konsolidacji		-	4
- pozostałe wpływy z lokat		34	39

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych (kontynuacja)

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	Nota	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Wydatki		(764 426)	(900 694)
- nabycie nieruchomości inwestycyjnych		(198)	(106)
- wydatki na utrzymanie nieruchomości inwestycyjnych		(139)	(105)
- nabycie wartości niematerialnych oraz składników rzeczowych aktywów trwałych		(903)	(824)
- nabycie udziałów i akcji		(2 633)	(3 378)
- nabycie udziałów i akcji w jednostkach zależnych		(211)	(29)
- zmniejszenie stanu środków pieniężnych z tytułu sprzedaży jednostek i zmiany zakresu konsolidacji		(32)	-
- nabycie dłużnych papierów wartościowych		(165 545)	(192 342)
- otwarcie transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży		(282 273)	(462 749)
- otwarcie lokat terminowych w instytucjach kredytowych		(288 342)	(209 697)
- nabycie pozostałych lokat		(24 129)	(31 436)
- pozostałe wydatki na lokaty		(21)	(28)
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(4 853)	9 171
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy		106 012	202 272
- wpływy z tytułu emisji akcji przez jednostki zależne (w części opłaconej przez udziałowców niekontrolujących)		-	13
- wpływy z tytułu kredytów i pożyczek	38	4 300	4 284
- wpływy z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych	38	8 820	6 396
- otwarcie transakcji z przyrzeczeniem odkupu	38	92 892	191 579
Wydatki		(111 499)	(203 072)
- dywidendy wypłacone właścicielom jednostki dominującej	40.2.1.1	(2 418)	(2 159)
- dywidendy wypłacone właścicielom udziałów niekontrolujących		(1 385)	(1 659)
- spłata kredytów i pożyczek	38	(3 415)	(3 373)
- wykup własnych dłużnych papierów wartościowych	38	(10 845)	(3 384)
- zamknięcie transakcji z przyrzeczeniem odkupu	38	(92 837)	(192 217)
- odsetki od kredytów i pożyczek	38	(75)	(45)
- odsetki od wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych	38	(227)	(235)
- wydatki z tytułu leasingu		(297)	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(5 487)	(800)
Przepływy pieniężne netto, razem		(9 292)	8 774
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu		17 055	8 239
Zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		25	42
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu, w tym:	38	7 788	17 055
- o ograniczonej możliwości dysponowania	38	89	25

Informacje dodatkowe i noty objaśniające

1. Wstęp

Oświadczenie o zgodności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej (odpowiednio „skonsolidowane sprawozdanie finansowe” oraz „Grupa PZU”) sporządzono zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzonymi przez Komisję Europejską („MSSF”), które na 31 grudnia 2019 roku zostały opublikowane i weszły w życie.

Okres objęty sprawozdaniem

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono za okres 12 miesięcy od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku.

Zatwierdzenie sprawozdania

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało podpisane i zaakceptowane do publikacji przez Zarząd Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej („PZU”, „jednostka dominująca”) 11 marca 2020 roku i będzie podlegało zatwierdzeniu przez Walne Zgromadzenie Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej.

Waluta funkcjonalna i prezentacji

Walutą funkcjonalną i prezentacji PZU jest polski złoty. O ile nie zaznaczono inaczej, wszystkie kwoty przedstawione w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wykazane są w milionach złotych.

Walutą funkcjonalną spółek mających siedzibę na Ukrainie jest hrywna ukraińska, spółek z siedzibą na Litwie, Łotwie i w Szwecji – euro, a spółki w Wielkiej Brytanii – funt brytyjski.

Założenie kontynuowania działalności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostki Grupy PZU w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. w okresie co najmniej 12 miesięcy po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie stwierdzono istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności przez jednostki Grupy PZU w okresie 12 miesięcy po zakończeniu okresu sprawozdawczego na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia dotychczasowej działalności.

Działalność zaniechana

Zarówno w 2019, jak i w 2018 roku jednostki Grupy PZU nie zaniechały prowadzenia jakiegokolwiek istotnego rodzaju działalności.

Słowniczek pojęć

Poniżej wyjaśniono najważniejsze pojęcia i skróty użyte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Nazwy spółek

AAS Balta – Apdrošināšanas Akciju Sabiedrība Balta.

Alior Bank – Alior Bank SA.

CDM – Centralny Dom Maklerski Pekao SA.

Elvita – Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia ELVITA – Jaworzno III sp. z o.o.

FCM – FCM Zdrowie sp. z o.o. (dawniej Falck Centra Medyczne sp. z o.o.)

Grupa Kapitałowa Alior Banku – Alior Bank wraz z jednostkami zależnymi wymienionymi w punkcie 2.2

Grupa Kapitałowa Pekao – Pekao wraz z jednostkami zależnymi wymienionymi w punkcie 2.2

Link4 – Link4 Towarzystwo Ubezpieczeń SA.

Pekao – Bank Pekao SA.

PFR – Polski Fundusz Rozwoju SA.

PIM – Pekao Investment Management SA.

PZU, jednostka dominująca – Powszechny Zakład Ubezpieczeń Spółka Akcyjna.

PZU CO – PZU Centrum Operacji SA.

PZU Ukraina – PrJSC IC PZU Ukraine.

PZU Ukraina Życie – PrJSC IC PZU Ukraine Life Insurance.

PZU Życie – Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie Spółka Akcyjna.

Tomma – Tomma Diagnostyka Obrazowa SA.

TFI PZU – Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA.

TUW PZUW – Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Polski Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.

Pozostałe definicje

BFG – Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

CGU – jednostka generująca przepływy pieniężne (ang. *cash generating unit*).

Forbearance – narzędzia stosowane w restrukturyzacji zadłużenia, najczęściej mające postać udogodnień udzielanych dłużnikowi przez wierzyciela.

GOOZPDO – główny organ odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych w rozumieniu MSSF 8 – Segmenty operacyjne.

IRRBB – Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej (ang. *Interest rate risk in banking book*).

IBNR – ang. *Incurring But Not Reported* lub II rezerwa – rezerwa na szkody i wypadki zaistniałe i niezgłoszone.

Jednostkowe sprawozdanie finansowe PZU za 2019 rok – roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej za 2019 rok, sporządzone zgodnie z PSR, podpisane przez Zarząd PZU 11 marca 2020 roku.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego.

Kodeks spółek handlowych – ustawa z 15 września 2000 roku Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2019 roku, poz. 505).

MSSF – Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej zatwierdzone przez Komisję Europejską, które na 31 grudnia 2019 roku zostały opublikowane i weszły w życie.

NBP – Narodowy Bank Polski.

POCI – aktywa finansowe nabyte lub udzielone z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (ang. *purchased or originated credit-impaired financial assets*).

PGK – Podatkowa Grupa Kapitałowa zawiązana na mocy umowy podpisanej 20 września 2017 roku pomiędzy 13 spółkami Grupy PZU: PZU, PZU Życie, Link4, PZU CO, PZU Pomoc SA, Ogrodowa-Inwestycje, PZU Zdrowie SA, Tulare Investments sp. z o.o., PZU CASH SA, Ipsilon sp. z o.o., PZU Finanse sp. z o.o., PZU LAB SA (dawniej Omicron SA), Omicron Bis SA. PGK powołana została na okres 3 lat – od 1 stycznia 2018 roku do 31 grudnia 2020 roku. Spółką dominującą i reprezentującą PGK jest PZU.

PSR – ustawa z 29 września 1994 roku o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2019 roku, poz. 351) oraz przepisy wydane na jej podstawie.

PTTŻ – Polskie Tablice Trwania Życia publikowane rocznie przez Główny Urząd Statystyczny.

RBNP – ang. *Reported But Not Paid* lub I rezerwa – rezerwa na szkody zgłoszone niezlikwidowane i zlikwidowane niewypłacone.

RMSR – Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Rozporządzenie CRR – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe – skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU wg MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2019 roku.

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

UFG – Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny.

UKNF – Urząd Komisji Nadzoru Finansowego.

Ustawa o działalności ubezpieczeniowej – ustawa z 11 września 2015 roku o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (t.j. Dz. U. z 2019 roku, poz. 381 z późn. zmianami).

Ustawa o zasadach rozwiązywania stosunków pracy – ustawa z 13 marca 2003 roku o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1969)

Ustawa o nadzorze uzupełniającym – ustawa z 15 kwietnia 2005 roku o nadzorze uzupełniającym nad instytucjami kredytowymi, zakładami ubezpieczeń, zakładami reasekuracji i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego (t.j. Dz. U. z 2019 roku, poz. 2146 z późn. zmianami).

ZWZ PZU – Zwyczajne Walne Zgromadzenie Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej.

2. Skład Grupy PZU

2.1 PZU

Jednostką dominującą w Grupie PZU jest PZU – spółka akcyjna z siedzibą w Warszawie przy Al. Jana Pawła II 24.

PZU jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego w Sądzie Rejonowym dla Miasta Stołecznego Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, do rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS 0000009831.

Podstawowym przedmiotem działalności PZU według Polskiej Klasyfikacji Działalności i Europejskiej Klasyfikacji Działalności są pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe (65.12).

2.2 Jednostki Grupy PZU oraz jednostki stowarzyszone

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	
Jednostki ubezpieczeniowe objęte konsolidacją						
1	Powszechny Zakład Ubezpieczeń SA	Warszawa	nd.	nd.	nd.	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. https://www.pzu.pl/grupa-pzu/spolki/pzu-sa
2	Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA	Warszawa	18.12.1991	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia na życie. https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/pzu-zycie
3	Link4 Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	15.09.2014	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. https://www.link4.pl/
4	Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych Polski Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych	Warszawa	20.11.2015	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. https://www.tuwpuw.pl/
5	Lietuvos Draudimas AB	Wilno (Litwa)	31.10.2014	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia majątkowe i osobowe. http://www.ld.lt/
6	Apdrošināšanas Akciju Sabiedrība Balta	Ryga (Łotwa)	30.06.2014	99,99%	99,99%	Ubezpieczenia majątkowe. http://www.balta.lv/
7	PrJSC IC PZU Ukraine	Kijów (Ukraina)	01.07.2005	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia majątkowe. http://www.pzu.com.ua/
8	PrJSC IC PZU Ukraine Life Insurance	Kijów (Ukraina)	01.07.2005	100,00%	100,00%	Ubezpieczenia na życie. http://www.pzu.com.ua/
9	UAB PZU Lietuva Gyvybes Draudimas	Wilno (Litwa)	26.04.2002	99,34%	99,34%	Ubezpieczenia na życie. https://pzugd.lt/
Jednostki objęte konsolidacją – Grupa Kapitałowa Pekao						
10	Bank Pekao SA	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usługi bankowe. https://www.pekao.com.pl/
11	Pekao Bank Hipoteczny SA	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usługi bankowe. http://www.pekaobh.pl/
12	Pekao Leasing sp. z o.o.	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usługi leasingowe. http://www.pekaoleasing.com.pl/
13	Pekao Investment Banking SA	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usługi maklerskie. http://pekaoib.pl/
14	Pekao Faktoring sp. z o.o.	Lublin	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usług faktoringowe. https://www.pekaofaktoring.pl/
15	Pekao Powszechno Towarzystwo Emerytalne SA w likwidacji	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Zarządzanie funduszami emerytalnymi.
16	Pekao Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	11.12.2017	20,02%	20,03%	Tworzenie, reprezentowanie i zarządzanie funduszami inwestycyjnymi. https://www.pekaotfi.pl/tfi/welcome
17	Centrum Kart SA	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usługi finansowe pomocnicze. http://www.centrumkart.pl/
18	Pekao Financial Services sp. z o.o.	Warszawa	07.06.2017	46,81% ¹⁾	46,82% ¹⁾	Agent transferowy. http://www.pekao-fs.com.pl/pl/
19	Pekao Direct sp. z o.o. (dawniej Centrum Bankowości Bezpośredniej sp. z o.o.)	Kraków	07.06.2017	20,02%	20,03%	Usługi call – center. http://www.cbb.pl/
20	Pekao Property SA w likwidacji ²⁾	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Działalność deweloperska.

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	
Jednostki objęte konsolidacją – Grupa Kapitałowa Pekao – ciąg dalszy						
21	FPB – Media sp. z o.o. w upadłości ³⁾	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Działalność deweloperska.
22	Pekao Fundusz Kapitałowy sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	07.06.2017	20,02%	20,03%	Doradztwo gospodarcze.
23	Pekao Investment Management SA	Warszawa	11.12.2017	20,02%	20,03%	Zarządzanie aktywami. https://pekaotfi.pl/o-nas/pekao-investment-mangement
24	Dom Inwestycyjny Xelion sp. z o.o.	Warszawa	11.12.2017	20,02%	20,03%	Pośrednictwo finansowe. https://www.xelion.pl/
Jednostki objęte konsolidacją – Grupa Kapitałowa Alior Banku						
25	Alior Bank SA	Warszawa	18.12.2015	31,93%	31,93%	Usługi bankowe. https://www.aliorbank.pl/
26	Alior Services sp. z o.o.	Warszawa	18.12.2015	31,93%	31,93%	Pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych.
27	Alior Leasing sp. z o.o.	Wrocław	18.12.2015	31,93%	31,93%	Usługi leasingowe. https://www.aliorbank.pl/wlasna-dzialalnosc/alior-leasing.html
28	Meritum Services ICB SA	Gdańsk	18.12.2015	31,93%	31,93%	Usługi informatyczne.
29	Alior TFI SA	Warszawa	18.12.2015	31,93%	31,93%	Usługi asset management i zarządzanie subfunduszami Alior SFIO. https://www.aliortfi.com/
30	New Commerce Services sp. z o.o.	Warszawa	18.12.2015	31,93%	31,93%	Sprzedaż produktów niebankowych, udostępnianie platformy zakupowej.
31	Absource sp. z o.o.	Kraków	04.05.2016	31,93%	31,93%	Działalność usługowa w zakresie informatyki.
32	Serwis Ubezpieczeniowy sp. z o.o.	Katowice	30.01.2017	31,93%	31,93%	Działalność brokerska.
33	Corsham sp. z o.o. ⁴⁾	Warszawa	04.02.2019	31,93%	nd.	Doradztwo gospodarcze.
34	RBL_VC sp. z o.o. ⁵⁾	Warszawa	07.11.2019	31,93%	nd.	Działalność związana z zarządzaniem funduszami (venture capital)
Jednostki objęte konsolidacją – Grupa PZU Zdrowie						
35	PZU Zdrowie SA	Warszawa	02.09.2011	100,00%	100,00%	Usługi medyczne https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/pzu-zdrowie
36	Centrum Medyczne Medica sp. z o.o.	Płock	09.05.2014	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://cmmedica.pl/
37	Specjalistyczna Przychodnia Przemysłowa Prof-Med sp. z o.o. ⁶⁾	Włocławek	12.05.2014	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://cmprofmed.pl/
38	Sanatorium Uzdrowskie „Krystynka” sp. z o.o.	Ciechocinek	09.05.2014	99,09%	99,09%	Usługi szpitalne, rehabilitacyjne, sanatoryjne. http://www.sanatoriumkrystynka.pl/
39	Przedsiębiorstwo Świadczeń Zdrowotnych i Promocji Zdrowia ELVITA – Jaworzno III sp. z o.o.	Jaworzno	01.12.2014	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://www.elvita.pl/
40	Przedsiębiorstwo Usług Medycznych PROELMED sp. z o.o.	Łaziska Górne	01.12.2014	57,00%	57,00%	Usługi medyczne. http://www.proelmed.pl/

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	
Jednostki objęte konsolidacją – Grupa PZU Zdrowie – ciąg dalszy						
41	Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o.	Warszawa	08.09.2015	60,46%	60,46%	Usługi medyczne. http://www.cmgamma.pl/
42	Polmedic sp. z o.o.	Radom	30.11.2016	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://www.polmedic.com.pl/
43	Centrum Medyczne św. Łukasza sp. z o.o.	Częstochowa	09.01.2018	100,00%	100,00%	Usługi medyczne. http://www.cmlukasza.pl/
44	Alergo-Med Tarnów sp. z o.o. ⁷⁾	Tarnów	31.01.2019	100,00%	nd.	Usługi medyczne. http://alergomed.tarnow.pl/
45	FCM Zdrowie sp. z o.o. (dawniej Falck Centra Medyczne sp. z o.o.) ⁷⁾	Warszawa	03.06.2019	100,00%	nd.	Usługi medyczne. https://fcmzdrowie.pl/
46	Starówka sp. z o.o. ⁷⁾	Warszawa	03.06.2019	100,00%	nd.	Usługi medyczne. https://www.starowkanczoz.pl/
47	Tomma Diagnostyka Obrazowa SA ⁷⁾	Poznań	09.12.2019	100,00%	nd.	Usługi medyczne. https://tomma.com.pl/
48	Asklepios Diagnostyka sp. z o.o. ⁷⁾	Poznań	09.12.2019	100,00%	nd.	Usługi medyczne.
49	Bonus-Diagnosta sp. z o.o. ⁷⁾	Poznań	09.12.2019	100,00%	nd.	Usługi medyczne.
Jednostki objęte konsolidacją – pozostałe jednostki						
50	Powszechne Towarzystwo Emerytalne PZU SA	Warszawa	08.12.1998	100,00%	100,00%	Zarządzanie funduszami emerytalnymi. https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/pte-pzu
51	PZU Centrum Operacji SA	Warszawa	30.11.2001	100,00%	100,00%	Działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami i funduszami emerytalnymi.
52	Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA	Warszawa	30.04.1999	100,00%	100,00%	Tworzenie, reprezentowanie i zarządzanie funduszami inwestycyjnymi. https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/tfi-pzu
53	PZU Pomoc SA	Warszawa	18.03.2009	100,00%	100,00%	Usługowa działalność assistance. https://www.pzu.pl/grupa-pzu/spolki/pzu-pomoc
54	PZU Finance AB (publ.)	Sztokholm (Szwecja)	02.06.2014	100,00%	100,00%	Usługi finansowe. https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/pzu-finance
55	PZU Finanse sp. z o.o.	Warszawa	08.11.2013	100,00%	100,00%	Usługi finansowo-księgowe.
56	Tower Inwestycje sp. z o.o.	Warszawa	27.08.1998	100,00%	100,00%	Działalność deweloperska, eksploatacja i wynajem nieruchomości. https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/tower-inwestycje
57	Ogrodowa-Inwestycje sp. z o.o.	Warszawa	15.09.2004	100,00%	100,00%	Nabywanie, eksploatacja, wynajem i zbywanie nieruchomości. http://www.ogrodowainwestycje.pl/
58	Arm Property sp. z o.o.	Kraków	26.11.2014	100,00%	100,00%	Kupno i sprzedaż nieruchomości.
59	Ipsilon sp. z o.o.	Warszawa	02.04.2009	100,00%	100,00%	Usługowa działalność assistance oraz usługi medyczne.

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	
Jednostki objęte konsolidacją – pozostałe jednostki – ciąg dalszy						
60	PZU Corporate Member Limited	Londyn (Wielka Brytania)	28.09.2017	100,00%	100,00%	Działalność inwestycyjna.
61	PZU LAB SA	Warszawa	13.09.2011	100,00%	100,00%	Usługi konsultingowe, szkoleniowe oraz rozwój innowacji technologicznych w zakresie wsparcia w procesach bezpieczeństwa technicznego i procesowego oraz zarządzania ryzykiem. https://www.pzu.pl/pl/grupa-pzu/spolki/pzu-lab
62	Omicron BIS SA	Warszawa	28.08.2014	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
63	LLC SOS Services Ukraine	Kijów (Ukraina)	01.07.2005	100,00%	100,00%	Usługi assistance.
64	PZU CASH SA (dawniej Battersby Investments SA)	Warszawa	15.09.2017	100,00%	100,00%	Pozostałe pośrednictwo pieniężne.
65	Tulare Investments sp. z o.o.	Warszawa	15.09.2017	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
Jednostki objęte konsolidacją - Grupa Kapitałowa Armatura						
66	Armatura Kraków SA	Kraków	07.10.1999	100,00%	100,00%	Produkcja i sprzedaż grzejników, baterii sanitarnych oraz administracja i zarządzanie grupą kapitałową. http://www.grupa-armatura.pl/
67	Aquaform SA	Środa Wlkp.	15.01.2015	100,00%	100,00%	Produkcja i sprzedaż wyposażenia łazienkowego. http://www.aquaform.com.pl/
68	Aquaform Badprodukte GmbH in Liquidation ⁹⁾	Anhausen (Niemcy)	15.01.2015	100,00%	100,00%	Sprzedaż hurtowa.
69	Aquaform Ukraine TOW	Żytomierz (Ukraina)	15.01.2015	100,00%	100,00%	Sprzedaż hurtowa. http://aquaform.org.ua/
70	Aquaform Romania SRL	Prejmer (Rumunia)	15.01.2015	100,00%	100,00%	Sprzedaż hurtowa.
71	Morehome.pl sp. z o.o. w likwidacji ⁹⁾	Kraków	15.01.2015	100,00%	100,00%	Nie prowadzi działalności.
Jednostki objęte konsolidacją – fundusze inwestycyjne						
72	PZU SFIO Universum	Warszawa	15.12.2009	nd.	nd.	Lokowanie środków zebranych od uczestników funduszu.
73	PZU FIZ Dynamiczny w likwidacji	Warszawa	27.01.2010	nd.	nd.	j.w.
74	PZU FIZ Sektora Nieruchomości ¹⁰⁾	Warszawa	01.07.2008	nd.	nd.	j.w.
75	PZU FIZ Sektora Nieruchomości 2 ¹⁰⁾	Warszawa	21.11.2011	nd.	nd.	j.w.
76	PZU FIZ Aktywów Niepublicznych BIS 1	Warszawa	12.12.2012	nd.	nd.	j.w.
77	PZU FIZ Aktywów Niepublicznych BIS 2	Warszawa	19.11.2012	nd.	nd.	j.w.
78	PZU FIO Globalny Obligacji Korporacyjnych	Warszawa	30.05.2016	nd.	nd.	j.w.

L.p.	Nazwa podmiotu	Siedziba	Data objęcia kontroli / znaczącego wpływu	% kapitału akcyjnego/udziałowego oraz % głosów posiadanych bezpośrednio lub pośrednio przez PZU		Przedmiot działalności i adres strony internetowej
				31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	
Jednostki objęte konsolidacją – fundusze inwestycyjne – ciąg dalszy						
79	PZU FIZ Akcji Combo	Warszawa	09.03.2017	nd.	nd.	j.w.
80	inPZU Inwestycji Ostrożnych	Warszawa	10.04.2018	nd.	nd.	j.w.
81	inPZU Obligacje Polskie	Warszawa	10.04.2018	nd.	nd.	j.w.
82	inPZU Akcje Polskie	Warszawa	10.05.2018	nd.	nd.	j.w.
83	inPZU Akcji Rynków Rozwiniętych	Warszawa	10.05.2018	nd.	nd.	j.w.
84	inPZU Obligacji Rynków Rozwiniętych	Warszawa	10.05.2018	nd.	nd.	j.w.
85	inPZU Obligacji Rynków Wschodzących	Warszawa	10.05.2018	nd.	nd.	j.w.
86	inPZU Goldman Sachs ActiveBeta Akcje Rynków Wschodzących	Warszawa	28.10.2019	nd.	nd.	j.w.
87	inPZU Goldman Sachs ActiveBeta Akcje Amerykańskich Dużych Spółek	Warszawa	28.10.2019	nd.	nd.	j.w.
88	inPZU Akcje CEEplus	Warszawa	28.10.2019	nd.	nd.	j.w.
Jednostki stowarzyszone						
89	GSU Pomoc Górniczy Klub Ubezpieczonych SA	Gliwice	08.06.1999	30,00%	30,00%	Obsługa ubezpieczeń. http://gsupomoc.pl/
90	CPF Management ¹¹⁾	Tortola, Brytyjskie Wyspy Dziewicze	07.06.2017	8,01%	8,01%	Działalność doradcza i biznesowa – spółka nie prowadzi działalności.
91	PayPo sp. z o.o. ¹²⁾	Warszawa	15.11.2018	6,39%	6,39%	Usługi finansowe. https://paypo.pl/
92	Sigma BIS SA ¹³⁾	Warszawa	03.10.2019	34,00%	100,00%	Działalność reklamowa.

¹⁾ Od 4 czerwca 2018 roku PZU posiada bezpośrednio 33,5% akcji Pekao Financial Services sp. z o.o. a Pekao – 66,5%.

²⁾ 1 marca 2019 roku otwarto proces likwidacji spółki.

³⁾ Od 11 kwietnia 2019 roku występuje pod nazwą FPB – Media sp. z o.o. w upadłości.

⁴⁾ Dodatkowe informacje zaprezentowano w punkcie 2.3.1.2.

⁵⁾ 23 października 2019 roku podpisano akt związania spółki, a 7 listopada 2019 roku zarejestrowano w KRS. Kapitał zakładowy dzieli się na 100 udziałów o łącznej wartości nominalnej 50.000 zł. Jedynym wspólnikiem jest Alior Bank.

⁶⁾ 2 stycznia 2020 roku doszło do połączenia spółki z Centrum Medycznym Medica sp. z o.o. Transakcja nie będzie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdania finansowe Grupy PZU.

⁷⁾ Dodatkowe informacje zaprezentowano w punkcie 2.3.1.

⁸⁾ 15 stycznia 2019 roku otwarto proces likwidacji spółki.

⁹⁾ 15 stycznia 2020 roku spółkę wykreślono z rejestru przedsiębiorców KRS.

¹⁰⁾ Na 31 grudnia 2019 roku fundusze PZU FIZ Sektora Nieruchomości 2 prowadziły swoją działalność inwestycyjną poprzez zależne spółki prawa handlowego (objęte konsolidacją) mające charakter jednostek specjalnego przeznaczenia, których liczba wynosiła odpowiednio dla każdego funduszu: 18 i 18 (31 grudnia 2018 roku: 18 i 18).

¹¹⁾ Jednostka stowarzyszona z Pekao, w której posiada on 40,00% udziału. W konsekwencji Zarząd PZU uznaje, że Grupa PZU wywiera na tę jednostkę znaczący wpływ.

¹²⁾ Jednostka stowarzyszona z Alior Bankiem, w której posiada on 20,00% udziału. W konsekwencji Zarząd PZU uznaje, że Grupa PZU wywiera na tę jednostkę znaczący wpływ.

¹³⁾ Dodatkowe informacje zaprezentowano w punkcie 2.3.4.

2.3 Zmiany zakresu konsolidacji i struktury Grupy PZU

Szczegółowe zasady rachunkowości dotyczące rozliczania transakcji przejęcia zaprezentowano w punkcie 5.6.

Nabycie jednostek świadczących usługi medyczne (w 2019 roku to: Tomma, Asklepios Diagnostyka sp. z o.o., Bonus-Diagnosta sp. z o.o., FCM, Starówka sp. z o.o., Alergo – Med Tarnów sp. z o.o.) ma na celu uzupełnienie specjalistycznych usług medycznych oferowanych przez Grupę PZU w ramach ubezpieczeń zdrowotnych oraz pozostałych produktów o charakterze zdrowotnym. Rozwój oferty produktów zdrowotnych oraz zwiększenie sieci własnych placówek medycznych świadczących usługi na najwyższym poziomie stanowi jeden z głównych elementów realizacji strategii Grupy PZU. Realizacja części usług w placówkach własnych pozwoli zwiększyć konkurencyjność Grupy PZU na tym rynku oraz umożliwi zapewnienie zintegrowanego modelu obsługi pacjenta. Ujęta w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wartość firmy jest efektem planowanego wzrostu skali tego segmentu usług i generowanego przez ubezpieczenia zdrowotne oraz pozostałe produkty zdrowotne wolumenu świadczeń przy jednoczesnej poprawie rentowności tych usług, dzięki pozostawieniu w Grupie PZU części marży oraz nieustannemu poszukiwaniu synergii między własnymi podmiotami medycznymi.

2.3.1. Nabycia spółek

2.3.1.1. Spółki medyczne

Tomma

29 października 2019 roku PZU Zdrowie zawarł z THC SICAV-RAIF SA przedwstępną, 9 grudnia 2019 roku – przyrzeczoną umowę nabycia 150 000 akcji spółki Tomma stanowiących 100% kapitału zakładowego i uprawniających do 100% głosów na walnym zgromadzeniu Tomma. Jednocześnie PZU Zdrowie, a przez to także PZU, został pośrednim właścicielem spółek zależnych od Tomma – Asklepios Diagnostyka sp. z o.o. i Bonus-Diagnosta sp. z o.o., w których Tomma posiada 100% kapitału zakładowego i głosów na zgromadzeniach wspólników.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 9 grudnia 2019 roku wszystkie spółki objęto konsolidacją.

FCM

13 marca 2019 roku PZU Zdrowie SA zawarł z Falck Danmark A/S przedwstępną, a 3 czerwca 2019 roku - przyrzeczoną umowę nabycia 403 551 udziałów w FCM, stanowiących 100% kapitału zakładowego i uprawniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości nominalnej 50 zł każdy. Jednocześnie PZU Zdrowie SA, a przez to także PZU, został pośrednim właścicielem spółki Starówka sp. z o.o., w której FCM posiada 100% udziałów.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 3 czerwca 2019 roku obie spółki objęto konsolidacją.

Alergo-Med Tarnów sp. z o.o.

31 stycznia 2019 roku PZU Zdrowie nabył 1 432 udziały spółki Alergo – Med Tarnów sp. z o.o. stanowiących 100% kapitału zakładowego i upoważniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości nominalnej 500 zł każdy.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 31 stycznia 2019 roku Alergo – Med sp. z o.o. objęto konsolidacją.

2.3.1.2. Nabycia pozostałych spółek

Corsham sp. z o.o.

4 lutego 2019 roku Alior Bank nabył 100 udziałów spółki Corsham sp. z o.o. stanowiących 100% kapitału zakładowego i upoważniających do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników o wartości nominalnej 50 zł każdy.

Od dnia objęcia kontroli, tj. od 4 lutego 2019 roku Corsham sp. z o.o. objęto konsolidacją.

2.3.1.3. Rozliczenie nabycia spółek

Proces alokacji ceny nabycia udziałów przeprowadzono na podstawie danych księgowych:

- FCM oraz Starówka Sp. z o.o. – wg stanu na 31 maja 2019 roku;
- Tomma, Asklepios Diagnostyka sp. z o.o. oraz Bonus-Diagnosta sp. z o.o. – wg stanu na 30 listopada 2019 roku.

Uznano, iż nie wystąpiły istotne różnice danych księgowych pomiędzy dniami, na które sporządzono dane księgowe a dniami objęcia kontroli, czyli odpowiednio pomiędzy 31 maja a 3 czerwca 2019 roku (w przypadku FCM oraz Starówka Sp. z o.o.) oraz pomiędzy 30 listopada a 9 grudnia 2019 roku (w przypadku Tomma, Asklepios Diagnostyka sp. z o.o. oraz Bonus-Diagnosta sp. z o.o.).

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zawiera ostateczną wartość godziwą nabytych aktywów i przejętych zobowiązań FCM oraz Starówka Sp. z o.o. W trakcie kalkulacji wartości firmy:

- rozpoznano wartości niematerialne niewykazywane dotąd w sprawozdaniach finansowych FCM oraz Starówka Sp. z o.o.;
- dokonano wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań wykazanych w sprawozdaniach finansowych FCM oraz Starówka Sp. z o.o.;
- nie zidentyfikowano zobowiązań warunkowych wymagających ujęcia;
- nie zidentyfikowano potencjalnych aktywów z tytułu odszkodowania wymagających ujęcia.

Poniżej zaprezentowano ostateczne rozliczenie transakcji na podstawie wartości godziwej nabytych aktywów i zobowiązań.

Do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie zakończono procesu rozliczenia nabycia Tommy, Asklepios Diagnostyki sp. z o.o. oraz Bonus-Diagnosty sp. z o.o. Wiarygodne i rzetelne wyliczenie wartości godziwej nabytych aktywów i zobowiązań wymaga zebrania oraz przetworzenia dużej ilości danych i dokonania odpowiednich kalkulacji, co uniemożliwiło zakończenie tego procesu pomiędzy dniem objęcia kontroli a datą podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Ostateczna cena nabycia akcji Tomma będzie podlegała korekcie, zgodnie z warunkami zawartymi w umowie, na podstawie ostatecznego rozliczenia transakcji zaakceptowanego przez obie strony.

MSSF 3 daje na zakończenie procesu rozliczenia nabycia jeden rok od daty transakcji.

W kolejnych tabelach zaprezentowano rozliczenie nabycia spółek medycznych.

Wartość nabytych aktywów netto	Alergo-Med Tarnów sp. z o.o.	FCM i Starówka sp. z o.o.	Tomma, Asklepios Diagnostyka sp. z o.o. oraz Bonus-Diagnosta sp. z o.o.
	Rozliczenie ostateczne	Rozliczenie ostateczne	Rozliczenie prowizoryczne
Aktywa	1	46	90
Wartości niematerialne	-	15	-
Rzeczowe aktywa trwałe	-	17	73
Należności	1	7	12
Pozostałe aktywa	-	7	5
Zobowiązania	-	(18)	(87)
Zobowiązania finansowe	-	(10)	(76)
Pozostałe zobowiązania	-	(8)	(11)
Wartość nabytych aktywów netto	1	28	3

Wyliczenie wartości firmy	Alergo-Med Tarnów sp. z o.o.	FCM i Starówka sp. z o.o.	Tomma, Asklepios Diagnostyka sp. z o.o. oraz Bonus-Diagnosta sp. z o.o.
	Rozliczenie ostateczne	Rozliczenie ostateczne	Rozliczenie prowizoryczne
Przekazana zapłata	4	66	147
Wartość netto możliwych do zidentyfikowania aktywów	(1)	(28)	(3)
Wartość firmy	3	38	144

Wartość firmy nie będzie pomniejszała dochodu do opodatkowania.

Dane finansowe nabytych jednostek

W tabeli poniżej przedstawiono dane finansowe jednostek nabytych w trakcie 2019 roku uwzględnione w skonsolidowanym rachunku zysków i strat. Dane zostały sporządzone zgodnie z MSSF i dotyczą okresu, w którym spółki te znajdowały się pod kontrolą Grupy PZU.

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	
Pozostałe przychody operacyjne	50
Koszty odsetkowe	(1)
Pozostałe koszty operacyjne	(52)
Zysk z działalności operacyjnej	(3)
Zysk brutto	(3)
Podatek dochodowy	-
Zysk netto, w tym:	(3)
- zyski przypisywane właścicielom jednostki dominującej	(3)
- zyski (straty) przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących	-

Skonsolidowany rachunek zysków i strat uwzględniający przejęte jednostki

Poniższa tabela prezentuje rachunek zysków i strat Grupy PZU z uwzględnieniem danych finansowych nabytych jednostek zależnych wyliczone w taki sposób, jak gdyby datą przejęcia dla wszystkich połączeń przeprowadzonych w trakcie roku był początek roku.

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	1 stycznia - 31 grudnia 2019
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	24 191
Udział reasekuratorów w składce ubezpieczeniowej przypisanej brutto	(1 012)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto	23 179
Zmiana stanu rezerwy składki ubezpieczeniowej netto	(89)
Składki zarobione netto	23 090
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 139
Przychody netto z inwestycji	12 391
Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	278
Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	(2 166)
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	837
Pozostałe przychody operacyjne	1 591
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	(16 085)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	390
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(15 695)
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(860)
Koszty odsetkowe	(2 133)
Koszty akwizycji	(3 363)
Koszty administracyjne	(6 606)
Pozostałe koszty operacyjne	(4 416)
Zysk z działalności operacyjnej	7 087
Udział w wynikach finansowych netto jednostek wycenianych metodą praw własności	(4)
Zysk brutto	7 083
Podatek dochodowy	(1 895)
Zysk netto, w tym:	5 188
- zysk przypisywany właścicielom jednostki dominującej	3 298
- zyski (straty) przypisywane właścicielom udziałów niekontrolujących	1 890

2.3.1.4. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa Jaworzno

31 stycznia 2019 roku KNF podjęła decyzję o przejęciu przez Alior Bank Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej Jaworzno (SKOK Jaworzno). Zgodnie z decyzją KNF, od 1 lutego 2019 roku Alior Bank objął zarząd majątkiem SKOK Jaworzno, która od 1 kwietnia 2019 roku została przejęta przez Alior Bank.

Przejęcie SKOK Jaworzno rozliczono zgodnie z MSSF 3. Proces przejęcia zrealizowano przy założeniu udzielenia Alior Bankowi wsparcia przez BFG na podstawie art. 264 Ustawy o BFG i nie wiązał się z dokonaniem zapłaty przez Alior Bank. Wsparcie BFG polegało na przekazaniu dotacji oraz udzieleniu gwarancji na pokrycie strat wynikających z ryzyka związanego z przejmowanymi prawami majątkowymi SKOK Jaworzno. Dotacji BFG udzielono na pokrycie, ustalonej na dzień przejęcia, różnicy pomiędzy wartością przejmowanych praw majątkowych a zobowiązań z tytułu środków gwarantowanych deponentów SKOK. 22 listopada 2019 roku Alior Bank otrzymał dotację w wysokości 110 mln zł.

Rozliczenie nabycia

Zgodnie z zapisami MSSF 3 Grupa PZU ujęła wartości godziwe przyjętych aktywów i zobowiązań.

Wartość godziwą portfela kredytowego SKOK Jaworzno ustalono dla kredytów bez rozpoznanej utraty wartości (portfel pracujący). Dla tych kredytów obliczenie bazowało na przepływach kontraktowych skorygowanych o ryzyko kredytowe oraz przedpłaty. Wartość godziwą pracującego portfela kredytowego SKOK ustalono stosując model zdyskontowanych przepływów pieniężnych z zastosowaniem obserwowanych wartości rynkowych stóp skorygowanych o marżę płynności oraz koszt kapitału, w podziale na homogeniczne podportfele. Wartość godziwa portfela kredytów niepracujących została przyjęta jako równa wartości księgowej ze względu na oczekiwany nieznaczący odzysk.

Wartość godziwa depozytów klientów i bankowych oraz innych zobowiązań finansowych o zapadalności do 1 roku jest w przybliżeniu równa ich wartości bilansowej. Wyznaczając wartość godziwą zobowiązań finansowych o zapadalności rezydualnej powyżej 1 roku, wyznaczono wartość bieżącą oczekiwanych płatności w oparciu o bieżące krzywe procentowe. Wycena ta nie odbiegała od wartości bilansowej, wskutek czego nie dokonano korekty wartości godziwej.

Ponadto rozpoznano aktywa z tytułu podatku odroczonego w kwocie 20 mln zł w związku z nabytymi aktywami i zobowiązaniami przyjętymi w wyniku połączenia.

Ostateczne rozliczenie nabycia	Wartość bilansowa	Korekta do wartości godziwej	Wartość godziwa
Aktywa	208	26	234
Rzeczowe aktywa trwałe	7	-	7
Należności od klientów z tytułu kredytów	137	6	143
Należności	40	-	40
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	21	-	21
Pozostałe aktywa	3	20	23
Zobowiązania	336	-	336
Inne rezerwy	13	-	13
Zobowiązania finansowe	320	-	320
Inne zobowiązania	3	-	3
Udział w wartości godziwej nabytych aktywów netto	(128)	26	(102)
Dotacja od BFG			110
Zysk z okazjnego nabycia			8

Zysk z okazjnego nabycia zaprezentowano w pozostałych przychodach operacyjnych.

2.3.2. Zmiany w zakresie konsolidacji funduszy inwestycyjnych

Z uwagi na utratę kontroli zaprzestano konsolidacji następujących funduszy inwestycyjnych: subfunduszu PZU Akcji Spółek Dywidendowych, PZU FIZ Akcji Focus, PZU FIZ Forte – od 31 marca 2019 roku oraz subfunduszu PZU Dłużny Aktywny – od 1 czerwca 2019 roku.

27 września 2019 roku zakończyła się likwidacja PZU FIO Innowacyjnych Technologii, a 31 października 2019 roku – PZU FIZ Surowcowego.

Od 28 października 2019 roku objęto konsolidacją nowo utworzone fundusze inwestycyjne: inPZU Goldman Sachs ActiveBeta Akcje Rynków Wschodzących, inPZU Goldman Sachs ActiveBeta Akcje Amerykańskich Dużych Spółek, inPZU Akcje CEE plus, nad którymi Grupa PZU sprawuje kontrolę.

2.3.3. Likwidacje spółek i transakcje pod wspólną kontrolą

W trakcie 2019 roku następujące spółki wykreślono z rejestru przedsiębiorców KRS:

- Syta Development sp. z o.o. w likwidacji – 11 czerwca 2019 roku (kontrolę nad spółką sprawował likwidator niezależny od Grupy PZU i z tej przyczyny spółka nie podlegała konsolidacji);
- Ardea Alba SA w likwidacji – 14 maja 2019 roku;
- Centrum Obrotu Wierzytelnościami sp. z o.o. w likwidacji – 17 lipca 2019 roku;
- CDM – 30 sierpnia 2019 roku. Jest to efekt podziału CDM w trybie art. 529 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych, tj. poprzez:
  - przeniesienie na Pekao części majątku (aktywów i pasywów) oraz praw i obowiązków w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa CDM, związanej ze świadczeniem usług maklerskich oraz
  - przeniesienie na Centrum Bankowości Bezpośredniej sp. z o.o. części majątku (aktywów i pasywów) oraz praw i obowiązków w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa CDM, związanej z wykonywaniem usług call center;Zgodnie z art. 530 § 1 Kodeksu spółek handlowych CDM został rozwiązany bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego. W dniu wykreślenia z KRS i zgodnie z art. 531 § 1 Kodeksu spółek handlowych podział CDM stał się prawnie skuteczny.
- Revimed sp. z o.o. – 31 października 2019 roku nastąpiło połączenie z PZU Zdrowie SA;
- Artimed Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej sp. z o.o. – 29 listopada 2019 roku nastąpiło połączenie z PZU Zdrowie SA;
- Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej Multimed sp. z o.o. – 16 grudnia 2019 roku nastąpiło połączenie z Elvitą.

Wykreślenie spółek nie miało wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

2.3.4. Pozostałe transakcje

3 października 2019 roku PZU sprzedał 6 600 akcji Sigma BIS SA, stanowiących 66% kapitału akcyjnego i uprawniających do 66% głosów na walnym zgromadzeniu. W efekcie – od 3 października 2019 roku Sigma BIS SA jest spółką stowarzyszoną. Transakcja nie miała istotnego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.

W związku z podwyższeniem kapitału zakładowego EMC Instytut Medyczny SA, wpisanym do KRS 23 grudnia 2019 roku, udział Grupy PZU w kapitale akcyjnym i głosach na walnym zgromadzeniu spadł odpowiednio do 16,95% i 15,88%. W związku z tym od 23 grudnia 2019 roku spółka nie jest już spółką stowarzyszoną. Ze względu na utworzone odpisy z tytułu utraty wartości wycena metodą praw własności nie różniła się od wartości godziwej. W efekcie utrata znaczącego wpływu nie spowodowała rozpoznania wyniku w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

2.4 Udziały niekontrolujące

2.4.1. Zasady rachunkowości

Udziały niekontrolujące stanowią tę część kapitałów w jednostce zależnej, której nie można bezpośrednio lub pośrednio przyporządkować do jednostki dominującej. Na dzień objęcia kontroli udziały niekontrolujące wycenia się w wartości proporcjonalnego udziału w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów netto jednostki zależnej. Na kolejne daty bilansowa wartość udziałów niekontrolujących jest aktualizowana o wartość całkowitych dochodów należnych udziałowcom niekontrolującym.

2.4.2. Dane ilościowe

W tabeli poniżej przedstawiono spółki zależne, w których występują lub występowały udziały niekontrolujące:

Nazwa jednostki	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Pekao ¹⁾	79,98%	79,97%
Alior Bank ²⁾	68,07%	68,07%
Przedsiębiorstwo Usług Medycznych PROELMED sp. z o.o.	43,00%	43,00%
Centrum Medyczne Gamma sp. z o.o.	39,54%	39,54%
Sanatorium Uzdrawiskowe „Krystynka” sp. z o.o.	0,91%	0,91%
UAB PZU Lietuva Gyvybes Draudimas	0,66%	0,66%
AAS Balta	0,01%	0,01%

¹⁾ W konsekwencji PZU posiada także udziały niekontrolujące w jednostkach zależnych Pekao, wymienionych w tabeli w punkcie 2.2.

²⁾ W konsekwencji PZU posiada także udziały niekontrolujące w jednostkach zależnych Alior Banku wymienionych w tabeli w punkcie 2.2.

Wartość bilansowa udziałów niekontrolujących	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Grupa Pekao	18 683	18 251
Grupa Alior Banku	4 430	4 225
Pozostałe	6	6
Razem	23 119	22 482

Poniżej przedstawiono skrócone informacje finansowe dotyczące Grupy Kapitałowej Pekao oraz Grupy Kapitałowej Alior Banku ujęte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym (bez uwzględniania wyłączeń konsolidacyjnych). Dane Grupy Kapitałowej Pekao i Grupy Kapitałowej Alior Banku, uwzględniają efekt korekt z tytułu wyceny aktywów i zobowiązań do wartości godziwej na dzień obejmowania kontroli oraz ich późniejszego rozliczenia w czasie.

Aktywa	Grupa Kapitałowa Pekao		Grupa Kapitałowa Alior Banku	
	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Wartość firmy	692	692	-	-
Wartości niematerialne	1 683	1 777	644	658
Inne aktywa	45	45	35	35
Rzeczowe aktywa trwałe	2 112	1 682	764	461
Nieruchomości inwestycyjne	-	13	-	-
Należności od klientów z tytułu kredytów	139 464	128 242	55 368	53 811
Pochodne instrumenty finansowe	2 457	1 765	508	579
Jednostki wyceniane metodą praw własności	-	-	10	4
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	48 338	40 356	15 996	13 636
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	15 743	12 262	5 387	6 307
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	31 167	27 266	10 438	7 280
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	1 428	828	171	49
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 087	1 112	1 178	1 076
Należności	1 956	2 235	667	815
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	5 463	13 219	1 319	2 069
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	16	4	-	-
Aktywa, razem	203 313	191 142	76 489	73 144

Kapitały i zobowiązania	Grupa Kapitałowa Pekao		Grupa Kapitałowa Alior Banku	
	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Kapitały				
Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej	23 360	22 824	6 508	6 207
Kapitał podstawowy	262	262	1 306	1 306
Pozostałe kapitały	20 510	20 721	5 637	5 609
Niepodzielony wynik	2 588	1 841	(435)	(708)
Udziały niekontrolujące	12	11	-	-
Kapitały, razem	23 372	22 835	6 508	6 207
Zobowiązania				
Rezerwy na świadczenia pracownicze	401	407	29	32
Inne rezerwy	414	297	349	119
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	30	33	1	-
Zobowiązania finansowe	175 713	164 636	68 433	65 373
Inne zobowiązania	3 383	2 934	1 169	1 413
Zobowiązania, razem	179 941	168 307	69 981	66 937
Kapitały i zobowiązania, razem	203 313	191 142	76 489	73 144

Skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku	Grupa PZU	Wyłączenie danych Pekao	Wyłączenie danych Alior Banku	Eliminacja korekt konsolidacyjnych	Grupa PZU bez Pekao i Alior Banku
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	24 191	-	-	25	24 216
Udział reasekuratorów w składce ubezpieczeniowej przypisanej brutto	(1 012)	-	-	-	(1 012)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto	23 179	-	-	25	23 204
Zmiana stanu rezerwy składki ubezpieczeniowej netto	(89)	-	-	(12)	(101)
Składki zarobione netto	23 090	-	-	13	23 103
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 139	(2 857)	(1 151)	107	238
Przychody netto z inwestycji	12 391	(6 901)	(3 907)	27	1 610
Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	278	(154)	(78)	-	46
Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	(2 166)	691	1 475	-	-
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	837	(127)	(219)	3	494
Pozostałe przychody operacyjne	1 492	(372)	(295)	42	867
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	(16 085)	-	-	-	(16 085)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	390	-	-	-	390
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(15 695)	-	-	-	(15 695)
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(860)	388	473	(3)	(2)
Koszty odsetkowe	(2 129)	1 215	789	(19)	(144)
Koszty akwizycji	(3 363)	-	-	(60)	(3 423)
Koszty administracyjne	(6 606)	3 389	1 478	(34)	(1 773)
Pozostałe koszty operacyjne	(4 324)	1 777	908	(76)	(1 715)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	7 084	(2 951)	(527)	-	3 606

Skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku	Grupa PZU	Wyłączenie danych Pekao	Wyłączenie danych Alior Banku	Eliminacja korekt konsolida- cyjnych	Grupa PZU bez Pekao i Alior Banku
Udział w wynikach finansowych netto jednostek wycenianych metodą praw własności	(4)	-	(1)	-	(5)
Zysk (strata) brutto	7 080	(2 951)	(528)	-	3 601
Podatek dochodowy	(1 895)	825	249	-	(821)
Zysk (strata) netto	5 185	(2 126)	(279)	-	2 780

Skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku (przekształcone)	Grupa PZU	Wyłączenie danych Pekao	Wyłączenie danych Alior Banku	Eliminacja korekt konsolida- cyjnych	Grupa PZU bez Pekao i Alior Banku
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	23 470	-	-	16	23 486
Udział reasekuratorów w składce ubezpieczeniowej przypisanej brutto	(755)	-	-	-	(755)
Składki ubezpieczeniowe przypisane netto	22 715	-	-	16	22 731
Zmiana stanu rezerwy składki ubezpieczeniowej netto	(365)	-	-	(8)	(373)
Składki zarobione netto	22 350	-	-	8	22 358
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 109	(2 841)	(1 093)	58	233
Przychody netto z inwestycji	10 944	(6 183)	(3 418)	23	1 366
Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	(15)	(190)	(111)	-	(316)
Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	(1 804)	525	1 152	-	(127)
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	770	(5)	(608)	(5)	152
Pozostałe przychody operacyjne	1 693	(443)	(458)	27	819
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	(14 980)	-	-	-	(14 980)
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	417	-	-	-	417
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(14 563)	-	-	-	(14 563)
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(754)	392	360	-	(2)
Koszty odsetkowe	(2 046)	1 117	776	(16)	(169)
Koszty akwizycji	(3 130)	-	-	(49)	(3 179)
Koszty administracyjne	(6 609)	3 398	1 574	(27)	(1 664)
Pozostałe koszty operacyjne	(3 858)	1 479	788	(19)	(1 610)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	7 087	(2 751)	(1 038)	-	3 298
Udział w wynikach finansowych netto jednostek wycenianych metodą praw własności	(1)	-	-	-	(1)
Zysk (strata) brutto	7 086	(2 751)	(1 038)	-	3 297
Podatek dochodowy	(1 718)	694	286	-	(738)
Zysk (strata) netto	5 368	(2 057)	(752)	-	2 559

Sprawozdanie z całkowitych dochodów	Grupa Kapitałowa Pekao		Grupa Kapitałowa Alior Banku	
	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018
Zysk netto	2 126	2 057	279	752
Inne całkowite dochody	146	88	22	27
Wycena instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	81	13	23	(7)
Wycena instrumentów kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(6)	10	(17)	-
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych netto	73	65	15	34
Zyski i straty aktuarialne związane z rezerwami pracowniczymi	(2)	-	1	-
Dochody całkowite netto, razem	2 272	2 145	301	779

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	Grupa Kapitałowa Pekao		Grupa Kapitałowa Alior Banku	
	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018
Przeptywy pieniężne netto z działalności operacyjnej	(1 388)	(4 233)	53	2 067
Przeptywy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(7 506)	10 745	(335)	(949)
Przeptywy pieniężne netto z działalności finansowej	1 140	1 387	(475)	(413)
Przeptywy pieniężne netto, razem	(7 754)	7 899	(757)	705

Informacje o dywidendach	Grupa Kapitałowa Pekao		Grupa Kapitałowa Alior Banku	
	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018
Data uchwalenia dywidendy	26 czerwca 2019	21 czerwca 2018	-	-
Dzień dywidendy	10 lipca 2019	6 lipca 2018	-	-
Dzień wypłaty dywidendy	30 lipca 2019	20 lipca 2018	-	-
Kwota dywidendy na akcję (w zł)	6,60	7,90	-	-
Wartość dywidendy przypadająca Grupie PZU	347	415	-	-
Wartość dywidendy przypadająca akcjonariuszom niekontrolującym	1 385	1 659	-	-

3. Struktura akcjonariatu

Struktura akcjonariatu PZU z uwzględnieniem akcjonariuszy posiadających co najmniej 5% głosów na walnym zgromadzeniu PZU przedstawiała się następująco:

Stan na 31 grudnia 2019 roku

Lp.	Nazwa akcjonariusza	Liczba akcji oraz głosów na Walnym Zgromadzeniu ¹⁾	Procent udziału w kapitale podstawowym oraz w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu
1	Skarb Państwa	295 217 300	34,1875%
2	Pozostali akcjonariusze	568 305 700	65,8125%
Razem		863 523 000	100,00%

¹⁾ Na podstawie raportu bieżącego nr 22/2019 dotyczącego wykazu akcjonariuszy posiadających co najmniej 5% liczby głosów na Nadzwyczajnym Walnym Zgromadzeniu PZU, które odbyło się 6 września 2019 roku.

Stan na 31 grudnia 2018 roku

Lp.	Nazwa akcjonariusza	Liczba akcji oraz głosów na Walnym Zgromadzeniu ¹⁾	Procent udziału w kapitale podstawowym oraz w ogólnej liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu
1	Skarb Państwa	295 217 300	34,1875%
2	Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny oraz Nationale Nederlanden Dobrowolny Fundusz Emerytalny	43 825 000	5,0751%
3	Pozostali akcjonariusze	524 480 700	60,7374%
Razem		863 523 000	100,00%

¹⁾ Na podstawie raportu bieżącego nr 21/2018 dotyczącego wykazu akcjonariuszy posiadających co najmniej 5% liczby głosów na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu PZU, które odbyło się 28 czerwca 2018 roku.

Informacje o liczbie akcji uwzględnionej w wyliczeniu zysku na akcję przedstawiono w punkcie 25.

Transakcje dotyczące znacznych pakietów akcji PZU

24 lipca 2019 roku do PZU wpłynęło zawiadomienie dotyczące zmiany stanu posiadania akcji PZU przez Nationale Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny i Nationale Nederlanden Dobrowolny Fundusz Emerytalny. W zawiadomieniu wskazano, że w wyniku transakcji zbycia akcji PZU, rozliczonych 18 lipca 2019 roku, Nationale Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny zmniejszył stan posiadania akcji PZU z 43 995 060 akcji do 41 985 060 akcji, tj. poniżej 5% kapitału zakładowego PZU. Tym samym zarządzane przez Nationale-Nederlanden Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA fundusze Nationale Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny i Nationale Nederlanden Dobrowolny Fundusz Emerytalny zmniejszyły łączny stan posiadania akcji PZU z 44 010 060 akcji, co stanowiło 5,10% kapitału zakładowego PZU i uprawniało do 44 010 060 głosów na Walnym Zgromadzeniu do 42 000 060 akcji, co stanowi 4,86% kapitału zakładowego PZU i uprawnia do 42 000 060 głosów na Walnym Zgromadzeniu.

4. Skład Zarządu, Rady Nadzorczej i Dyrektorzy Grupy

4.1 Skład Zarządu jednostki dominującej

Od 1 stycznia 2019 roku w skład Zarządu PZU wchodził:

- Paweł Surówka – Prezes Zarządu PZU;
- Roger Hodgkiss – Członek Zarządu PZU;
- Tomasz Kulik – Członek Zarządu PZU;
- Maciej Rapkiewicz – Członek Zarządu PZU;
- Małgorzata Sadurska – Członek Zarządu PZU.

27 marca 2019 roku Rada Nadzorcza PZU podjęła uchwałę w sprawie powołania Pawła Surówki w skład Zarządu PZU nowej kadencji, powierzając mu pełnienie funkcji Prezesa Zarządu PZU.

Powołanie Pawła Surówki nastąpiło na okres wspólnej kadencji rozpoczynającej się z chwilą podjęcia uchwały Rady Nadzorczej PZU w sprawie powołania i obejmującej trzy pełne lata obrotowe 2020-2022.

28 marca 2019 roku Rada Nadzorcza PZU podjęła uchwały w sprawie powołania w skład Zarządu PZU nowej kadencji następujących osób:

- Tomasza Kulika, powierzając mu pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU;
- Macieja Rapkiewicza, powierzając mu pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU;
- Małgorzaty Sadurskiej, powierzając jej pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU;
- Marcina Eckerta, powierzając mu pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU;

- Adama Brzozowskiego, powierzając mu pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU;
- Elżbiety Häuser – Schöneich, powierzając jej pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU.

W przypadku Adama Brzozowskiego i Elżbiety Häuser – Schöneich powołanie nastąpiło od 25 maja 2019 roku, na okres wspólnej kadencji rozpoczynającej się z chwilą powołania Prezesa Zarządu PZU i obejmującej trzy pełne lata obrotowe 2020-2022.

W przypadku pozostałych osób powołanie nastąpiło z dniem 28 marca 2019 roku na okres wspólnej kadencji rozpoczynającej się z chwilą powołania Prezesa Zarządu PZU i obejmującej trzy pełne lata obrotowe 2020-2022.

Roger Hodgkiss pełnił funkcję Członka Zarządu PZU do dnia ZWZ PZU na zasadzie sprawowania mandatu zgodnie z art. 369 § 4 Kodeksu spółek handlowych.

23 października 2019 roku Rada Nadzorcza PZU podjęła uchwałę dotyczącą powołania Aleksandry Agatowskiej w skład Zarządu PZU, powierzając jej pełnienie funkcji Członka Zarządu PZU. Powołanie nastąpiło z dniem 24 października 2019 roku na okres wspólnej kadencji obejmującej trzy pełne lata obrotowe 2020-2022.

19 lutego 2020 roku Aleksandra Agatowska złożyła rezygnację z pełnienia funkcji Członka Zarządu PZU z tym samym dniem.

Na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego w skład Zarządu PZU wchodził:

- Paweł Surówka – Prezes Zarządu PZU;
- Adam Brzozowski – Członek Zarządu PZU;
- Marcin Eckert – Członek Zarządu PZU;
- Elżbieta Häuser – Schöneich – Członek Zarządu PZU;
- Tomasz Kulik – Członek Zarządu PZU;
- Maciej Rapkiewicz – Członek Zarządu PZU;
- Małgorzata Sadurska – Członek Zarządu PZU.

4.2 Skład Rady Nadzorczej jednostki dominującej

Od 1 stycznia 2019 roku w skład Rady Nadzorczej PZU wchodził:

- Maciej Łopiński – Przewodniczący Rady;
- Paweł Górecki – Wiceprzewodniczący Rady;
- Alojzy Nowak – Sekretarz Rady;
- Marcin Chludziński – Członek Rady;
- Agata Górnicka – Członek Rady;
- Robert Jastrzębski – Członek Rady;
- Katarzyna Lewandowska – Członek Rady;
- Robert Śnitko – Członek Rady;
- Maciej Zaborowski – Członek Rady.

24 maja 2019 roku ZWZ PZU ustaliło liczbę członków Rady Nadzorczej PZU na 11 osób i powołało w skład Rady Nadzorczej PZU nowej kadencji: Macieja Łopińskiego, Roberta Jastrzębskiego, Alojzego Nowaka, Marcina Chludzińskiego, Agatę Górnicką, Roberta Śnitko, Elżbietę Mączyńską – Ziemacką, Tomasza Kuczura, Krzysztofa Opolskiego, Macieja Zaborowskiego. Powołanie nastąpiło na okres wspólnej kadencji, która obejmuje trzy kolejne pełne lata obrotowe 2020 – 2022.

Ponadto 24 maja 2019 roku Prezes Rady Ministrów działając w imieniu Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej powołał na podstawie § 20 ust. 7 Statutu PZU Pawła Góreckiego na Członka Rady Nadzorczej PZU.

Od 24 maja 2019 roku do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego w skład Rady Nadzorczej PZU wchodził:

- Maciej Łopiński – Przewodniczący Rady;
- Paweł Górecki – Wiceprzewodniczący Rady;
- Alojzy Nowak – Sekretarz Rady;

- Marcin Chludziński – Członek Rady;
- Agata Górnicka – Członek Rady;
- Robert Jastrzębski – Członek Rady;
- Tomasz Kuczur – Członek Rady;
- Elżbieta Mączyńska – Ziemacka – Członek Rady;
- Krzysztof Opolski – Członek Rady;
- Robert Śnitko – Członek Rady;
- Maciej Zaborowski – Członek Rady.

4.3 Dyrektorzy Grupy PZU

Oprócz Członków Zarządu kluczowym personelem kierowniczym w Grupie PZU są także Dyrektorzy Grupy PZU.

Od 1 stycznia 2019 roku Dyrektorami Grupy PZU byli:

- Aleksandra Agatowska;
- Tomasz Karusewicz;
- Bartłomiej Litwińczuk;
- Dorota Macieja;
- Roman Pałac.

Z dniem 30 kwietnia 2019 roku Tomasz Karusewicz został odwołany z funkcji Dyrektora Grupy PZU. Od 1 do 24 maja 2019 Roger Hodgiss pełnił funkcję Dyrektora Grupy PZU w PZU Życie. Z dniem 25 maja 2019 roku na Dyrektora Grupy PZU w PZU Życie powołano Adama Brzozowskiego. W związku z powołaniem do Zarządu PZU, z dniem 23 października 2019 roku z funkcji Dyrektora Grupy PZU odwołano Aleksandrę Agatowską. Z dniem 20 lutego 2020 roku Aleksandrę Agatowską ponownie powołano na stanowisko Dyrektora Grupy PZU. Na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Dyrektorami Grupy PZU byli:

- Aleksandra Agatowska (PZU);
- Adam Brzozowski (PZU Życie);
- Bartłomiej Litwińczuk (PZU);
- Dorota Macieja (PZU);
- Roman Pałac (PZU).

5. Podstawowe zasady (polityka) rachunkowości i kluczowe szacunki i osądy

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, instrumentów kapitałowych, jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych funduszy inwestycyjnych, aktywów finansowych zaklasyfikowanych do modelu biznesowego, którego celem jest osiągnięcie korzyści z pozyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych oraz ze sprzedaży aktywów finansowych i jednocześnie spełniających test SPPI, pozostałych aktywów finansowych niespełniających kryterium SPPI;
- według zamortyzowanego kosztu dla aktywów finansowych zaklasyfikowanych do modelu biznesowego, którego celem jest osiągnięcie korzyści z pozyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych i jednocześnie spełniających test SPPI oraz pozostałych zobowiązań finansowych;
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych.

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga od Zarządu PZU dokonania profesjonalnych osądów oraz szacunków i założeń, które mają wpływ na przyjęte zasady rachunkowości oraz prezentowane wartości aktywów, pasywów, przychodów oraz kosztów.

Szacunki oraz związane z nimi założenia opierają się na doświadczeniu historycznym oraz innych czynnikach, które są uznawane za racjonalne w danych okolicznościach, a ich wyniki dają podstawę profesjonalnego osądu co do wartości księgowej aktywów i zobowiązań, która nie wynika bezpośrednio z innych źródeł.

Dokonując osądów, szacunków czy też przyjmując założenia Zarząd PZU może, w istotnych kwestiach, opierać się na opiniach niezależnych ekspertów.

Faktyczna wartość może różnić się od wartości szacowanej. Osądy, szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Ich zmiany są ujmowane w sposób opisany w punkcie 5.1.

Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego opisano poniżej oraz w poszczególnych notach, zgodnie z poniższą tabelą.

Pozycja rachunku zysków i strat	Numer noty	Pozycja sprawozdania z sytuacji finansowej	Numer noty
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	10	Wartość firmy	26
Przychody z tytułu prowizji i opłat	11	Wartości niematerialne	27
Przychody netto z inwestycji	12	Odroczone koszty akwizycji	29
Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	13	Rzeczowe aktywa trwałe	30
Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	37	Nieruchomości inwestycyjne	31
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	17	Jednostki wyceniane metodą praw własności	32
Koszty odsetkowe	19	Należności od klientów z tytułu kredytów	33
Koszty akwizycji	20	Pochodne instrumenty finansowe	34
Koszty administracyjne	21	Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	35
Podatek dochodowy	24	Środki pieniężne	38
		Aktywa przeznaczone do sprzedaży	39
		Kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej	40
		Udziały niekontrolujące	2.4
		Rezerwy techniczno – ubezpieczeniowe	41
		Rezerwy na świadczenia pracownicze	42
		Inne rezerwy	43
		Odroczony podatek dochodowy	44
		Zobowiązania finansowe	45

5.1 Zmiany zasad rachunkowości, szacunków, błędy lat poprzednich

Zmiany zasad rachunkowości dokonywane są tylko wówczas, gdy:

- wymagają tego postanowienia MSSF lub
- prowadzi to do tego, iż zawarte w sprawozdaniu finansowym informacje o wpływie transakcji, innych zdarzeń i warunków na sytuację finansową, wynik finansowy czy też przepływy pieniężne Grupy PZU będą bardziej przydatne i wiarygodne.

Zmianę zasad (polityki) rachunkowości związaną z początkowym zastosowaniem MSSF rozlicza się zgodnie z określonymi przepisami przejściowymi zawartymi w tych MSSF. Jeśli zmiana zasad (polityki) rachunkowości dokonywana jest w związku z początkowym zastosowaniem MSSF, które nie zawierają określonych przepisów przejściowych dotyczących tej zmiany lub zmiany dokonuje się dobrowolnie, zmianę tę jednostka wprowadza retrospektywnie. Retrospektywne wprowadzenie zmiany zasad (polityki) rachunkowości dokonywane jest poprzez korektę w sprawozdaniu z sytuacji finansowej salda otwarcia każdej pozycji kapitału własnego, której ta zmiana dotyczy dla najwcześniejszego prezentowanego okresu oraz ujawnienie innych

danych porównawczych dla każdego okresu, tak jak gdyby zmienione zasady (polityka) rachunkowości były stosowane od zawsze.

Pozycje sprawozdania finansowego ustalone na podstawie szacunku podlegają weryfikacji, jeśli zmieniają się okoliczności będące podstawą dokonanych szacunków lub w wyniku pozyskania nowych informacji czy zdobycia większego doświadczenia.

Skutki zmiany wartości szacunkowej uwzględnia się prospektywnie, co oznacza, że koryguje się wartości dotyczące transakcji, innych zdarzeń i warunków od momentu, w którym nastąpiła zmiana (zmiana wpływa tylko na bieżące sprawozdanie z całkowitych dochodów, bądź na wyniki danego okresu i okresów przyszłych).

Przyjmuje się założenie, że błędy koryguje się już w okresie, w którym zostały popełnione (a nie odkryte), zatem istotne błędy poprzednich okresów koryguje się retrospektywnie, a różnice odnosi na kapitał własny.

5.2 Zmiany w stosowanych MSSF

5.2.1. Standardy i interpretacje oraz zmiany standardów wchodzące w życie od 1 stycznia 2019 roku

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano następujące zmiany w standardach.

Nazwa standardu/interpretacji	Rozporządzenie zatwierdzające	Komentarz
MSSF 16 – Leasing	1986/2017	Wpływ zastosowania MSSF 16 zaprezentowano w punkcie 5.2.2.
Zmiana do MSSF 9 – wcześniejsze spłaty z ujemną rekompensatą	498/2018	Pewne opcje powodujące, że pożyczkodawca jest zmuszony zaakceptować zmniejszenie wynagrodzenia z tytułu udzielenia finansowania (w przypadku ujemnej rekompensaty) nie spełniały testu SPPI i w związku z powyższym instrumenty zawierające takie opcje nie mogły być klasyfikowane jako wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Zgodnie ze zmianą, znak (dodatni lub ujemny) kwoty przedpłaty nie będzie istotny – to znaczy, w zależności od stopy obowiązującej w momencie rozwiązania umowy, może zostać dokonana płatność na rzecz strony skutkująca wcześniejszą spłatą. Kalkulacja tej kompensaty musi być taka sama zarówno w przypadku kary za przedterminową spłatę, jak również w przypadku zysku z tytułu wcześniejszej spłaty. Zmiana nie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.
Interpretacja KIMSF 23 – Niepewność w kwestii uznawania przychodów podatkowych	1595/2018	Interpretację stosuje się w przypadku niepewności w kwestii określenia przychodów podatkowych, strat podatkowych, podstawy opodatkowania, nierozliczonych strat podatkowych, niewykorzystanych ulg podatkowych oraz stawek podatkowych, zgodnie z MSR 12. Interpretacja miała zastosowanie w Grupie PZU. Szczegółowe informacje na ten temat zaprezentowano w punkcie 24.2.
Zmiana do MSR 28 – Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach	237/2019	Zgodnie ze zmienionym MSR 28, w przypadku długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach, dla których jednostka nie stosuje metody praw własności, zastosowanie ma MSSF 9, w tym również w zakresie utraty wartości. Zmiana nie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze	402/2019	Zmiany dotyczą wprowadzenia poprawek do wytycznych związanych z rozliczaniem w przypadku zmiany planu, ograniczenia lub rozliczenia w okresie sprawozdawczym. Zmiany wymagają od podmiotów stosowania zaktualizowanych założeń aktuarialnych do określenia bieżącego kosztu usługi i odsetek netto na pozostałą część okresu sprawozdawczego po takim zdarzeniu. Zmiany wyjaśniają również, w jaki sposób wymogi dotyczące zmian planu, ograniczeń lub rozliczeń wpływają na wymogi dotyczące putapu aktywów. RMSR zdecydowała, że rozliczanie "istotnych wahań rynkowych" (w euro) nie wchodzi w zakres tych poprawek. Zmiany dotyczą zmian w planie, ograniczeń lub rozliczeń, które nastąpią w dniu 1 stycznia 2019 roku lub później, z możliwością wcześniejszego zastosowania. Zmiana nie miała wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.

Nazwa standardu/interpretacji	Rozporządzenie zatwierdzające	Komentarz
Zmiany do MSSF 2015-2017	412/2019	<p>Zmiany dotyczą:</p> <ol style="list-style-type: none"> MSSF 3 – zmiany wyjaśniają, że gdy jednostka przejmuje kontrolę nad działalnością, która jest wspólną działalnością, dokonuje ona ponownej oceny wcześniej posiadanych udziałów w tej spółce; MSSF 11 – zmiany wyjaśniają, że gdy jednostka otrzymuje wspólną kontrolę nad działalnością, która jest wspólną operacją, jednostka nie aktualizuje wcześniej posiadanych udziałów w tej firmie; MSR 12 – zmiany precyzują, że wszelkie skutki dywidend z tytułu podatku dochodowego (tj. podział zysków) powinny być ujmowane w rachunku zysków i strat, niezależnie od tego, jak powstaje podatek; MSR 23 – zmiany wyjaśniają, że jeżeli określone pożyczki pozostają nierozliczone, a dany składnik jest gotowy do użytkowania lub sprzedaży, to traktuje się je jako pożyczki ogólnego przeznaczenia na potrzeby obliczenia stopy kapitalizacji z ogólnych pożyczek. <p>Zmiany nie miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.</p>

5.2.2. MSSF 16 – Leasing

MSSF 16 zastąpił MSR 17 *Leasing* oraz związane z tym standardem interpretacje i wprowadził pełny model identyfikacji i rozliczania umów leasingu w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. Najistotniejsza zmiana dotyczy leasingobiorców, dla których nowy standard eliminuje rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym.

Wprowadzenie nowego standardu dla umów klasyfikowanych uprzednio jako leasing operacyjny w sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowodowało rozpoznanie nowego składnika aktywów (prawa do użytkowania przedmiotu leasingu) oraz nowego zobowiązania (zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu).

Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostało niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego.

Przy zastosowaniu MSSF 16 Grupa PZU przyjęła następujące założenia i praktyczne podejścia dopuszczone przez standard:

- Na dzień 1 stycznia 2019 roku zastosowano podejście uproszczone zgodnie z pkt. C5(b) MSSF 16. Nie przekształcano danych porównawczych, a łączny efekt pierwszego zastosowania MSSF 16 ujęto jako korektę bilansu otwarcia zysków zatrzymanych w dniu pierwszego zastosowania.
- W przypadku leasingów wcześniej sklasyfikowanych jako leasingi operacyjne zgodnie z MSR 17, aktywa oraz zobowiązania leasingowe wyceniano w wartości bieżącej pozostałych opłat leasingowych, zdyskontowanych krańcową stopą procentową leasingobiorcy.
- Zastosowano jedną stopę dyskontową dla portfela umów leasingowych o w miarę podobnych cechach.
- Zastosowano praktyczne rozwiązanie dotyczące leasingów krótkoterminowych dla leasingów operacyjnych, których okres leasingu kończy się w ciągu 12 miesięcy od dnia pierwszego zastosowania MSSF 16.
- Wykorzystano wiedzę zdobytą po fakcie w określeniu okresu leasingu, jeżeli umowa zawierała opcję przedłużenia lub wypowiedzenia leasingu.

W skonsolidowanym rachunku zysków i strat za 2019 rok czynsze związane z wynajmem i dzierżawą zostały zastąpione amortyzacją prawa do użytkowania przedmiotu leasingu oraz kosztami odsetkowymi od zobowiązań z tytułu leasingu.

Zasady rozpoznawania aktywów z tytułu prawa do użytkowania i zobowiązań z tytułu leasingu zgodnie z MSSF 16 zaprezentowano w punkcie 47.

Wpływ zastosowania nowego standardu

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej	31 grudnia 2018 (wg MSR 17)	Ujęcie umów leasingu	1 stycznia 2019 (wg MSSF 16)
Rzeczowe aktywa trwałe	3 184	1 250	4 434
Nieruchomości inwestycyjne	1 697	51	1 748
Zobowiązania finansowe	236 316	1 301	237 617

Krańcowe stopy procentowe zastosowane do wyceny zobowiązań z tytułu leasingu na 1 stycznia 2019 roku wg waluty umowy

PLN	od 1,60% do 10,00%
EUR	od 0,10% do 3,20%
USD	od 3,31% do 4,11%
GBP	od 1,41% do 2,78%
UAH	19,70%

Uzgodnienie zobowiązań z tytułu leasingu operacyjnego rozpoznanych zgodnie z MSR 17 ze zobowiązaniami rozpoznanymi zgodnie z MSSF 16

Wartość zobowiązań z tytułu leasingu operacyjnego (MSR17) na 31 grudnia 2018 roku	1 180
Efekt dyskonta	(91)
Wartość zobowiązań z tytułu leasingu finansowego (MSR 17) na 31 grudnia 2018	10
Ujęcie nowych zobowiązań zgodnie z MSSF 16	366
Umowy krótkoterminowe	(29)
Podatek VAT	(125)
Zobowiązania z tytułu leasingu (MSSF 16) na 1 stycznia 2019	1 311

5.2.3. Standardy i interpretacje oraz zmiany standardów wydane, jeszcze nieobowiązujące

- Zatwierdzone rozporządzeniem Komisji Europejskiej:

Nazwa standardu/interpretacji	Data wejścia w życie	Rozporządzenie zatwierdzające	Komentarz
Zmiana do założeń koncepcyjnych	1 stycznia 2020	2019/2075	Zmienione założenia koncepcyjne zawierają kilka nowych koncepcji dotyczących wyceny, uwzględniają zaktualizowane definicje i kryteria uznawania aktywów i zobowiązań oraz wytyczne dotyczące raportowania wyników finansowych. Dodatkowo zawierają wyjaśnienia dotyczące ważnych obszarów, takich jak rola zarządzania, ostrożność i niepewności pomiaru w sprawozdaniach finansowych. Zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.
Zmiany do MSR 1 i MSR 8 – definicja materialności	1 stycznia 2020	2019/2104	Zgodnie z nową definicją, informacje są istotne, jeżeli w uzasadniony sposób można oczekiwać, że ich pominięcie, zniekształcenie lub ukrycie może mieć wpływ na decyzje podejmowane przez głównych użytkowników sprawozdań finansowych na podstawie tych sprawozdań finansowych. Zmiana nie będzie miała znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.
Zmiana do MSSF 9 i MSSF 7 – reforma referencyjnej stopy procentowej	1 stycznia 2020	2020/34	Zmiana wymaga przygotowania ujawnień jakościowych i ilościowych, aby umożliwić użytkownikom sprawozdań finansowych zrozumienie, w jaki sposób na relacje zabezpieczające jednostki wpływa niepewność wynikająca z reformy referencyjnej stopy procentowej. Zmiany wprowadzają czasowe zwolnienie ze stosowania określonych wymogów rachunkowości zabezpieczeń w taki sposób, aby reforma wskaźników stóp procentowych nie powodowała rozwiązania powiązań zabezpieczających. Kluczowe zwolnienia dotyczą wymogów, aby przepływy były „wysoko prawdopodobne”, komponentów ryzyka, oceny prospektywnej, retrospektywnego testu efektywności i przeklasyfikowania rezerwy z tytułu zabezpieczenia przepływów pieniężnych. Grupa PZU jest w trakcie analizy wpływu zmiany na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Niezatwierdzone przez Komisję Europejską:

Nazwa standardu/interpretacji	Data wydania przez RMSR	Data wejścia w życie (wg RMSR)	Komentarz
MSSF 17 – Kontrakty ubezpieczeniowe	18 maja 2017	1 stycznia 2022	Celem standardu jest określenie jednolitych zasad rachunkowości dla wszystkich typów kontraktów ubezpieczeniowych, z uwzględnieniem posiadanych przez ubezpieczyciela kontraktów reasekuracyjnych. Wprowadzenie jednolitych standardów powinno zapewnić porównywalność raportów finansowych pomiędzy jednostkami, państwami i rynkami kapitałowymi. Nowy standard definiuje jako kontrakt ubezpieczeniowy umowę, w której jedna strona przyjmuje znaczące ryzyko ubezpieczeniowe od posiadacza polisy i zobowiązuje się do zrekompensowania posiadaczowi polisy niekorzystnego efektu określonego, niepewnego przyszłego zdarzenia. Poza zakresem standardu pozostaną m. in. umowy inwestycyjne, gwarancje na produkt, gwarancje kredytowe, obligacje katastroficzne i tzw. pogodowe instrumenty pochodne (umowy, które wymagają płatności w oparciu o czynnik klimatyczny, geologiczny lub inną zmienną fizyczną, która nie jest specyficzna dla strony umowy). Standard wprowadza definicję granicy kontraktu, definiując jej początek jako wcześniejszy z momentów – początek ochrony, data wymagalności pierwszej składki, moment, gdy fakty i okoliczności wskazują, że umowa należy do grupy umów stratnych. Koniec

Nazwa standardu/ interpretacji	Data wydania przez RMSR	Data wejścia w życie (wg RMSR)	Komentarz
			<p>granicy kontraktu występuje, gdy ubezpieczyciel ma prawo lub praktyczną możliwość ponownej oceny ryzyka dla konkretnego posiadacza polisy lub grupy polis, a wycena składki nie obejmuje ryzyka związanego z przyszłymi okresami.</p> <p>Zgodnie z MSSF 17 kontrakty będą wyceniane w jeden z poniższych sposobów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • GMM – <i>General Measurement Model</i> – podstawowy model wyceny, gdzie łączną wartość zobowiązania ubezpieczeniowego kalkuluje się jako sumę: <ul style="list-style-type: none"> ○ zdyskontowanej wartości najlepszego oszacowania przyszłych przepływów pieniężnych – oczekiwanych (ważonych prawdopodobieństwem) przepływów pieniężnych ze składek, roszczeń, świadczeń, wydatków i kosztów akwizycji, ○ korekty z tytułu ryzyka (ang. <i>risk adjustment</i> – RA) – indywidualnego oszacowania niepewności związanej z ilością oraz czasem przyszłych przepływów pieniężnych oraz ○ marży dla usług umownych (<i>contractual service margin</i> – CSM) – reprezentującej oszacowanie przyszłych zysków rozpoznawanych w czasie trwania polisy. Wartość CSM jest wrażliwa na zmiany oszacowań przepływów pieniężnych, wynikających np. ze zmian założeń nieekonomicznych. CSM nie może być wartością ujemną – wszelkie straty z kontraktu rozpoznaje się natychmiast w rachunku zysków i strat; • PAA – <i>premium allocation approach</i> – model uproszczony, który można zastosować do wyceny kontraktów ubezpieczeniowych o okresie ochrony nieprzekraczającym 1 roku lub gdy jego zastosowanie nie prowadzi do istotnych różnic w stosunku do modelu GMM. W tym modelu wycena zobowiązania z tytułu pozostałej ochrony ubezpieczeniowej (<i>liability for remaining coverage</i>) jest analogiczna do mechanizmu rezerwy składki, bez oddzielnej prezentacji RA i CSM, natomiast wycenę zobowiązania z tytułu poniesionych szkód (<i>liability for incurred claims</i>) przeprowadza się za pomocą modelu GMM (bez kalkulacji CSM). • VFA – <i>variable fee approach</i> – model stosowany dla kontraktów ubezpieczeniowych z bezpośrednim udziałem w zysku. Wartość zobowiązania liczona jest analogicznie, jak w modelu GMM, wartość CSM jest dodatkowo wrażliwa na zmiany założeń ekonomicznych. <p>MSSF 17 zakłada odrębne ujmowanie kontraktów reasekuracyjnych od reasekurowanych kontraktów ubezpieczeniowych. Cedent wycenia kontrakty reasekuracyjne za pomocą zmodyfikowanej metody GMM lub (o ile to możliwe) – metodą PAA. Modyfikacje metody GMM wynikają przede wszystkim z faktu, iż kontrakty reasekuracyjne są zazwyczaj aktywem, a nie zobowiązaniem, a cedent raczej płaci wynagrodzenie reasekuratorowi niż czerpie zyski z kontraktu. Modyfikacje mają także zredukować rozbieżności wynikające z odrębnego ujmowania kontraktu reasekuracyjnego od reasekurowanych kontraktów ubezpieczeniowych.</p> <p>W przypadku kontraktów reasekuracyjnych zarówno zysk, jak i stratę skalkulowaną na moment rozpoznania kontraktu ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i rozlicza przez okres ochrony reasekuracyjnej. Założenia do wyceny kontraktu reasekuracyjnego powinny być spójne z używanymi do wyceny reasekurowanych kontraktów ubezpieczeniowych. Dodatkowo wycena powinna uwzględniać ryzyko niewywiązania się reasekuratora ze swoich zobowiązań.</p> <p>W połowie 2018 roku Grupa PZU formalnie rozpoczęła prace projektowe w zakresie wdrożenia standardu we wszystkich ubezpieczeniowych spółkach Grupy PZU. W ramach projektu Grupa PZU pracuje m. in. nad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizą luki w istniejących procesach, narzędziach i systemach IT; • określeniem nowych elementów koniecznych do zaimplementowania w procesach i obszarach, na które istotny wpływ będzie miało wdrożenie MSSF 17;

Nazwa standardu/ interpretacji	Data wydania przez RMSR	Data wejścia w życie (wg RMSR)	Komentarz
			<ul style="list-style-type: none"> • analizą aktualnej oferty produktowej pod kątem segmentacji i zasad wyceny zgodnie z MSSF 17; • prace związane z wyborem systemu wspierającego proces raportowania zgodnie z wymogami MSSF 17. <p>Na dzień przekazania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Komisja Europejska nie zatwierdziła standardu, a RMSR kontynuuje prace nad jego ostatecznym kształtem. Grupa PZU prowadzi prace projektowe związane z wdrożeniem standardu. W obecnej fazie projektu implementacji MSSF 17, nie jest możliwe oszacowanie wpływu zastosowania MSSF 17 na całkowite dochody i kapitały własne Grupy PZU.</p>
Zmiana do MSSF 3 – Połączenia jednostek	22 października 2018	1 stycznia 2020	<p>Zmiany mają na celu doprecyzowanie różnicy pomiędzy nabyciem działalności a nabyciem grupy aktywów.</p> <p>Zmiany nie będą miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.</p>
Zmiana do MSR 1 – klasyfikacja zobowiązań jako krótko i długoterminowe	23 stycznia 2020	1 stycznia 2022	<p>Zmiana precyzuje, że przy określaniu prawa do odroczenia realizacji zobowiązania bierze się pod uwagę warunki istniejące na koniec okresu sprawozdawczego, a także, że klasyfikacja nie zależy od intencji lub oczekiwań jednostki co do chęci skorzystania z możliwości odroczenia realizacji zobowiązania.</p> <p>Zmiany nie będą miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy PZU.</p>

Podsumowując, Grupa PZU nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji (z wyjątkiem MSSF17) miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę PZU zasady rachunkowości.

5.3 Objaśnienie różnicy między rocznym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym za 2018 rok a niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym

Marża z tytułu transakcji wymiany walutowej

W celu lepszego odzwierciedlenia charakteru ekonomicznego przychodów osiągniętych z tytułu marży na transakcjach wymiany walut dokonano ich przeniesienia z „Przychodów netto z inwestycji” do „Przychodów z tytułu prowizji i opłat”.

W tabeli zaprezentowano wpływ zmiany na pozycje skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	1 stycznia - 31 grudnia 2018 (historyczne)	Zmiana	1 stycznia - 31 grudnia 2018 (przekształcone)
Przychody z tytułu prowizji i opłat	3 374	735	4 109
Przychody netto z inwestycji	11 679	(735)	10 944
Zysk netto	5 368	-	5 368

5.4 Zasady konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2019 roku obejmuje dane finansowe jednostki dominującej i wszystkich jednostek zależnych, po wyeliminowaniu wzajemnych transakcji.

Jednostka zależna to jednostka, nad którą inna jednostka sprawuje kontrolę, czyli jednocześnie: sprawuje władzę nad jednostką, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych oraz posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy do wywierania wpływu na wysokość swoich dochodów finansowych.

Konsolidacja polega na łączeniu podobnych pozycji aktywów, zobowiązań, kapitału własnego, przychodów, kosztów i przepływów pieniężnych jednostki dominującej oraz jej jednostek zależnych, a następnie wyłączeniu wartości bilansowej inwestycji jednostki dominującej w każdej z jednostek zależnych oraz tej części kapitału własnego każdej z jednostek zależnych, która odpowiada udziałowi jednostki dominującej. Wyłączeniu podlegają również aktywa i zobowiązania, przychody, koszty i przepływy pieniężne odnoszące się do transakcji między jednostkami Grupy PZU.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie jednostki dominującej.

Jednostki zależne konsoliduje się od dnia objęcia kontroli do dnia ustania kontroli.

Zasady przeliczania aktywów, zobowiązań oraz całkowitych dochodów zagranicznych jednostek zależnych wyrażonych w walutach obcych przedstawiono w punkcie 5.5.

5.4.1. Osądy w zakresie sprawowania kontroli

W celu stwierdzenia, czy Grupa PZU dysponuje prawami, które są wystarczające do zapewnienia władzy, czyli praktycznej możliwości kierowania istotnymi działaniami w sposób jednostronny Grupa PZU analizuje m. in.:

- jak dużą liczbą głosów dysponuje na walnym zgromadzeniu i czy posiada więcej praw głosów niż inni inwestorzy (uwzględniając przy tym potencjalne prawa głosu oraz prawa wynikające z innych ustaleń umownych);
- jak dużo podmiotów musiałoby podjąć wspólne działanie w celu przegłosowania Grupy PZU;
- rozkład głosów podczas poprzednich walnych zgromadzeń;
- czy kluczowy personel jednostki lub członkowie organu zarządzającego jednostką, w której dokonano inwestycji to osoby powiązane z Grupą PZU;

- zdolność powoływania członków organów zarządzających lub nadzorujących danej jednostki;
- ewentualne zobowiązania do zapewnienia nieprzerwanego funkcjonowania jednostki, w której dokonano inwestycji;
- możliwość zobligowania lub powstrzymania danej jednostki od dokonania istotnych transakcji;
- inne przesłanki.

Poniżej przedstawiono analizę przesłanek sprawowania kontroli nad Pekao oraz Alior Bankiem na 31 grudnia 2019 roku.

Kryterium	Pekao	Alior Bank
Udział w głosach na walnym zgromadzeniu	20,02%	31,93%
Pozostały akcjonariat	Żaden akcjonariusz nie posiada pakietu akcji powyżej 5%, a dwóch największych posiada łącznie 9,51% akcji. Pozostały akcjonariat jest rozdrobniony i znaczna liczba podmiotów musiałaby podjąć wspólne działania w celu przegłosowania PZU na walnym zgromadzeniu.	Tylko dwóch akcjonariuszy posiada pakiety akcji pomiędzy 5% a 8%. Pozostały akcjonariat jest rozdrobniony i znaczna liczba podmiotów musiałaby podjąć wspólne działania w celu przegłosowania PZU na walnym zgromadzeniu.
Porozumienia między akcjonariuszami	23 stycznia 2017 roku PZU oraz PFR (posiadający 12,8% kapitału zakładowego Pekao) podpisali Porozumienie Akcjonariuszy w celu budowania długoterminowej wartości Pekao, prowadzenia wobec Pekao polityki zmierzającej do zapewnienia rozwoju, stabilności finansowej oraz skutecznego i ostrożnego zarządzania Pekao. Określa ono zasady współpracy PZU i PFR, w szczególności w zakresie wspólnego wykonywania prawa głosu z posiadanych akcji, a także prowadzenia wspólnej długoterminowej polityki w zakresie działalności Pekao. Porozumienie Akcjonariuszy daje możliwość realnego wpływania na politykę operacyjną Pekao. Zarząd PZU nie posiada informacji o ewentualnych porozumieniach zawartych pomiędzy innymi akcjonariuszami Pekao.	Zarząd PZU nie posiada informacji o ewentualnych porozumieniach zawartych pomiędzy innymi akcjonariuszami Alior Banku.
Potencjalne prawa głosu	Nie stwierdzono istnienia potencjalnych praw głosu.	Nie stwierdzono istnienia potencjalnych praw głosu.
Możliwość podjęcia uchwał zgodnie z intencją PZU	Analiza frekwencji na przeszłych walnych zgromadzeniach nie daje jednoznacznych podstaw do zanegowania kontroli.	Analiza frekwencji na przeszłych walnych zgromadzeniach nie daje jednoznacznych podstaw do zanegowania kontroli.
Przedstawiciele PZU w organach jednostki	Wśród członków Rady Nadzorczej znajdują się osoby pełniące wcześniej lub obecnie kluczowe funkcje kierownicze w PZU.	Wśród kluczowego personelu kierowniczego oraz wśród członków Rady Nadzorczej znajdują się osoby pełniące wcześniej lub obecnie kluczowe funkcje kierownicze w PZU.
Zobowiązania inwestorskie i narażenie na zmienność wyników finansowych	W związku z działaniami dotyczącymi <i>bancassurance</i> , <i>assurbanking</i> , wspólnych inicjatyw w obszarze kosztów w tym IT i nieruchomości pomiędzy PZU a Pekao, PZU ma dostęp do wyników finansowych, działań i operacji niedostępnych dla pozostałych posiadaczy akcji Pekao.	Grupa PZU podjęła zobowiązania inwestorskie wobec Alior Banku, a także prowadzi wspólne operacje z Alior Bankiem, przez co jest bardziej narażona na zmienność wyników finansowych Alior Banku, niż wynikałoby to z udziału procentowego w kapitale Alior Banku.

W świetle powyższych przesłanek uznano, że Grupa PZU nieprzerwanie sprawuje kontrolę zarówno nad Pekao (od 7 czerwca 2017 roku), jak i nad Alior Bankiem (od 18 grudnia 2015 roku) wraz z ich jednostkami zależnymi i dlatego objęto je konsolidacją.

5.4.2. Zasady konsolidacji funduszy inwestycyjnych

Grupa PZU przyjęła, że sprawuje kontrolę nad funduszem inwestycyjnym, jeżeli łącznie spełnione są przesłanki:

- spółki Grupy PZU posiadają łącznie zdolność użycia swojej władzy nad funduszem w celu oddziaływania na wartość zwrotu z inwestycji, przy czym przesłankami tej zdolności są m. in. kontrola nad towarzystwem funduszy inwestycyjnych i znaczny udział w łącznej liczbie głosów na zgromadzeniu inwestorów lub radzie inwestorów;
- łączna ekspozycja spółek Grupy PZU na zmienne zwroty z zaangażowania w fundusz inwestycyjny jest znaczna, co oznacza, że łączny udział spółek Grupy PZU w aktywach netto tego funduszu jest równy lub przekracza 20% (przy czym do ustalenia tak rozumianego łącznego udziału nie wlicza się aktywów funduszu będących aktywami netto umów ubezpieczeniowych)

lub inwestycyjnych z funduszem kapitałowym (*unit-linked*). Przyjmuje się, że w przypadku zaangażowania niższego niż 20% aktywów netto funduszu ekspozycja na zmienność wyników finansowych funduszu, rozpatrywana łącznie z uprawnieniami decyzyjnymi stanowią przesłankę stwierdzenia niekontrolowania takiego funduszu.

Grupa PZU dopuszcza utrzymanie konsolidacji (lub odpowiednio nieobejmowanie konsolidacją) funduszu przez dwa kolejne kwartały następujące po kwartale, na koniec którego po raz pierwszy stwierdzono spadek (lub odpowiednio wzrost) udziału w aktywach netto funduszu poniżej (lub odpowiednio powyżej) 20% w sytuacji, gdy spadek ten (lub odpowiednio wzrost) wynika z wpłat (lub odpowiednio z wypłat) uczestników spoza Grupy PZU.

Fundusze inwestycyjne kontrolowane przez Grupę PZU są konsolidowane. Ich aktywa w całości prezentuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa finansowe wg rodzaju i klasyfikuje do odpowiednich portfeli, a zobowiązanie dotyczące aktywów netto funduszu należących do inwestorów zewnętrznych – w pozycji „Zobowiązania finansowe”. W przypadku utraty kontroli nad funduszem inwestycyjnym zaprzestaje się jego konsolidacji i wyłącza ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej aktywa i zobowiązania tego funduszu, a także ewentualne zobowiązania wobec jego uczestników. W zamian prezentuje się jednostki uczestnictwa lub certyfikaty inwestycyjne odpowiadające wartości godziwej udziałów spółek Grupy PZU w aktywach netto takiego funduszu.

5.5 Ujmowanie transakcji i sald wyrażonych w walutach obcych i zastosowane kursy walutowe

Transakcje przeprowadzane w walucie innej niż polski złoty ujmuje się po kursie obowiązującym w dniu dokonania transakcji, ustalonym przez NBP. Na koniec okresu sprawozdawczego, pozycje pieniężne denominowane w walutach obcych przelicza się według średniego kursu NBP obowiązującego na ten dzień. Pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej i denominowane w walutach obcych wycenia się według kursu średniego NBP obowiązującego w dniu ustalenia wartości godziwej. Zyski i straty wynikłe z przeliczenia walut odnosi się bezpośrednio do rachunku zysków i strat.

Dane finansowe zagranicznych jednostek zależnych przelicza się na polskie złote:

- aktywa i zobowiązania – po średnim kursie ustalonym przez NBP obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego;
- pozycje rachunku zysków i strat, innych całkowitych dochodów oraz przepływów pieniężnych – po średniej arytmetycznej średnich kursów ustalanych przez NBP na daty kończące każdy miesiąc okresu sprawozdawczego.

Różnice z przeliczeń ujmuje się w pozycji „Różnice kursowe z przeliczenia” w kapitałach.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym przyjęto następujące kursy walutowe:

Kursy walutowe przyjęte do przeliczenia danych finansowych zagranicznych jednostek podporządkowanych	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
euro	4,3018	4,2669	4,2585	4,3000
funt brytyjski	4,9106	4,8142	4,9971	4,7895
hrywna ukraińska	0,1502	0,1330	0,1602	0,1357

5.6 Metoda nabycia

Nabycia jednostek zależnych przez Grupę PZU rozlicza się metodą nabycia.

W przypadku każdej transakcji nabycia identyfikowana jest jednostka przejmująca oraz ustalany dzień przejęcia, którym jest dzień objęcia kontroli nad nabywaną jednostką. W dniu przejęcia ujmuje się, osobno od wartości firmy, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa, przejęte zobowiązania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w nabytej jednostce.

W dniu przejęcia, możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania wycenia się w wartości godziwej.

W przypadku każdego nabycia, wszelkie niekontrolujące udziały w nabywanym podmiocie wycenia się w wartości proporcjonalnego udziału w wartości godziwej możliwych do zidentyfikowania aktywów netto nabywanego podmiotu.

Wycena aktywów i zobowiązań w wartości godziwej wiąże się z istotną niepewnością dotyczącą szacunków, gdyż wymaga od Zarządu PZU wypracowania profesjonalnych osądów oraz wykorzystania skomplikowanych i subiektywnych założeń.

Stosunkowo niewielkie zmiany w kluczowych założeniach mogą mieć istotny wpływ na wynik wyceny. Kluczowe założenia obejmują, między innymi, stopy dyskonta, koszty ryzyka kredytowego, stopy przedpłat dla portfeli pracujących oraz terminy i wysokości oczekiwanych przepływów pieniężnych dla portfeli niepracujących.

Ustalenie wartości firmy lub zysku z okazyjnego nabycia

Wartość firmy wycenia się i ujmuje się na dzień objęcia kontroli w kwocie nadwyżki sumy:

- przekazanej zapłaty wycenionej w wartości godziwej na dzień objęcia kontroli;
- wartości wszelkich niekontrolujących udziałów w nabywanej jednostce, wycenionych tak, jak opisano powyżej;
- wartości godziwej udziału w kapitale nabywanej jednostki należącego do Grupy PZU przed objęciem kontroli;

nad ustaloną na dzień objęcia kontroli kwotą netto wartości godziwych możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań.

W przypadku gdy kwota netto wartości godziwych możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań przewyższa wartość godziwą przekazanej zapłaty, powiększonej o wartość wszelkich niekontrolujących udziałów w nabywanej jednostce i wartość godziwą udziału w kapitale nabywanej jednostki i posiadanej przed objęciem kontroli, w skonsolidowanym rachunku zysków i strat ujmuje się zysk z okazyjnego nabycia. Przed ujęciem zysku z okazyjnego nabycia dokonuje się ponownej oceny czy poprawnie zidentyfikowano wszystkie nabyte aktywa i wszystkie przejęte zobowiązania oraz ujęto wszystkie dodatkowe aktywa i zobowiązania.

W okresie maksymalnie jednego roku od dnia objęcia kontroli Grupa PZU może korygować retrospektywnie prowizoryczne wartości godziwe aktywów i zobowiązań ujęte na dzień objęcia kontroli, aby odzwierciedlić nowe informacje uzyskane o faktach i okolicznościach, które istniały na dzień objęcia kontroli oraz, jeśli byłyby znane, wpłynęłyby na wycenę tych aktywów i zobowiązań. Korekty takie odnosi się w ciężar rozpoznanej wartości firmy lub zysku z okazyjnego nabycia.

Wartości niematerialne

Wartości niematerialne nabyte w transakcji połączenia jednostek gospodarczych ujmuje się w wartości godziwej ustalonej na dzień objęcia kontroli. Wartość godziwa składnika wartości niematerialnych odzwierciedla oczekiwania dotyczące prawdopodobieństwa osiągnięcia w przyszłości przez jednostkę korzyści ekonomicznych z tego składnika. Wartość godziwą wartości niematerialnych określa się w następujący sposób:

- znak towarowy – metodą zwolnienia z opłat licencyjnych (ang. *relief-from-royalty method*), bazującą na potencjalnych oszczędnościach z tytułu opłat licencyjnych, których jednostka nie poniesie, będąc właścicielem danego znaku towarowego (tj. bieżącej wartości przyszłych potencjalnych opłat licencyjnych). Ustalenie rynkowego poziomu opłaty licencyjnej polega na analizie stawek licencyjnych na użytkowanie znaków towarowych stosowanych pomiędzy niepowiązаныmi stronami w obrębie porównywalnego segmentu rynku. Następnie określa się hipotetyczne płatności licencyjne, które odpowiadają iloczynowi przyjętej stawki opłaty licencyjnej oraz wartości szacowanych przychodów ze sprzedaży. W celu obliczenia dochodu netto z licencji, płatności licencyjne należy zredukować o hipotetyczną wartość podatku dochodowego. Obliczone przepływy pieniężne netto powiększane są o potencjalną oszczędność podatkową z tytułu amortyzacji podatkowej znaku towarowego - TAB (ang. *tax amortisation benefit*). Na koniec, wyznaczone strumienie pieniężne podlegają dyskontowaniu za pomocą stopy dyskontowej, uwzględniającej m. in. ryzyko charakterystyczne dla danego znaku towarowego;
- relacje z brokerami oraz relacje z klientami – metodą wielookresowej nadwyżki dochodów – (MEEM, ang. *multi-period excess earnings method*) bazującą na bieżącej wartości przyszłych zysków generowanych przez poszczególne relacje. Wartość godziwa określana jest na podstawie zdyskontowanych przyszłych strumieni pieniężnych wynikających z dodatkowego przychodu generowanego przez spółkę posiadającą daną wartość niematerialną ponad przychody generowane przez spółkę, która takiej wartości nie posiada. Relacje identyfikuje się, następnie określa prognozowany okres ich dalszego trwania (poprzez odpowiedni wskaźnik odejść z zastosowaniem tzw. krzywej Weibulla) oraz prognozuje przychody i koszty związane z poszczególnymi relacjami. Zidentyfikowany i obliczony poziom obciążeń z tytułu aktywów kapitałowych (CAC, ang. *contributory asset charge*), takich jak utrzymanie wskaźników kapitałowych na poziomach wymaganych przez organy nadzorcze, środki trwałe, zorganizowana siła robocza, znak towarowy oraz pozostałe wartości niematerialne aplikowany

jest do przepływów pieniężnych po opodatkowaniu. Jeżeli istnieją struktury podatkowe, umożliwiające przeciętnemu uczestnikowi rynku podatkową amortyzację relacji – w jej wycenie uwzględnia się TAB;

- systemy informatyczne - wartość brutto systemów zakupionych ustalono jako wysokość nakładów finansowych poniesionych na ich nabycie. W przypadku systemów wewnętrznie wytworzonych wartość brutto ustala się w wysokości skapitalizowanych nakładów poniesionych na ich wytworzenie. Tak określone wartości koryguje się o pozostały horyzont operacyjnego wykorzystania systemu, który określa się jako procentowy parametr długości cyklu ekonomicznego życia systemu w stosunku do zakładanego okresu operacyjnego wykorzystania. Wartość godziwą systemów w trakcie budowy koryguje się do wysokości nakładów poniesionych na funkcjonalności, dla których nie zakończono prac deweloperskich lub których nie przetestowano i które nie są gotowe do odbioru produkcyjnego;
- relacje z klientami posiadającymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe (CDI, ang. *core deposit intangible*) – jako bieżąca wartość różnicy pomiędzy kosztem finansowania rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych a alternatywnym kosztem finansowania (uwzględniającym koszty odsetkowe oraz koszty administracyjne), jaki musiałby ponieść bank, gdyby nie posiadał portfela takich rachunków. Wartość CDI określa się metodą *favourable source of funds*, będącą pochodną metod kosztowych i dochodowych. W metodzie tej prognozuje się poziom retencji rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych (z zastosowaniem tzw. krzywej Weibulla), szacuje średnie saldo początkowe i liczbę rachunków, które należy uwzględnić w wycenie, oblicza salda netto depozytów, skorygowane o wskaźnik retencji oraz niestabilną część bazy depozytowej. Na podstawie wymagań w zakresie rezerwy obowiązkowej, kosztów odsetkowych oraz administracyjnych, pomniejszonych o wynik prowizyjny z rachunków kalkuluje się koszt nabytych depozytów. Następnie, na bazie benchmarków stóp procentowych szacowany jest alternatywny koszt finansowania. W kolejnym kroku wylicza się różnicę pomiędzy alternatywnym kosztem finansowania a kosztami nabytych rachunków, która podlega dyskontowaniu za pomocą wymaganej stopy zwrotu. W wycenie CDI nie uwzględniono korzyści podatkowej z tytułu amortyzacji (TAB).

Stopa dyskontowa wykorzystywana do wyceny wartości niematerialnych odzwierciedla wartość pieniądza w czasie oraz ryzyka związane z przewidywanymi przyszłymi przepływami pieniężnymi. Jest kalkulowana na podstawie oczekiwanego zwrotu z najlepszej inwestycji alternatywnej w stosunku do inwestycji wycenianej. Stopa ta wyznacza najmniejszy wymagany przez inwestora zwrot na wycenianym aktywie w ten sposób, aby uzyskać on z niego stopę zwrotu przynajmniej równą najlepszej dostępnej alternatywie inwestycyjnej. Zwrot z alternatywnej inwestycji musi być porównywalny pod względem wartości, czasu i pewności.

Koszt kapitału własnego (CE) szacuje się na dzień objęcia kontroli zgodnie z modelem CAPM (*ang. Capital Asset Pricing Model*): $CE = RF + ERP \times \beta + SP + SR$, gdzie RF to stopa wolna od ryzyka, ERP – premia za ryzyko rynkowe, β – to miernik ryzyka systematycznego ponoszonego przez właścicieli kapitału, uwzględniający ryzyko operacyjne oraz finansowe związane z daną działalnością, SP – premia za niską kapitalizację, SR – premie specyficzne.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wycenę portfela kredytowego do wartości godziwej przeprowadzono metodą dochodową polegającą na dyskontowaniu przyszłych przepływów pieniężnych z wycenianego składnika kredytów. Dla kredytów bez utraty wartości wartość godziwą oszacowano jako wartość bieżącą przepływów pieniężnych określoną jako sumę kontraktowych rat kapitałowych i odsetkowych (zgodnie z kontraktowymi stopami marżowymi i niezapadłą częścią kapitału) skorygowaną o przedpłaty tam, gdzie były one istotne. Do dyskontowania przepływów pieniężnych stosuje się:

- stopę procentową wyznaczoną w oparciu o instrumenty rynku pieniężnego oraz transakcje pochodne (krzywa standardowa) z uwzględnieniem struktury terminowej i waluty kredytu;
- spread kredytowy (krzywa spreadu kredytowego) z uwzględnieniem struktury terminowej, w podziale na poziom ryzyka kredytowego klienta lub transakcji;
- marżę na płynność (krzywa płynności) z uwzględnieniem struktury terminowej i waluty kredytu;
- marżę rynkową, uwzględniającą koszt kapitału i marżę zysku, w podziale na segment klienta, rodzaj i walutę produktu.

Na potrzeby wyceny portfel kredytów podzielono wg walut, grup produktowych, poziomu ryzyka oraz segmentów klienta.

Krzywą standardową wyznaczono w oparciu o kwotowania depozytów dla węzłów do 1 roku oraz transakcji IRS dla węzłów powyżej 1 roku.

Krzywą spreadu kredytowego wyznaczono w oparciu o szacowane skumulowane krzywe prawdopodobieństwa niewypłacalności oraz średnie oczekiwane stopy odzysku dla danej grupy produktowej i segmentu klienta.

Krzywą płynności dla złotych polskich wyznaczono jako większą z dwóch wartości: zero lub różnica pomiędzy krzywą PLN:BOND (krzywa zerokuponowa wyznaczona w oparciu o ceny obligacji Skarbu Państwa) a krzywą PLN:Std. Dla innych walut krzywą płynności powiększono o koszt swapa zamieniającego złotego na daną walutę (wyznaczony z kwotowań FX Swap i Cross Currency Basis Swap). Gdy koszt ten był ujemny przyjęto wartość zero.

Marżę rynkową skalibrowano dla kredytów udzielanych w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę uzyskania kontroli tak, żeby wartość godziwa była równa wartości bilansowej brutto. W przypadku gdy marża rynkowa w wyniku kalibracji przyjmowała wartość ujemną, ustalano ją na poziomie zero. Dla hipotecznych kredytów walutowych marża została ustalona jako marża dla kredytów hipotecznych w złotych polskich powiększona o różnicę w średniej marży pomiędzy kredytami hipotecznymi udzielanymi w walutach obcych a średnią marżę kredytów hipotecznych w złotych.

Dla kredytów krótkoterminowych o charakterze obrotowym jako wartość godziwą przyjęto wartość bilansową netto.

Na podstawie przeprowadzonych analiz uznano, że wartość godziwa kredytów z utratą wartości nie odbiega istotnie od ich wartości bilansowej.

Rzeczowe aktywa trwałe

Nieruchomości wycenia się metodą dochodową, a inne rzeczowe aktywa - metodą porównawczą lub odtworzeniową.

5.7 Klasyfikacja umów ubezpieczeniowych zgodnie z MSSF 4

Spółki Grupy PZU prowadzące działalność ubezpieczeniową stosują wytyczne zawarte w MSSF 4, dotyczące klasyfikacji swoich produktów jako umowy ubezpieczeniowe podlegające MSSF 4 bądź kontrakty inwestycyjne. Umowa spełnia definicję umowy ubezpieczeniowej jedynie wtedy, gdy zdarzenie objęte ubezpieczeniem może spowodować konieczność wypłacenia przez ubezpieczyciela znacznych świadczeń dodatkowych w każdym scenariuszu, wyłączając scenariusze, którym brakuje treści ekonomicznej (tzn. nie wywierają dostrzegalnego wpływu na ekonomikę transakcji), a więc gdy umowa przenosi znaczące ryzyko ubezpieczeniowe.

Ocena, czy dana umowa przenosi znaczące ryzyko ubezpieczeniowe wymaga analizy przepływów pieniężnych związanych z danym produktem w różnych scenariuszach oraz oszacowania prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Ocena ta zawiera element subiektywnego osądu, mającego istotny wpływ na stosowane zasady rachunkowości. Zgodnie z założeniami przyjętymi przez Grupę PZU, z istotnym ryzykiem ubezpieczeniowym mamy do czynienia wtedy, gdy wystąpienie zdarzenia objętego ubezpieczeniem pociąga za sobą wypłatę świadczenia co najmniej o 10% wyższego od świadczenia, jakie byłoby wypłacone w przypadku gdyby zdarzenie nie wystąpiło. Na podstawie tego kryterium zawierane kontrakty ujmowane są albo zgodnie z MSSF 4 albo zgodnie z MSSF 9.

5.7.1. Klasyfikacja umów w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że wszystkie umowy ubezpieczeń majątkowych i osobowych przenoszą istotne ryzyko ubezpieczeniowe i w rezultacie podlegają wymogom MSSF 4.

Dodatkowo, nadal stosuje się rachunkowość umów ubezpieczeniowych w odniesieniu do gwarancji finansowych, spełniających definicję instrumentu finansowego.

5.7.2. Klasyfikacja umów w ubezpieczeniach na życie

Na podstawie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że w ofercie Grupy PZU znajdują się produkty, które nie transferują istotnego ryzyka ubezpieczeniowego (są to niektóre produkty z gwarantowaną stopą zwrotu oraz niektóre produkty z funduszem kapitałowym – *unit-linked*), w związku z czym nie spełniają definicji umowy ubezpieczeniowej w myśl MSSF 4

i zostały zaklasyfikowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym jako kontrakty inwestycyjne, ujmowane zgodnie z wymogami MSSF 9 (w zależności od konstrukcji danego produktu) w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej.

Do kontraktów inwestycyjnych zakwalifikowano m. in.: indywidualne ubezpieczenie na życie i dożycie Pewny Zysk (ujmowane wg zamortyzowanego kosztu), indywidualne ubezpieczenie na życie związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym PZU IKZE oraz Program Inwestycyjny Prestige (ujmowane w wartości godziwej).

Zarówno umowy ubezpieczeniowe, jak i kontrakty inwestycyjne mogą zawierać uznaniowe udziały w zyskach. Uprawniają one ubezpieczonego do otrzymania dodatkowego świadczenia lub premii jako dodatku do świadczenia gwarantowanego. Świadczenie takie jest znaczącą częścią całego kontraktowego/umownego świadczenia, jego kwota lub okres trwania są umowne i zależne od decyzji ubezpieczyciela, a wystąpienie zależy od:

- przebiegu określonego zbioru lub określonego typu umów;
- zrealizowania lub niezrealizowania zysków z określonych aktywów;
- osiągnięcia zysków lub strat przez ubezpieczyciela, fundusz lub inną jednostkę związaną z umową.

Wszystkie umowy zawierające uznaniowy udział w zyskach, który może być określany jednostronnie przez zakład ubezpieczeń są rozpoznawane zgodnie z MSSF 4.

Ponadto nie zidentyfikowano żadnych umów ubezpieczenia na życie, w przypadku których następuje równoczesny transfer ryzyka ubezpieczeniowego i finansowego, dla których wymagane byłoby wydzielenie części ubezpieczeniowej i inwestycyjnej (ang. *unbundling*). W odniesieniu do umów, w przypadku których wydzielenie wbudowanych opcji (takich, jak prawo do wykupu umowy, zamiany na umowę bezskładkową, gwarantowaną wysokość renty za umówioną z góry składkę, indeksację sum ubezpieczeń i składek) jest możliwe, ale zgodnie z MSSF 4 nieobowiązkowe, nie wydziela się elementu inwestycyjnego.

6. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

6.1 Segmenty sprawozdawcze

6.1.1. Kryterium podstawowe podziału

Segmenty operacyjne to części składowe jednostki, dla których dostępne są odrębne informacje finansowe, podlegające regularnej ocenie przez GOOZPDO (w praktyce jest to Zarząd PZU), związanej z alokacją zasobów i oceną wyników działalności.

Podstawowy podział segmentacyjny Grupy PZU oparty jest na kryteriach charakteru działalności, linii produktowych, grup klientów oraz środowiska regulacyjnego. Charakterystykę poszczególnych segmentów zaprezentowano w poniższej tabeli.

Segment	Standardy rachunkowości	Opis segmentu	Kryteria agregacji
Ubezpieczenia korporacyjne (ubezpieczenia osobowe i majątkowe)	PSR	Szeroki zakres produktów ubezpieczeń majątkowych, odpowiedzialności cywilnej i komunikacyjnych, dostosowanych do potrzeb klienta i z indywidualną wyceną ryzyka, oferowanych dużym podmiotom gospodarczym przez PZU, Link4, TUW PZUW.	Agregacji dokonano ze względu na podobieństwo oferowanych produktów, podobnych grup klientów, dla których są oferowane, kanałów dystrybucji oraz funkcjonowania w tym samym środowisku regulacyjnym.
Ubezpieczenia masowe (ubezpieczenia osobowe i majątkowe)	PSR	Szeroki zakres produktów ubezpieczeń majątkowych, wypadkowych, odpowiedzialności cywilnej i komunikacyjnych, oferowanych klientom indywidualnym oraz podmiotom z sektora małych i średnich przedsiębiorstw przez PZU i Link4.	Jak wyżej.

Segment	Standardy rachunkowości	Opis segmentu	Kryteria agregacji
Ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane (ubezpieczenia na życie)	PSR	Ubezpieczenia grupowe, kierowane przez PZU Życie do grup pracowników oraz innych grup formalnych (np. związki zawodowe), w ramach których do umowy ubezpieczenia przystępują osoby pozostające w stosunku prawnym z ubezpieczającym (np. pracodawcą, związkiem zawodowym) oraz ubezpieczenia indywidualnie kontynuowane, gdzie ubezpieczający nabył prawo do indywidualnej kontynuacji w fazie grupowej. Oferta PZU Życie obejmuje szeroki zakres ubezpieczeń ochronnych, inwestycyjnych (niebędących kontraktami inwestycyjnymi) i zdrowotnych.	Brak agregacji.
Ubezpieczenia indywidualne (ubezpieczenia na życie)	PSR	Ubezpieczenia oferowane przez PZU Życie klientom indywidualnym, w ramach których umowa ubezpieczenia dotyczy konkretnego ubezpieczonego a ubezpieczony podlega indywidualnej ocenie ryzyka. Oferta PZU Życie obejmuje szeroki zakres ubezpieczeń ochronnych, inwestycyjnych (niebędących kontraktami inwestycyjnymi) i zdrowotnych.	Brak agregacji.
Inwestycje	PSR	Segment obejmuje: 1. działalność lokacyjną w zakresie środków własnych Grupy PZU rozumianych jako nadwyżka lokat nad rezerwami techniczno-ubezpieczeniowymi w PZU, Link4 i PZU Życie, powiększoną o nadwyżkę dochodów osiągniętą ponad stopę wolną od ryzyka z inwestycji odpowiadających wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w produktach ubezpieczeniowych, czyli nadwyżkę dochodów z lokat ponad dochody alokowane według cen transferowych do segmentów ubezpieczeniowych; 2. dochody z innych wolnych środków finansowych w Grupie PZU (w szczególności konsolidowane fundusze inwestycyjne).	Agregacji dokonano ze względu na podobny, nadwyżkowy charakter przychodów.
Działalność bankowa	MSSF	Szeroki zakres produktów bankowych oferowanych zarówno klientom korporacyjnym, jak i indywidualnym przez Grupę Pekao i Grupę Alior Banku.	Agregacji dokonano ze względu na podobne produkty i usługi oferowane przez spółki oraz identyczne środowisko regulacyjne działania.
Ubezpieczenia emerytalne	PSR	Ubezpieczenia emerytalne II filaru.	Brak agregacji.
Kraje bałtyckie	MSSF	Produkty ubezpieczeń majątkowych i osobowych oraz na życie oferowane przez Lietuvos Draudimas AB wraz z oddziałem w Estonii, AAS Balta oraz UAB PZU Lieutuva Gyvybes Draudimas.	Agregacji dokonano ze względu na podobne produkty i usługi oferowane przez spółki oraz podobne środowisko regulacyjne działania.
Ukraina	MSSF	Produkty ubezpieczeń majątkowych, osobowych i na życie oferowanych przez PZU Ukraina i PZU Ukraina Życie.	Agregacji dokonano ze względu na podobne środowisko regulacyjne działania.
Kontrakty inwestycyjne	PSR	Produkty PZU Życie nietransferujące istotnego ryzyka ubezpieczeniowego w rozumieniu MSSF 4 i niespełniające definicji umowy ubezpieczeniowej (tj. niektóre produkty z gwarantowaną stopą zwrotu oraz niektóre produkty z funduszem kapitałowym <i>unit-linked</i>).	Brak agregacji.
Pozostałe	PSR/MSSF	Pozostałe produkty i usługi, niezakwalifikowane do żadnego z segmentów powyżej.	

6.1.2. Informacje dotyczące obszarów geograficznych

Grupa PZU stosuje uzupełniający podział segmentacyjny wg kryterium geograficznego, na podstawie którego wyodrębniono następujące obszary geograficzne:

- Polska;
- Kraje bałtyckie;
- Ukraina.

6.2 Rozliczenia pomiędzy segmentami

Wynik netto z inwestycji (różnica pomiędzy zrealizowanymi i niezrealizowanymi przychodami oraz kosztami) wykazywany w ubezpieczeniach korporacyjnych (ubezpieczenia osobowe i majątkowe), ubezpieczeniach masowych (ubezpieczenia osobowe i majątkowe), ubezpieczeniach grupowych i indywidualnie kontynuowanych (ubezpieczenia na życie), ubezpieczeniach indywidualnych (ubezpieczenia na życie) określany jest na podstawie cen transferowych opartych na stopach procentowych z krzywych rentowności skarbowych papierów wartościowych. W przypadku produktów ubezpieczeniowych typu *unit-linked*, z gwarantowaną stopą oraz strukturyzowanych wykazuje się wprost wynik netto z lokat stanowiących pokrycie odpowiadających im rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

6.3 Miara zysku segmentu

Podstawową miarą zysku segmentu w Grupie PZU jest:

- w przypadku segmentów ubezpieczeń korporacyjnych, masowych, grupowych i indywidualnie kontynuowanych oraz indywidualnych – wynik na ubezpieczeniach, będący wynikiem finansowym przed podatkiem oraz pozostałymi przychodami i kosztami operacyjnymi (w tym kosztami finansowania), uwzględniający jednak przychody z inwestycji (odpowiadające wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych) określone wg stopy wolnej od ryzyka. Wynik na ubezpieczeniach jest miarą zbliżoną do zdefiniowanego w PSR wyniku technicznego, z uwzględnieniem różnicy w sposobie ujmowania wyniku netto z inwestycji opisanej w zdaniu poprzednim;
- w przypadku segmentu inwestycje – wynik z lokat spółek Grupy PZU pomniejszony o wynik alokowany do segmentów ubezpieczeniowych i skorygowany o dywidendy otrzymane od jednostek zależnych oraz wycenę metodą praw własności tych jednostek (przeprowadzoną zgodnie z PSR);
- w przypadku kontraktów inwestycyjnych – wynik z działalności operacyjnej, wyliczany w sposób zbliżony do wyniku technicznego zgodnie z PSR;
- w przypadku działalności bankowej oraz zagranicznej działalności ubezpieczeniowej – wynik z działalności operacyjnej według lokalnych standardów rachunkowości w kraju siedziby spółki lub według MSSF, będący wynikiem finansowym przed podatkiem.

6.4 Zastosowane zasady rachunkowości według PSR

6.4.1. PZU

PSR oraz różnice pomiędzy PSR i MSSF w zakresie dotyczącym jednostkowej sprawozdawczości finansowej PZU przedstawiono szczegółowo w jednostkowym sprawozdaniu finansowym PZU za 2019 rok.

Jednostkowe sprawozdanie finansowe PZU za 2019 rok dostępne jest na stronie internetowej PZU pod adresem www.pzu.pl w zakładce „Relacje inwestorskie”.

6.4.2. PZU Życie

Zasady rachunkowości według PSR dotyczące PZU Życie są zbieżne z PSR dotyczącymi PZU.

Specyficzną różnicą dla PZU Życie są zasady dotyczące rachunkowości umów ubezpieczeniowych i kontraktów inwestycyjnych PZU Życie według MSSF.

Podstawową różnicą pomiędzy PSR i MSSF w odniesieniu do rachunkowości umów ubezpieczeniowych i kontraktów inwestycyjnych PZU Życie jest klasyfikacja kontraktów. W PSR nie ma pojęcia kontraktu inwestycyjnego, w konsekwencji wszystkie umowy klasyfikowane są jako umowy ubezpieczeniowe. Wg MSSF klasyfikację umów przeprowadza się zgodnie z wytycznymi zawartymi w MSSF 4, dotyczącymi klasyfikacji produktów jako umowy ubezpieczeniowe (podlegające MSSF 4) bądź kontrakty inwestycyjne (ujmowane zgodnie z MSSF 9). W przypadku tych ostatnich przypis składki nie jest rozpoznawany. Klasyfikację umów opisano w punkcie 5.7.

6.5 Uproszczenia w nocie segmentowej

W nocie segmentowej zastosowano pewne uproszczenia dopuszczalne przez MSSF 8. Poniżej przedstawiono ich uzasadnienie:

- odstąpienie od prezentacji danych o alokacji wszystkich aktywów i zobowiązań do poszczególnych segmentów – wynika z niesporządzania i nieprezentowania Zarządowi PZU takich zestawień. Główną informacją dostarczaną Zarządowi PZU są dane o wynikach danych segmentów i na tej podstawie podejmowane są decyzje zarządcze, w tym o alokacji zasobów. Analiza dotycząca alokowanych do segmentów aktywów i zobowiązań ograniczona jest w głównej mierze do monitoringu spełniania wymogów regulacyjnych;
- prezentacja wyniku netto z inwestycji jedną kwotą jako różnicy pomiędzy zrealizowanymi i niezrealizowanymi przychodami oraz kosztami z inwestycji – wynikające z wewnętrznej oceny wyników segmentów w oparciu o taką łączną miarę wyników inwestycyjnych;
- niealokowanie do segmentu „inwestycje” przychodów i kosztów innych niż dotyczące zrealizowanych i niezrealizowanych przychodów i kosztów z inwestycji – wynikające ze sposobu analizy danych tego segmentu oraz niepraktyczność takiej alokacji.

6.6 Dane ilościowe

Ubezpieczenia korporacyjne (ubezpieczenia majątkowe i osobowe)	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto na zewnątrz	3 264	3 059
Składki przypisane brutto między segmentami	52	38
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	3 316	3 097
Zmiany stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(283)	(322)
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	3 033	2 775
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(786)	(582)
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	229	133
Składki zarobione netto	2 476	2 326
Dochody z lokat, w tym:	100	113
operacje na zewnątrz	100	113
operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	32	50
Przychody	2 608	2 489
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe	(1 610)	(1 591)
Zmiana stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto	7	2
Koszty akwizycji	(519)	(477)
Koszty administracyjne	(131)	(131)
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	43	39
Pozostałe	(71)	(63)
Wynik na ubezpieczeniach	327	268

Ubezpieczenia masowe (ubezpieczenia majątkowe i osobowe)	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto na zewnątrz	10 332	10 325
Składki przypisane brutto między segmentami	71	76
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	10 403	10 401
Zmiany stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(21)	(106)
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	10 382	10 295
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(149)	(113)
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	28	(14)
Składki zarobione netto	10 261	10 168
Dochody z lokat, w tym:	481	526
operacje na zewnątrz	481	526
operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	126	114
Przychody	10 868	10 808
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe	(6 410)	(6 171)
Zmiana stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto	(1)	(44)
Koszty akwizycji	(1 986)	(1 890)
Koszty administracyjne	(651)	(594)
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	3	(6)
Pozostałe	(374)	(378)
Wynik na ubezpieczeniach	1 449	1 725

Ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane (ubezpieczenia na życie)	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto na zewnątrz	6 966	6 891
Składki przypisane brutto między segmentami	-	-
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	6 966	6 891
Zmiany stanu rezerw składek	-	-
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	6 966	6 891
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(1)	(1)
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	-	-
Składki zarobione netto	6 965	6 890
Dochody z lokat, w tym:	668	581
operacje na zewnątrz	668	581
operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	3	2
Przychody	7 636	7 473
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe oraz zmiana stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto	(5 057)	(4 931)
Koszty akwizycji	(388)	(349)
Koszty administracyjne	(640)	(604)
Pozostałe	(54)	(46)
Wynik na ubezpieczeniach	1 497	1 543

Ubezpieczenia indywidualne (ubezpieczenia na życie)	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto na zewnątrz	1 581	1 346
Składki przypisane brutto między segmentami	-	-
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	1 581	1 346
Zmiany stanu rezerw składek	(2)	(2)
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	1 579	1 344
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	-	-
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	-	-
Składki zarobione netto	1 579	1 344
Dochody z lokat, w tym:	548	59
operacje na zewnątrz	548	59
operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	1	-
Przychody	2 128	1 403
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe oraz zmiana stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto	(1 640)	(976)
Koszty akwizycji	(139)	(126)
Koszty administracyjne	(72)	(69)
Pozostałe	(6)	(5)
Wynik na ubezpieczeniach	271	227

Inwestycje	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018 (przeeksztalcone)
Dochody z lokat, w tym:	397	(328)
- operacje na zewnątrz	333	(390)
- operacje między segmentami	64	62
Wynik z działalności operacyjnej	397	(328)

Działalność bankowa	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018 (przeeksztalcone)
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 008	3 868
- operacje na zewnątrz	3 901	3 810
- operacje między segmentami	107	58
Dochody z lokat	9 014	8 861
- operacje na zewnątrz	9 014	8 861
- operacje między segmentami	-	-
Przychody	13 022	12 729
Koszty z tytułu prowizji i opłat	(862)	(753)
Koszty odsetkowe	(2 013)	(1 904)
Koszty administracyjne	(4 850)	(4 989)
Pozostałe	(1 799)	(1 047)
Wynik z działalności operacyjnej	3 498	4 036

Ubezpieczenia emerytalne	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Dochody z lokat, w tym:	6	5
operacje na zewnątrz	6	5
operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody	142	149
Przychody	148	154
Koszty administracyjne	(43)	(40)
Pozostałe	(4)	(7)
Wynik z działalności operacyjnej	101	107

Ubezpieczenia - kraje bałtyckie	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto na zewnątrz	1 713	1 592
Składki przypisane brutto między segmentami	-	-
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	1 713	1 592
Zmiany stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(54)	(62)
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	1 659	1 530
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(57)	(48)
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(2)	(2)
Składki zarobione netto	1 600	1 480
Dochody z lokat, w tym:	38	2
operacje na zewnątrz	38	2
operacje między segmentami	-	-
Przychody	1 638	1 482
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(989)	(905)
Koszty akwizycji	(335)	(317)
Koszty administracyjne	(133)	(125)
Pozostałe	4	3
Wynik na ubezpieczeniach	185	138

Ubezpieczenia - Ukraina	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto na zewnątrz	335	257
Składki przypisane brutto między segmentami	-	-
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	335	257
Zmiany stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(8)	(12)
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	327	245
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	(106)	(96)
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek oraz na ryzyko niewygasłe brutto	(4)	3
Składki zarobione netto	217	152
Dochody z lokat, w tym:	33	19
operacje na zewnątrz	33	19
operacje między segmentami	-	-
Przychody	250	171
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	(81)	(59)
Koszty akwizycji	(118)	(82)
Koszty administracyjne	(31)	(25)
Pozostałe	19	18
Wynik na ubezpieczeniach	39	23

Kontrakty inwestycyjne	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Składki przypisane brutto	35	40
Zmiany stanu rezerw składek	-	-
Składki ubezpieczeniowe zarobione brutto	35	40
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	-	-
Udział reasekuratora w zmianie stanu rezerw składek	-	-
Składki zarobione netto	35	40
Dochody z lokat, w tym:	16	(14)
operacje na zewnątrz	16	(14)
operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody	-	-
Przychody	51	26
Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe oraz zmiana stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto	(42)	(15)
Koszty akwizycji	-	(1)
Koszty administracyjne	(4)	(5)
Pozostałe	-	(2)
Wynik z działalności operacyjnej	5	3
Pozostałe segmenty	1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018
Dochody z lokat, w tym:	6	6
- operacje na zewnątrz	6	6
- operacje między segmentami	-	-
Pozostałe przychody	1 086	1 004
Przychody	1 092	1 010
Koszty	(1 149)	(1 081)
Pozostałe	22	33
Wynik z działalności operacyjnej	(35)	(38)

Uzgodnienia 1 stycznia 2019 - 31 grudnia 2019	Składki zarobione netto	Dochody z lokat	Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	Koszty akwizycji	Koszty admini- stracyjne	Wynik z działalności operacyjnej
Ubezpieczenia korporacyjne	2 476	100	(1 610)	(519)	(131)	327
Ubezpieczenia masowe	10 261	481	(6 410)	(1 986)	(651)	1 449
Ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane	6 965	668	(5 057)	(388)	(640)	1 497
Ubezpieczenia indywidualne	1 579	548	(1 640)	(139)	(72)	271
Inwestycje	-	397	-	-	-	397
Działalność bankowa	-	9 014	-	-	(4 850)	3 498
Ubezpieczenia emerytalne	-	6	-	(5)	(43)	101
Ubezpieczenia - kraje bałtyckie	1 600	38	(989)	(335)	(133)	185
Ubezpieczenia - Ukraina	217	33	(81)	(118)	(31)	39
Kontrakty inwestycyjne	35	16	(42)	-	(4)	5
Pozostałe segmenty	-	6	-	-	-	(35)
Segmenty razem	23 133	11 307	(15 829)	(3 490)	(6 555)	7 734
Prezentacja kontraktów inwestycyjnych	(35)	(7)	42	-	-	-
Oszacowane regresy i odzyski	-	-	(4)	-	-	(4)
Wycena instrumentów kapitałowych	-	(14)	-	-	-	(14)
Wycena nieruchomości	-	(4)	-	-	(2)	(9)
Eliminacja rezerwy na wyrównanie szkodowości i funduszu prewencyjnego	-	-	-	-	-	(12)
Odpisy na ZFŚS i koszty aktuarialne	-	-	-	-	(12)	(12)
Korekty konsolidacyjne	(8)	58	96	127	(37)	(599) ¹⁾
Dane skonsolidowane	23 090	11 340²⁾	(15 695)	(3 363)	(6 606)	7 084

¹⁾ Korekty konsolidacyjne wynikają przede wszystkim z dywidend wypłacanych pomiędzy poszczególnymi segmentami oraz z różnych standardów rachunkowości, w jakich raportowane są poszczególne segmenty sprawozdawcze (PSR i MSSF) oraz dane skonsolidowane (MSSF).

²⁾ Suma następujących pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat: „Przychody netto z inwestycji”, „Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji”, „Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”, „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

Uzgodnienia 1 stycznia 2018 - 31 grudnia 2018 (przekształcone)	Składki zarobione netto	Dochody z lokat	Odszkodowania i świadczenia ubezpieczeniowe netto	Koszty akwizycji	Koszty admini- stracyjne	Wynik z działalności operacyjnej
Ubezpieczenia korporacyjne	2 326	113	(1 591)	(477)	(131)	268
Ubezpieczenia masowe	10 168	526	(6 171)	(1 890)	(594)	1 725
Ubezpieczenia grupowe i indywidualnie kontynuowane	6 890	581	(4 931)	(349)	(604)	1 543
Ubezpieczenia indywidualne	1 344	59	(976)	(126)	(69)	227
Inwestycje	-	(328)	-	-	-	(328)
Działalność bankowa	-	8 861	-	-	(4 989)	4 036
Ubezpieczenia emerytalne	-	5	-	(6)	(40)	107
Ubezpieczenia - kraje bałtyckie	1 480	2	(905)	(317)	(125)	138
Ubezpieczenia - Ukraina	152	19	(59)	(82)	(25)	23
Kontrakty inwestycyjne	40	(14)	(15)	(1)	(5)	3
Pozostałe segmenty	-	6	-	-	-	(38)
Segmenty razem	22 400	9 830	(14 648)	(3 248)	(6 582)	7 704
Prezentacja kontraktów inwestycyjnych	(40)	20	15	-	-	-
Oszacowane regresy i odzyski	-	-	(5)	-	-	(5)
Wycena instrumentów kapitałowych	-	55	-	-	-	55
Wycena nieruchomości	-	(27)	-	-	(5)	(45)
Eliminacja rezerwy na wyrównanie szkodowości i funduszu prewencyjnego	-	-	-	-	-	24
Odpisy na ZFŚS i koszty aktuarialne	-	-	-	-	(5)	(5)
Korekty konsolidacyjne	(10)	17	75	118	(17)	(641) ¹⁾
Dane skonsolidowane	22 350	9 895²⁾	(14 563)	(3 130)	(6 609)	7 087

¹⁾ Korekty konsolidacyjne wynikają przede wszystkim z dywidend wypłacanych pomiędzy poszczególnymi segmentami oraz z różnych standardów rachunkowości, w jakich raportowane są poszczególne segmenty sprawozdawcze (PSR i MSSF) oraz dane skonsolidowane (MSSF).

²⁾ Suma następujących pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat: „Przychody netto z inwestycji”, „Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji”, „Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”, „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

Podział geograficzny Rok 2019	Polska	Kraje bałtyckie	Ukraina	Niealokowane (wyłączenia konsolidacyjne i inne)	Wartość skonsolidowana
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto na zewnątrz	22 143	1 713	335	-	24 191
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto między segmentami	93	-	-	(93)	-
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 138	1	-	-	4 139
Dochody z lokat ¹⁾	11 269	38	33	-	11 340
Aktywa trwałe inne niż aktywa finansowe ²⁾	7 069	247	6	-	7 322
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	2 310	-	3	-	2 313
Aktywa	341 327	2 877	596	(1 460)	343 340

¹⁾ Suma następujących pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat: „Przychody netto z inwestycji”, „Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji”, „Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”, „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

²⁾ Dotyczy wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych.

Podział geograficzny Rok 2018	Polska	Kraje bałtyckie	Ukraina	Niealokowane (wyłączenia konsolidacyjne i inne)	Wartość skonsolidowana
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto na zewnątrz	21 621	1 592	257	-	23 470
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto między segmentami	94	-	-	(94)	-
Przychody z tytułu prowizji i opłat	4 109	-	-	-	4 109
Dochody z lokat ¹⁾	9 874	2	19	-	9 895
Aktywa trwałe inne niż aktywa finansowe ²⁾	6 122	238	4	-	6 364
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	2 231	-	3	-	2 234
Aktywa	326 874	2 704	409	(1 433)	328 554

¹⁾ Suma następujących pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat: „Przychody netto z inwestycji”, „Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji”, „Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”, „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

²⁾ Dotyczy wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych.

6.7 Informacje dotyczące głównych klientów

Ze względu na charakter działalności spółek Grupy PZU nie występują kontrahenci, od których przychody stanowiłyby 10% lub więcej łącznych przychodów Grupy PZU (rozumianych jako składka przypisana brutto).

7. Zarządzanie ryzykiem

7.1 Wprowadzenie

Zarządzanie ryzykiem ma na celu budowę wartości dla wszystkich interesariuszy Grupy PZU przez aktywne i świadome zarządzanie wielkością przyjmowanego ryzyka. Istotą procesu jest również zapobieganie przyjmowania ryzyka na poziomie, który mógłby zagrozić stabilności finansowej Grupy PZU, która jest także konglomeratem finansowym.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie PZU jest oparte o analizę ryzyka we wszystkich procesach i jednostkach. Zarządzanie ryzykiem jest integralną częścią systemu zarządzania.

Główne elementy zarządzania ryzykiem Grupy PZU są wdrożone tak, aby zapewnić spójność sektorową oraz realizację planów strategicznych poszczególnych podmiotów, jak i celów biznesowych całej Grupy PZU. Należą do nich m. in.:

- systemy limitów i ograniczeń akceptowalnego poziomu ryzyka, w tym poziom apetytu na ryzyko;
- procesy obejmujące identyfikację, pomiar i ocenę, monitorowanie i kontrolę, raportowanie oraz działania zarządcze dotyczące poszczególnych ryzyk;
- struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem, w której kluczową rolę odgrywają zarządy i rady nadzorcze podmiotów oraz dedykowane Komitety.

Podmioty sektora finansowego zobowiązane są ponadto do stosowania standardów właściwych dla danego sektora. W przyjętych regulacjach wewnętrznych określają m.in.:

- procesy, metody i procedury umożliwiające pomiar i zarządzanie ryzykiem;
- podział obowiązków w procesie zarządzania ryzykiem;
- zakres oraz warunki i częstotliwość sporządzania sprawozdań dotyczących zarządzania ryzykiem.

System zarządzania ryzykiem w Grupie PZU oparty jest na:

- podziale kompetencji i zadań realizowanych w procesie zarządzania ryzykiem przez organy statutowe, komitety oraz jednostki i komórki organizacyjne;
- procesie zarządzania ryzykiem – w tym metodach identyfikacji, pomiaru i oceny, monitorowania i kontroli, raportowania ryzyka oraz podejmowania działań zarządczych.

PZU sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem Grupy PZU na podstawie porozumień o wzajemnej współpracy zawartych z podmiotami Grupy PZU. Na podstawie przekazywanych informacji PZU zarządza ryzykiem Grupy PZU w ujęciu zagregowanym. Zawarte porozumienia oraz zakres przekazywanych informacji uwzględniają specyfikę prawną poszczególnych podmiotów, w tym ograniczenia związane z tajemnicą bankową.

Dodatkowo, w Grupie PZU istnieją procesy zapewniające efektywność zarządzania ryzykiem na poziomie Grupy PZU. Zasady zarządzania ryzykiem w podmiotach zależnych zawierają rekomendację PZU w zakresie organizacji systemu zarządzania ryzykiem w tych podmiotach (zarówno z sektora ubezpieczeniowego, jak i bankowego). Dodatkowo wydawane są wytyczne regulujące w sposób szczegółowy poszczególne procesy w obszarze zarządzania ryzykiem w podmiotach Grupy PZU.

Zarządy podmiotów Grupy PZU są odpowiedzialne za realizowanie swoich obowiązków, zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa krajowego i międzynarodowego, w szczególności za wdrożenie adekwatnego i efektywnego systemu zarządzania ryzykiem.

Nadzór nad systemami zarządzania ryzykiem w poszczególnych jednostkach sektora finansowego sprawują Rady Nadzorcze, do których PZU powołuje swoich przedstawicieli.

7.2 Podział kompetencji i zadań

Spójny podział kompetencji i zadań w Grupie PZU i w poszczególnych podmiotach sektora finansowego Grupy PZU opiera się na czterech poziomach kompetencyjnych.

Trzy pierwsze to:

- Rada Nadzorcza, która sprawuje nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego procesu w ramach decyzji określonych w statucie danego podmiotu i regulaminie Rady Nadzorczej;
- Zarząd, który organizuje i zapewnia działanie systemu zarządzania ryzykiem poprzez uchwalanie strategii, polityk, wyznaczanie apetytu na ryzyko, określenie profilu ryzyka i określenie tolerancji na poszczególne kategorie ryzyk;
- komitety, które podejmują decyzje dotyczące ograniczania poziomu poszczególnych ryzyk do ram wyznaczonych przez apetyt na ryzyko. Komitety przyjmują procedury i metodyki związane z ograniczaniem poszczególnych ryzyk, a także akceptują limity ograniczające poszczególne rodzaje ryzyk.

Czwarty poziom kompetencyjny dotyczy działań operacyjnych i podzielony jest pomiędzy trzy linie obrony:

- pierwsza linia obrony – obejmuje bieżące zarządzanie ryzykiem na poziomie jednostek i komórek organizacyjnych spółek oraz podejmowanie decyzji w ramach procesu zarządzania ryzykiem, w tym w ramach obowiązujących limitów;
- druga linia obrony – obejmuje zarządzanie ryzykiem poprzez wyspecjalizowane komórki zajmujące się identyfikacją, pomiarem, monitorowaniem i raportowaniem ryzyka oraz kontrolą limitów;
- trzecia linia obrony – obejmuje audyt wewnętrzny, który przeprowadza niezależne audyty elementów systemu zarządzania ryzykiem oraz czynności kontrolnych wbudowanych w działalność Grupy.

W procesie zarządzania ryzykiem w bankach (Pekao i Alior Bank) aktywną rolę odgrywają Zarządy i Rady Nadzorcze oraz dedykowane komitety z obszaru ryzyka kredytowego, finansowego i operacyjnego oraz zarządzania aktywami i pasywami.

Rady Nadzorcze sprawują nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem corocznie określając strategię w tym zakresie. Zarządy odpowiadają m. in. za akceptację polityk i instrukcji regulujących zarządzanie ryzykiem oraz wyznaczanie szczegółowych limitów dla ograniczenia ryzyka banków oraz zapewnienie odpowiedniego mechanizmu ich kontroli.

Dedykowane komitety sprawują bieżącą kontrolę nad zarządzaniem ryzykiem banku, w tym: decydują o poziomie akceptowanego ryzyka kredytowego dla pojedynczej transakcji, rekomendują Zarządom limity portfelowe na ryzyko kredytowe,

kontrolują poziom ryzyka płynności, limity na ryzyko rynkowe oraz dopuszczalny poziom ryzyka operacyjnego. Dodatkowo monitorują poziom apetytu na ryzyko oraz adekwatności kapitałowej.

7.3 Apetyt na ryzyko, profil ryzyka oraz tolerancja na ryzyko

W ubezpieczeniowych podmiotach Grupy PZU wdrożono proces ustalania apetytu na ryzyko oraz limitów na poszczególne kategorie ryzyka zgodny z procesem grupowym. Zarząd każdego z podmiotów wyznacza apetyt na ryzyko, profil ryzyka oraz tolerancję na ryzyko, odzwierciedlające jego plany finansowe, strategię biznesową oraz cele całej Grupy PZU.

Apetyt na ryzyko definiuje się jako ryzyko, które spółka jest gotowa podjąć w trakcie realizacji swoich celów biznesowych. Miarą apetytu na ryzyko jest poziom potencjalnych strat finansowych, spadku wartości aktywów lub wzrostu wartości zobowiązań w okresie jednego roku. Poziom apetytu na ryzyko określa się jako minimalny poziom wskaźnika pokrycia wymagań kapitałowych. Apetyt na ryzyko określa maksymalny poziom dopuszczalnego ryzyka przy wyznaczaniu limitów i ograniczeń na poszczególne ryzyka cząstkowe oraz poziom, po przekroczeniu którego podejmowane są określone działania zarządcze niezbędne do ograniczenia dalszego wzrostu ryzyka.

Profil ryzyka to limity ilościowe uszczegóławiające apetyt na ryzyko.

Limity tolerancji to dodatkowe limity wprowadzone na poszczególne rodzaje ryzyka ograniczające potencjalne ryzyko.

Takie podejście zapewnia adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem w Grupie PZU oraz zapobiega akceptacji ryzyka na poziomie, który mógłby zagrozić stabilności finansowej zarówno podmiotów, jak i całej Grupy PZU. Za ustalenie odpowiedniego poziomu ryzyka w każdym z podmiotów odpowiedzialny jest jego Zarząd. Jednostka ds. ryzyka co najmniej raz w roku dokonuje przeglądu wielkości apetytu na ryzyko. Wszystkie działania koordynowane są z poziomem Grupy PZU.

Apetyt na ryzyko ustala się co najmniej raz w roku także w podmiotach sektora bankowego, należących do Grupy PZU. Podstawą tego procesu są regulacje nadzorcze (w tym wynikające z planów naprawy) oraz dobre praktyki. Proces ten jest zindywidualizowany w przypadku obu banków tak, aby odzwierciedlał strategię biznesową i kapitałową obu podmiotów. Apetyt na ryzyko w podmiotach sektora bankowego podlega konsultacjom z podmiotem dominującym Grupy PZU oraz opiniowaniu przez Komitet Ryzyka Grupy PZU, aby zapewnić zgodność działań banków z planami strategicznymi oraz celami biznesowymi całej Grupy PZU, przy zachowaniu dopuszczalnego poziomu ryzyka na poziomie Grupy PZU. Uzgodniony poziom apetytu na ryzyko jest zatwierdzany przez Rady Nadzorcze podmiotów bankowych.

7.4 Metody identyfikacji, pomiaru, monitorowania i raportowania ryzyka

Identyfikacja, pomiar i ocena, monitorowanie i kontrola, raportowanie ryzyka oraz podejmowane działania zarządcze zapewniają bieżącą adekwatność i efektywność systemu zarządzania ryzykiem. W Grupie PZU proces zarządzania ryzykiem składa się z:

- identyfikacji ryzyka – rozpoczynającej się wraz z propozycją rozpoczęcia tworzenia produktu ubezpieczeniowego, nabycia instrumentu finansowego, zmiany procesu operacyjnego, a także z chwilą wystąpienia każdego innego zdarzenia, potencjalnie wpływającego na powstanie ryzyka. Proces identyfikacji występuje do momentu wygaśnięcia zobowiązań, należności lub działań związanych z danym ryzykiem. Identyfikacja ryzyka polega na rozpoznaniu rzeczywistych i potencjalnych źródeł ryzyka, następnie analizowanych pod względem istotności;
- pomiaru i oceny ryzyka – przeprowadzanych w zależności od charakterystyki danego typu ryzyka oraz poziomu jego istotności. Pomiar ryzyka przeprowadzają wyspecjalizowane jednostki. Jednostka ds. ryzyka w każdym podmiocie odpowiada za rozwój narzędzi oraz pomiar ryzyka w zakresie określającym apetyt na ryzyko, profil ryzyka i tolerancji na ryzyko;
- monitorowania i kontroli ryzyka – polegających na bieżącym przeglądzie odchyłeń realizacji od założonych punktów odniesienia (limitów, wartości progowych, planów, wartości z poprzedniego okresu, wydanych rekomendacji i zaleceń);
- raportowania – umożliwiającego efektywną komunikację o ryzyku i wspierającego zarządzanie ryzykiem na różnych poziomach decyzyjnych;

- działań zarządczych, obejmujących m. in.: unikanie ryzyka, transfer ryzyka, ograniczanie ryzyka, określanie apetytu na ryzyko, akceptację poziomu ryzyka oraz narzędzia wspierające te działania, takie jak limity, programy reasekuracyjne czy przeglądy polityki underwritingowej.

W procesie zarządzania ryzykiem wyróżnione są dwa poziomy:

- **poziom Grupy PZU** – zapewniający, że Grupa PZU realizuje swoje cele biznesowe w sposób bezpieczny i dopasowany do skali ponoszonego ryzyka. Grupa PZU zapewnia wsparcie we wdrażaniu systemu zarządzania ryzykiem, obejmującego wprowadzenie spójnych mechanizmów, standardów i organizacji funkcjonowania efektywnego systemu kontroli wewnętrznej (ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zgodności), systemu zarządzania ryzykiem (w szczególności w obszarze reasekuracji) oraz systemu zarządzania bezpieczeństwem w Grupie PZU oraz monitoruje ich bieżące stosowanie. Realizując swoje zadania w ramach systemu zarządzania ryzykiem upoważnione osoby z Grupy PZU współpracują z zarządami podmiotów zależnych oraz z kierownictwem takich obszarów jak finanse, ryzyko, aktuariat, reasekuracja, inwestycje oraz compliance, na podstawie właściwych porozumień o współpracy;
- **poziom podmiotu** – zapewniający, że realizuje on swoje cele biznesowe w sposób bezpieczny i dopasowany do skali ponoszonego przez niego ryzyka. Na tym poziomie monitorowane są limity oraz specyficzne kategorie ryzyka występujące w danym podmiocie oraz w ramach systemu zarządzania ryzykiem, wdrażane są mechanizmy, standardy i organizacja funkcjonowania efektywnego systemu kontroli wewnętrznej (ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zgodności), systemu zarządzania ryzykiem (w szczególności w obszarze reasekuracji) oraz systemu zarządzania bezpieczeństwem.

7.5 Profil ryzyka

Do głównych typów ryzyka, na które narażona jest Grupa PZU należą: kredytowe (w szczególności związane z portfelem kredytowym banków), aktuarialne, rynkowe (w szczególności ryzyko stopy procentowej, walutowe oraz cen instrumentów finansowych i towarów), koncentracji, operacyjne, braku zgodności i modeli.

W ramach zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka Grupa PZU identyfikuje, mierzy i monitoruje koncentrację ryzyka, przy czym dla sektora bankowego procesy te realizowane są na poziomie poszczególnych podmiotów, zgodnie z wymogami sektorowymi. W celu wypełnienia obowiązków regulacyjnych, jakie nałożone są na grupy kapitałowe identyfikowane jako konglomeraty finansowe, w 2019 roku Grupa PZU podjęła szereg inicjatyw mających na celu wdrożenie modelu zarządzania koncentracją ryzyka zgodnie z wymogami ustawy o nadzorze uzupełniającym. Prace będą kontynuowane także w 2020 roku.

7.5.1. Ryzyko kredytowe i ryzyko koncentracji

Ryzyko kredytowe to ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany sytuacji finansowej wynikające z wahań wiarygodności i zdolności kredytowej emitentów papierów wartościowych, kontrahentów i wszelkich dłużników, materializujące się niewykonaniem zobowiązania przez kontrahenta lub wzrostem spreadu kredytowego. Definicja obejmuje również ryzyko kredytowe w ubezpieczeniach finansowych.

Ryzyko kredytowe w Grupie PZU obejmuje:

- **ryzyko kredytowe w działalności bankowej** – ryzyko kredytowe wynikające z działalności w sektorze bankowym, związane przede wszystkim z niebezpieczeństwem niewywiązania się dłużnika lub kredytobiorcy ze swoich zobowiązań;
- **ryzyko kredytowe w ubezpieczeniach finansowych** – ryzyko kredytowe wynikające z działalności w sektorze ubezpieczeń finansowych, związane przede wszystkim z niebezpieczeństwem niewywiązania się klienta Grupy PZU – z zobowiązań wobec podmiotu trzeciego lub dłużnika/kredytobiorcy wobec klienta Grupy PZU; zagrożenie to może wynikać z niepowodzenia w realizacji przedsięwzięcia lub z niekorzystnego wpływu otoczenia gospodarczego;
- **ryzyko spreadu kredytowego** – ryzyko poniesienia straty z tytułu zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych spowodowane zmianą poziomu *spreadów* kredytowych w odniesieniu do struktury terminowej stóp procentowych dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub wahania ich zmienności;
- **ryzyko niewykonania zobowiązania przez kontrahenta** – ryzyko poniesienia straty w związku z nieoczekiwanym niewykonaniem zobowiązań przez kontrahentów i dłużników lub pogorszenia się ich zdolności kredytowej.

Ryzyko koncentracji to ryzyko wynikające z braku dywersyfikacji portfela aktywów lub z dużej ekspozycji na ryzyko niewykonania zobowiązania przez pojedynczego emitenta papierów wartościowych lub grupę powiązanych emitentów.

Ekspozycja na ryzyko kredytowe w Grupie PZU wynika bezpośrednio z działalności bankowej, działalności lokacyjnej, działalności w segmencie ubezpieczeń finansowych i gwarancji, a także umów reasekuracji oraz działalności *bancassurance*. W Grupie PZU wyróżnia się następujące rodzaje ekspozycji na ryzyko kredytowe:

- ryzyko niewykonania zobowiązania przez klienta wobec Grupy PZU z tytułu zaciągniętych kredytów lub pożyczek (w działalności bankowej);
- ryzyko bankructwa emitenta instrumentów finansowych, w które Grupa PZU inwestuje lub którymi obraca, np. obligacje korporacyjne;
- ryzyko niewykonania zobowiązania przez kontrahenta np. reasekuracja lub pozagietdowe instrumenty pochodne oraz działalność *bancassurance*;
- ryzyko niewykonania zobowiązania przez klienta Grupy PZU wobec osoby trzeciej np. ubezpieczenia wierzytelności pieniężnych, gwarancje ubezpieczeniowe.

7.5.1.1. Ryzyko koncentracji związane z działalnością kredytową

W tej sekcji przedstawiono informacje związane z działalnością kredytową banków Grupy PZU.

W celu zapobiegania niekorzystnym zdarzeniom wynikającym z nadmiernej koncentracji zaangażowań zarówno Pekao, jak i Alior Bank ograniczają ryzyko koncentracji, ustanawiając limity i stosując normy koncentracji wynikające zarówno z przepisów zewnętrznych, jak i przyjętych wewnętrznie. Należą do nich m. in.:

- zasady identyfikacji obszarów wystąpienia ryzyka koncentracji z tytułu działalności kredytowej;
- uwzględnianie ryzyka koncentracji w procesie szacowania kapitału wewnętrznego;
- proces ustalania i aktualizowania wysokości limitów;
- proces zarządzania limitami wraz z ustaleniem sposobu postępowania w przypadku przekroczenia dozwolonego poziomu limitu;
- proces monitorowania ryzyka koncentracji, w tym sprawozdawczość;
- kontrola procesu zarządzania ryzykiem koncentracji.

W procesie ustalenia i aktualizacji limitów koncentracji bierze się pod uwagę:

- informacje o poziomie ryzyka kredytowego limitowanych segmentów portfela i ich wpływie na realizację założeń apetytu na ryzyko w zakresie jakości portfela kredytowego i pozycji kapitałowej;
- wrażliwość limitowanych segmentów portfela na zmiany w otoczeniu makroekonomicznym ocenianą w ramach cyklicznie przeprowadzanych testów warunków skrajnych;
- wiarygodne informacje ekonomiczne i rynkowe dotyczące każdego z obszarów koncentracji zaangażowań, w szczególności wskaźniki makroekonomiczne, branżowe, informacje dotyczące trendów gospodarczych, z uwzględnieniem projekcji wysokości stóp procentowych, kursów wymiany, analizy ryzyka politycznego, ratingi rządów oraz instytucji finansowych;
- wiarygodne informacje na temat sytuacji ekonomicznej podmiotów, branż, gałęzi, sektorów gospodarki, informacji ogólnogospodarczych, w tym o sytuacji gospodarczej i politycznej krajów oraz inne informacje potrzebne do oceny ryzyka koncentracji;
- interakcje między różnymi rodzajami ryzyka, tj.: ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym.

Analizy ryzyka dokonuje się w ujęciu indywidualnym i portfelowym. Podejmowane działania prowadzą do:

- minimalizacji poziomu ryzyka kredytowego pojedynczego kredytu przy założonym poziomie zwrotu;
- redukcji łącznego ryzyka kredytowego wynikającego z posiadania określonego portfela kredytowego.

W ramach minimalizacji poziomu ryzyka pojedynczego zaangażowania każdorazowo przy udzielaniu kredytu lub innego produktu kredytowego ocenia się:

- wiarygodność oraz zdolność kredytową z uwzględnieniem m.in. szczegółowej analizy źródła spłaty ekspozycji;

- zabezpieczenia, w tym weryfikuje się ich stan formalno-prawny oraz ekonomiczny, z uwzględnieniem m. in. adekwatności LTV (ang. *loan to value*).

W celu wzmocnienia kontroli ryzyka indywidualnych ekspozycji, cyklicznie monitoruje się klientów, podejmując stosowne działania w przypadku zidentyfikowania czynników podwyższonego ryzyka.

W zakresie minimalizacji poziomu ryzyka kredytowego wynikającego z posiadania określonego portfela:

- wyznacza i kontroluje się limity koncentracji;
- monitoruje się sygnały wczesnego ostrzeżenia;
- regularnie monitoruje się portfel kredytowy, kontrolując istotne parametry ryzyka kredytowego;
- przeprowadza się regularne testy warunków skrajnych.

7.5.1.2. Ryzyko kredytowe w działalności bankowej

Ocena ryzyka w procesie kredytowym

Udzielanie produktów kredytowych realizowane jest zgodnie z metodykami kredytowania właściwymi dla danego banku, a w jego ramach – segmentu klienta i rodzaju produktu. Proces nadawania ratingu wewnętrznego w obu bankach stanowi istotny element oceny ryzyka kredytowego klienta i transakcji, stanowiąc ważny etap w procesie podejmowania decyzji kredytowej zarówno o udzieleniu, jak i zmianie warunków kredytu oraz w procesie monitorowania jakości portfela kredytowego. Każdy z banków wypracował własne modele, stosowane w procesie oceny zdolności kredytowej klientów, poprzedzającej wydanie decyzji o udzieleniu produktu kredytowego. Modele bazują zarówno na informacjach zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Udzielanie produktów kredytowych przebiega zgodnie z obowiązującymi w bankach procedurami operacyjnymi wskazującymi właściwe czynności wykonywane w procesie kredytowym, odpowiedzialne za nie jednostki oraz wykorzystywane narzędzia.

Decyzje kredytowe zapadają zgodnie z obowiązującym systemem podejmowania decyzji kredytowych (szczególnie kompetencyjne dopasowane do poziomu ryzyka związanego z klientem oraz transakcją).

W celu regularnej oceny podejmowanego ryzyka kredytowego oraz mitygowania ewentualnych strat na ekspozycjach kredytowych, w okresie kredytowania monitoruje się sytuację klienta poprzez identyfikację sygnałów wczesnego ostrzeżenia oraz okresowe indywidualne przeglądy ekspozycji kredytowych.

W celu minimalizacji ryzyka kredytowego ustanawia się zabezpieczenia odpowiednie do ponoszonego ryzyka kredytowego, mając na uwadze poziom stopy odzysku z danego rodzaju zabezpieczenia (ang. *recovery rate*). Ustanowienie zabezpieczenia nie zwalnia z obowiązku badania zdolności kredytowej klienta.

Zabezpieczenie kredytu ma na celu zapewnienie zwrotu udzielonego kredytu wraz z należnymi odsetkami i kosztami, jeśli kredytobiorca nie ureguluje należności w terminach ustalonych umową kredytową, a działania restrukturyzacyjne nie przyniosą oczekiwanych efektów. Do akceptowanych zabezpieczeń należą m. in.: gwarancje, poręczenia, blokady, zastawy rejestrowe, przewłaszczenia, cesje wierzytelności, cesje z ubezpieczenia kredytu, weksle, hipoteki, pełnomocnictwa do rachunku bankowego i kaucje (jako szczególne formy zabezpieczeń). Przedmioty zabezpieczeń są weryfikowane w procesie kredytowym pod kątem prawnej możliwości skutecznego zabezpieczenia oraz ocenia się ich wartość rynkową, jak również wartość możliwą do odzyskania w ewentualnym procesie egzekucji.

Scoring i rating kredytowy

Skala ratingowa jest zróżnicowana w zależności od banku, segmentu klienta oraz rodzaju transakcji. W poniższych tabelach zaprezentowano jakość portfeli kredytowych dla ekspozycji objętych wewnętrznymi modelami ratingowymi. Z uwagi na odmienne modele ratingowe stosowane przez Pekao i Alior Bank dane zaprezentowano dla każdego z banków oddzielnie.

Stałą ochronę jakości portfela kredytowego zapewnia bieżące monitorowanie terminowej obsługi kredytów oraz okresowe przeglądy sytuacji finansowo-ekonomicznej klientów i wartości przyjętych zabezpieczeń, któremu podlegają wszystkie ekspozycje kredytowe klientów indywidualnych i biznesowych.

Pekao

Portfel klienta indywidualnego (bez utraty wartości) objęty modelem ratingowym - wartość bilansowa brutto	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Kredyty mieszkaniowe zabezpieczone hipotecznie	58 791	53 967
Klasa 1 (0,00% <= PD < 0,06%)	10 719	10 447
Klasa 2 (0,06% <= PD < 0,19%)	5 428	5 308
Klasa 3 (0,19% <= PD < 0,35%)	27 294	24 380
Klasa 4 (0,35% <= PD < 0,73%)	12 002	10 309
Klasa 5 (0,73% <= PD < 3,50%)	1 931	2 233
Klasa 6 (3,50% <= PD < 14,00%)	694	621
Klasa 7 (14,00% <= PD < 100,00%)	723	669
Pożyczki gotówkowe konsumenckie	11 928	11 174
Klasa 1 (0,00% <= PD < 0,09%)	876	798
Klasa 2 (0,09% <= PD < 0,18%)	1 736	1 643
Klasa 3 (0,18% <= PD < 0,39%)	2 958	2 740
Klasa 4 (0,39% <= PD < 0,90%)	2 772	2 567
Klasa 5 (0,90% <= PD < 2,60%)	1 874	1 802
Klasa 6 (2,60% <= PD < 9,00%)	956	1 001
Klasa 7 (9,00% <= PD < 30,00%)	466	399
Klasa 8 (30,00% <= PD < 100,00%)	290	224
Limity odnawialne	241	275
Klasa 1 (0,00% <= PD < 0,02%)	7	8
Klasa 2 (0,02% <= PD < 0,11%)	50	55
Klasa 3 (0,11% <= PD < 0,35%)	76	78
Klasa 4 (0,35% <= PD < 0,89%)	50	61
Klasa 5 (0,89% <= PD < 2,00%)	29	36
Klasa 6 (2,00% <= PD < 4,80%)	19	24
Klasa 7 (4,80% <= PD < 100,00%)	10	13
Razem segment klienta indywidualnego	70 960	65 416

Portfel segmentu przedsiębiorstw (bez utraty wartości) objęty modelem ratingowym - wartość bilansowa brutto	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Klient korporacyjny	25 581	23 336
Klasa 1 (0,00% <= PD < 0,14%) (2018: 0,00% <= PD < 0,15%)	276	511
Klasa 2 (0,14% <= PD < 0,25%) (2018: 0,15% <= PD < 0,27%)	1 889	2 001
Klasa 3 (0,25% <= PD < 0,42%) (2018: 0,27% <= PD < 0,45%)	4 132	3 708
Klasa 4 (0,42% <= PD < 0,77%) (2018: 0,45% <= PD < 0,75%)	6 275	5 070
Klasa 5 (0,77% <= PD < 1,42%) (2018: 0,75% <= PD < 1,27%)	5 094	4 443
Klasa 6 (1,42% <= PD < 2,85%) (2018: 1,27% <= PD < 2,25%)	3 732	3 953
Klasa 7 (2,85% <= PD < 6,00%) (2018: 2,25% <= PD < 4,00%)	786	1 512
Klasa 8 (6,00% <= PD < 12,00%) (2018: 4,00% <= PD < 8,50%)	3 026	1 922
Klasa 9 (12,00% <= PD < 100,00%) (2018: 8,50% <= PD < 100,00%)	371	216

Portfel segmentu przedsiębiorstw (bez utraty wartości) objęty modelem ratingowym – wartość bilansowa brutto	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Małe i średnie przedsiębiorstwa (SME)	3 396	4 230
Klasa 1 (0,00% <= PD < 0,06%)	20	19
Klasa 2 (0,06% <= PD < 0,14%)	227	291
Klasa 3 (0,14% <= PD < 0,35%)	826	913
Klasa 4 (0,35% <= PD < 0,88%)	897	1 083
Klasa 5 (0,88% <= PD < 2,10%)	684	874
Klasa 6 (2,10% <= PD < 4,00%)	298	429
Klasa 7 (4,00% <= PD < 7,00%)	147	256
Klasa 8 (7,00% <= PD < 12,00%)	114	168
Klasa 9 (12,00% <= PD < 22,00%)	113	92
Klasa 10 (22,00% <= PD < 100,00%)	70	105
Razem segment przedsiębiorstw	28 977	27 566

Jednostki samorządu terytorialnego (bez utraty wartości) objęte modelem ratingowym – wartość bilansowa brutto	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Klasa 1 (0,00% <= PD < 0,04%)	19	1
Klasa 2 (0,04% <= PD < 0,06%)	242	345
Klasa 3 (0,06% <= PD < 0,13%)	137	337
Klasa 4 (0,13% <= PD < 0,27%)	514	348
Klasa 5 (0,27% <= PD < 0,50%)	327	637
Klasa 6 (0,50% <= PD < 0,80%)	572	686
Klasa 7 (0,80% <= PD < 1,60%)	102	33
Klasa 8 (1,60% <= PD < 100,00%)	6	18
Razem jednostki samorządu terytorialnego	1 919	2 405

Portfel ekspozycji z tytułu kredytowania specjalistycznego w rozumieniu Rozporządzenia CRR – bez utraty wartości – wg klas nadzorczych – wartość bilansowa brutto	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Wysoka	655	1 405
Dobra	4 174	3 876
Zadowalająca	907	797
Słaba	55	14
Razem	5 791	6 092

Segment przedsiębiorstw objęty modelem ratingowym Pekao Banku Hipotecznego SA	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Klasa 1	6	7
Klasa 2	27	29
Klasa 3	340	374
Klasa 4	396	335
Klasa 5	21	16
Razem	790	761

Portfel Pekao	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	138 960	(1 956)	137 004	127 375	(2 194)	125 181
Portfel objęty modelem ratingowym dla segmentu klienta indywidualnego	70 960	(1 357)	69 603	65 416	(1 429)	63 987
Kredyty mieszkaniowe	58 791	(1 029)	57 762	53 967	(1 168)	52 799
Pożyczki gotówkowe (konsumenckie)	11 928	(317)	11 611	11 174	(248)	10 926
Limity odnawialne	241	(11)	230	275	(13)	262
Portfel objęty modelem ratingowym dla segmentu przedsiębiorstw	28 977	(303)	28 674	27 566	(362)	27 204
Klienci korporacyjni	25 581	(241)	25 340	23 336	(268)	23 068
Małe i średnie przedsiębiorstwa (SME)	3 396	(62)	3 334	4 230	(94)	4 136
Portfel objęty modelem ratingowym dla segmentu jednostek samorządu terytorialnego	1 919	16	1 935	2 405	12	2 417
Segment przedsiębiorstw objęty modelem ratingowym Pekao Banku Hipotecznego SA	790	(3)	787	761	(2)	759
Ekspozycje z tytułu kredytowania specjalistycznego	5 791	(73)	5 718	6 092	(99)	5 993
Ekspozycje nieobjęte modelem ratingowym	30 523	(236)	30 287	25 135	(314)	24 821
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	8 180	(5 454)	2 726	7 836	(5 197)	2 639
Razem należności od klientów z tytułu kredytów podlegające utracie wartości ¹⁾	147 140	(7 410)	139 730	135 211	(7 391)	127 820

¹⁾ Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Alior Bank

	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Segment detaliczny	28 834	26 115
PD < 0,18%	7 672	4 375
0,18% <= PD < 0,28%	2 411	2 672
0,28% <= PD < 0,44%	2 315	2 687
0,44% <= PD < 0,85%	2 773	2 643
0,85% <= PD < 1,33%	3 221	2 872
1,33% <= PD < 2,06%	3 320	3 106
2,06% <= PD < 3,94%	4 524	4 560
3,94% <= PD < 9,10%	1 431	1 737
PD >= 9,1%	994	1 094
Brak scoringu	173	369
Segment biznesowy	18 840	19 462
PD < 0,28%	1	20
0,28% <= PD < 0,44%	64	91
0,44% <= PD < 0,85%	546	1 035
0,85% <= PD < 1,33%	1 094	1 495
1,33% <= PD < 2,06%	4 576	3 479
2,06% <= PD < 3,94%	6 455	5 727
3,94% <= PD < 9,1%	3 550	4 267
PD >= 9,1%	2 479	2 719
Brak ratingu	75	629
Razem należności nieprzeterminowane i bez utraty wartości	47 674	45 577
Należności nieprzeterminowane w utracie wartości	1 346	853
Segment detaliczny	58	42
Segment biznesowy	1 288	811
Razem należności od klientów nieprzeterminowane	49 020	46 430

7.5.1.3. Stosowanie udogodnień *forbearance*

Udogodnienia *forbearance* stosuje się, gdy istnieje zagrożenie realizacji warunków umowy przez klienta z powodu jego trudności finansowych, w tym problemów z obsługą zadłużenia. W takiej sytuacji warunki umowy mogą być zmodyfikowane w celu zapewnienia kredytobiorcy zdolności do obsługi zadłużenia. Modyfikacja warunków umowy może obejmować obniżenie oprocentowania, rat kapitałowych, naliczonych odsetek, zmianę harmonogramu spłat kapitału lub odsetek.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do oceny i procesu ustalania odpisów aktualizujących dla ekspozycji *forborne* zasadniczo pokrywają się z zasadami ustalania odpisów aktualizujących według MSSF 9.

Grupa PZU identyfikuje istotny wzrost ryzyka kredytowego aktywów, dla których zastosowano modyfikacje *forbearance*, na potrzeby oceny utraty wartości zgodnie z MSSF9.

Należności od klientów z tytułu kredytów	31 grudnia 2019						31 grudnia 2018					
	Ko-szyk 1	Ko-szyk 2	Koszyk 3		POCI	Ra- zem	Ko-szyk 1	Ko-szyk 2	Koszyk 3		POCI	Ra- zem
			Analiza indywidualna	Analiza grupowa					Analiza indywidualna	Analiza grupowa		
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie												
Ekspozycje <i>forborne</i> brutto	396	796	1 352	701	2 232	5 477	554	340	1 073	399	2 558	4 924
Odpis z tytułu utraty wartości	(24)	(101)	(415)	(267)	(1 456)	(2 263)	(31)	(5)	(288)	(122)	(1 645)	(2 091)
Ekspozycje <i>forborne</i> netto	372	695	937	434	776	3 214	523	336	785	277	913	2 834
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2
Razem	373	695	937	434	776	3 215	523	336	785	277	915	2 836

Zmiana stanu wartości bilansowej netto ekspozycji <i>forborne</i>	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Bilans otwarcia	2 836	2 860
Efekt wdrożenia MSSF9	-	(43)
Skorygowana wartość bilansu otwarcia	2 836	2 817
Wartość ekspozycji ujętych w okresie	1 282	1 105
Wartość ekspozycji wyłączonych w okresie	(456)	(334)
Zmiana odpisów aktualizujących	(136)	(434)
Inne zmiany	(311)	(318)
Razem należności netto	3 215	2 836

7.5.1.4. Ryzyko kredytowe związane z działalnością inwestycyjną

Zasady zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie PZU wynikającym z działalności inwestycyjnej reguluje szereg dokumentów zatwierdzonych przez rady nadzorcze, zarządy i dedykowane komitety.

Zaangażowanie obarczone ryzykiem kredytowym wobec poszczególnych kontrahentów oraz emitentów podlega ograniczeniom poprzez ustanawianie limitów zaangażowania. Limity są ustanawiane przez dedykowane komitety na podstawie analiz ryzyk związanych z danym zaangażowaniem, z uwzględnieniem sytuacji finansowej podmiotów lub grup podmiotów powiązanych oraz wpływu tych zaangażowań na wystąpienie ryzyka koncentracji. Uzupełniającym czynnikiem mitygującym zidentyfikowane ryzyko kredytowe i ryzyko koncentracji w działalności inwestycyjnej są ograniczenia jakościowe wobec zaangażowań ustanawiane zgodnie z kompetencjami poszczególnych komitetów.

Limity odnoszą się do zaangażowania wobec pojedynczego podmiotu lub grupy podmiotów powiązanych (zarówno limity kredytowe, jak i limity koncentracji). Wykorzystanie limitów w zakresie ryzyka kredytowego i ryzyka koncentracji podlega

raportowaniu i monitorowaniu. W przypadku przekroczenia przyznanego limitu podejmowane są odpowiednie działania zdefiniowane w regulacjach wewnętrznych.

W zakresie oceny ryzyka kredytowego danego podmiotu wyznacza się wewnętrzne ratingi kredytowe (podejście do wyznaczania ratingu różni się w zależności od typu podmiotu). Ratingi są oparte na analizie ilościowej oraz jakościowej i stanowią jeden z podstawowych elementów procesu ustanawiania limitów zaangażowania. Jakość kredytowa kontrahentów oraz emitentów podlega cyklicznemu monitoringowi. Jednym z podstawowych elementów monitoringu jest okresowa aktualizacja ratingów wewnętrznych.

Jednostki ds. ryzyka identyfikują, dokonują pomiaru i monitorują narażenie na ryzyko kredytowe i ryzyko koncentracji związane z działalnością inwestycyjną, w szczególności opiniują wnioski o ustalenie limitów zaangażowania kierowane na poszczególne komitety.

Informacje o jakości kredytowej aktywów związanych z działalnością inwestycyjną zaprezentowano w punkcie 37.

Ekspozycja na ryzyko kredytowe

W kolejnych tabelach zaprezentowano ekspozycję na ryzyko kredytowe aktywów obciążonych ryzykiem kredytowym w poszczególnych kategoriach ratingów Fitch (w przypadku braku ratingu agencji Fitch zastosowano rating agencji Standard&Poor's). Ekspozycję na ryzyko kredytowe wynikające z transakcji warunkowych przedstawiono jako ekspozycję wobec emitenta papierów przyjętych jako zabezpieczenie.

W zestawieniu nie uwzględniono należności od klientów z tytułu kredytów oraz należności z tytułu umów ubezpieczeniowych. Wynikało to ze znacznego rozproszenia tych portfeli aktywów, skutkującego m.in. znacznym udziałem należności od podmiotów i osób fizycznych nie posiadających ratingów.

Aktywa obciążone ryzykiem kredytowym na 31 grudnia 2019	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Brak ratingu	Aktywa na ryzyko klienta	Razem
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie – wartość bilansowa	-	-	29 396	990	37	-	5 507	-	35 930
- wartość bilansowa brutto	-	-	29 402	991	39	-	5 584	-	36 016
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	-	-	(6)	(1)	(2)	-	(77)	-	(86)
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody – wartość bilansowa	3 632	59	40 046	4 132	447	-	6 377	-	54 693
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych ¹⁾	(13)	-	(9)	(5)	(2)	-	(14)	-	(43)
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy – wartość bilansowa	2	16	3 191	169	39	26	43	1 116	4 602
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych i transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży – wartość bilansowa	-	-	1 482	323	128	-	3 536	49	5 518
- wartość bilansowa brutto	-	-	1 482	323	128	-	3 538	49	5 520
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	-	-	-	-	-	-	(2)	-	(2)
Pożyczki – wartość bilansowa	-	-	-	-	698	-	3 792	-	4 490
- wartość bilansowa brutto	-	-	-	-	699	-	3 818	-	4 517
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	-	-	-	-	(1)	-	(26)	-	(27)
Instrumenty pochodne	1 393	39	587	372	2	-	671	43	3 107
Udział reasekuratorów w rezerwach szkodowych	-	135	657	1	-	-	207	-	1 000
Należności z tytułu reasekuracji	-	10	29	-	-	-	19	-	58
Razem	5 027	259	75 388	5 987	1 351	26	20 152	1 208	109 398

¹⁾ Odpis ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny i nie pomniejsza on wartości bilansowej aktywów.

Aktywa obciążone ryzykiem kredytowym na 31 grudnia 2018	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Brak ratingu	Aktywa na ryzyko klienta	Razem
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie – wartość bilansowa	-	83	27 529	1 652	-	-	5 388	-	34 652
- wartość bilansowa brutto	-	83	27 537	1 653	-	-	5 455	-	34 728
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	-	-	(8)	(1)	-	-	(67)	-	(76)
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody – wartość bilansowa	970	671	23 563	1 304	362	-	11 345	-	38 215
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych ¹⁾	-	-	(7)	(3)	(1)	-	(29)	-	(40)
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy – wartość bilansowa	49	7	10 080	463	188	-	178	1 211	12 176
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych i transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży – wartość bilansowa	-	-	951	4 151	62	-	793	90	6 047
- wartość bilansowa brutto	-	-	951	4 151	62	-	804	90	6 058
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	-	-	-	-	-	-	(11)	-	(11)
Pożyczki – wartość bilansowa	-	-	-	-	612	-	3 923	-	4 535
- wartość bilansowa brutto	-	-	-	-	613	-	3 982	-	4 595
- odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	-	-	-	-	(1)	-	(59)	-	(60)
Instrumenty pochodne	821	405	222	295	-	2	714	28	2 487
Udział reasekuratorów w rezerwach szkodowych	-	149	634	-	-	-	135	-	918
Należności z tytułu reasekuracji	-	21	55	-	-	-	39	-	115
Razem	1 840	1 336	63 034	7 865	1 224	2	22 515	1 329	99 145

¹⁾ Odpis ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny i nie pomniejsza on wartości bilansowej aktywów.

W tabeli poniżej przedstawiono współczynniki ryzyka kredytowego wykorzystywane przez Grupę PZU do pomiaru ryzyka kredytowego.

Ratingi Standard&Poor's	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Brak ratingu
Współczynnik rok 2019	0,70%	0,73%	1,28%	3,44%	12,22%	24,21%	20,62%
Współczynnik rok 2018	0,71%	0,76%	1,34%	3,58%	12,77%	24,95%	24,95%

Wielkość ryzyka kredytowego dla aktywów, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU na 31 grudnia 2019 roku wynosiła 5 535 mln zł (na 31 grudnia 2018 roku: 6 924 mln zł; a przy zastosowaniu współczynników z 31 grudnia 2019 roku wartość ta wyniosłaby 5 893 mln zł).

7.5.1.5. Ryzyko kredytowe reasekuratora w działalności ubezpieczeniowej

Grupa PZU zawiera umowy reasekuracyjne o charakterze nieproporcjonalnym oraz proporcjonalnym w celu ograniczenia zobowiązań wynikających z podstawowej działalności. Reasekuracja jest obciążona ryzykiem kredytowym związanym z ryzykiem niewykonania zobowiązania przez reasekuratora.

Jakość kredytową reasekuratorów ocenia się na podstawie danych rynkowych, danych pozyskanych ze źródeł zewnętrznych np. ze Standard&Poor's, a także na podstawie modelu wewnętrznego. Model dzieli reasekuratorów na kilka klas, w zależności od poziomu szacowanego ryzyka. Akceptuje się tylko podmioty o ryzyku niższym niż ustalony punkt odcięcia. Akceptacja nie jest automatyczna, a analizę uzupełnia się o ocenę dokonaną przez brokerów reasekuracyjnych. W ramach monitoringu ryzyka kredytowego ww. ocenę danego podmiotu aktualizuje się raz na kwartał.

W poniższych tabelach przedstawiono ryzyko kredytowe reasekuratorów, z którymi współpracowały spółki Grupy PZU.

Reasekurator	Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (netto) na 31 grudnia 2019	Rating Standard&Poor's wg stanu na 31 grudnia 2019 ²⁾
Reasekurator 1	213	A+
Reasekurator 2	189	brak ratingu
Reasekurator 3	93	AA-
Reasekurator 4	88	AA-
Reasekurator 5	59	AA+
Reasekurator 6	50	A+
Reasekurator 7	49	AA-
Reasekurator 8	47	A
Reasekurator 9	43	AA-
Reasekurator 10	42	AA-
Pozostali, w tym: ¹⁾	983	
Posiadający rating inwestycyjny	834	BBB- lub wyższy
Posiadający rating poniżej inwestycyjnego lub bez ratingu	149	BB+ lub niższy, lub brak ratingu
Razem	1 856	

¹⁾ W pozycji „Pozostale” wykazano udziały reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych o mniejszej wartości bilansowej niż dla wymienionych powyżej.

²⁾ W przypadku braku ratingu Standard&Poor's uwzględniono rating agencji A.M. Best.

Reasekurator	Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (netto) na 31 grudnia 2018	Rating Standard&Poor's wg stanu na 31 grudnia 2018 ²⁾
Reasekurator 1	145	A+
Reasekurator 2	127	brak ratingu
Reasekurator 3	108	AA-
Reasekurator 4	70	AA-
Reasekurator 5	66	AA-
Reasekurator 6	49	AA+
Reasekurator 7	47	A+
Reasekurator 8	41	A+
Reasekurator 9	40	AA-
Reasekurator 10	38	AA-
Pozostali, w tym: ¹⁾	781	
Posiadający rating inwestycyjny	669	BBB- lub wyższy
Posiadający rating poniżej inwestycyjnego lub bez ratingu	112	BB+ lub niższy, lub brak ratingu
Razem	1 512	

¹⁾ W pozycji „Pozostale” wykazano udziały reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych o mniejszej wartości bilansowej niż dla wymienionych powyżej.

²⁾ W przypadku braku ratingu Standard&Poor's uwzględniono rating agencji A.M. Best.

Ryzyko kontrahenta związane z reasekuracją jest ograniczane poprzez współpracę Grupy PZU z wieloma reasekuratorami o wiarygodnym ratingu kredytowym.

7.5.1.6. Koncentracja ryzyka w ryzyku kredytowym

Poniższa tabela prezentuje koncentrację branżową zaangażowań Grupy PZU według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) uwzględniającą:

- wartość zaangażowania w lokaty finansowe takie jak instrumenty kapitałowe, dłużne papiery wartościowe, udzielone pożyczki, transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży, rachunki bankowe i depozyty terminowe;
- sumy ubezpieczeniowe udzielonych gwarancji ubezpieczeniowych;

- wartość kredytów (zaangażowanie bilansowe oraz pozabilansowe bez odsetek i pobranych opłat oraz uwzględnienia odpisów) pomniejszoną o wniesione kaucje pieniężne;
- nieautoryzowane debety na rachunkach bieżących;
- limity skarbowe pomniejszone o wniesione kaucje, z uwzględnieniem papierów dłużnych, których emitentem jest podmiot z danej sekcji.

Segment branżowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Administracja publiczna i obrona narodowa	30,54%	27,92%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9,81%	15,83%
Przetwórstwo przemysłowe	13,20%	12,34%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	11,29%	9,88%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	8,07%	8,06%
Budownictwo	4,79%	5,47%
Transport i gospodarka magazynowa	4,62%	3,93%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę	4,50%	3,46%
Informacja i komunikacja	2,33%	2,88%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2,56%	2,29%
Górnictwo i wydobywanie	1,01%	1,24%
Pozostałe sektory	7,28%	6,70%
Razem	100,00%	100,00%

7.5.2. Ryzyko aktuarialne (ubezpieczenia majątkowe i osobowe oraz ubezpieczenia na życie)

Ryzyko aktuarialne to możliwość poniesienia straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań, jakie mogą wynikać z zawartych umów ubezpieczenia i umów gwarancji ubezpieczeniowych, w związku z niewłaściwymi założeniami dotyczącymi wyceny składek i tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. Ryzyko aktuarialne obejmuje:

	Ubezpieczenia majątkowe	Ubezpieczenia na życie
Ryzyko długowieczności - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynnika umieralności, tendencji współczynnika umieralności lub jego zmienności, w przypadku gdy spadek współczynnika umieralności prowadzi do zwiększenia wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.	X	X
Ryzyko związane z wysokością ponoszonych kosztów - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie wydatków ponoszonych na obsługę umów ubezpieczenia lub umów reasekuracji, tendencji tych wydatków lub ich zmienności.	X	X
Ryzyko związane z rezygnacjami z umów - ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynników rezygnacji z umów, zamykania, odnawiania i wykupów polis lub zmienności tych współczynników.	X	X
Ryzyko katastroficzne - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze znacznej niepewności założeń dotyczących wyceny i tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, związanych z ekstremalnymi lub wyjątkowymi zdarzeniami.	X	X
Ryzyko składki - możliwość nieodpowiedniego oszacowania stawek taryfowych i możliwości odchylenia przypisu składek od oczekiwanego poziomu, wynikające ze zmienności w zakresie występowania, częstości i skali ubezpieczanych zdarzeń.	X	nd.
Ryzyko rezerw - możliwość nieodpowiedniego oszacowania poziomu rezerw techniczno - ubezpieczeniowych, jak również możliwości fluktuacji faktycznych szkód wokół ich średniej statystycznej ze względu na stochastyczną naturę przyszłych wypłat odszkodowań.	X	nd.
Ryzyko rewizji wysokości rent - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynników korygujących stosowanych do rent, tendencji tych współczynników lub ich zmienności, w związku ze zmianami otoczenia prawnego lub stanu zdrowia ubezpieczonej osoby.	X	nd.
Ryzyko śmiertelności - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian poziomu, współczynnika umieralności, tendencji współczynnika umieralności lub jego zmienności, w przypadku gdy wzrost współczynnika umieralności prowadzi do zwiększenia wartości zobowiązań ubezpieczeniowych.	nd.	X

	Ubezpieczenia majątkowe	Ubezpieczenia na życie
Ryzyko zachorowalności (niezdolności do pracy) - możliwość straty lub niekorzystnej zmiany wartości zobowiązań ubezpieczeniowych, wynikające ze zmian w poziomie współczynników niezdolności do pracy, chorobowości i zachorowalności, tendencji tych współczynników lub ich zmienności.	nd.	X

Grupa PZU zarządza ryzykiem aktuarialnym między innymi poprzez:

- kalkulację i monitorowanie adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;
- strategię taryfową oraz monitorowanie obecnych szacunków i ocenę adekwatności składki;
- *underwriting*;
- reasekurację.

Kalkulacja i monitoring adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

Grupa PZU zarządza ryzykiem adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych poprzez stosowanie odpowiedniej metodyki ich obliczania i kontrolę procesów związanych z ustalaniem rezerw. Polityka tworzenia rezerw opiera się na:

- ostrożnościowym podejściu do określania wielkości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;
- zasadzie ciągłości, polegającej na niezmienności metodyki tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych o ile tylko nie wystąpią istotne okoliczności uzasadniające dokonanie zmian.

W przypadku ubezpieczeń majątkowych i osobowych poziom rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oceniany jest raz w miesiącu i w określonych okolicznościach (dokonanie wypłaty, pozyskanie nowych informacji od likwidatorów lub prawników) aktualizuje się ich wysokość. Do analizy rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wykorzystuje się zestawienia ich rozwoju oraz wypłat w kolejnych latach. Wynikiem tej analizy jest ocena dokładności stosowanych metod aktuarialnych.

W przypadku ubezpieczeń na życie głównymi źródłami danych przy szacowaniu oczekiwanej częstości występowania świadczeń są statystyki publiczne (tablice trwania życia) publikowane przez wyspecjalizowane jednostki statystyczne oraz analizy danych historycznych z portfeli ubezpieczeniowych. Okresowych analiz statystycznych częstości występowania świadczeń dokonuje się na poziomie grup produktów, poszczególnych portfeli ubezpieczeniowych oraz odpowiednio zdefiniowanych homogenicznych grup ryzyka. Przeprowadzane analizy dają możliwość określenia względnych częstości występowania zdarzeń w stosunku do statystyk publicznych. Stosowanie odpowiednich metod statystycznych pozwala na określenie istotności wyznaczanych statystyk. W miarę potrzeb, stosowane są odpowiednie narzuty bezpieczeństwa przy tworzeniu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i wycenie ryzyka.

W Grupie PZU oszacowanie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych przeprowadza się pod nadzorem głównych aktuariuszy.

Strategia taryfowa oraz monitoring obecnych szacunków i ocena adekwatności składki

Celem polityki taryfowej jest zagwarantowanie adekwatnego poziomu składki (tj. wystarczającego na pokrycie obecnych i przyszłych zobowiązań, wynikających z zawartych polis oraz wydatków). Równoległe z opracowywaniem taryfy składek wykonuje się symulacje dotyczące prognozowanego wyniku ubezpieczeń w kolejnych latach. Ponadto regularnie analizuje się adekwatność składek oraz rentowności portfeli dla poszczególnych ubezpieczeń na podstawie m.in. oceny wyniku technicznego produktu za dany okres sprawozdawczy. Częstość analiz zależy od materialności produktu i możliwej fluktuacji wyniku. W przypadku niekorzystnego przebiegu ubezpieczenia podejmuje się działania dla przywrócenia określonego poziomu rentowności, polegające na dostosowaniu taryfy składek lub na zmianie profilu ubezpieczanego ryzyka poprzez modyfikację ogólnych warunków ubezpieczenia.

Underwriting

W przypadku klientów korporacyjnych oraz małych i średnich przedsiębiorstw (SME, ang. *small and medium enterprises*) proces *underwritingu* funkcjonuje niezależnie od sprzedaży. Proces sprzedaży ubezpieczeń dla klientów korporacyjnych jest

poprzedzony analizą i oceną ryzyka realizowaną przez dedykowane do tego celu zespoły. Z kolei proces *underwritingu* obejmuje system akceptacji ryzyka w zależności od przyznanych zakresów kompetencyjnych i limitów.

Reasekuracja

Program reasekuracyjny Grupy PZU w ubezpieczeniach majątkowych i pozostałych osobowych pełni funkcję zabezpieczającą jego podstawową działalność, ograniczając ryzyko wystąpienia zjawisk o charakterze katastroficznym, mogących w negatywny sposób wpłynąć na pozycję finansową Grupy PZU. Zadanie to jest realizowane poprzez umowy obligatoryjne wraz z uzupełniającą je reasekuracją fakultatywną.

Grupa PZU ogranicza swoje ryzyko m.in. poprzez:

- nieproporcjonalną umowę nadwyżki szkód chroniącą portfele przed szkodami o charakterze katastroficznym (np. powódź, huragan);
- nieproporcjonalne umowy nadwyżki szkód chroniące między innymi portfele ubezpieczeń majątkowych, technicznych, morskich, transportowych i lotniczych, OC (w tym OC z ubezpieczeń komunikacyjnych) przed skutkami dużych pojedynczych szkód;
- proporcjonalną umowę chroniącą portfel ubezpieczeń finansowych.

Optymalizacja programu reasekuracyjnego w zakresie ochrony przed szkodami o charakterze katastroficznym bazuje na wynikach wewnętrznych analiz oraz wykorzystuje modele firm zewnętrznych.

7.5.2.1. Stopień narażenia na ryzyko aktuarialne - ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Podstawowe wskaźniki kosztów w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia – 31 grudnia 2019	1 stycznia – 31 grudnia 2018
Wskaźnik wydatków	25,80%	24,89%
Wskaźnik szkodowości na udziale własnym	62,10%	61,61%
Wskaźnik zatrzymania składki przez reasekuratora	6,53%	4,98%
Wskaźnik mieszany	87,90%	86,50%

Wskaźnik wydatków to stosunek sumy kosztów akwizycji, kosztów administracyjnych oraz prowizji reasekuracyjnych i udziału w zyskach reasekuratorów do składek zarobionych netto.

Wskaźnik szkodowości na udziale własnym to stosunek odszkodowań oraz zmiany stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto do składek zarobionych netto.

Wskaźnik zatrzymania składki przez reasekuratora to procentowy udział reasekuratora w składkach ubezpieczeniowych przypisanych brutto.

Wskaźnik mieszany to stosunek sumy kosztów akwizycji, kosztów administracyjnych, prowizji reasekuracyjnych i udziału w zyskach reasekuratorów, odszkodowań oraz zmiany stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych netto do składek zarobionych netto.

Poniższe tabele prezentują rozwój rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz wypłaty w kolejnych okresach sprawozdawczych.

Rozwój szkód w ubezpieczeniach bezpośrednich majątkowych i osobowych brutto (wg okresu sprawozdawczego)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rezerwa na koniec okresu sprawozdawczego	9 381	9 870	10 989	11 783	13 312	13 163	13 181	13 990	14 975	15 627
Rezerwa oraz łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego):										
- wyliczone 1 rok później	9 681	10 298	11 286	12 241	13 032	12 908	13 353	14 251	14 929	
- wyliczone 2 lata później	10 192	10 753	11 958	12 180	12 719	12 922	13 500	14 281		
- wyliczone 3 lata później	10 719	11 590	11 973	12 080	12 822	13 135	13 518			
- wyliczone 4 lata później	11 574	11 738	11 910	12 172	13 089	13 183				
- wyliczone 5 lat później	11 735	11 702	12 067	12 439	13 172					
- wyliczone 6 lat później	11 795	11 871	12 340	12 536						
- wyliczone 7 lat później	12 017	12 184	12 421							
- wyliczone 8 lat później	12 309	12 282								
- wyliczone 9 lat później	12 415									
Suma rezerwy oraz łącznych wypłat odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	12 415	12 282	12 421	12 536	13 172	13 183	13 518	14 281	14 929	
Łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	7 701	7 214	7 018	6 681	6 601	5 924	5 258	4 461	3 111	
Rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	4 714	5 068	5 403	5 855	6 571	7 259	8 260	9 820	11 818	
Różnica pomiędzy rezerwą na koniec pierwszego roku a rezerwą oszacowaną na koniec okresu sprawozdawczego (ang. <i>run-off result</i>)	(3 034)	(2 412)	(1 432)	(753)	140	(20)	(337)	(291)	46	
Powyższa różnica jako procent rezerwy na koniec pierwszego roku	-32%	-24%	-13%	-6%	1%	0%	-3%	-2%	0%	

Rozwój szkód w ubezpieczeniach bezpośrednich majątkowych i osobowych na udziale własnym (wg okresu sprawozdawczego)	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rezerwa na koniec okresu sprawozdawczego	8 639	9 305	10 413	11 453	12 814	12 653	12 559	12 880	13 484	13 933
Rezerwa oraz łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego):										
- wyliczone 1 rok później	8 838	9 731	10 722	11 787	12 525	12 355	12 576	13 066	13 362	
- wyliczone 2 lata później	9 345	10 185	11 282	11 704	12 201	12 278	12 664	13 005		
- wyliczone 3 lata później	9 873	10 947	11 278	11 599	12 224	12 473	12 615			
- wyliczone 4 lata później	10 672	11 071	11 215	11 642	12 481	12 463				
- wyliczone 5 lat później	10 818	11 047	11 326	11 891	12 515					
- wyliczone 6 lat później	10 884	11 167	11 581	11 938						
- wyliczone 7 lat później	11 032	11 449	11 624							
- wyliczone 8 lat później	11 321	11 512								
- wyliczone 9 lat później	11 392									
Suma rezerwy oraz łącznych wypłat odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	11 392	11 512	11 624	11 938	12 515	12 463	12 615	13 005	13 362	
Łączne wypłaty odszkodowań (od zakończenia pierwszego okresu sprawozdawczego do końca bieżącego okresu sprawozdawczego z pominięciem wypłat dokonanych przed końcem pierwszego okresu sprawozdawczego)	6 884	6 678	6 505	6 421	6 344	5 657	4 907	4 031	2 557	
Rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	4 508	4 834	5 119	5 517	6 171	6 806	7 708	8 974	10 805	
Różnica pomiędzy rezerwą na koniec pierwszego roku a rezerwą oszacowaną na koniec okresu sprawozdawczego (ang. <i>run-off result</i>)	(2 753)	(2 207)	(1 211)	(485)	299	190	(56)	(125)	122	
Powyższa różnica jako procent rezerwy na koniec pierwszego roku	-32%	-24%	-12%	-4%	2%	2%	0%	-1%	1%	

Główną część portfela Grupy PZU stanowią ubezpieczenia komunikacyjne – autocasco oraz OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Oba rodzaje ubezpieczeń zawierane są na ogół na rok, w trakcie którego szkoda musi zaistnieć, aby została wypłacona. W przypadku ubezpieczenia autocasco czas na zgłoszenie szkody jest krótki i nie jest źródłem niepewności. Inaczej jest w przypadku ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, gdzie czas na zgłoszenie szkody może wynosić aż 30 lat. Wysokość szkód majątkowych jest w szczególności wrażliwa na ilość zgłaszanych roszczeń sądowych oraz zapadające w poszczególnych sprawach wyroki sądowe. W przypadku umów ubezpieczeń OC pojawiają się nowe typy szkód oraz dodatkowe roszczenia ujawniane ze znacznym opóźnieniem, co istotnie komplikuje proces szacowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Koncentracja ryzyka w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

W ramach ryzyka aktuarialnego, Grupa PZU identyfikuje ryzyko koncentracji w odniesieniu do możliwych szkód spowodowanych przez zdarzenia katastroficzne, w szczególności takich jak powódzie i huragany. Poniższa tabela przedstawia sumy ubezpieczeń w zadanych przedziałach w podziale na poszczególne województwa (dla działalności na terenie Polski) oraz kraje (dla działalności zagranicznej). W kontekście ekspozycji na ryzyko powodzi i huraganu, system zarządzania ryzykiem funkcjonujący w Grupie PZU zapewnia jej cykliczny monitoring, a stosowany program reasekuracji pozwala na istotną redukcję wielkości potencjalnej szkody katastroficznej na udziale własnym.

Narażenie na szkody katastroficzne w ubezpieczeniach majątkowych	Suma ubezpieczenia (w mln zł) 31 grudnia 2019							Suma ubezpieczenia (w mln zł) 31 grudnia 2018						
	0-0,2	0,2-0,5	0,5-2	2-10	10-50	pow. 50	Suma	0-0,2	0,2-0,5	0,5-2	2-10	10-50	pow. 50	Suma
dolnośląskie	1,1%	1,5%	1,2%	0,6%	0,4%	2,1%	6,9%	1,1%	1,5%	1,3%	0,6%	0,4%	2,3%	7,2%
kujawsko - pomorskie	0,6%	0,7%	0,5%	0,4%	0,3%	1,4%	3,9%	0,6%	0,7%	0,5%	0,3%	0,3%	2,1%	4,5%
lubelskie	0,6%	0,6%	0,3%	0,2%	0,1%	1,8%	3,6%	0,6%	0,6%	0,3%	0,2%	0,2%	1,5%	3,4%
lubuskie	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,1%	0,4%	1,5%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,1%	0,3%	1,4%
łódzkie	0,7%	1,0%	0,7%	0,3%	0,3%	4,9%	7,9%	0,7%	1,1%	0,7%	0,3%	0,3%	4,6%	7,7%
małopolskie	0,8%	1,6%	0,9%	0,5%	0,4%	1,7%	5,9%	0,8%	1,6%	0,8%	0,5%	0,4%	1,5%	5,6%
mazowieckie	1,7%	2,5%	2,1%	0,9%	1,0%	9,6%	17,8%	1,7%	2,7%	2,1%	0,9%	0,9%	12,2%	20,5%
opolskie	0,3%	0,4%	0,3%	0,1%	0,1%	1,2%	2,4%	0,3%	0,4%	0,3%	0,1%	0,1%	1,0%	2,2%
podkarpackie	0,6%	0,8%	0,3%	0,2%	0,2%	0,8%	2,9%	0,6%	0,8%	0,3%	0,2%	0,2%	0,7%	2,8%
podlaskie	0,3%	0,4%	0,3%	0,2%	0,1%	0,3%	1,6%	0,3%	0,4%	0,3%	0,2%	0,1%	0,1%	1,4%
pomorskie	0,6%	0,9%	0,8%	0,5%	0,5%	3,8%	7,1%	0,6%	1,0%	0,8%	0,5%	0,5%	3,7%	7,1%
śląskie	1,2%	1,5%	0,9%	0,5%	0,3%	3,3%	7,7%	1,2%	1,4%	0,9%	0,5%	0,3%	2,6%	6,9%
świętokrzyskie	0,4%	0,5%	0,2%	0,1%	0,1%	0,8%	2,1%	0,4%	0,5%	0,2%	0,1%	0,1%	0,6%	1,9%
warmińsko-mazurskie	0,4%	0,4%	0,3%	0,2%	0,1%	0,6%	2,0%	0,4%	0,4%	0,3%	0,2%	0,2%	0,5%	2,0%
wielkopolskie	1,1%	1,6%	1,3%	0,7%	0,6%	3,0%	8,3%	1,2%	1,7%	1,3%	0,7%	0,5%	2,2%	7,6%
zachodnio-pomorskie	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	2,8%	4,7%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%	0,4%	2,4%	4,3%
Litwa i Estonia	0,8%	1,8%	2,5%	0,9%	1,2%	2,2%	9,4%	0,7%	1,7%	2,5%	0,9%	1,2%	2,3%	9,3%
Łotwa	0,1%	0,6%	0,8%	0,4%	0,4%	0,8%	3,1%	0,2%	0,6%	0,7%	0,4%	0,5%	1,0%	3,4%
Ukraina	0,1%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,6%	1,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,5%	0,8%
Norwegia	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,2%	-	-	-	-	-	-	-
Razem	12,0%	17,5%	14,1%	7,4%	6,7%	42,3%	100,0%	12,1%	17,8%	13,9%	7,3%	6,8%	42,1%	100,0%

Skapitalizowana wartość rent

Poniższe wyniki nie uwzględniają wpływu zmian wyceny lokat uwzględnianych przy wyliczaniu wartości rezerwy.

Wpływ zmiany założeń dla rezerwy na skapitalizowaną wartość rent w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych na wynik finansowy netto i kapitały własne	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018	
	brutto	na udziale własnym	brutto	na udziale własnym
Stopa techniczna – podwyższenie o 0,5 p.p.	441	416	445	426
Stopa techniczna – obniżenie o 1,0 p.p.	(1 141)	(1 080)	(1 155)	(1 105)
Śmiertelność 110% założonej	134	128	132	127
Śmiertelność 90% założonej	(149)	(143)	(148)	(142)

7.5.2.2. Stopień narażenia na ryzyko ubezpieczeniowe - ubezpieczenia na życie

Grupa PZU nie zaprezentowała informacji dotyczących rozwoju szkód w ubezpieczeniach na życie, ze względu na fakt, że niepewność kwot i okresu wypłaty odszkodowań zwykle ustępuje w ciągu jednego roku.

Koncentracja ryzyka związana jest z koncentracją umów lub sum ubezpieczenia. W przypadku tradycyjnych ubezpieczeń indywidualnych, gdzie ryzyko koncentracji związane jest z możliwością wystąpienia zdarzenia ubezpieczeniowego lub z potencjalną wysokością wypłat z tytułu pojedynczego zdarzenia, ryzyko ocenia się w sposób indywidualny. Ocena obejmuje zarówno ryzyko medyczne, jak też – w uzasadnionych przypadkach – finansowe. Dzięki temu dokonywana jest selekcja ryzyk (ocena osoby przystępującej do umowy ubezpieczenia) oraz określenie maksymalnego poziomu akceptowalnego ryzyka.

W ubezpieczeniach grupowych wystąpienie ryzyka koncentracji jest ograniczone poprzez wielkość portfela umów. Pozwala to zmniejszyć poziom zaburzeń wynikających z losowości przebiegów ubezpieczeń. Ponadto istotnym czynnikiem zmniejszającym ryzyko związane z koncentracją jest forma umowy zbiorowej, w ramach której wszyscy członkowie grupy mają tę samą sumę ubezpieczenia oraz zakres gwarantowanej ochrony. Tym samym zjawisko koncentracji niektórych ryzyk w ramach portfela umów nie występuje.

W przypadku umów ubezpieczeń grupowych, gdzie dopuszcza się możliwość kształtowania zakresu ochrony ubezpieczeniowej na poziomie poszczególnych umów grupowych, stosowana jest uproszczona ocena ryzyka. Prowadzi się ją na podstawie informacji o branży zawodowej danego zakładu pracy przy założeniu odpowiednich limitów uczestnictwa osób ubezpieczonych w stosunku do osób zatrudnionych w zakładzie pracy. Stosowane w tych przypadkach składki ubezpieczeniowe i odpowiednie narzuty wynikają z prowadzonych analiz statystycznych częstości występowania świadczeń na poziomie zdefiniowanych homogenicznych grup ryzyka, z uwzględnieniem względnych częstości występowania zdarzeń w stosunku do statystyk publicznych.

Należy również zaznaczyć, że dla większości umów wielkość świadczenia jest ściśle zdefiniowana w umowie ubezpieczenia. W porównaniu do typowych umów ubezpieczeń majątkowych i osobowych zmniejsza się ryzyko koncentracji, polegające na stosunkowo rzadkim występowaniu pojedynczych zdarzeń o znacznej wysokości wypłat.

Ubezpieczenia rentowe w ubezpieczeniach na życie

Wpływ zmiany założeń dla rezerw w ubezpieczeniach rentowych w ubezpieczeniach na życie na wynik finansowy netto i kapitały własne	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Stopa techniczna - obniżenie o 1,0 p.p.	(22)	(25)
Śmiertelność 90% założonej	(10)	(11)

Ubezpieczenia na życie z wyłączeniem ubezpieczeń rentowych

Wpływ zmiany założeń dla rezerw w ubezpieczeniach na życie z wyłączeniem rezerw w ubezpieczeniach rentowych na wynik finansowy netto i kapitały własne	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Stopa techniczna - obniżenie o 1,0 p.p.	(1 976)	(2 062)
Śmiertelność 110% założonej	(850)	(869)
Zachorowalność i wypadkowość - 110% założonej	(138)	(143)

Wpływ rezygnacji klientów w ubezpieczeniach na życie

W wyliczeniach matematycznych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych w ubezpieczeniach na życie nie uwzględnia się ryzyka rezygnacji ubezpieczonych. Poniżej zaprezentowano wpływ hipotetycznej rezygnacji 10% wszystkich klientów w ubezpieczeniach na życie.

Pozycja sprawozdania finansowego	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	2 186	2 142
Odszkodowania i świadczenia wypłacone	(835)	(803)
Zmiana stanu odroczonej kosztów akwizycji	(12)	(8)
Wynik finansowy brutto	1 339	1 331
Wynik finansowy netto i kapitały własne	1 085	1 078

7.5.3. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe to ryzyko straty lub niekorzystnej zmiany sytuacji finansowej wynikające bezpośrednio lub pośrednio z wahań poziomu i wahań zmienności rynkowych cen aktywów, *spreadu* kredytowego, wartości zobowiązań i instrumentów finansowych.

Ryzyko rynkowe w Grupie PZU obejmuje:

- **ryzyko cen akcji** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian rynkowych cen akcji lub wahań zmienności rynkowych cen akcji;
- **ryzyko cen udziałów i akcji nienotowanych** – możliwość poniesienia straty na skutek zmian wycen akcji nienotowanych i udziałów;
- **ryzyko cen nieruchomości** – możliwość poniesienia straty na skutek zmian wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian rynkowych cen nieruchomości lub wahań zmienności rynkowych cen nieruchomości;
- **ryzyko cen towarów** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian rynkowych cen towarów lub wahań zmienności rynkowych cen towarów;
- **ryzyko inflacji** – możliwość poniesienia straty związana z poziomem realizowanej inflacji, w szczególności inflacji cen towarów i usług, a także oczekiwań dotyczących przyszłego poziomu inflacji, mających wpływ na wycenę aktywów i zobowiązań;
- **ryzyko płynności** – ryzyko niemożności zrealizowania lokat i innych aktywów bez wpływu na ich rynkowe ceny w celu uregulowania swoich zobowiązań finansowych w momencie, gdy stają się one wymagalne;
- **ryzyko stopy procentowej** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości instrumentów finansowych lub innych aktywów oraz zmiany wartości bieżącej prognozowanych przepływów ze zobowiązań w wyniku zmian w strukturze terminowej rynkowych stóp procentowych lub wahań zmienności rynkowych stóp procentowych wolnych od ryzyka;
- **ryzyko bazowe** – możliwość poniesienia straty na skutek zmiany wartości instrumentów finansowych lub aktywów oraz zmiany wartości bieżącej prognozowanych przepływów ze zobowiązań, w wyniku zmian w strukturze terminowej *spreadów* rynkowych stóp procentowych względem stóp wolnych od ryzyka lub wahań zmienności tych *spreadów* – z wyłączeniem *spreadów* kredytowych;

- **ryzyko walutowe** – możliwość poniesienia straty na skutek zmian wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych w wyniku zmian kursów wymiany walut lub wahań zmienności kursów wymiany walut;
- **ryzyko spreadu kredytowego** – możliwość poniesienia straty z tytułu zmiany wartości aktywów, zobowiązań i instrumentów finansowych spowodowanych zmianą poziomu *spreadów* kredytowych w odniesieniu do struktury terminowej stóp procentowych dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub wahań ich zmienności;
- **ryzyko koncentracji** – możliwość poniesienia straty wynikającej z braku dywersyfikacji portfela aktywów lub z dużej ekspozycji na ryzyko niewykonania zobowiązania przez pojedynczego emitenta papierów wartościowych lub grupę powiązanych emitentów.

Ryzyko koncentracji aktywów oraz ryzyko *spreadu* kredytowego jest traktowane jako integralna część ryzyka rynkowego przy pomiarze ryzyka na potrzeby profilu ryzyka, tolerancji na ryzyko i raportowaniu wskaźników ryzyka rynkowego. Jednak proces zarządzania tymi ryzykami ma odmienną specyfikę niż proces zarządzania pozostałymi podkategoriami ryzyka rynkowego i został opisany w punkcie 7.5.1.1 wraz z procesem zarządzania ryzykiem niewypłacalności kontrahenta.

Ryzyko rynkowe w Grupie PZU pochodzi z trzech głównych źródeł:

- działalności związanej z dopasowaniem aktywów do zobowiązań (portfel ALM);
- działalności związanej z aktywną alokacją, tj. wyznaczaniem optymalnej średnioterminowej struktury aktywów (portfele AA);
- działalności bankowej w Pekao i Alior Banku – generującej istotne narażenie na ryzyko stopy procentowej.

Działalność inwestycyjną w spółkach Grupy PZU reguluje szereg dokumentów zatwierdzonych przez rady nadzorcze, zarządy i dedykowane komitety.

Jednostki ds. ryzyka współuczestniczą w identyfikacji ryzyka, dokonują ich pomiaru oraz monitorują i raportują o tych ryzykach. Ryzyko rynkowe mierzy się przy wykorzystaniu modelu kalkulacji kapitału ekonomicznego ryzyka rynkowego w oparciu o metodę wartości zagrożonej (VaR, ang. *Value at Risk*) lub formuły standardowej zgodnie z zasadami zdefiniowanymi przez dyrektywę Wypłacalność II. W celu efektywnego zarządzania ryzykiem rynkowym ustala się limity w postaci kwoty kapitału alokowanego na dane ryzyko rynkowe, jak również limity na poszczególne czynniki ryzyka rynkowego.

W Pekao funkcjonuje system zarządzania ryzykiem rynkowym, stanowiący strukturalno-organizacyjne i metodologiczne ramy, mające na celu utrzymanie struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w zgodzie z zakładanymi celami strategicznymi. Proces zarządzania ryzykiem rynkowym oraz procedury go regulujące uwzględniają podział na księgę handlową i bankową.

Zarządzając ryzykiem rynkowym księgi handlowej Pekao dąży do optymalizowania wyników finansowych oraz zapewnienia maksymalnie wysokiej jakości obsługi klientów banku w zakresie dostępu do rynku (market making) pozostając w ramach limitów zatwierdzonych przez zarząd i radę nadzorczą.

Zarządzając ryzykiem stopy procentowej księgi bankowej Pekao kieruje się celem zabezpieczenia wartości ekonomicznej kapitału oraz realizacji założonego wyniku odsetkowego w ramach przyjętych limitów.

W Alior Banku ekspozycja na ryzyko rynkowe i płynności jest ograniczana przez system limitów, okresowo aktualizowanych, wprowadzanych uchwałą rady nadzorczej lub zarządu, obejmujących wszystkie miary ryzyka. W Alior Banku funkcjonują trzy rodzaje limitów, różniące się zakresem oraz sposobem funkcjonowania – limity podstawowe, uzupełniające, limity stress-test. Zarządzanie ryzykiem rynkowym skupia się na ograniczaniu potencjalnych niekorzystnych zmian wartości ekonomicznej kapitału oraz optymalizowaniu wyniku finansowego.

Ekspozycja na ryzyko rynkowe

Wartość bilansowa	Nota	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018			Razem	Razem
		Aktywa na ryzyko Grupy	Aktywa na ryzyko klienta	Razem	Aktywa na ryzyko Grupy	Aktywa na ryzyko klienta	Razem		
			w tym aktywa banków			w tym aktywa banków			
Aktywa finansowe i środki pieniężne narażone na ryzyko stopy procentowej		309 124	267 846	1 167	310 291	295 402	252 859	1 303	296 705
Dłużne papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu	35	62 965	32 858	1 101	64 066	52 534	24 169	1 134	53 668
Dłużne papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	35	31 144	29 494	15	31 159	31 298	28 333	77	31 375
Należności od klientów z tytułu kredytów	33	194 868	194 868	-	194 868	182 054	182 054	-	182 054
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	35	1 405	599	49	1 454	2 679	976	90	2 769
Pożyczki	35	4 490	-	-	4 490	4 535	-	-	4 535
Środki pieniężne	0	7 786	6 759	2	7 788	17 053	15 288	2	17 055
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	35	4 064	897	-	4 064	3 278	158	-	3 278
Instrumenty pochodne	34	2 402	2 371	-	2 402	1 971	1 881	-	1 971
Aktywa finansowe narażone na inne ryzyko cenowe		2 163	1 079	4 725	6 888	2 347	816	4 209	6 556
Instrumenty kapitałowe	35	1 501	486	4 682	6 183	1 859	356	4 181	6 040
Instrumenty pochodne	34	662	593	43	705	488	460	28	516
Razem		311 287	268 925	5 892	317 179	297 749	253 675	5 512	303 261

W tabeli poniżej zaprezentowano aktywa finansowe banków oraz na ryzyko klienta wg miejsca ujęcia w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

Aktywa finansowe banków oraz aktywa finansowe na ryzyko klienta	Nota	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018	
		Pekao i Alior Bank	Aktywa finansowe na ryzyko klienta	Pekao i Alior Bank	Aktywa finansowe na ryzyko klienta
Należności od klientów z tytułu kredytów	33	194 868	-	182 054	-
Pochodne instrumenty finansowe		2 964	43	2 341	28
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe		64 334	5 847	53 992	5 482
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie		21 130	49	18 569	90
Dłużne papiery wartościowe		19 634	-	17 435	-
Rządowe		13 944	-	11 395	-
Krajowe		13 944	-	11 395	-
Oprocentowanie stałe		11 094	-	8 491	-
Oprocentowanie zmienne		2 850	-	2 904	-
Pozostałe		5 690	-	6 040	-
Oprocentowanie stałe		797	-	1 231	-
Oprocentowanie zmienne		4 893	-	4 809	-
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży		897	-	158	-
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych		599	49	976	90

Aktywa finansowe banków oraz aktywa finansowe na ryzyko klienta	Nota	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018	
		Pekao i Alior Bank	Aktywa finansowe na ryzyko klienta	Pekao i Alior Bank	Aktywa finansowe na ryzyko klienta
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		41 605	-	34 546	-
Instrumenty kapitałowe		276	-	256	-
Notowane na rynku regulowanym		30	-	44	-
Nienotowane na rynku regulowanym		246	-	212	-
Dłużne papiery wartościowe		41 329	-	34 290	-
Rządowe		26 960	-	22 509	-
Krajowe		26 960	-	21 556	-
Oprocentowanie stałe		14 525	-	8 955	-
Oprocentowanie zmienne		12 435	-	12 601	-
Zagraniczne		-	-	953	-
Oprocentowanie stałe		-	-	953	-
Pozostałe		14 369	-	11 781	-
Oprocentowanie stałe		6 186	-	4 233	-
Oprocentowanie zmienne		8 183	-	7 548	-
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy		1 599	5 798	877	5 392
Instrumenty kapitałowe		181	378	95	358
Notowane na rynku regulowanym		128	378	68	358
Nienotowane na rynku regulowanym		53	-	27	-
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne		29	4 304	5	3 823
Notowane na rynku regulowanym		23	81	5	61
Nienotowane na rynku regulowanym		6	4 223	-	3 762
Dłużne papiery wartościowe		1 389	1 116	777	1 211
Rządowe		1 226	1 101	643	1 211
Krajowe		1 226	1 096	643	1 207
Oprocentowanie stałe		247	1 096	299	1 130
Oprocentowanie zmienne		979	-	344	77
Zagraniczne		-	5	-	4
Oprocentowanie stałe		-	5	-	4
Pozostałe		163	15	134	-
Oprocentowanie stałe		9	-	7	-
Oprocentowanie zmienne		154	15	127	-
Środki pieniężne		6 759	2	15 288	2
Aktywa finansowe banków oraz aktywa finansowe na ryzyko klienta, razem		268 925	5 892	253 675	5 512

W ramach swojej działalności lokacyjnej Grupa PZU wykorzystuje pochodne instrumenty finansowe jako narzędzia zmniejszania ryzyka (z użyciem rachunkowości zabezpieczeń lub bez niej) oraz ułatwiający efektywne zarządzanie portfelem inwestycyjnym.

Zaangażowanie Grupy PZU w instrumenty pochodne zaprezentowano w punkcie 34.

Zaangażowanie w dłużne papiery emitowane przez rządy inne niż RP

Wartość bilansowa dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez rządy inne niż RP	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Litwa	756	638
Łotwa	149	90
Rumunia	134	157
Chorwacja	132	152
Ukraina	130	90
Indonezja	86	71
Kolumbia	83	42
Brazylia	80	57
Bułgaria	74	75
Panama	74	36
Rosja	70	69
Filipiny	59	42
Węgry	57	117
Dominikana	56	42
Oman	54	41
Republika Południowej Afryki	52	35
Urugwaj	50	42
Pozostałe	347 ¹⁾	2 297 ²⁾
Razem	2 443	4 093

¹⁾ W pozycji Pozostałe wykazano kraje, wobec których zaangażowanie bilansowe nie przekracza równowartości 50 mln zł: Arabia Saudyjska, Australia, Azerbejdżan, Bahrajn, Belgia, Białoruś, Chile, Dania, Egipt, Francja, Ghana, Gwatemala, Hiszpania, Holandia, Honduras, Irlandia, Jamajka, Jordania, Katar, Kazachstan, Kenia, Kostaryka, Maroko, Meksyk, Mongolia, Namibia, Niemcy, Nigeria, Paragwaj, Peru, Senegal, Słowenia, Sri Lanka, Stany Zjednoczone, Szwecja, Trynidad i Tobago, Turcja, Uzbekistan, Wielka Brytania, Wietnam, Włochy, Wybrzeże Kości Słoniowej.

²⁾ W pozycji Pozostałe wykazano: Albania, Argentyna, Armenia, Australia, Azerbejdżan, Belgia, Białoruś, Boliwia, Chile, Dania, Egipt, Etiopia, Francja, Ghana, Grecja, Gwatemala, Hiszpania, Holandia, Honduras, Indie, Irlandia, Jamajka, Jordania, Kamerun, Kazachstan, Kenia, Kostaryka, Maroko, Meksyk, Mongolia, Namibia, Niemcy, Nigeria, Paragwaj, Peru, Portugalia, Senegal, Serbia, Słowenia, Sri Lanka, Stany Zjednoczone, Szwecja, Trynidad i Tobago, Turcja, Wielka Brytania, Wietnam, Włochy, Wybrzeże Kości Słoniowej.

Zaangażowanie w dłużne papiery emitowane przez korporacje oraz jednostki samorządu terytorialnego

Wartość bilansowa dłużnych papierów wartościowych emitowanych przez korporacje oraz jednostki samorządu terytorialnego	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Samorzady krajowe	6 199	5 710
Narodowy Bank Polski	4 815	2 999
Banki zagraniczne	4 717	3 495
Spółki Indeksu WIG - Energia	2 375	1 183
Przetwórstwo przemysłowe	1 163	978
Usługi finansowe i ubezpieczeniowe	761	725
Spółki sektora energetyczno-paliwowego (w tym spółki indeksu WIG - Paliwa)	651	1 173
Transport i gospodarka magazynowa	615	1 232
Spółki Indeksu WIG - Banki	558	452
Budownictwo i obsługa rynku nieruchomości	479	158
Usługi komunalne	410	759
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	410	136
Górnictwo i wydobywanie (w tym: spółki indeksu WIG - Górnictwo)	353	130
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (w tym spółki indeksu WIG - hotele i restauracje)	315	188
Informacja i telekomunikacja (w tym spółki indeksu WIG - Telekomunikacja)	201	4
Pozostałe	147	67
Razem	24 169	19 389

7.5.3.1. Ryzyko stopy procentowej

W tabeli poniżej zaprezentowano test wrażliwości portfela instrumentów finansowych, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU (z wyjątkiem należności od klientów z tytułu kredytów i zobowiązań z tytułu depozytów).

Zmiana wartości portfela w wyniku zmiany krzywej dochodowości o +/- 100 p.b. wg waluty instrumentu	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018	
	spadek	wzrost	spadek	wzrost
polski złoty	2 090	(1 982)	1 237	(1 174)
Euro	16	(16)	42	(40)
dolar amerykański	127	(111)	169	(153)
pozostałe	(9)	8	2	(2)
Razem	2 224	(2 101)	1 450	(1 369)

Powyższe testy wrażliwości nie zawierają wpływu zmian stóp procentowych dla rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i zobowiązań z tytułu kontraktów inwestycyjnych. Analizę wpływu zmiany stopy technicznej na wycenę umów ubezpieczeniowych zaprezentowano w punktach 7.5.2.1 i 7.5.2.2.

W poniższej tabeli przedstawiono kształtowanie się poziomu kontraktowej wrażliwości dochodu odsetkowego (NII) na zmianę stóp procentowych o 100 p.b. oraz wrażliwości wartości ekonomicznej kapitału (EVE) banków Grupy PZU na zmianę stóp procentowych o 200 p.b. Miara (NII) jest wykorzystywana w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej do ograniczenia zmienności dochodu odsetkowego. Przez EVE rozumie się bieżącą wartość przyszłych przepływów pieniężnych, które będą wygenerowane przez aktywa jednostki, pomniejszoną o bieżącą wartość przyszłych przepływów pieniężnych koniecznych do uregulowania zobowiązań tej jednostki. W obu analizach zakładana jest natychmiastowa zmiana stóp rynkowych. Oprocentowanie produktów bankowych zmienia się zgodnie z zapisami umownymi, przy czym w przypadku kontraktowej wrażliwości NII, dla depozytów od klientów detalicznych, uwzględnia się ograniczenie spadku stóp minimalnie do zera, lecz nie do wartości ujemnych, zaś dla wrażliwości EVE zerowe ograniczenie spadku oprocentowania obowiązuje dla wszystkich pasywów. Ponadto dla wrażliwości EVE dla depozytów bieżących w złotych polskich stosowany jest model urealnijający profil ich przeszacowania.

Podmiot	Miara	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018 ¹⁾	
		spadek	wzrost	spadek	wzrost
Grupa Pekao	NII	-6,98%	4,08%	-8,64%	6,22%
	EVE	1,61%	-3,04%	-0,95%	0,87%
Grupa Alior Banku	NII	-6,86%	3,14%	-5,97%	2,45%
	EVE	-1,70%	1,35%	-2,36%	3,31%

¹⁾ dane za grudzień 2018 wg metodyki obowiązującej przed wdrożeniem wymogów EBA z zakresu IRRBB w czerwcu 2019

7.5.3.2. Ryzyko walutowe

Ekspozycja na ryzyko walutowe

Aktywa wg walut	31 grudnia 2019					31 grudnia 2018				
	PLN	EUR	USD	Pozosta- -te	Razem	PLN	EUR	USD	Pozosta- -te	Razem
Należności od klientów z tytułu kredytów	163 827	25 914	1 423	3 704 ¹⁾	194 868	153 035	23 458	1 903	3 658 ²⁾	182 054
Pochodne instrumenty finansowe	2 626	368	110	3	3 107	1 818	417	198	54	2 487
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	97 050	7 427	5 748	1 191	111 416	88 455	7 796	5 174	240	101 665
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	43 587	1 643	278	430	45 938	42 162	2 580	333	159	45 234
Dłużne papiery wartościowe	34 837	969	1	123	35 930	33 592	983	1	76	34 652
Rządowe	28 975	88	1	123	29 187	27 338	86	1	76	27 501
Pozostałe	5 862	881	-	-	6 743	6 254	897	-	-	7 151
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	4 064	-	-	-	4 064	3 278	-	-	-	3 278
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	885	175	87	307	1 454	1 286	1 250	150	83	2 769
Pożyczki	3 801	499	190	-	4 490	4 006	347	182	-	4 535
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	44 523	5 006	4 965	717	55 211	30 788	3 674	4 272	3	38 737
Instrumenty kapitałowe	504	14	-	-	518	509	13	-	-	522
Dłużne papiery wartościowe	44 019	4 992	4 965	717	54 693	30 279	3 661	4 272	3	38 215
Rządowe	30 774	3 600	3 099	3	37 476	19 424	3 597	3 143	3	26 167
Pozostałe	13 245	1 392	1 866	714	17 217	10 855	64	1 129	-	12 048
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	8 940	778	505	44	10 267	15 505	1 542	569	78	17 694
Instrumenty kapitałowe	567	140	114	24	845	1 057	35	113	15	1 220
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne	3 954	604	243	19	4 820	3 556	550	178	14	4 298
Dłużne papiery wartościowe	4 419	34	148	1	4 602	10 892	957	278	49	12 176
Rządowe	4 250	19	123	1	4 393	10 763	918	256	49	11 986
Pozostałe	169	15	25	-	209	129	39	22	-	190
Należności	4 125	1 404	110	98	5 737	4 537	1 611	124	71	6 343
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	4 973	1 542	482	791 ³⁾	7 788	11 741	3 815	778	721 ⁴⁾	17 055
Aktywa, razem	272 601	36 655	7 873	5 787	322 916	259 586	37 097	8 177	4 744	309 604

¹⁾ W tym 2 695 mln zł we frankach szwajcarskich i 533 mln zł w funtach brytyjskich.

²⁾ W tym 2 999 mln zł we frankach szwajcarskich i 409 mln zł w funtach brytyjskich.

³⁾ W tym 310 mln zł w funtach brytyjskich, 144 mln zł we frankach szwajcarskich, 70 mln zł w koronach norweskich, 56 mln zł w koronach szwedzkich oraz 39 mln zł w koronach duńskich.

⁴⁾ W tym 261 mln zł w funtach brytyjskich, 157 mln zł we frankach szwajcarskich, 69 mln zł w koronach szwedzkich, 67 mln zł w koronach norweskich oraz 52 mln zł w koronach duńskich.

Zobowiązania wg walut	31 grudnia 2019					31 grudnia 2018				
	PLN	EUR	USD	Pozos- tałe	Razem	PLN	EUR	USD	Pozos- tałe	Razem
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	3 170	379	106	5	3 660	3 445	374	157	41	4 017
Pochodne instrumenty finansowe	2 529	378	106	5	3 018	2 793	374	157	41	3 365
Zobowiązania z tytułu pożyczek papierów wartościowych (krótka sprzedaż)	293	-	-	-	293	120	-	-	-	120
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (unit-linked)	258	1	-	-	259	266	-	-	-	266
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	90	-	-	-	90	266	-	-	-	266
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	202 387	25 994	11 196	3 253	242 830	188 918	28 534	11 528	3 319	232 299
Zobowiązania wobec banków	3 120	3 242	19	223 ¹⁾	6 604	2 234	3 474	60	276 ²⁾	6 044
Zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów	182 288	22 150	11 123	3 027 ³⁾	218 588	172 162	20 962	11 468	3 043 ⁴⁾	207 635
Zobowiązania z tytułu własnych dłużnych papierów wartościowych	9 006	229	38	-	9 273	7 998	4 011	-	-	12 009
Zobowiązania podporządkowane	6 656	44	-	-	6 700	5 974	87	-	-	6 061
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	503	96	-	-	599	540	-	-	-	540
Kontrakty inwestycyjne o gwarantowanych i ustalonych warunkach	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	814	233	16	3	1 066	10	-	-	-	10
Inne zobowiązania	6 733	911	331	94	8 069	6 654	511	107	135	7 407
Zobowiązania wg walut, razem	212 290	27 284	11 633	3 352	254 559	199 017	29 419	11 792	3 495	243 723

¹⁾ W tym 187 mln zł we frankach szwajcarskich.

²⁾ W tym 226 mln zł we frankach szwajcarskich.

³⁾ W tym 1 532 mln zł w funtach brytyjskich, 648 mln zł we frankach szwajcarskich, 234 mln zł w koronach norweskich, 147 mln zł w koronach szwedzkich, 86 mln zł w dolarach kanadyjskich, 48 mln zł w koronach czeskich oraz 121 mln zł w jenach japońskich.

⁴⁾ W tym 1 627 mln zł w funtach brytyjskich, 584 mln zł we frankach szwajcarskich, 174 mln zł w koronach norweskich, 112 mln zł w koronach szwedzkich, 89 mln zł w dolarach kanadyjskich, 81 mln zł w koronach czeskich oraz 30 mln zł w jenach japońskich.

W celu zarządzania ryzykiem walutowym Grupa PZU wykorzystuje także instrumenty pochodne, co pozwala m. in. na zajęcie wybranej ekspozycji rynkowej w sposób bardziej efektywny niż instrumenty kasowe.

Kolejna tabela prezentuje test wrażliwości portfela instrumentów finansowych Grupy PZU (z wyjątkiem należności od klientów z tytułu kredytów i zobowiązań z tytułu depozytów), w odniesieniu do instrumentów finansowych, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU.

W skład aktywów finansowych narażonych na ryzyko kursów walutowych wchodzi inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe Grupy PZU oraz pochodne instrumenty finansowe denominowane w walutach obcych.

Zmiana wartości portfela w wyniku zmiany kursu walut o +/- 20%	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018	
	Spadek	wzrost	spadek	wzrost
EUR	(113)	158	189	(171)
USD	(12)	20	(27)	48
GBP	2	(2)	(4)	4
Pozostałe	(19)	19	(9)	9
Razem	(142)	195	149	(110)

7.5.3.3. Ryzyko cen akcji

Stopień narażenia na ryzyko

Wartość portfela kapitałowych instrumentów finansowych zaprezentowano w punkcie 35.2.

Analiza wrażliwości

W tabeli poniżej przedstawiono test wrażliwości portfela notowanych instrumentów kapitałowych Grupy PZU, dla których ryzyko ponosi Grupa PZU.

Wpływ zmiany wyceny notowanych instrumentów kapitałowych na kapitał własny	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
wzrost wyceny notowanych instrumentów kapitałowych o 20%	112	190
spadek wyceny notowanych instrumentów kapitałowych o 20%	(112)	(190)

7.5.3.4. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności finansowej to możliwość utraty zdolności do bieżącego regulowania zobowiązań Grupy PZU wobec jej klientów lub kontrahentów. Celem zarządzania ryzykiem płynności finansowej jest zachowanie poziomu płynności umożliwiającego bieżące regulowanie zobowiązań danego podmiotu. Ryzyko płynności jest zarządzane odrębnie dla części ubezpieczeniowej oraz bankowej.

Identyfikacja ryzyka polega na analizie możliwości wystąpienia niekorzystnych zdarzeń, w szczególności:

- niedoboru środków płynnych w stosunku do bieżących potrzeb;
- braku płynności posiadanych instrumentów finansowych;
- strukturalnego niedopasowania zapadalności aktywów do wymagalności zobowiązań.

Pomiar i ocena ryzyka są przeprowadzane poprzez oszacowanie niedoborów środków finansowych na wypłaty zobowiązań. W części ubezpieczeniowej oszacowanie dokonywane jest w następujących ujęciach:

- luk płynnościowych (statycznym, ryzyko płynności finansowej długoterminowej) – poprzez monitorowanie niedopasowania przepływów netto, wynikających z umów ubezpieczenia zawartych do dnia bilansowego i wpływów z tytułu aktywów na pokrycie zobowiązań ubezpieczeniowych w poszczególnych okresach, na podstawie projekcji przepływów finansowych sporządzanej na dany dzień;
- potencjalnego niedoboru środków finansowych (ryzyko płynności finansowej średnioterminowej) – poprzez analizę historycznych i spodziewanych przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej;
- stress testowym (ryzyko płynności finansowej średnioterminowej) – poprzez oszacowanie możliwości zbycia w krótkim czasie portfela lokat finansowych na zaspokojenie zobowiązań z tytułu wystąpienia zdarzeń ubezpieczeniowych, w tym o charakterze nadzwyczajnym;

- preliminarzy bieżących (ryzyko płynności finansowej krótkoterminowej) – poprzez monitorowanie zgłoszonego przez jednostki danego podmiotu ubezpieczeniowego z Grupy PZU zapotrzebowania na środki w terminie określonym przez obowiązujące w tym podmiocie regulacje.

W zakresie zarządzania ryzykiem płynności banki w Grupie PZU stosują miary wynikające z regulacji sektorowych, w tym Rekomendacji P wydanej przez KNF.

Do zarządzania płynnością banków w Grupie PZU wykorzystuje się współczynniki płynności dla różnych okresów, w tym do 7 dni, do miesiąca, do 12 oraz powyżej 12 miesięcy.

W ramach zarządzania ryzykiem płynności banki w Grupie PZU dokonują również analizy profilu zapadalności/wymagalności w dłuższym terminie, zależnej w dużym stopniu od przyjętych założeń w zakresie kształtowania się przyszłych przepływów gotówkowych związanych z pozycjami aktywów i pasywów. Założenia uwzględniają:

- stabilność pasywów o nieokreślonych terminach wymagalności (np. rachunki bieżące, zerwania i odnowienia depozytów, poziom ich koncentracji);
- możliwość skrócenia terminu zapadalności określonych pozycji aktywów (np. kredyty hipoteczne z możliwością wcześniejszej spłaty);
- możliwość zbycia pozycji aktywów (portfel płynnościowy).

Monitorowanie i kontrolowanie ryzyka płynności finansowej polega na analizie wykorzystania wyznaczonych limitów.

Raportowanie polega na komunikacji o poziomie płynności finansowej różnym poziomom decyzyjnym. Częstotliwość poszczególnych raportów oraz zakres informacji są dostosowane do potrzeb informacyjnych na poszczególnych poziomach decyzyjnych.

Ograniczeniu ryzyka płynności finansowej służą:

- utrzymywanie środków w wyodrębnionym portfelu płynnościowym, w wysokości zgodnej z limitami wartości tego portfela;
- utrzymywanie odpowiednich środków w walucie obcej w portfelach lokat przeznaczonych na pokrycie zobowiązań ubezpieczeniowych wyrażonych w danej walucie obcej;
- postanowienia Umowy o zarządzanie portfelami instrumentów finansowych zawartej pomiędzy TFI PZU oraz PZU dotyczące ograniczenia czasu wycofania środków z portfeli zarządzanych przez TFI PZU do maksymalnie 3 dni po złożeniu zapotrzebowania na środki pieniężne;
- posiadanie otwartych linii kredytowych w bankach lub/i możliwość dokonywania transakcji typu *sell-buy-back* na skarbowych papierach wartościowych, w tym utrzymywanych do terminu wykupu;
- centralizacja zarządzania portfelami/funduszami przez TFI PZU;
- limity wskaźników płynnościowych w bankach należących do Grupy PZU.

Ekspozycja na ryzyko

Wartość bilansowa instrumentów dłużnych wg daty wykupu	31 grudnia 2019							31 grudnia 2018						
	do 1 roku	1 - 2 lat	2 - 3 lat	3 - 4 lat	4 - 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	do 1 roku	1 - 2 lat	2 - 3 lat	3 - 4 lat	4 - 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Należności od klientów z tytułu kredytów	53 167	19 432	18 451	14 267	14 130	75 421	194 868	53 823	18 022	13 302	14 537	12 512	69 858	182 054
Inwestycyjne (lokacyjne) instrumenty dłużne	16 298	15 935	13 048	9 315	15 156	35 481	105 233	16 429	8 028	11 300	15 091	9 231	35 546	95 625
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	7 884	3 526	4 908	5 170	6 675	17 775	45 938	9 485	2 497	2 717	5 005	5 540	19 990	45 234
Dłużne papiery wartościowe	2 347	3 470	3 950	4 259	4 510	17 394	35 930	3 629	2 253	2 663	3 803	4 411	17 893	34 652
Rządowe	1 581	2 770	3 377	3 296	3 815	14 348	29 187	2 032	1 765	2 218	3 245	3 429	14 812	27 501
Pozostałe	766	700	573	963	695	3 046	6 743	1 597	488	445	558	982	3 081	7 151
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	4 064	-	-	-	-	-	4 064	3 278	-	-	-	-	-	3 278
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	1 398	56	-	-	-	-	1 454	2 532	170	54	-	-	13	2 769
Pożyczki	75	-	958	911	2 165	381	4 490	46	74	-	1 202	1 129	2 084	4 535
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	8 221	10 847	7 504	3 568	7 851	16 702	54 693	5 923	4 600	5 952	7 791	2 471	11 478	38 215
Rządowe	2 590	6 742	6 958	2 735	6 281	12 170	37 476	1 413	4 002	2 581	7 006	1 666	9 499	26 167
Pozostałe	5 631	4 105	546	833	1 570	4 532	17 217	4 510	598	3 371	785	805	1 979	12 048
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	193	1 562	636	577	630	1 004	4 602	1 021	931	2 631	2 295	1 220	4 078	12 176
Rządowe	73	1 549	629	573	607	962	4 393	944	887	2 619	2 275	1 215	4 046	11 986
Pozostałe	120	13	7	4	23	42	209	77	44	12	20	5	32	190
Razem	69 465	35 367	31 499	23 582	29 286	110 902	300 101	70 252	26 050	24 602	29 628	21 743	105 404	277 679

W poniższej tabeli zaprezentowano przyszłe niezdykontowane przepływy pieniężne z aktywów i zobowiązań.

Ryzyko płynności	31 grudnia 2019								31 grudnia 2018							
	Do 1 roku	1 – 2 lat	2 – 3 lat	3 – 4 lat	4 – 5 lat	5 – 10 lat	Powyżej 10 lat	Razem	Do 1 roku	1 – 2 lat	2 – 3 lat	3 – 4 lat	4 – 5 lat	5 – 10 lat	Powyżej 10 lat	Razem
Aktywa	101 092	34 483	34 809	25 583	28 717	64 451	54 939	344 074	103 494	31 994	27 926	28 309	22 599	58 494	59 863	332 679
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	3 410	151	109	90	78	290	3 694	7 822	13 195	142	103	85	74	274	3 258	17 131
Należności	3 725	1 188	352	8	145	321	-	5 739	4 955	1 192	26	7	29	1	180	6 390
Należności od klientów z tytułu kredytów	49 666	25 154	23 366	16 679	16 973	39 462	42 200	213 500	47 576	23 979	19 287	16 650	13 761	36 998	42 209	200 460
Dłużne papiery wartościowe	38 328	7 483	9 936	7 628	9 180	23 974	9 045	105 574	31 560	6 184	8 115	9 997	7 069	19 079	14 056	96 060
Pożyczki	444	366	986	1 074	2 223	382	-	5 475	298	331	254	1 510	1 562	2 093	160	6 208
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	4 064	-	-	-	-	-	-	4 064	3 278	-	-	-	-	-	-	3 278
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	1 455	141	60	104	118	22	-	1 900	2 632	166	141	60	104	49	-	3 152
Zobowiązania	(119 954)	(14 179)	(6 524)	(4 813)	(4 317)	(17 388)	(128 819)	(295 994)	(106 726)	(13 218)	(7 707)	(4 824)	(3 664)	(17 013)	(117 603)	(270 755)
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	(13 107)	(2 002)	(1 373)	(1 103)	(903)	(3 405)	(20 965)	(42 858)	(7 122)	(1 806)	(1 316)	(1 081)	(905)	(2 501)	(21 225)	(35 956)
Zobowiązania z tytułu leasingu	(234)	(221)	(147)	(146)	(65)	(119)	(376)	(1 308)	nd.	nd.	nd.	nd.	nd.	nd.	nd.	nd.
Pozostałe zobowiązania finansowe	(102 215)	(11 572)	(4 994)	(3 555)	(3 319)	(13 816)	(106 516)	(245 987)	(95 013)	(11 138)	(6 378)	(3 732)	(2 740)	(14 476)	(95 724)	(229 201)
Pozostałe zobowiązania	(4 398)	(384)	(10)	(9)	(30)	(48)	(962)	(5 841)	(4 591)	(274)	(13)	(11)	(19)	(36)	(654)	(5 598)
Luka	(18 862)	20 304	28 285	20 770	24 400	47 063	(73 880)	48 080	(3 232)	18 776	20 219	23 485	18 935	41 481	(57 740)	61 924

W poniższej tabeli zaprezentowano przyszłe niezdykontowane przepływy ze zobowiązań pozabilansowych banków (wg terminów umownych).

Udzielone zobowiązania pozabilansowe	31 grudnia 2019						31 grudnia 2018					
	do 1 miesiąca	1-3 miesiące	od 3 miesięcy do 1 roku	1 – 5 lat	powyżej 5 lat	Razem	do 1 miesiąca	1-3 miesiące	od 3 miesięcy do 1 roku	1 – 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Dotyczące finansowania	44 499	-	-	-	-	44 499	48 769	-	-	-	-	48 769
Gwarancyjne	13 481	-	-	-	-	13 481	7 702	-	-	-	-	7 702
Razem	57 980	-	-	-	-	57 980	56 471	-	-	-	-	56 471

7.5.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne to możliwość poniesienia straty wynikającej z niewłaściwych lub błędnych procesów wewnętrznych, działań ludzi, funkcjonowania systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest optymalizacja jego poziomu i efektywności operacyjnej w działalności Grupy PZU, prowadząca do ograniczenia strat i kosztów spowodowanych materializacją tego ryzyka oraz zapewnienie adekwatnych i efektywnych mechanizmów kontrolnych. Informacje na temat poziomu ryzyka operacyjnego są okresowo przedkładane właściwym organom wewnętrznym.

Identyfikacja ryzyka operacyjnego odbywa się w szczególności poprzez:

- gromadzenie i analizę informacji o incydentach ryzyka operacyjnego oraz przyczynach ich wystąpienia;
- samoocenę ryzyka operacyjnego;
- analizy scenariuszowe.

Ocena i pomiar ryzyka operacyjnego odbywa się poprzez:

- określanie skutków wystąpienia incydentów ryzyka operacyjnego;
- szacowanie skutków wystąpienia potencjalnych incydentów ryzyka operacyjnego.

Monitorowanie i kontrolowanie ryzyka operacyjnego realizowane jest głównie poprzez ustanowiony system wskaźników ryzyka operacyjnego oraz limitów umożliwiających ocenę zmian poziomu ryzyka operacyjnego w czasie oraz czynników mających wpływ na jego poziom w działalności.

Raportowanie polega na komunikacji o poziomie ryzyka operacyjnego, efektach monitorowania i kontrolowania różnym poziomom decyzyjnym. Częstotliwość poszczególnych raportów oraz zakres informacji są dostosowane do potrzeb informacyjnych na poszczególnych poziomach decyzyjnych.

Działania zarządcze w ramach reakcji na zidentyfikowane i ocenione ryzyko operacyjne polegają w szczególności na:

- podjęciu działań mających na celu minimalizację ryzyka, między innymi poprzez wzmocnienie systemu kontroli wewnętrznej;
- transferze ryzyka – w szczególności za pomocą zawarcia umowy ubezpieczenia;
- unikaniu ryzyka poprzez niepodejmowanie lub wycofanie się z określonej działalności biznesowej w przypadku stwierdzenia zbyt wysokiego ryzyka operacyjnego, którego koszty ograniczenia są nieopłacalne;
- akceptacji ryzyka – aprobatę konsekwencji wynikających z ewentualnej materializacji ryzyka operacyjnego, jeśli nie zagraża ono przekroczeniem poziomu tolerancji na ryzyko operacyjne.

7.5.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności (ang. *compliance*) to ryzyko poniesienia sankcji prawnych, powstania strat finansowych bądź utraty reputacji lub wiarygodności wskutek niezastosowania się przez spółki Grupy PZU, ich pracowników lub podmioty działające w ich imieniu do przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych standardów postępowania, w tym norm etycznych.

Na podstawie regulacji wewnętrznych wprowadzono podział kompetencji w ramach systemowego i bieżącego zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie systemowe polega w szczególności na formułowaniu rozwiązań dotyczących realizacji zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności, monitorowaniu procesu zarządzania tym ryzykiem oraz promowaniu i monitorowaniu przestrzegania regulacji wewnętrznych oraz przyjętych standardów postępowania w zakresie zgodności.

Bieżące zarządzanie ryzykiem braku zgodności to identyfikacja, ocena i pomiar oraz dostosowanie do wymogów regulacyjnych.

7.5.6. Ryzyko modeli

Ryzyko modeli to ryzyko poniesienia straty finansowej, błędnego oszacowania danych raportowanych do organu nadzoru, podjęcia błędnych decyzji lub utraty reputacji z powodu błędów w opracowaniu, wdrożeniu lub stosowaniu modeli. Biorąc pod uwagę rosnące znaczenie zakresu wykorzystania modeli oraz zakwalifikowanie ryzyka modeli jako ryzyka istotnego dla Grupy PZU, w 2019 roku kontynuowany był formalny proces identyfikacji i oceny tego ryzyka. Proces, rozwijany obecnie w PZU i PZU Życie, ma na celu zapewnienie wysokiej jakości stosowanych praktyk dotyczących zarządzania tym ryzykiem. W ramach procesu w 2019 roku wykonywano monitoringi oraz niezależne walidacje modeli.

W podmiotach sektora bankowego, z uwagi na wysoką istotność ryzyka modeli, zarządzanie tym rodzajem ryzyka zostało wdrożone w ubiegłych latach w ramach dostosowania do wymogów rekomendacji W wydanej przez KNF. Oba banki określiły standardy procesu zarządzania ryzykiem modeli, w tym zasady budowy modeli oraz oceny jakości ich działania, przy zapewnieniu właściwych rozwiązań w ramach ładu korporacyjnego.

8. Zarządzanie kapitałem własnym

3 października 2016 roku Rada Nadzorcza PZU podjęła uchwałę w sprawie zatwierdzenia polityki kapitałowej i dywidendowej Grupy PZU na lata 2016 – 2020 („Polityka”).

Zgodnie z Polityką Grupa PZU dąży do:

- efektywnego zarządzania kapitałem poprzez optymalizację wykorzystania kapitału z perspektywy Grupy PZU;
- maksymalizacji stopy zwrotu z kapitału dla akcjonariuszy podmiotu dominującego w szczególności przy zachowaniu poziomu bezpieczeństwa i utrzymaniu zasobów kapitałowych na cele strategicznego rozwoju poprzez akwizycje;
- zapewnienia wystarczających środków finansowych na pokrycie zobowiązań Grupy PZU wobec klientów.

Polityka zarządzania kapitałem opiera się m. in. na następujących zasadach:

- zarządzanie kapitałem (w tym kapitałem nadwyżkowym) Grupy PZU na poziomie PZU jako podmiotu dominującego;
- utrzymanie docelowych współczynników wypłacalności na poziomie 200% dla Grupy PZU, PZU oraz PZU Życie (wg. Wypłacalność II);
- zapewnienie środków na rozwój i akwizycje w najbliższych latach;
- brak emisji akcji przez PZU w okresie obowiązywania Polityki.

Polityka dywidendowa Grupy PZU i PZU zakłada, że:

- wysokość dywidendy proponowanej przez Zarząd PZU za dany rok obrotowy, ustalana jest w oparciu o skonsolidowany wynik finansowy Grupy PZU przypisany jednostce dominującej, przy czym:
  - nie więcej niż 20% powiększy zyski zatrzymane (kapitał zapasowy) na cele związane z rozwojem organicznym i innowacjami oraz realizacją inicjatyw wzrostowych;
  - nie mniej niż 50% podlega wypłacie w ramach rocznej dywidendy;
  - pozostała część zostanie wypłacona w ramach rocznej dywidendy lub powiększy zyski zatrzymane (kapitał zapasowy) w przypadku realizacji w danym roku istotnych nakładów związanych z realizacją założeń Strategii Grupy PZU, w tym w szczególności w ramach transakcji fuzji i przejęć;

z zastrzeżeniem punktów poniżej:

- zgodnie z planami Zarządu PZU oraz własną oceną ryzyk i wypłacalności podmiotu dominującego środki własne podmiotu dominującego oraz Grupy PZU po deklaracji lub wypłacie dywidendy, pozostają na poziomie, który zapewnia spełnienie warunków określonych w polityce kapitałowej;
- przy określeniu dywidendy uwzględniane są rekomendacje organu nadzoru w zakresie dywidendy.

Zewnętrzne wymogi kapitałowe

Zgodnie z ustawą o działalności ubezpieczeniowej, kalkulację wymogu kapitałowego oparto o ryzyka rynkowe, aktuarialne (ubezpieczeniowe), niewypłacalności kontrahenta, katastroficzne i operacyjne. Aktywa, zobowiązania, a w konsekwencji środki własne, stanowiące pokrycie wymogu kapitałowego wycenia się w wartości godziwej. Wymóg kapitałowy kalkulowany jest zgodnie z formułą standardową na poziomie całej Grupy PZU.

Na podstawie art. 412 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej Grupa PZU zobowiązana jest sporządzać i ujawniać roczne sprawozdanie na temat wypłacalności i kondycji finansowej na poziomie grupy, zgodnie z zasadami Wypłacalność II. Sprawozdanie za rok 2018, opublikowane 27 maja 2019 roku dostępne jest na stronie <https://www.pzu.pl/relacje-inwestorskie/informacje-finansowe>. Dla sprawozdania za rok 2019 termin publikacji przypada nie później niż 20 tygodni od końca roku, tj. w praktyce do 19 maja 2020 roku. Zgodnie z art. 290 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej sprawozdanie o wypłacalności i kondycji finansowej zakładu ubezpieczeń podlega badaniu przez firmę audytorską.

Niezależnie od powyższego, niektóre jednostki Grupy PZU zobowiązane są do przestrzegania własnych wymogów kapitałowych, nałożonych właściwymi regulacjami prawnymi.

Współczynnik wypłacalności Grupy PZU na 31 grudnia 2018 roku, opublikowany w sprawozdaniu na temat wypłacalności i kondycji finansowej Grupy PZU za 2018 rok wyniósł 222%. W 2019 roku raportowany do KNF i niepodlegający badaniu przez firmę audytorską współczynnik wypłacalności (zarówno jednostkowy, jak i skonsolidowany) na koniec każdego kwartału utrzymywał się powyżej poziomu 200% (na koniec III kwartału współczynnik dla Grupy PZU wyniósł 220,38%). Na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego wyliczenie współczynnika wypłacalności na 31 grudnia 2019 nie jest jeszcze dostępne.

Szacunkowe dane według stanu na 31 grudnia 2019 roku, dostępne na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego i niezbadane przez firmę audytorską, wskazują że Grupa PZU spełnia nakładane na nią wymogi kapitałowe i posiada znaczną nadwyżkę środków własnych ponad wymóg kapitałowy.

Utrzymywane poziomy współczynnika wypłacalności są zgodne z założonymi w polityce kapitałowej Grupy PZU.

9. Wartość godziwa

9.1 Opis technik wyceny

9.1.1. Dłużne papiery wartościowe i pożyczki

Wartości godziwe dłużnych papierów wartościowych określa się na podstawie dostępnych publicznie kwotowań na aktywnym rynku lub wycen publikowanych przez autoryzowany serwis informacyjny, a w przypadku ich braku – przy wykorzystaniu modeli wyceny odnoszonych do publikowanych notowań instrumentów finansowych, stóp procentowych i indeksów giełdowych.

Grupa PZU dokonuje wewnętrznej weryfikacji wycen publikowanych przez autoryzowany serwis informacyjny, porównując je z dostępnymi wycenami z innych źródeł, opierających się na danych obserwowalnych na rynku.

Wartość godziwą pożyczek oraz dłużnych papierów wartościowych, dla których nie istnieje aktywny rynek, wyznacza się metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Współczynniki dyskontowe określa się w oparciu o krzywą rentowności papierów rządowych przesuniętą o *spread* kredytowy. Jest on wyliczany na dzień najnowszej emisji w stosunku do ceny emisyjnej i powoduje równoległe przesunięcie krzywej rentowności papierów rządowych o stałą wartość na całej jej długości lub jako różnica pomiędzy rentownościami notowanych dłużnych papierów wartościowych emitentów o podobnym ratingu i działających w podobnych branżach a rentownością obligacji rządowych (w przypadku papierów denominowanych w euro są to obligacje rządu Niemiec) przemnożona przez współczynnik ustalany na dzień emisji, uwzględniający w krzywej dyskontowej ryzyko specyficzne danego emitenta.

9.1.2. Kapitałowe aktywa finansowe

Wartości godziwe kapitałowych aktywów finansowych określa się na podstawie dostępnych publicznie kwotowań na aktywnym rynku, a w przypadku gdy nie są one dostępne – w oparciu o obecną wartość przyszłych, prognozowanych wyników spółek lub modeli wyceny bazujących na dostępnych danych rynkowych.

Wartości godziwe jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych funduszy inwestycyjnych określa się według wartości jednostki uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych publikowanych przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych. Wycena ta odzwierciedla udział Grupy PZU w aktywach netto tych funduszy.

9.1.3. Instrumenty pochodne

Dla instrumentów pochodnych notowanych na aktywnym rynku za wartość godziwą przyjmuje się cenę zamknięcia notowań na dzień bilansowy.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych nienotowanych na aktywnym rynku, w tym kontraktów terminowych (ang. *forward*) oraz kontraktów zamiany oprocentowania typu IRS (ang. *interest rate swap*) określana jest metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Do dyskontowania przepływów pieniężnych używane są stawki z krzywych OIS (ang. *overnight indexed swaps*) uwzględniających walutę, w której denominowany jest depozyt zabezpieczający dla danego instrumentu.

Wartość godziwa opcji związanych z lokatami strukturyzowanymi określana jest na podstawie wycen podawanych przez wystawców tych opcji, z uwzględnieniem weryfikacji tych wycen przeprowadzanej przez Grupę PZU, w oparciu o posiadane własne modele wyceny.

9.1.4. Należności od klientów z tytułu kredytów

W celu ustalenia zmiany wartości godziwej należności od klientów z tytułu kredytów (z pominięciem kredytów w rachunku bieżącym) marże osiągnane na nowo udzielonych kredytach (w miesiącu poprzedzającym datę, na którą sporządza się skonsolidowane sprawozdanie finansowe) porównuje się z marżami na całym portfelu kredytowym. Jeśli marże na nowo przyznawanych kredytach są wyższe niż marże na dotychczasowym portfelu, wartość godziwa portfela kredytów jest niższa od jego wartości bilansowej.

Należności od klientów z tytułu kredytów zostały zaklasyfikowane w całości do poziomu 3 hierarchii wartości godziwej ze względu na fakt zastosowania modelu wyceny z istotnymi nieobserwowanymi danymi wejściowymi, czyli bieżącymi marżami osiąganymi na nowo udzielanych kredytach.

9.1.5. Nieruchomości wyceniane w wartości godziwej

W zależności od charakteru danej nieruchomości, wartość godziwą określa się za pomocą metody porównawczej, dochodowej lub pozostałościowej.

Metodą porównawczą wycenia się wolne grunty pod zabudowę i niektóre mniejsze i mniej wartościowe budynki (takie jak lokale mieszkalne, garaże itp.). Metoda porównawcza zakłada ustalenie wartości godziwej poprzez odniesienie do obserwowalnych cen rynkowych, z uwzględnieniem współczynników korygujących. Współczynniki korygujące uwzględniają przykładowo takie czynniki jak upływ czasu i trend zmian cen rynkowych, lokalizacja, ekspozycja, przeznaczenie w planie zagospodarowania przestrzennego, dostępność komunikacyjna i dojazd, powierzchnia, sąsiedztwo (w tym położenie względem atrakcyjnych obiektów), możliwości inwestycyjne, warunki fizyczne, forma władania itp.

Metoda dochodowa zakłada oszacowanie wartości godziwej nieruchomości na podstawie zdyskontowanej wartości przepływów pieniężnych. W kalkulacji uwzględnia się takie zmienne jak stopa kapitalizacji, poziom czynszów, poziom kosztów eksploatacyjnych, rezerwa z tytułu pustostanów, straty z tytułu zwolnień w płatnościach czynszu i zaległości czynszowych itp. Poziom zmiennych opisanych powyżej różni się w zależności od charakteru i przeznaczenia wycenianej nieruchomości

(powierzchnia biurowa, powierzchnia handlowa, powierzchnia logistyczno-magazynowa), jej nowoczesności oraz lokalizacji (dojazd, odległość od centrum, dostępność, ekspozycja itp.), a także parametrów właściwych dla danego rynku lokalnego (m.in. stopy kapitalizacji, stawki czynszu, koszty eksploatacji).

Metodę pozostałościową stosuje się do określenia wartości rynkowej jeżeli nieruchomość ma być objęta pracami budowlanymi. Wartość godziwą nieruchomości określa się jako różnicę wartości nieruchomości po wykonaniu robót budowlanych oraz przeciętnej wartości kosztów tych robót, z uwzględnieniem zysków uzyskiwanych na rynku podobnych nieruchomości.

Nieruchomości wykazywane w wartości godziwej wyceniają licencjonowani rzeczoznawcy majątkowi. Akceptacja każdej z takich wycen jest dodatkowo poprzedzona przeglądem przez pracowników jednostek Grupy PZU w celu eliminacji potencjalnych omyłek i niespójności. Powstające ewentualne wątpliwości wyjaśniane są na bieżąco.

Nieruchomości inwestycyjne wycenia się zgodnie z poniższymi zasadami:

- nieruchomości posiadane przez fundusze inwestycyjne zależne od PZU – wyceniane co 6 miesięcy – na dni kończące każde półrocze i rok obrotowy;
- nieruchomości inwestycyjne posiadane przez spółki Grupy PZU – najbardziej wartościowe pozycje wyceniane są w przypadku stwierdzenia przesłanek o możliwej istotnej zmianie wartości (przeważnie z częstotliwością roczną). Bez względu na wartość, każda nieruchomość inwestycyjna jest wyceniana nie rzadziej niż raz na 5 lat;
- nieruchomości przeznaczone do sprzedaży – wyceniane przed rozpoczęciem ich aktywnej ekspozycji na rynku, zgodnie z wymogami MSSF 5.

9.1.6. Zobowiązania finansowe

9.1.6.1. Zobowiązania z tytułu depozytów

Ze względu na fakt, że depozyty przyjmuje się w ramach bieżącej działalności na bazie dziennej, a więc ich warunki są zbliżone do aktualnych warunków rynkowych identycznych transakcji, a czas do zapadalności tych pozycji jest krótki, uznaje się, że dla zobowiązań wobec klientów o zapadalności do 1 roku wartość godziwa nie odbiega istotnie od wartości bilansowej. Dla depozytów powyżej 1 roku wartość godziwą ustala się jako kwotę przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych na daną datę bilansową za pomocą stopy rynkowej wolnej od ryzyka powiększonej o marżę.

9.1.6.2. Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych oraz zobowiązania podporządkowane

Wartość godziwą zobowiązań z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych, w tym zobowiązań podporządkowanych, wyznacza się jako wartość bieżącą oczekiwanych płatności w oparciu o bieżące krzywe procentowe oraz bieżący *spread* kredytowy.

9.1.6.3. Zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta

Zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta wyceniane są zgodnie z wartością godziwą aktywów stanowiących pokrycie zobowiązań funduszu kapitałowego powiązanego z danym kontraktem inwestycyjnym.

9.1.6.4. Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych

Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych wyceniane są zgodnie z wartością godziwą składników majątku funduszu inwestycyjnego (wg udziału w aktywach netto funduszu inwestycyjnego).

9.1.6.5. Zobowiązania z tytułu pożyczek papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu papierów wartościowych pożyczonych w celu dokonania krótkiej sprzedaży wyceniane są w wartości godziwej pożyczonych papierów.

9.2 Hierarchia wartości godziwej

W oparciu o dane wejściowe wykorzystywane przy ustalaniu wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań, dla których zaprezentowano wartość godziwą, klasyfikowane są do następujących poziomów:

- Poziom I – aktywa i zobowiązania wyceniane na bazie cen notowanych (nieskorygowanych) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów i zobowiązań. Do tego poziomu zaklasyfikowano:
  - płynne notowane dłużne papiery wartościowe;
  - akcje i certyfikaty inwestycyjne notowane na giełdach;
  - instrumenty pochodne notowane na giełdach;
  - zobowiązania z tytułu pożyczek papierów wartościowych notowanych na giełdach (krótka sprzedaż).
- Poziom II – aktywa i zobowiązania, których wycena opiera się na danych wejściowych innych niż ceny notowane zaliczane do Poziomu I, które są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (jako ceny) lub pośredni (bazujący na cenach). Do tego poziomu zaklasyfikowano:
  - notowane dłużne papiery wartościowe wyceniane na podstawie wycen publikowanych przez autoryzowany serwis informacyjny;
  - instrumenty pochodne – m. in. FX Swap, FX Forward, IRS, CIRS, FRA;
  - jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych;
  - nieruchomości inwestycyjne lub nieruchomości przeznaczone do sprzedaży, wycenione przy zastosowaniu metody porównawczej, obejmujące wolne grunty pod zabudowę i niektóre mniejsze i mniej wartościowe budynki (w tym lokale mieszkalne, garaże itp.);
  - zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych;
  - kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta.
- Poziom III – aktywa, których wycena opiera się na danych wejściowych niemożliwych do zaobserwowania na rynkach (dane wejściowe nieobserwowalne). Do tego poziomu zaklasyfikowano:
  - nienotowane dłużne papiery wartościowe oraz niepłynne notowane dłużne papiery wartościowe (w tym nieskarbowe papiery dłużne emitowane przez inne podmioty finansowe, jednostki samorządu terytorialnego, podmioty niefinansowe), wyceniane modelami opartymi na zdyskontowanych przepływach pieniężnych;
  - nieruchomości inwestycyjne lub nieruchomości przeznaczone do sprzedaży, wycenione przy zastosowaniu metody dochodowej lub metody pozostałościowej;
  - należności od klientów z tytułu kredytów oraz zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów;
  - opcje wbudowane w certyfikaty depozytowe wyemitowane przez spółki Grupy PZU oraz opcje zawarte na rynku międzybankowym w celu zabezpieczenia pozycji z tytułu opcji wbudowanych.

W sytuacji gdy do wyceny składnika aktywów lub zobowiązań używane są dane wejściowe klasyfikowane do różnych poziomów hierarchii wartości godziwej, wyceniany składnik przypisuje się do najniższego poziomu, z którego pochodzą dane wejściowe, mające istotny wpływ na całość wyceny.

Na wartość wyceny zakwalifikowanych do poziomu III składników aktywów lub zobowiązań istotny wpływ mają dane wejściowe nieobserwowalne.

Wyceniane aktywa	Dane nieobserwowalne	Charakterystyka	Wpływ na wycenę
Należności od klientów z tytułu kredytów	Marża płynności oraz bieżąca marża ze sprzedaży danej grupy produktowej	Wartości godziwe szacuje się przy zastosowaniu technik wyceny z uwzględnieniem założenia, iż na moment udzielenia kredytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa kredytów bez rozpoznanej utraty wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów gotówkowych zdyskontowanych na daną datę bilansową pomniejszonych o oczekiwaną stratę kredytową. Stopa dyskontująca przepływy jest odpowiednią stopą rynkową wolną od ryzyka powiększoną o marżę płynności oraz bieżącą marżę ze sprzedaży dla danej grupy produktowej kredytu. Marża wyznaczana jest w podziale na grupy produktowe i termin do zapadalności. Dla celów szacowania wartości godziwej kredytów walutowych wykorzystywana jest marża płynności dla kredytów w złotych skorygowana o kwotowania transakcji fx swap i basis-swap. Wartość godziwa kredytów o rozpoznanej utracie wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych odzysków zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej ponieważ średnie oczekiwane odzyski uwzględniają w pełni element ryzyka kredytowego. W przypadku kredytów nieposiadających harmonogramu spłat (kredyty w rachunku bieżącym, overdrafty oraz karty kredytowe) przyjmuje się, że wartość godziwa równa jest wartości bilansowej.	Korelacja ujemna
Zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów	Marża ze sprzedaży	Wartości godziwe szacuje się przy zastosowaniu technik wyceny z uwzględnieniem założenia, iż na moment przyjęcia depozytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa depozytów terminowych jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów gotówkowych zdyskontowanych na daną datę bilansową. Stopa dyskontująca przepływy jest odpowiednią stopą rynkową wolną od ryzyka powiększoną o marżę ze sprzedaży. Marża wyznaczana jest na podstawie depozytów przyjętych w ostatnim kwartale w podziale na grupy produktowe i termin do zapadalności. W przypadku depozytów krótkoterminowych (depozytów bieżących, overnight oraz w rachunku oszczędnościowym) za wartość godziwą przyjęto wartość bilansową.	Korelacja ujemna
Opcje wbudowane w certyfikaty depozytowe wyemitowane przez spółki Grupy PZU oraz opcje zawarte na rynku międzybankowym w celu zabezpieczenia pozycji z tytułu opcji wbudowanych	Parametry modelu	Instrumentami wbudowanymi są proste opcje (plain vanilla) oraz opcje egzotyczne na pojedyncze akcje, indeksy, towary oraz inne wskaźniki rynkowe, w tym indeksy stóp procentowych oraz kursy walutowe i ich koszyki. Wszystkie wydzielone opcje są na bieżąco domykane na rynku międzybankowym. Opcje walutowe wyceniane są w oparciu o model wyceny opcji Garmana-Kohlhagena (a w przypadku opcji barierowych i azjatyckich w oparciu o tzw. rozszerzony model Garmana-Kohlhagena). Opcje egzotyczne wbudowane w umowy depozytowe i ich domknięcia są wyceniane przy pomocy techniki Monte-Carlo przy założeniu modelu geometrycznego ruchu Browna dla czynników ryzyka.	
Niepłynne obligacje i pożyczki	Spready kredytowe	<i>Spready</i> obserwuje się na wszystkich obligacjach (ich seriach) lub pożyczkach tego samego emitenta lub emitenta o podobnej charakterystyce. Te <i>spready</i> obserwowane są w dniach emisji nowych serii obligacji, dniach zawierania nowych umów pożyczek oraz w dniach transakcji rynkowych, których przedmiotem są wierzytelności wynikające z tych obligacji i pożyczek.	Korelacja ujemna
Nieruchomości inwestycyjne oraz nieruchomości przeznaczone do sprzedaży	Stopa kapitalizacji	Stopę kapitalizacji ustala się na podstawie analizy stóp zwrotu osiągniętych w transakcjach dla podobnych nieruchomości.	Korelacja ujemna
	Koszty budowy	Wartość kosztów budowy określa się na podstawie rynkowych kosztów budowy pomniejszonych o koszty poniesione na dzień wyceny.	Korelacja dodatnia
	Miesięczna stawka czynszu za 1m ² odpowiedniego rodzaju powierzchni lub za jedno miejsce parkingowe	Stawki czynszu obserwuje się dla podobnych nieruchomości, podobnej jakości, w podobnych lokalizacjach oraz zbliżonej wielkości wynajmowanej powierzchni.	Korelacja dodatnia

Wyceniane aktywa	Dane nieobserwowalne	Charakterystyka	Wpływ na wycenę
Instrumenty pochodne	Parametry modelu	Opcje walutowe wyceniane są w oparciu o model wyceny opcji Garmana-Kohlhagena (a w przypadku opcji barierowych i azjatyckich w oparciu o tzw. rozszerzony model Garmana-Kohlhagena). Opcje egzotyczne wbudowane w umowy depozytowe i ich domknięcia są wyceniane przy pomocy techniki Monte-Carlo przy założeniu modelu geometrycznego ruchu Browna dla czynników ryzyka.	
Emisje własne oraz pożyczki podporządkowane	Spread emisji ponad krzywą rynkową	W przypadku zastosowania do wyceny historycznego spreadu emisji ponad krzywą rynkową, emisje takie klasyfikuje się do poziomu III hierarchii wartości godziwej.	Korelacja ujemna
Instrumenty kapitałowe nienotowane na aktywnym rynku		Kwotowania serwisów finansowych, obecna wartość przyszłych, prognozowanych wyników spółek lub modele wyceny bazujące na dostępnych danych rynkowych.	

9.2.1. Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej

Aktywa i zobowiązania wyceniane w wartości godziwej	31 grudnia 2019				31 grudnia 2018			
	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa								
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	32 595	15 555	7 061	55 211	22 200	9 329	7 208	38 737
Instrumenty kapitałowe	271	1	246	518	309	1	212	522
Dłużne papiery wartościowe	32 324	15 554	6 815	54 693	21 891	9 328	6 996	38 215
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	4 985	4 996	286	10 267	12 758	4 684	252	17 694
Instrumenty kapitałowe	613	6	226	845	1 105	-	115	1 220
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne	111	4 690	19	4 820	102	4 182	14	4 298
Dłużne papiery wartościowe	4 261	300	41	4 602	11 551	502	123	12 176
Należności od klientów z tytułu kredytów	-	-	1 624	1 624	-	-	1 814	1 814
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	-	-	1 381	1 381	-	-	1 511	1 511
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	-	-	243	243	-	-	303	303
Pochodne instrumenty finansowe	4	2 985	118	3 107	35	2 384	68	2 487
Nieruchomości inwestycyjne	-	153	1 828	1 981	-	141	1 556	1 697
Zobowiązania								
Instrumenty pochodne	3	2 947	68	3 018	34	3 295	36	3 365
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	-	90	-	90	-	266	-	266
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (<i>unit-linked</i>)	-	259	-	259	-	266	-	266
Zobowiązania z tytułu pożyczek papierów wartościowych (krótka sprzedaż)	293	-	-	293	120	-	-	120

Zmiana stanu aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych do Poziomu III hierarchii wartości godziwej w roku zakończonym 31 grudnia 2019	Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy			Instrumenty pochodne - aktywa	Instrumenty pochodne - zobowiązania	Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane w wartości godziwej		Nieruchomości inwestycyjne
	Kapitałowe	Dłużne	Kapitałowe	Certyfikaty inwestycyjne	Dłużne			przez inne całkowite dochody	przez wynik finansowy	
Stan na początek okresu	212	6 996	115	14	123	68	36	1 511	303	1 556
Ujęcie aktywów z tytułu prawa do użytkowania (MSSF16)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44
Nabycie / otwarcie pozycji/ udzielenie	-	997	-	-	573	26	21	167	-	195
Reklasyfikacje z poziomu II ¹⁾	-	545	-	-	-	1	-	-	-	-
Reklasyfikacje z aktywów przeznaczonych do sprzedaży do nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Zyski lub straty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji:	-	176	111	3	6	57	36	29	(2)	48
- przychody netto z inwestycji	-	170	-	-	-	-	-	29	(2)	-
- wynik netto z realizacji	-	6	-	-	1	-	-	-	-	-
- zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych do wartości godziwej	-	-	111	3	5	57	36	-	-	48
Zyski lub straty ujęte w innych całkowitych dochodach	34	35	-	-	-	-	-	16	-	-
Sprzedaż/rozliczenia/spląty	-	(1 851)	-	-	(661)	(34)	(25)	(342)	(58)	(4)
Reklasyfikacje do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(12)
Reklasyfikacje do poziomu II	-	(83)	-	-	-	-	-	-	-	-
Różnice kursowe	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	246	6 815	226	19	41	118	68	1 381	243	1 828

¹⁾ Informacje o reklasyfikacjach zaprezentowano w punkcie 9.3.

Zmiana stanu aktywów i zobowiązań zaklasyfikowanych do Poziomu III hierarchii wartości godziwej w roku zakończonym 31 grudnia 2018	Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy			Instrumenty pochodne - aktywa	Instrumenty pochodne - zobowiązania	Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane w wartości godziwej		Nieruchomości inwestycyjne
	Kapitałowe	Dłużne	Kapitałowe	Certyfikaty inwestycyjne	Dłużne			przez inne całkowite dochody	przez wynik finansowy	
Stan na początek	221	4 855	95	-	163	100	52	1 556	365	2 204
Nabycie / otwarcie pozycji / udzielenie	-	3 034	-	14	727	16	10	409	3	139
Reklasyfikacje z poziomu I	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Reklasyfikacje z poziomu II ¹⁾	-	190	-	-	-	-	-	-	-	3
Reklasyfikacje z nieruchomości własnych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Zyski lub straty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji:	-	49	14	-	3	(30)	(9)	29	3	48
- przychody netto z inwestycji	-	49	-	-	-	-	-	29	-	-
- wynik netto z realizacji	-	-	(2)	-	-	(3)	-	-	-	-
- zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych do wartości godziwej	-	-	16	-	3	(27)	(9)	-	3	48
Zyski lub straty ujęte w innych całkowitych dochodach	(9)	(12)	-	-	-	-	-	31	-	-
Sprzedaż/ rozliczenia/ spłaty	-	(1 056)	-	-	(756)	(18)	(17)	(514)	(68)	(11)
Reklasyfikacje do aktywów przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(831)
Reklasyfikacje do poziomu II	-	(64)	-	-	(14)	-	-	-	-	-
Różnice kursowe	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	212	6 996	115	14	123	68	36	1 511	303	1 556

¹⁾ Informacje o reklasyfikacjach zaprezentowano w punkcie 9.3.

9.2.1.1. Zmiany sposobu (metody) ustalania wartości godziwej instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej

Zarówno w 2019, jak i w 2018 roku nie dokonywano zmian sposobu (metody) ustalania wartości godziwej instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej, których wartość byłaby istotna z punktu widzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

9.2.1.2. Nieruchomości inwestycyjne zakwalifikowane do Poziomu III wartości godziwej

Nieruchomości inwestycyjne zaklasyfikowane do poziomu III	Rodzaj powierzchni	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
		Wartość bilansowa	Czynsze uwzględnione w wycenie	Stopy kapitalizacji uwzględnione w wycenie	Wartość bilansowa	Czynsze uwzględnione w wycenie	Stopy kapitalizacji uwzględnione w wycenie
Nieruchomości biurowe	Biurowa Parking	663	12,00 – 14,50 EUR 40,00 – 70,00 EUR	6,00% - 7,50%	651	12,00 – 14,25 EUR 40,00 – 73,00 EUR	5,95% - 7,75%
Nieruchomości magazynowe	Biurowa Magazynowa	1 119	9,00 EUR 3,20 – 3,50 EUR	5,90% - 6,45%	889	6,48 – 9,15 EUR 3,00 – 4,04 EUR	6,00% - 6,90%
Pozostałe		46			16		
Razem		1 828			1 556		

9.2.2. Aktywa i zobowiązania niewyceniane w wartości godziwej

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, dla których jest ona tylko ujawniana	31 grudnia 2019				31 grudnia 2018			
	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa								
Jednostki wyceniane metodą praw własności	-	-	-	-	-	-	14	14
Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-	-	193 964	193 964	-	-	180 507	180 507
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	26 032	2 149	21 742	49 923	24 251	2 301	21 541	48 093
Dłużne papiery wartościowe	26 032	1 123	12 674	39 829	24 251	1 239	11 900	37 390
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	-	738	3 326	4 064	-	126	3 153	3 279
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	-	288	1 168	1 456	-	936	1 830	2 766
Pożyczki	-	-	4 574	4 574	-	-	4 658	4 658
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec banków	-	897	5 728	6 625	-	781	5 280	6 061
Zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów	-	-	219 233	219 233	-	-	207 668	207 668
Zobowiązania z tytułu emisji własnych dłużnych papierów wartościowych ¹⁾	-	6 700	2 667	9 367	-	5 295	6 800	12 095
Zobowiązania podporządkowane ¹⁾	-	2 766	4 014	6 780	-	2 013	4 043	6 056
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	-	599	-	599	-	540	-	540

¹⁾ Do poziomu II zaklasyfikowano te zobowiązania, na wycenę których nieobserwowalne parametry nie miały istotnego wpływu. Przede wszystkim są to zobowiązania z tytułu obligacji emitowanych przez Pekao.

9.3 Przesunięcia pomiędzy poziomami hierarchii wartości godziwej

W przypadku zmiany sposobu wyceny aktywów lub zobowiązań, wynikających np. z utraty (lub uzyskania) dostępności notowań obserwowanych na aktywnym rynku przenosi się takie aktywa lub zobowiązania pomiędzy Poziomami I i II.

Składniki aktywów lub zobowiązań są przenoszone pomiędzy poziomami II i III (odpowiednio między poziomami III i II) gdy:

- następuje zmiana modelu wyceny będąca efektem zastosowania nowych czynników nieobserwowalnych (odpowiednio obserwowalnych) lub
- dotychczas stosowane czynniki, których wpływ na wycenę jest istotny przestają być (odpowiednio stają się) obserwowalne na aktywnym rynku.

Przeniesienia pomiędzy poziomami hierarchii wartości godziwej dokonywane są na koniec każdego kwartału wg wartości na ten dzień.

W 2019 roku dokonano następujących przeniesień aktywów pomiędzy poziomami wartości godziwej:

- z poziomu III do poziomu II przeniesiono obligacje municypalne i korporacyjne, dla których dokonano wyceny przy użyciu rynkowych informacji o cenach porównywalnych instrumentów finansowych, obligacje municypalne i korporacyjne, dla których wpływ szacowanych parametrów kredytowych miał nieistotny wpływ na wycenę z uwagi na brak istotnego wpływu nieobserwowalnego czynnika (korelacji) na wycenę,
- z poziomu II do poziomu III przeniesiono obligacje korporacyjne i municypalne, dla których wpływ szacowanych parametrów kredytowych na wycenę był istotny oraz instrumenty pochodne rynku kapitałowego, dla których szacowany parametr (korelacja) istotnie wpływał na wycenę.

W 2018 roku dokonano następujących przeniesień aktywów pomiędzy poziomami wartości godziwej:

- z poziomu II do poziomu I przeniesiono obligacje skarbowe, dla której dostępne były kwotowania na aktywnym rynku;
- z poziomu III do poziomu II przeniesiono obligacje municypalne i korporacyjne, dla których dokonano wyceny przy użyciu rynkowych informacji o cenach porównywalnych instrumentów finansowych, obligacje korporacyjne, dla których wpływ szacowanych parametrów kredytowych miał nieistotny wpływ na wycenę, obligacje skarbowe denominowane w złotych, dla których wpływ szacowanego spreadu do obligacji referencyjnej nie miał istotnego wpływu na wycenę oraz transakcję pochodną rynku kapitałowego, z uwagi na brak istotnego wpływu nieobserwowalnego czynnika (korelacji) na wycenę;
- z poziomu II do poziomu III przeniesiono obligacje korporacyjne i municypalne, dla których szacowany parametr (korelacja) miał istotny wpływ na wycenę.

10. Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto

10.1 Zasady rachunkowości

Przypis składek w umowach ubezpieczeniowych oraz w umowach reasekuracji czynnej rozpoznaje się w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia.

10.1.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Składki przypisane obejmują kwoty, niezależnie od tego, czy kwoty te opłacono:

- należne za cały okres odpowiedzialności, niezależnie od jego długości, z tytułu zawartych w okresie sprawozdawczym umów ubezpieczenia – jeżeli długość okresu odpowiedzialności jest określona;
- należne w okresie sprawozdawczym – jeżeli długość okresu odpowiedzialności nie jest określona.

Składki te koryguje się o zmianę stanu rezerwy składek w ciągu okresu sprawozdawczego, a także pomniejsza o składki należne reasekuratorom.

10.1.2. Ubezpieczenia na życie

Składki przypisane obejmują kwoty należne w trakcie okresu sprawozdawczego z tytułu zawartych umów ubezpieczenia niezależnie od tego, czy kwoty te opłacono i bez względu na to, czy kwoty te odnoszą się do całości, czy części okresu sprawozdawczego. Składki te koryguje się o zmianę stanu rezerwy składek w ciągu okresu sprawozdawczego, a także pomniejsza o składki należne reasekuratorom.

10.2 Dane ilościowe

Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	15 494	15 113
W ubezpieczeniach bezpośrednich	15 278	15 071
W ubezpieczeniach pośrednich	216	42
Składki ubezpieczeniowe przypisane brutto w ubezpieczeniach na życie	8 697	8 357
Składki ubezpieczeń indywidualnych	1 730	1 464
Składki ubezpieczeń indywidualnie kontynuowanych	2 026	2 004
Składki ubezpieczeń grupowych	4 941	4 889
Składki przypisane brutto, razem	24 191	23 470

W 2019 i w 2018 roku spółki Grupy PZU nie zawierały umów reasekuracji czynnej w zakresie ubezpieczeń na życie.

Składki przypisane brutto w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (wg klas rachunkowych określonych w dziale II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej)	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Następstwa wypadków i choroba (grupa 1 i 2)	750	644
Komunikacyjne - odpowiedzialność cywilna (grupa 10)	5 765	5 989
Komunikacyjne pozostałe (grupa 3)	3 920	3 901
Morskie, lotnicze i transportowe (grupy 4, 5, 6, 7)	116	100
Od ognia i innych szkód majątkowych (grupy 8 i 9)	3 193	2 969
Odpowiedzialność cywilna (grupy 11,12,13)	868	817
Kredyt i gwarancje (grupy 14,15)	86	94
Świadczenie pomocy (grupa 18)	536	468
Ochrona prawna (grupa 17)	11	10
Pozostałe (grupa 16)	249	121
Razem	15 494	15 113

11. Przychody z tytułu prowizji i opłat

11.1 Zasady rachunkowości

Opłaty i prowizje bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych lub zobowiązań (zarówno przychody, jak i koszty), niestanowiące integralnej części efektywnej stopy procentowej rozlicza się liniowo. Pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi (np. usługi zarządzania środkami pieniężnymi, usługi maklerskie, doradztwo inwestycyjne, planowanie finansowe, usługi bankowości inwestycyjnej, usługi zarządzania aktywami) oraz marże uzyskane na transakcjach walutowych z klientami, rozpoznaje się w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody z tytułu zarządzania otwartymi funduszami emerytalnymi oraz przychody i opłaty od funduszy oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych rozpoznaje się w trakcie spełniania zobowiązania do wykonania świadczenia.

11.2 Dane ilościowe

Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018 (przekształcone)
Działalność bankowa	3 463	3 413
Marża na transakcjach walutowych z klientami	788	735
Prowizje maklerskie	92	160
Działalność powiernicza	59	69
Obsługa kart płatniczych, kredytowych	930	851
Wynagrodzenia z tytułu pośrednictwa sprzedaży ubezpieczeń	75	90
Kredyty i pożyczki	418	444
Obsługa rachunków bankowych	412	430
Przelewy	316	309
Operacje kasowe	98	103
Skupione wierzytelności	49	42
Gwarancje, akredytywy, inkaso, promesy	77	79
Prowizje z działalności leasingowej	57	10
Pozostałe prowizje	92	91
Przychody i opłaty od funduszy oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych	528	562
Ubezpieczenia emerytalne	143	129
Pozostałe	5	5
Przychody z tytułu prowizji i opłat, razem	4 139	4 109

12. Przychody netto z inwestycji

12.1 Zasady rachunkowości

Dywidendy ujmuje się jako przychody w momencie nabycia prawa do dywidendy.

Przychody z tytułu odsetek rozpoznaje się memoriałowo w oparciu o efektywną stopę procentową.

Przychody odsetkowe obejmują odsetki od instrumentów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody oraz instrumentów pochodnych zabezpieczających.

Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje przyszłe przepływy pieniężne do bilansowej wartości brutto składnika aktywów finansowych.

Przychody odsetkowe oblicza się od wartości bilansowej brutto, za wyjątkiem aktywów z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe oraz składników aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI). Dla takich aktywów przychody odsetkowe oblicza się od wartości bilansowej brutto pomniejszonej o odpis na oczekiwane straty kredytowe.

12.2 Dane ilościowe

Przychody netto z inwestycji	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018 (przekształcone)
Przychody odsetkowe wyliczone przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, w tym:	12 311	11 265
Należności od klientów z tytułu kredytów	9 119 ¹⁾	8 442
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	1 017	824
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	1 268	1 216
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	73	76
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	99	133
Pożyczki	254	231
Skupione wierzytelności	136	107
Pochodne instrumenty zabezpieczające	296	190
Należności	2	3
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	47	43
Przychody z dywidend, w tym:	57	68
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	35	38
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	22	30
Różnice kursowe	(123)	(551)
Przychody z tytułu nieruchomości inwestycyjnych	255	256
Koszty utrzymania nieruchomości inwestycyjnych	(108)	(104)
Koszty działalności inwestycyjnej	(26)	(23)
Pozostałe	25	33
Przychody netto z inwestycji, razem	12 391	10 944

¹⁾ w tym 159 mln pomniejszenia przychodu z tytułu zwrotu kosztów kredytu w związku z wyrokiem TSUE. Dodatkowe informacje dotyczące tej kwestii zaprezentowano w punkcie 43.3.

13. Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji

13.1 Zasady rachunkowości

Wynik netto z realizacji zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych.

13.2 Dane ilościowe

Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	352	134
Instrumenty dłużne wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	150	232
Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	174	(77)
Instrumenty kapitałowe	(18)	(106)
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne	118	(42)
Instrumenty dłużne	74	71
Instrumenty wyceniane w zamortyzowanym koszcie	28	(21)
Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane w zamortyzowanym koszcie	33	33
Instrumenty pochodne	(1)	(119)
Krótką sprzedaż	4	-
Należności	(112)	(63)
Nieruchomości inwestycyjne	2	(1)
Pozostałe	-	1
Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji, razem	278	(15)

14. Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych

14.1 Zasady rachunkowości

Odpisy z tytułu utraty wartości zawierają saldo utworzonych i rozwiązanych odpisów z tytułu utraty wartości, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 37.1.

14.2 Dane ilościowe

Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	21	(9)
Instrumenty dłużne wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(3)	(3)
Instrumenty wyceniane w zamortyzowanym koszcie	24	(6)
- instrumenty dłużne	(8)	9
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	(1)	(1)
- pożyczki	33	(14)
Należności od klientów z tytułu kredytów	(2 148)	(1 673)
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	(2 142)	(1 677)
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(6)	4
Należności	(36)	(116)
Jednostka stowarzyszona – EMC Instytut Medyczny SA	(3)	(6)
Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych, razem	(2 166)	(1 804)

15. Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej

15.1 Zasady rachunkowości

Informacje o sposobie ustalania wartości godziwej aktywów i zobowiązań zaprezentowano w punkcie 9.

15.2 Dane ilościowe

Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Inwestycyjne (lokacyjne) instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	522	165
Instrumenty kapitałowe	122	(162)
Dłużne papiery wartościowe	139	495
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne	261	(168)
Instrumenty pochodne	325	537
Wycena zobowiązań wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	(5)	15
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (<i>unit-linked</i>)	(10)	20
Nieruchomości inwestycyjne	2	30
Należności od klientów z tytułu kredytów	3	3
Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej, razem	837	770

16. Pozostałe przychody operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Przychody ze sprzedaży wyrobów, towarów i usług przez spółki nieubezpieczeniowe	568	589
Przychody z tytułu likwidacji bezpośredniej w imieniu innych zakładów ubezpieczeń	217	199
Rozwiązanie rezerw ¹⁾	306	540
Zwrot kosztów dochodzenia roszczeń	46	41
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	66	44
Rozwiązanie odpisów z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	-	24
Otrzymane odszkodowania	23	15
Odsetki za nieterminowe uregulowanie należności z ubezpieczeń bezpośrednich i reasekuracji biernej	34	27
Zysk ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	11	51
Pozostałe	221	163
Pozostałe przychody operacyjne, razem	1 492	1 693

¹⁾ W tym 289 mln zł rozwiązania przez banki rezerwy na udzielone gwarancje i poręczenia (w 2018 roku: 477 mln zł).

17. Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

17.1 Zasady rachunkowości

W kosztach okresu sprawozdawczego ujmuje się wszelkie koszty wypłaconych odszkodowań i świadczeń z zawartych umów ubezpieczenia wraz z bezpośrednimi i pośrednimi kosztami likwidacji szkód oraz zmianę stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia.

17.1.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

W ubezpieczeniach majątkowych i osobowych koszty odszkodowań i świadczeń pomniejsza się dodatkowo o wszelkie otrzymane regresy i odzyski, a także zmianę stanu oszacowanych regresów i odzysków.

17.1.2. Ubezpieczenia na życie

Świadczenia wypłacone obejmują wszelkie wypłaty i obciążenia dokonywane w okresie sprawozdawczym z tytułu świadczeń powstałych w okresie sprawozdawczym i w okresach ubiegłych (w tym również świadczenia rentowe i wykupy) oraz wszelkie bezpośrednie i pośrednie, zewnętrzne i wewnętrzne koszty likwidacji świadczeń. Koszty likwidacji zawierają także koszty postępowań spornych.

Wartość świadczeń ujmuje się w wysokości faktycznie wypłaconej, po potrąceniu zwrotów i refundacji (z wyjątkiem refundacji z tytułu reasekuracji biernej), powiększonej o zmianę stanu rezerwy na niewypłacone świadczenia oraz pomniejszonej o udział reasekuratorów w wypłaconych świadczeniach i rezerwach.

17.2 Dane ilościowe

Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	16 085	14 980
W ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	9 328	9 042
- odszkodowania i świadczenia	7 925	7 263
- zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	584	992
- koszty likwidacji szkód	819	787
W ubezpieczeniach na życie	6 757	5 938
- odszkodowania i świadczenia	6 102	6 049
- zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	520	(242)
- koszty obsługi świadczeń	135	131
Udział reasekuratorów w odszkodowaniach, świadczeniach oraz zmianie stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	(390)	(417)
W ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	(390)	(417)
Odszkodowania, świadczenia ubezpieczeniowe netto, razem	15 695	14 563

Koszty likwidacji szkód i obsługi świadczeń według rodzaju	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zużycie materiałów i energii	15	15
Usługi obce	260	259
Podatki i opłaty	32	31
Koszty pracownicze	431	400
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	15	15
Amortyzacja wartości niematerialnych	23	22
Inne, w tym:	178	176
- zasądzone koszty, odsetki i kary w sprawach od odszkodowania	167	165
- pozostałe	11	11
Koszty likwidacji szkód i obsługi świadczeń, razem	954	918

18. Koszty z tytułu prowizji i opłat

Koszty z tytułu prowizji i opłat	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Koszty transakcji kartowych i bankomatowych, w tym koszty wydanych kart	530	440
Prowizje z tytułu pozyskania klientów bankowych	97	87
Prowizje za udostępnianie bankomatów	44	46
Koszty nagród dla klientów bankowych	16	16
Koszty przelewów i przekazów	41	36
Usługi dodatkowe do produktów bankowych	23	27
Prowizje maklerskie	15	16
Koszty obsługi rachunków bankowych	5	5
Koszty operacji banknotowych	17	14
Koszty działalności powierniczej	18	19
Pozostałe prowizje	54	48
Koszty z tytułu prowizji i opłat, razem	860	754

19. Koszty odsetkowe

19.1 Zasady rachunkowości

Koszty odsetkowe ujmuje się w rachunku zysków i strat z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

19.2 Dane ilościowe

Koszty odsetkowe	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Depozyty terminowe	969	1 054
Depozyty bieżące	542	445
Wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe	428	396
Pochodne instrumenty zabezpieczające	16	29
Pożyczki	23	21
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	57	59
Kredyty bankowe zaciągnięte przez spółki z Grupy PZU	33	12
Leasing	29	-
Pozostałe	32	30
Koszty odsetkowe, razem	2 129	2 046

20. Koszty akwizycji

20.1 Zasady rachunkowości

Koszty akwizycji obejmują koszty związane z zawieraniem i odnawianiem umów ubezpieczenia. Do bezpośrednich kosztów akwizycji zalicza się między innymi koszty prowizji pośredników ubezpieczeniowych, koszty wynagrodzeń pracowników związane z zawieraniem umów ubezpieczenia, koszty atestów, ekspertyz, badań związanych z ryzykiem przyjmowanym. Do pośrednich kosztów akwizycji zalicza się koszty związane z reklamą i promocją produktów ubezpieczeniowych oraz koszty związane z badaniem wniosków i wystawianiem polis.

Zgodnie z zasadą memoriału, część kosztów akwizycji rozlicza się w czasie, zgodnie z zasadami opisanymi w punktach 29.1.1 i 29.1.2.

20.2 Dane ilościowe

Koszty akwizycji według rodzaju	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zużycie materiałów i energii	29	28
Usługi obce	87	91
Podatki i opłaty	5	6
Koszty pracownicze	631	573
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	27	25
Amortyzacja wartości niematerialnych	36	39
Inne, w tym:	2 581	2 425
- prowizje w działalności ubezpieczeniowej	2 508	2 345
- reklama	66	74
- pozostałe	7	6
Zmiana stanu odroczonego kosztów akwizycji	(33)	(57)
Koszty akwizycji, razem	3 363	3 130

21. Koszty administracyjne

21.1 Zasady rachunkowości

Koszty administracyjne obejmują m. in.:

- W działalności ubezpieczeniowej – koszty działalności ubezpieczeniowej niezaliczone do kosztów akwizycji, związane z inkasem składek, koszty związane z zarządzaniem portfelem umów ubezpieczenia, portfelem umów reasekuracyjnych oraz z ogólnym zarządzaniem zakładami ubezpieczeń Grupy PZU;
- W działalności bankowej – koszty działania banku, m. in. pracownicze, rzeczowe, amortyzację, podatki i opłaty.

21.2 Dane ilościowe

Koszty administracyjne według rodzaju	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zużycie materiałów i energii	129	121
Usługi obce	1 273	1 504
Podatki i opłaty	81	82
Koszty pracownicze	3 673	3 742
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych ¹⁾	578	348
Amortyzacja wartości niematerialnych	326	293
Wynagrodzenia osób obsługujących ubezpieczenia grupowe w zakładach pracy	206	205
Inne, w tym:	340	314
- reklama	244	230
- pozostałe	96	84
Koszty administracyjne, razem	6 606	6 609

¹⁾ wzrost kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych wynika z zastosowania MSSF 16 i amortyzacji prawa do użytkowania aktywów.

22. Koszty pracownicze

Koszty pracownicze	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Wynagrodzenia	4 264	4 127
Programy określonych składek, w tym:	758	743
- narzuty na wynagrodzenia	679	673
- ubezpieczenia emerytalne III filaru, w tym koszty składek na PPE poniesione w okresie	79	70
Pozostałe	230	239
Koszty pracownicze, razem	5 252	5 109

W latach 2018 – 2019 PZU, PZU Życie i PZU CO posiadały programy emerytalne III filaru dla swoich pracowników, będące programami określonych składek. W ramach tych programów, pracodawca dodatkowo wpłacał 7% wynagrodzenia za pracę brutto.

Koszty pracownicze znajdują się w pozycjach „Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych”, „Koszty akwizycji”, „Koszty administracyjne” i „Pozostałe koszty operacyjne” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

23. Pozostałe koszty operacyjne

Pozostałe koszty operacyjne	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Podatek od instytucji finansowych	1 134	1 092
Koszty podstawowej działalności spółek nie prowadzących działalności ubezpieczeniowej, ani bankowej	713	692
Koszty z tytułu likwidacji bezpośredniej w imieniu innych zakładów ubezpieczeń	226	207
Obowiązkowe opłaty na rzecz instytucji rynku ubezpieczeniowego i bankowego	129	111
Bankowy Fundusz Gwarancyjny	611	372
Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny	67	70
Opłata na rzecz Komendy Głównej Straży Pożarnej oraz Związku Ochotniczych Straży Pożarnych	27	29
Wydatki z tytułu działalności prewencyjnej	48	72
Utworzenie rezerw ¹⁾	774	503
Amortyzacja wartości niematerialnych nabytych w transakcjach przejęcia spółek	233	331
Utworzenie odpisów na aktywa niefinansowe	19	41
Darowizny	25	25
Odsetki za zwłokę, kary, odszkodowania	22	67
Koszty dochodzenia roszczeń	92	73
Pozostałe	204	173
Pozostałe koszty operacyjne, razem	4 324	3 858

¹⁾ W tym 331 mln zł utworzenia przez banki rezerwy na udzielone gwarancje i poręczenia (w 2018 roku: 441 mln zł).

24. Podatek dochodowy

24.1 Zasady rachunkowości

Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat obejmuje część bieżącą i odroczoną.

Część odroczona stanowi różnicę pomiędzy stanem rezerw i aktywów z tytułu podatku odroczonego na koniec i na początek okresu sprawozdawczego z zastrzeżeniem, że zmiany stanu rezerwy i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące operacji rozliczanych z kapitałem własnym odnosi się na kapitał własny.

24.2 Dane ilościowe

Podatek dochodowy	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zysk brutto (skonsolidowany)	7 080	7 086
Stawka CIT (lub zakres stawek CIT) właściwa dla kraju siedziby jednostki dominującej (w %)	19%	19%
Podatek dochodowy jaki zostałby skalkulowany jako iloczyn zysku księgowego brutto jednostek i stawki CIT właściwej dla kraju siedziby jednostki dominującej	1 345	1 346
Różnice pomiędzy podatkiem dochodowym skalkulowanym powyżej a podatkiem dochodowym wykazany w rachunku zysków i strat:		
- podatek od instytucji finansowych	215	207
- rezerwy na należności kredytowe w części nie pokrytej podatkiem odroczonym	70	19
- wycena aktywów finansowych	(3)	6
- utworzenie/rozwiązanie odpisów na należności niezaliczone do kosztów uzyskania przychodów	65	56
- utworzenie / rozwiązanie pozostałych rezerw i odpisów na aktywa, niezaliczonych do kosztów uzyskania przychodów	44	(21)
- opłata na rzecz BFG	116	71
- różnice wynikające z odmiennych stawek podatkowych	(16)	(4)
- opodatkowanie działalności ubezpieczeniowej na Ukrainie	7	5
- straty podatkowe	26	12
- pozostałe zwiększenia, zaniechania, zwolnienia, odliczenia i obniżki podatku	26	21
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	1 895	1 718

Łączna kwota podatku bieżącego i odroczonego	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
1. Ujętego w rachunku zysków i strat, w tym:	1 895	1 718
- podatek bieżący	1 844	2 098
- podatek odroczony	51	(380)
2. Ujętego w innych całkowitych dochodach, w tym:	117	(31)
- podatek odroczony	117	(31)

Podatek dochodowy dotyczący składników innych całkowitych dochodów	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Inne całkowite dochody brutto	613	(129)
Podatek dochodowy	(117)	31
Wycena instrumentów kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(1)	58
Wycena instrumentów dłużnych	(104)	(28)
Reklasyfikacja wyceny instrumentów dłużnych do rachunku zysków i strat	12	24
Transakcje zabezpieczające przepływy pieniężne	(24)	(23)
Inne całkowite dochody netto	496	(98)

W skład Grupy PZU wchodzi jednostki funkcjonujące w różnych krajach i podlegające odrębnym przepisom podatkowym. Przepisy dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych, fizycznych czy składek na ubezpieczenia społeczne podlegają stosunkowo częstym zmianom. Obowiązujące w krajach, w których działa Grupa PZU przepisy, zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych między organami państwowymi i przedsiębiorstwami. Rozliczenia podatkowe oraz inne (na przykład celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów (w Polsce – przez okres pięciu lat), które uprawnione są do nakładania wysokich kar, a ustalone w wyniku kontroli dodatkowe kwoty zobowiązań muszą zostać wpłacone wraz z wysokimi odsetkami. Zjawiska te generują ryzyko podatkowe, w wyniku którego kwoty wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym mogą ulec zmianie w późniejszym terminie po ostatecznym ustaleniu ich wysokości przez organy skarbowe.

PZU Finance AB (publ.), spółka zależna od PZU, w latach 2014-2015 wyemitowała 5-letnie obligacje w kwocie nominalnej 850 mln EUR, które zapadły w lipcu 2019 roku. Wpływy z emisji zostały przekazane do PZU w formie dwóch pożyczek na łączną kwotę 850 mln EUR. Płatności z tytułu pożyczek były dopasowane do płatności z tytułu obligacji pod względem terminu płatności oraz kwoty. PZU spłacił pożyczki wobec PZU Finance AB 28 czerwca 2019 roku.

W 2018 roku, w związku z wątpliwościami dotyczącymi opodatkowania na podstawie ustawy Swedish Conversion Act (2000:46) różnic kursowych w sytuacji, gdzie walutą sprawozdawczą jest euro, PZU Finance AB (publ.) wystąpiła o indywidualną interpretację do Szwedzkiej Rady ds. Interpretacji Podatkowych (Skatterättsnämnden). 13 marca 2019 roku PZU Finance AB (publ.) otrzymała interpretację, zgodnie z którą różnice kursowe z tytułu spłaty pożyczki powinny zostać opodatkowane, natomiast różnice kursowe z tytułu spłaty obligacji – nie podlegają opodatkowaniu. 3 kwietnia 2019 PZU Finance AB (publ.) złożyła apelację do Naczelnego Sądu Administracyjnego (Högsta förvaltningsdomstolen). Interpretacja Rady, w przypadku jej utrzymania przez szwedzki Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen), oznaczałaby stosowanie na terytorium Szwecji odmiennego podejścia wobec spółek raportujących w euro w porównaniu do spółek raportujących w koronach szwedzkich, co byłoby niezgodne z założeniami do ww. ustawy. W ocenie Grupy PZU takie podejście byłoby sprzeczne z art. 63 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) dotyczącym konieczności zapewnienia swobodnego przepływu kapitału w UE lub art. 49 i 54 TFUE dotyczącymi swobody przedsiębiorczości.

W związku z niepewnością co do rozstrzygnięcia apelacji Grupa PZU na 31 grudnia 2019 roku ujęła zobowiązanie w wysokości 79 mln zł.

25. Zysk na jedną akcję

25.1 Zasady rachunkowości

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie wyniku finansowego, który przypada na zwykłych akcjonariuszy PZU, przez średnią ważoną liczby akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

Średnia ważona liczby akcji zwykłych występujących w ciągu okresu to liczba akcji zwykłych na początku danego okresu, skorygowana o liczbę akcji zwykłych odkupionych lub wyemitowanych w ciągu tego okresu ważona wskaźnikiem odzwierciedlającym okres (w dniach) do całkowitej liczby akcji w danym okresie.

25.2 Dane ilościowe

Zysk na jedną akcję	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zysk netto przypisywany właścicielom jednostki dominującej	3 295	3 213
Podstawowa i rozwodniona średnia ważona liczba akcji zwykłych	863 285 340	863 347 220
Liczba akcji wyemitowanych	863 523 000	863 523 000
Średnia ważona liczba akcji własnych (w posiadaniu jednostek objętych konsolidacją)	237 660	175 780
Podstawowy i rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w złotych)	3,82	3,72

W 2019 i w 2018 roku nie wystąpiły transakcje ani zdarzenia powodujące rozwodnienie zysku przypadającego na jedną akcję.

26. Wartość firmy

26.1 Zasady rachunkowości

Wartość firmy, której wartość początkową ustalono w sposób opisany w punkcie 5.6 nie podlega amortyzacji, lecz na koniec każdego roku obrotowego oraz każdorazowo, gdy istnieją przesłanki, że mogło dojść do utraty wartości, poddaje się ją testom na utratę wartości. Test na utratę wartości firmy oparty jest na ocenie wartości odzyskiwalnej poszczególnych jednostek generujących przepływy pieniężne, do których została zaalokowana wartość firmy i porównaniu jej z ich wartością księgową

(łącznie z przypisaną wartością firmy). W sytuacji, gdy wartość odzyskiwalna jest mniejsza, odpis z tytułu utraty wartości odnosi się w pierwszej kolejności na zaalokowaną do jednostki generującej przepływy pieniężne wartość firmy. Jednostka generująca przepływy pieniężne, dla której przeprowadza się test, nie może być większa niż segment operacyjny.

26.2 Dane ilościowe

Wartość firmy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Pekao ¹⁾	2 269	2 269
Alior Bank	746	746
Lietuvos Draudimas AB ²⁾	471	476
Spółki medyczne	303	115
Segment ubezpieczeń masowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Link4)	221	221
AAS Balta	38	39
Pozostałe	5	5
Wartość firmy, razem	4 053	3 871

¹⁾ Obejmuje wartość firmy z tytułu nabycia PIM.

²⁾ Obejmuje wartość firmy z tytułu nabycia oddziału Lietuvos Draudimas w Estonii.

Zmiana stanu wartości firmy	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Wartość firmy brutto na początek okresu	3 885	3 844
Zmiany w okresie:	183	41
- nabycie spółek medycznych	188	25
- różnice kursowe	(5)	16
Wartość firmy brutto na koniec okresu	4 068	3 885
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(14)	(14)
Zmiany w okresie (różnice kursowe)	(1)	-
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(15)	(14)
Wartość firmy netto na koniec okresu	4 053	3 871

26.3 Testy na utratę wartości

Testy na utratę wartości firmy sporządzono na 31 grudnia 2019 roku dla wszystkich CGU, do których zaalokowano wartość firmy. W wyniku przeprowadzonych testów nie stwierdzono konieczności dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości.

Test na utratę wartości polega na porównaniu wartości bilansowych (łącznie z przypisaną wartością firmy) i wartości odzyskiwalnych CGU, do których zaalokowano wartość firmy. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości CGU ujmuje się w rachunku zysków i strat, gdy wartość odzyskiwalna CGU jest niższa od jego wartości bilansowej.

Ośrodki wypracowujące środki pieniężne (CGU)

Wartość firmy przypisuje się do poszczególnych spółek (stanowiących CGU na potrzeby testu na utratę wartości) i na tym poziomie poddaje monitorowaniu. W trakcie ostatecznego rozliczenia ceny nabycia, wartość firmy z tytułu nabycia Link4 została w całości alokowana do segmentu ubezpieczeń masowych w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych, który ze względu na skalę integracji działalności Link4 z PZU w ramach realizacji strategii dwóch marek, zakładającej osiągnięcie synergii z tytułu zarządzania portfelem klientów masowych oraz sprzedaży dodatkowych produktów ubezpieczeniowych jest najmniejszym CGU, do której wartość firmy może być przypisana. Wartość firmy z tytułu nabycia PIM została w całości alokowana do Pekao, gdyż jest to najniższy poziom, na którym wartość firmy jest monitorowana na poziomie Grupy.

Wartość bilansowa

Na potrzeby testu wartość bilansowa netto segmentu ubezpieczeń masowych została ustalona w oparciu o alokację aktywów netto Grupy PZU. Alokacji dokonano w proporcji, w jakiej hipotetyczny kapitałowy wymóg wypłacalności, który można przypisać do segmentu ubezpieczeń masowych, pozostaje do całkowitego kapitałowego wymogu wypłacalności. Do alokacji kapitałowego wymogu wypłacalności zastosowano metodę Eulera. Polega ona na przypisaniu do segmentu miar ryzyka, które są oparte na regulacjach Wypłacalność II i uwzględniają efekty dywersyfikacji.

Wartość bilansowa pozostałych podmiotów obejmuje aktywa netto CGU oraz wartość firmy. W przypadku podmiotów, w których występują udziały niekontrolujące wartość bilansową na potrzeby testu powiększa się o część wartości firmy przypisywanej do udziałów niekontrolujących (nie jest ona wykazana w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej).

Wartość odzyskiwalna

Wartość odzyskiwalną CGU ustalono w oparciu o wartość użytkową jednostek, metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych w oparciu o najbardziej aktualne zatwierdzone projekcje finansowe, których okres, nieprzekraczający 5 lat, przedstawiono w tabeli poniżej. Stopy dyskontowe użyte na potrzeby testu jednostek ubezpieczeniowych ustalono na poziomie kosztu kapitału własnego. W przypadku spółek medycznych użyto średniego ważonego kosztu kapitału (ang. *Weighted average cost of capital, WACC*). Koszt kapitału własnego został ustalony zgodnie z modelem CAPM. Ponadto w uzasadnionych przypadkach dokonano poprawek z tytułu wielkości firmy (ang. *size premium*). Stopy wolne od ryzyka ustalono w oparciu o uśrednioną rentowność 10-letnich obligacji rządowych kraju siedziby CGU, współczynniki beta oparto o współczynniki podobnych podmiotów notowanych. Premie rynkowe wyniosły 5,5% (w 2018 roku: 5,5%). W przypadku podmiotów regulowanych (banki, zakłady ubezpieczeń, instytucje finansowe) prognozowane przepływy pieniężne uwzględniają konieczność utrzymania odpowiedniego poziomu środków własnych (kapitału ekonomicznego). Przepływy pieniężne segmentu ubezpieczeń masowych zostały określone w oparciu o kwotę hipotetycznych dywidend, które segment ten mógłby wypłacić, gdyby działał jako oddzielny zakład ubezpieczeń. Wysokość dywidend zależy od prognoz wyników technicznych tego segmentu po podatku dochodowym i podatku od instytucji finansowych oraz nadwyżek kapitałowych przypisanych do tego segmentu na datę bilansową i w kolejnych okresach. Wskaźniki wzrostu po okresie prognozy ustalono uwzględniając długoterminowe perspektywy rozwoju rynku, na którym działa dana jednostka. Wskaźniki wzrostu nie przekraczają długoterminowych prognoz rozwoju PKB danego kraju w ujęciu nominalnym.

Jednostka generująca przepływy pieniężne	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	Stopa dyskontowa	Stopa wzrostu po okresie prognoz	Horyzont projekcji finansowych	Stopa dyskontowa	Stopa wzrostu po okresie prognoz	Horyzont projekcji finansowych
Pekao	8,7%	3,5%	3 lata	9,4%	3,5%	2 lata
Alior Bank	8,8%	3,5%	5 lat	9,4%	3,5%	2 lata
Lietuvos Draudimas AB	5,7%	3,0%	3 lata	6,0%	3,7%	4 lata
Segment ubezpieczeń masowych	7,4%	2,5%	3 lata	8,3%	2,5%	2 lata
AAS Balta	6,1%	3,0%	3 lata	6,5%	3,8%	4 lata
Spółki medyczne	5,8%-6,4%	2,0%-3,0%	3 lata	6,7-7,6%	2,0-3,0%	2-5 lat

Analiza wrażliwości

Oszacowanie wartości odzyskiwalnej jest procesem złożonym i wymaga od Zarządu jednostki dominującej wypracowania profesjonalnych osądów oraz wykorzystania skomplikowanych i subiektywnych założeń. Stosunkowo niewielkie zmiany w kluczowych założeniach mogą mieć istotny wpływ na wycenę wartości odzyskiwalnej. Kluczowymi założeniami w procesie szacowania wartości odzyskiwalnej są: stopy wzrostu w okresie rezydualnym, stopy dyskonta, oczekiwany poziom rentowności, przyszłe wymogi kapitałowe oraz minimalny poziom adekwatności kapitałowej jako warunek wypłaty dywidend przez podmioty regulowane.

W tabeli na kolejnej stronie podano nadwyżkę wartości odzyskiwalnych ponad wartości księgowe oraz maksymalne stopy dyskontowe i minimalne krańcowe stopy wzrostu po okresie prognoz, przy których następuje zrównanie wartości bilansowych i odzyskiwalnych poszczególnych CGU. Kwota nadwyżki została podana na udziale PZU.

Jednostka generująca przepływy pieniężne	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	Nadwyżka (w mln zł)	Wartość krańcowa stopy dyskontowej	Wartość krańcowa stopy wzrostu po okresie prognoz	Nadwyżka (w mln zł)	Wartość krańcowa stopy dyskontowej	Wartość krańcowa stopy wzrostu po okresie prognoz
Pekao	1 084	9,6%	2,5%	1 502	10,9%	1,5%
Alior Bank	136	9,0%	2,4%	1 615	12,3%	(0,1%)
Lietuvos Draudimas AB	333	6,5%	0,4%	660	7,2%	0,1%
AAS Balta	502	11,2%	(3,2%)	585	12,0%	(3,3%)
Segment ubezpieczeń masowych	10 103	34,9%	nd. ¹⁾	8 004	36,2%	nd. ¹⁾
Spółki medyczne	442	7,2-16,0%	(10,5)-1,4%	102	8,1-32,9%	(6,3%)-3,0%

¹⁾ Wartość zdyskontowanych przepływów pieniężnych w okresie prognozy jest wyższa niż wartość bilansowa przypisana do segmentu ubezpieczeń masowych, w związku z czym nie zaprezentowano wartości krańcowej stopy wzrostu po okresie prognozy.

Spadek nadwyżki Alior Banku wynika z uznania przepływów pieniężnych z tytułu dywidend w okresach późniejszych niż przewidywano na 31 grudnia 2018 roku. Odroczenie dywidend jest pochodną obniżenia bieżących oraz prognozowanych wyników finansowych, które zostały zrewidowane m.in. w związku z wyrokiem TSUE z 11 września 2019 roku, o którym mowa w punkcie 43.3, a także strat kredytowych poniesionych w 2019 roku w sektorze agrobiznesu. W następstwie poniesionych strat oraz wobec potrzeb kapitałowych związanych z rozwojem Alior Banku przesunięto wypłatę prognozowanych dywidend, co spowodowało obniżenie wartości bieżącej przepływów pieniężnych generowanych przez CGU Alior Bank.

Kluczowym założeniem przy sporządzeniu testu odżywalności wartości firmy Alior Banku jest realizacja strategii na lata 2020-2022. Celem banku jest utrzymanie pozycji lidera technologicznego na rynku. Lepsze dostosowanie do potrzeb klienta, pogłębienie relacji z klientem i jego satysfakcji przełoży się na wzrost biznesu oraz wyższą rentowność banku.

Zgodnie ze strategią przebudowie ulegnie model biznesowy banku:

- strategia wzrostu oparta będzie na selekcji branż i klientów. W celu ograniczenia profilu wysokiego ryzyka szczególny nacisk będzie położony na wzrost produktów o dobrej relacji rentowności i ryzyka, takich jak leasing, kredyty hipoteczne lub factoring, w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw oraz aktywnych klientów indywidualnych. Zakłada się mniejsze zaangażowanie w duże ekspozycje i projekty inwestycyjne.
- w związku z wyrokiem TSUE z 11 września 2019 roku zmianie ulegnie profil przychodów. Zakłada się niższą dynamikę wzrostu pożyczek gotówkowych. Kluczowym założeniem pozostaje utrzymanie marży odsetkowej oraz istotny wzrost udziału przychodów pozaodsetkowych nieobciążających kapitału takich jak prowadzone w ramach współpracy strategicznej z PZU inicjatywy w zakresie bancassurance i assurbankingu.
- bank podniesie efektywność procesów sprzedaży poprzez ich cyfryzację i robotyzację z wykorzystaniem najlepszych dostępnych na rynku praktyk informatycznych. Automatyzacja będzie miała kluczowy wpływ dla zmian procesu zintegrowanego zarządzania ryzykiem. Powyższe działania mają na celu optymalne wykorzystanie kapitału oraz ograniczenie ryzyka kredytowego przy utrzymaniu efektywności procesu. W celu utrzymania rentowności optymalizacja obejmie przebudowę sieci placówek oraz ograniczenie liczby tradycyjnych oddziałów. W ich miejsce bank dostarczy usługi online.

Zakres planowanych zmian powoduje, że projekcje są obciążone podwyższonym poziomem niepewności. Dlatego wprowadzono do szacunków korekty polegające na obniżeniu dynamiki wzrostu przychodów w okresach wykraczających poza okres objęty strategią a w odniesieniu do inicjatyw bancassurance i assurbankingu zwiększono premię za ryzyko.

Realizacja planów będzie podlegała monitorowaniu w następnych okresach. Negatywne odchylenia od planów mogą stanowić w przyszłości przesłankę wystąpienia utraty wartości wartości firmy.

27. Wartości niematerialne

27.1 Zasady rachunkowości

Składniki wartości niematerialnych rozpoznaje się, jeżeli są one możliwe do zidentyfikowania, sprawowana jest nad nimi kontrola, jest prawdopodobne, że osiągnięte zostaną przyszłe korzyści ekonomiczne, które można przyporządkować danemu składnikowi i można wiarygodnie ustalić cenę nabycia lub koszt wytworzenia danego składnika.

Wartości niematerialne wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne, a także o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sposób ustalenia wartości godziwej wartości niematerialnych nabywanych w transakcji połączenia jednostek gospodarczych zaprezentowano w punkcie 5.6.

Składniki wartości niematerialnych obejmują w szczególności: oprogramowanie komputerowe, autorskie prawa majątkowe, licencje oraz koncesje, a także składniki nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych - znaki towarowe, relacje z klientami (w tym relacje z klientami posiadającymi rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe), relacje z brokerami, przyszłe zyski z zakupionego portfela umów ubezpieczenia itp.

Składniki wartości niematerialnych podlegają amortyzacji przez szacowany okres użyteczności:

- składniki inne niż składniki wartości niematerialnych nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych – przy zastosowaniu metody liniowej przez okres od dwóch do pięciu lat. W uzasadnionych przypadkach, po indywidualnej analizie, dopuszcza się stosowanie innej stawki amortyzacji adekwatnej do przewidywanego okresu użytkowania danego składnika wartości niematerialnych. W związku z podjętą decyzją dotyczącą planowanego okresu użytkowania systemu produktowego w PZU przez okres dziesięciu lat, przyjęto dla niego roczną stawkę amortyzacji 10%;
- składniki wartości niematerialnych nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych (z wyjątkiem nabytych znaków towarowych) – przez okres od jednego do piętnastu lat w oparciu o wartości generowanych zysków w poszczególnych latach;
- znaki towarowe nabyte w transakcjach połączenia jednostek gospodarczych, jako wartości niematerialne o okresie użytkowania ustalonym jako nieokreślony nie podlegają amortyzacji, lecz na koniec każdego roku obrotowego oraz każdorazowo, gdy istnieją przesłanki, że mogło dojść do utraty wartości, poddaje się je testom na utratę wartości.

Utrata wartości

Na koniec okresu sprawozdawczego przeprowadzany jest przegląd składników aktywów w celu stwierdzenia, czy nie występują przesłanki wskazujące na możliwość utraty ich wartości.

Uznaje się, że utrata wartości składników wartości niematerialnych wystąpiła, jeżeli w wyniku zmian technologicznych, przeznaczenia do likwidacji, wycofania z użytkowania lub wystąpienia innych przesłanek wskazujących na zmniejszenie przydatności danego składnika aktywów obniżyła się wartość przewidywanych korzyści ekonomicznych związanych ze składnikiem wartości niematerialnych lub rzeczowych aktywów trwałych.

W przypadku stwierdzenia takich przesłanek, przeprowadza się test na utratę wartości danego składnika aktywów mający na celu określenie jego wartości odzyskiwalnej. Test na utratę wartości przyszłych zysków z zakupionego portfela umów ubezpieczenia przeprowadza się łącznie z testem adekwatności rezerw opisanym w punkcie 41.1.1. W razie konieczności dokonuje się odpisu aktualizującego do wartości odzyskiwalnej. W sytuacji, gdy składnik aktywów nie generuje przepływów pieniężnych, które są w znacznym stopniu niezależne od przepływów generowanych przez inne aktywa, analizę przeprowadza się dla najmniejszej możliwej do zidentyfikowania grupy aktywów generujących niezależne wpływy pieniężne, do której należy dany składnik aktywów. Ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości wykazywane są jako koszt w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne”.

Jeżeli występują przesłanki wskazujące na to, że odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości, który był ujęty w okresach ubiegłych przestał istnieć lub uległ zmniejszeniu, szacuje się wartość odzyskiwalną takiego składnika aktywów. Ujęty w ubiegłych okresach odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości odwraca się do wartości odzyskiwalnej, nieprzekraczającej

wartości bilansowej, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby poprzednio w ogóle nie ujęto odpisu. Odwrócenie odpisu aktualizacyjnego z tytułu utraty wartości ujmuje się jako przychód w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne”.

27.2 Dane ilościowe

Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2019	Oprogramowanie, licencje i podobne wartości	Znaki towarowe	Relacje z klientami	Wartości niematerialne w toku wytwarzania	Inne wartości niematerialne	Wartości niematerialne, razem
Wartość brutto na początek okresu	2 563	611	1 900	365	80	5 519
Zmiany:	392	-	15	98	5	510
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	43	-	-	486	5	534
- zmiana składu Grupy	-	2	18	1	1	22
- przeniesienia	370	-	-	(377)	(1)	(8)
- sprzedaż i likwidacja	(22)	-	-	(3)	-	(25)
- różnice kursowe i pozostałe	1	(2)	(3)	(9)	-	(13)
Wartość brutto na koniec okresu	2 955	611	1 915	463	85	6 029
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(1 299)	-	(947)	-	(64)	(2 310)
Zmiany:	(363)	-	(230)	-	(4)	(597)
- amortyzacja za okres	(383)	-	(233)	-	(8)	(624)
- sprzedaż i likwidacja	22	-	-	-	-	22
- przeniesienia	-	-	-	-	4	4
- różnice kursowe i pozostałe	(2)	-	3	-	-	1
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 662)	-	(1 177)	-	(68)	(2 907)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(14)	-	-	(11)	(4)	(29)
Zmiany odniesione w pozostałe koszty operacyjne	(1)	-	-	(2)	-	(3)
Inne zmiany	-	-	-	2	4	6
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(15)	-	-	(11)	-	(26)
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	1 278	611	738	452	17	3 096

Zmiana stanu wartości niematerialnych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2018	Oprogramowanie, licencje i podobne wartości	Znaki towarowe	Relacje z klientami	Wartości niematerialne w toku wytwarzania	Inne wartości niematerialne	Wartości niematerialne, razem
Wartość brutto na początek okresu	2 312	607	1 891	259	75	5 144
Zmiany:	251	4	9	106	5	375
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	90	-	-	341	2	433
- przeniesienia	201	-	-	(203)	2	-
- sprzedaż i likwidacja	(69)	-	-	-	(2)	(71)
- różnice kursowe i pozostałe	29	4	9	(32)	3	13
Wartość brutto na koniec okresu	2 563	611	1 900	365	80	5 519
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(1 017)	-	(609)	-	(53)	(1 679)
Zmiany:	(282)	-	(338)	-	(11)	(631)
- amortyzacja za okres	(348)	-	(331)	-	(9)	(688)
- sprzedaż i likwidacja	66	-	-	-	1	67
- różnice kursowe i pozostałe	-	-	(7)	-	(3)	(10)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 299)	-	(947)	-	(64)	(2 310)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(13)	-	-	(8)	(1)	(22)
Zmiany odniesione w pozostałe koszty operacyjne	(1)	-	-	(3)	-	(4)
Inne zmiany	-	-	-	-	(3)	(3)
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(14)	-	-	(11)	(4)	(29)
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	1 250	611	953	354	12	3 180

Znaki towarowe, jako wartości niematerialne o nieokreślonym czasie użytkowania poddano testowi na utratę wartości łącznie z CGU, do których należą. Przeprowadzone testy nie wykazały konieczności dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości. Dodatkowe informacje o testach zaprezentowano w punkcie 26.3.

Amortyzacja wartości niematerialnych według miejsca wykazania w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Odszkodowania, świadczenia oraz zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	23	22
Koszty akwizycji	36	39
Koszty administracyjne	326	293
Pozostałe koszty operacyjne ¹⁾	239	334
Amortyzacja, razem	624	688

¹⁾ W tym amortyzacja wartości niematerialnych nabytych w transakcjach przejęcia spółek w kwocie 233 mln zł (w 2018 roku: 331 mln zł).

28. Inne aktywa

Inne aktywa	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Rozliczenia z tytułu reasekuracji	279	105
Szacowane regresy i odzyski	182	183
Odroczone koszty informatyczne	79	72
Zarachowane należności z bezpośredniej likwidacji szkód	58	56
Koszty do rozliczenia w czasie	75	80
Zapasy	36	51
Zarachowane prowizje	14	6
Pozostałe składniki aktywów	11	9
Inne aktywa, razem	734	562

Inne aktywa	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Krótkoterminowe	615	447
Długoterminowe	119	115
Inne aktywa, razem	734	562

29. Odroczone koszty akwizycji

29.1 Zasady rachunkowości

Odroczone koszty akwizycji podlegają testom na utratę wartości poprzez ich uwzględnienie w teście adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

29.1.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Koszty akwizycji dotyczące ubezpieczeń majątkowych i osobowych odraczane są na zasadach stosowanych przy ustalaniu rezerwy składek i amortyzowane w ciężar rachunku zysków i strat przez okres ochrony ubezpieczeniowej (wykazywane w pozycji „Koszty akwizycji”).

Odraczaniu w czasie podlegają prowizje akwizycyjne oraz część pośrednich kosztów akwizycji związanych z zawieraniem i odnawianiem polis ubezpieczeniowych w szczególności koszty działań związane bezpośrednio z procesami sprzedażowymi, które nie mogą zostać zakwalifikowane jako bezpośrednie koszty akwizycji, przede wszystkim koszty działań związanych z procesami: zawierania umów i *underwritingu* w jednostkach sprzedażowych (wyodrębnianych na podstawie ankiet czasu pracy), automatycznym i manualnym wprowadzaniem polis do systemów produkcyjnych (ewidencja sprzedaży) oraz funkcjonowaniem contact center w zakresie sprzedaży polis.

29.1.2. Ubezpieczenia na życie

W ubezpieczeniach na życie do rozliczania kosztów akwizycji w czasie w przypadku tradycyjnych produktów z udziałem w zysku (ubezpieczenia na życie lub dożycie oraz zaopatrzenia dzieci) stosuje się metodę Zillmera.

29.2 Dane ilościowe

Odroczone koszty akwizycji	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Krótkoterminowe	1 450	1 440
Długoterminowe	124	106
Odroczone koszty akwizycji, razem	1 574	1 546

Zmiana stanu odroczonego kosztów akwizycji	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Wartość netto na początek okresu	1 546	1 485
Ubezpieczenia majątkowe	1 445	1 394
Ubezpieczenia na życie	101	91
Koszty akwizycji dotyczące przyszłych okresów	1 775	1 690
Amortyzacja za okres odniesiona na wynik finansowy	(1 747)	(1 633)
Różnice kursowe	-	4
Wartość netto na koniec okresu	1 574	1 546
Ubezpieczenia majątkowe	1 459	1 445
Ubezpieczenia na życie	115	101

30. Rzeczowe aktywa trwałe

30.1 Zasady rachunkowości

Składniki rzeczowych aktywów trwałych wykazuje się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, pomniejszonych o dotychczasowe umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Amortyzuje się wszystkie składniki rzeczowych aktywów trwałych oraz ich istotne komponenty, z wyjątkiem gruntów oraz rzeczowych aktywów trwałych w budowie. Składnik amortyzuje się od momentu, gdy jest on dostępny do użytkowania, to znaczy od momentu jego dostosowania do miejsca i warunków potrzebnych do rozpoczęcia funkcjonowania zgodnie z zamierzeniami.

Poniżej przedstawiono roczne stawki amortyzacji dla istotnych składników aktywów:

Kategoria aktywów	Stawka
Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego	2,5%
Budynki i budowle	1,5% - 10%
Maszyny i urządzenia techniczne	10% - 40%
Środki transportu	14% - 33%
Sprzęt informatyczny	14,3% - 40%
Pozostałe aktywa trwałe	7% - 20%

Aktywa utrzymywane na podstawie umowy leasingu finansowego amortyzuje się przez okres ich użyteczności, o ile występuje racjonalna pewność ich zakupu lub przeniesienia własności. W przeciwnym razie amortyzuje się je przez okres nie dłuższy niż przez okres trwania leasingu.

Zasady dokonywania odpisów z tytułu utraty wartości są analogiczne do tych, które obowiązują dla wartości niematerialnych i zostały opisane w punkcie 27.1.

30.2 Dane ilościowe

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2019	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Rzeczowe aktywa trwałe w budowie	Nieruchomości	Inne rzeczowe aktywa trwałe	Rzeczowe aktywa trwałe, razem
Wartość brutto na początek okresu	1 109	226	198	2 780	485	4 798
Ujęcie aktywów z tytułu prawa do użytkowania na moment zastosowania MSSF 16	76	3	-	1 168	3	1 250
Zmiany:	42	38	59	34	108	281
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	107	37	295	21	18	478
- zwiększenie aktywów z tytułu prawa do użytkowania	-	40	-	168	-	208
- zmiana składu grupy	4	1	1	33	60	99
- sprzedaż i likwidacja	(84)	(55)	-	(55)	(18)	(212)
- zmniejszenia aktywów z tytułu prawa do użytkowania (rozwiązanie umów, sprzedaż)	(57)	-	-	(78)	-	(135)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	(25)	(1)	-	(82)	(4)	(112)
- przeniesienie do i z nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	(3)	-	(3)
- przeniesienia	102	44	(231)	43	42	-
- różnice kursowe i pozostałe	(5)	(28)	(6)	(13)	10	(42)
Wartość brutto na koniec okresu	1 227	267	257	3 982	596	6 329
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(576)	(88)	-	(617)	(233)	(1 514)
Zmiany:	(101)	-	-	(351)	(27)	(479)
- amortyzacja za okres	(172)	(23)	-	(139)	(45)	(379)
- amortyzacja aktywów z tytułu prawa do użytkowania	(19)	(13)	-	(264)	(1)	(297)
- sprzedaż i likwidacja	66	36	-	21	16	139
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	24	1	-	30	3	58
- różnice kursowe i pozostałe	-	(1)	-	1	-	-
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(677)	(88)	-	(968)	(260)	(1 993)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(4)	-	-	(85)	(11)	(100)
Zmiany odniesione na pozostałe koszty operacyjne	(5)	-	-	(5)	(1)	(11)
Inne zmiany	-	-	-	(3)	4	1
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(9)	-	-	(93)	(8)	(110)
Wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	541	179	257	2 921	328	4 226
- w tym wartość netto aktywów z tytułu prawa do użytkowania	-	30	-	994	2	1 026

Wartość aktywów z tytułu prawa do użytkowania zaprezentowano w punkcie 47.

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych (wg grup rodzajowych) w roku zakończonym 31 grudnia 2018	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Rzeczowe aktywa trwałe w budowie	Nieruchomości	Inne rzeczowe aktywa trwałe	Rzeczowe aktywa trwałe, razem
Wartość brutto na początek okresu	1 014	204	181	2 766	443	4 608
Zmiany:	95	22	17	14	42	190
- zakupy i wytworzone we własnym zakresie	64	26	237	51	30	408
- zmiana składu grupy	-	-	-	-	2	2
- sprzedaż i likwidacja	(64)	(37)	(6)	(79)	(42)	(228)
- przeniesienie z kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	-	-	-	31	-	31
- przeniesienie do i z nieruchomości inwestycyjnych	-	-	-	(24)	-	(24)
- przeniesienia	78	27	(167)	30	32	-
- różnice kursowe i pozostałe	17	6	(47)	5	20	1
Wartość brutto na koniec okresu	1 109	226	198	2 780	485	4 798
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(449)	(77)	-	(471)	(217)	(1 214)
Zmiany:	(127)	(11)	-	(146)	(16)	(300)
- amortyzacja za okres	(179)	(33)	-	(157)	(46)	(415)
- sprzedaż i likwidacja	52	22	-	8	30	112
- różnice kursowe i pozostałe	-	-	-	3	-	3
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(576)	(88)	-	(617)	(233)	(1 514)
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	(10)	-	(5)	(80)	(12)	(107)
Zmiany odniesione na:	(1)	-	-	(20)	-	(21)
- pozostałe koszty operacyjne	(1)	-	-	(36)	-	(37)
- pozostałe przychody operacyjne	-	-	-	16	-	16
Inne zmiany	7	-	5	15	1	28
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	(4)	-	-	(85)	(11)	(100)
Wartość netto rzeczowych aktywów trwałych na koniec okresu	529	138	198	2 078	241	3 184

W pozycjach „przeniesienia do i z nieruchomości inwestycyjnych” przedstawiono wartości analogiczne do wyjaśnionych w punkcie 31.

31. Nieruchomości inwestycyjne

31.1 Zasady rachunkowości

Nieruchomości inwestycyjne utrzymuje się w celu osiągnięcia przychodów z czynszów lub uzyskania korzyści wynikających ze wzrostu ich wartości, bądź obu tych pożytków równocześnie. Nieruchomości inwestycyjne nie są wykorzystywane w działalności operacyjnej.

Nieruchomości inwestycyjne ujmuje się początkowo według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, powiększonych o koszty transakcji. Po początkowym ujęciu, wycenia się je w wartości godziwej, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 9.1.5. Zyski i straty wynikające ze zmiany wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej” w okresie, w którym powstały.

W przypadku gdy nieruchomość wykorzystywana na własne potrzeby staje się nieruchomością inwestycyjną, do dnia reklasyfikacji naliczana jest amortyzacja i dokonywane są ewentualne odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, a następnie:

- jeżeli ustalona na ten dzień wartość bilansowa jest wyższa niż wartość godziwa, to różnica ujmowana jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne”;

- jeżeli dotychczasowa wartość bilansowa jest niższa od wartości godziwej, to różnicę ujmuje się w pierwszej kolejności w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne” jako odwrócenie odpisu aktualizującego (do wysokości wcześniej dokonanego odpisu, przy czym kwota ujęta w skonsolidowanym rachunku zysków i strat nie może przekroczyć kwoty doprowadzającej wartość nieruchomości do takiej wartości, jaka zostałaby ustalona po odjęciu umorzenia, gdyby w ogóle nie dokonano odpisu), a pozostałą część różnicy - w innych całkowitych dochodach w pozycji „Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych”.

Przy późniejszym zbyciu nieruchomości inwestycyjnej kapitał z aktualizacji wyceny przenosi się do kapitału zapasowego.

31.2 Dane ilościowe

Zmiana stanu nieruchomości inwestycyjnych	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Wartość księgowa netto na początek okresu	1 697	2 355
Ujęcie aktywów z tytułu prawa do użytkowania na moment zastosowania MSSF 16	45	-
Zwiększenia:	215	154
- zakup	195	139
- przeniesienia z nieruchomości przeznaczonych na potrzeby własne	3	15
- przeniesienie z kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	17	-
Zmniejszenia:	(30)	(842)
- sprzedaż i likwidacja	(14)	(2)
- przeniesienie do kategorii przeznaczonych do sprzedaży wg MSSF 5	(16)	(831)
- pozostałe	-	(9)
Zysk (strata) z tytułu aktualizacji wyceny do wartości godziwej	54	30
- odniesiony na wynik finansowy	46	26
- odniesiony na inne całkowite dochody	8	4
Wartość księgowa netto na koniec okresu, w tym	1 981	1 697
- budynki i budowle	1 798	1 571
- grunty własne	135	122
- prawo wieczystego użytkowania gruntu i spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	48	4

Pozycja „Prawo wieczystego użytkowania gruntu” zawiera prawo do odpłatnego wykorzystywania gruntu przez okres do 99 lat. Prawo takie może być przedmiotem obrotu handlowego.

W pozycji „przeniesienia z nieruchomości przeznaczonych na potrzeby własne” przedstawiono wartości wyceny nieruchomości wg wartości bilansowej (koszt historyczny pomniejszony o skumulowane umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości) na dzień przeniesienia, czyli dzień zmiany sposobu użytkowania.

Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych wynika z wycen przeprowadzonych głównie w 2019 roku przez niezależnych rzeczoznawców.

32. Jednostki wyceniane metodą praw własności

32.1 Zasady rachunkowości

Jednostki stowarzyszone to jednostki, na które wywierany jest znaczący wpływ, czyli władza pozwalająca na uczestniczenie w podejmowaniu decyzji na temat polityki finansowej lub operacyjnej jednostki, w której dokonano inwestycji, niepolegająca jednak na sprawowaniu kontroli lub współkontroli.

Wspólne przedsięwzięcia to ustalenie umowne, w ramach którego strony sprawujące współkontrolę nad ustaleniem umownym mają prawa do aktywów netto tego ustalenia.

Jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia wycenia się metodą praw własności, zgodnie z którą w momencie początkowego ujęcia inwestycja ujmowana jest według kosztu, a następnie wartość bilansowa jest powiększana lub pomniejszana w celu ujęcia udziałów inwestora w zyskach lub stratach jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia.

Udział Grupy PZU w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Udział w zyskach netto jednostek wycenianych metodą praw własności”, natomiast udział w zmianach stanu innych całkowitych dochodów – w innych całkowitych dochodach.

32.2 Dane ilościowe

Jednostki stowarzyszone	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
PayPo sp. z o.o.	9	4
GSU Pomoc Górniczy Klub Ubezpieczonych SA	1	1
Sigma BIS SA	1	-
EMC Instytut Medyczny SA ¹⁾	nd.	12
Jednostki stowarzyszone, razem	11	17

¹⁾ Informacje o utracie przez EMC Instytut Medyczny SA statusu jednostki stowarzyszonej zaprezentowano w punkcie 2.3.4.

Informacje o udziale w kapitale i głosach poszczególnych jednostek stowarzyszonych zaprezentowano w punkcie 2.2. Nie istnieją ograniczenia (np. wynikające z ustaleń w zakresie pożyczek, wymogów regulacyjnych lub umów) możliwości transferu środków przez jednostki stowarzyszone w postaci dywidend pieniężnych.

33. Należności od klientów z tytułu kredytów

33.1 Zasady rachunkowości

Należności od klientów z tytułu kredytów wycenia się na koniec okresu sprawozdawczego w następujący sposób:

- w wartości godziwej przez inne całkowite dochody – aktywa spełniające test SPPI i zaklasyfikowane do modelu biznesowego, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składnika aktywów;
- w wartości godziwej przez wynik finansowy – aktywa niespełniające testu SPPI, ze względu na występujący w umowach element dźwigni finansowej, zwiększający zmienność przepływów pieniężnych (m. in. kredyty studenckie, kredyty z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz niektóre ekspozycje korporacyjne);
- w zamortyzowanym koszcie – dla pozostałych aktywów, spełniających test SPPI i utrzymywanych w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy.

Informacje na temat testu SPPI zaprezentowano w punkcie 35.1.1.

Odsetki od należności od klientów z tytułu kredytów wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, naliczone z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej rozpoznaje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

Zmianę wartości godziwej należności od klientów z tytułu kredytów ujmuje się:

- dla wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody – w kapitale z aktualizacji wyceny;
- dla wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy – w rachunku zysków i strat w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

Modyfikacje aktywów finansowych

W przypadku zmian warunków umowy aktywa finansowego dokonuje się porównania przepływów zmodyfikowanych i oryginalnych. Jeżeli zidentyfikowana różnica jest istotna, to pierwotne aktywo finansowe usuwa się z bilansu, a zmodyfikowane aktywo finansowe ujmuje się w księgach w jego wartości godziwej.

W przeciwnym przypadku modyfikacja nie powoduje usunięcia aktywa finansowego z bilansu, a jedynie wyliczenie nowej wartości bilansowej brutto oraz ujęcie wyniku z modyfikacji w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Ocena, czy dana modyfikacja aktywów finansowych jest modyfikacją istotną czy nieistotną zależy od spełnienia kryteriów jakościowych i ilościowych.

Do oceny istotności modyfikacji stosuje się kryteria:

- jakościowe – zmiana waluty (o ile nie wynika z istniejących postanowień umownych lub wymogów obowiązujących regulacji prawnych), zmiana (zastąpienie) dłużnika (z wyłączeniem dodania/ odejścia solidarnego dłużnika lub przejęcia kredytu w spadku), konsolidacja kilku ekspozycji w jedną w ramach aneksu lub umowy ugody/ restrukturyzacji, zmiana warunków kontraktu powodująca zmianę wyniku testu SPPI;
- ilościowe – m. in. progi procentowe zmiany marży, zwiększenia kwoty finansowania i zmiany okresu rezydualnego finansowania.

Wystąpienie przynajmniej jednego w tych kryteriów skutkuje wystąpieniem istotnej modyfikacji.

33.2 Dane ilościowe

Należności od klientów z tytułu kredytów	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	193 244	180 240
Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	1 381	1 511
Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	243	303
Należności od klientów z tytułu kredytów, razem	194 868	182 054

Należności od klientów z tytułu kredytów	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Segment detaliczny	105 912	97 567
Kredyty operacyjne	234	251
Kredyty konsumpcyjne	29 416	27 380
Kredyty consumer finance	2 778	2 563
Kredyty na zakup papierów wartościowych	65	69
Kredyty w rachunku karty kredytowej	1 087	1 124
Kredyty na nieruchomości mieszkaniowe	71 301	65 092
Pozostałe kredyty hipoteczne	807	830
Pozostałe należności	224	258
Segment biznesowy	88 956	84 487
Kredyty operacyjne	32 760	34 371
Kredyty samochodowe	11	35
Kredyty inwestycyjne	26 820	26 166
Skupione wierzytelności (faktoring)	6 524	5 262
Kredyty w rachunku karty kredytowej	71	131
Kredyty na nieruchomości mieszkaniowe	190	128
Pozostałe kredyty hipoteczne	9 278	8 560
Leasing finansowy	10 985	8 642
Pozostałe należności	2 317	1 192
Należności od klientów z tytułu kredytów, razem	194 868	182 054

34. Pochodne instrumenty finansowe

34.1 Zasady rachunkowości

Pochodne instrumenty finansowe obejmują zarówno instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu, jak i stanowiące zabezpieczenie wartości godziwej lub przepływów pieniężnych.

Pochodne instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu ujmuje się w księgach rachunkowych w wartości godziwej na dzień zawarcia transakcji i w późniejszych okresach wycenia się w wartości godziwej, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 9.1.3.

Instrumenty pochodne wykazuje się jako aktywa finansowe, jeżeli ich wartości godziwa jest dodatnia lub jako zobowiązania finansowe, jeżeli jest ujemna.

Zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych niebędących instrumentami zabezpieczającymi ujmuje się w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej”.

Na 31 grudnia 2019 roku spółki Grupy PZU nie były stronami umów zawierających wbudowane instrumenty pochodne, których charakter i związane z nimi ryzyka nie byłyby ściśle powiązane z umową zasadniczą.

Grupa PZU skorzystała z opcji dostępnej w MSSF 9 i kontynuuje stosowanie rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z zapisami MSR 39.

Rachunkowość zabezpieczeń służy do symetrycznego ujmowania w rachunku zysków i strat kompensujących się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej. Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest, gdy spełnione są następujące warunki:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego i zabezpieczanego, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób oceny efektywności zabezpieczenia;
- oczekuje się wysokiej efektywności zabezpieczenia, tj. wysokiej skuteczności w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą konkretnego powiązania zabezpieczającego;
- w przypadku przepływów pieniężnych istnieje wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia transakcji zabezpieczanej, która jest narażona na ryzyko zmiany przepływów pieniężnych, wpływających na rachunek zysków i strat;
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, co oznacza możliwość wiarygodnej wyceny przepływów pieniężnych lub wartości godziwej związanych z pozycją zabezpieczaną oraz instrumentem zabezpieczającym;
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

34.2 Rodzaje strategii zabezpieczeń

34.2.1. Zabezpieczenia wartości godziwej

Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycja zabezpieczająca w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej są w całości księgowane w rachunku zysków i strat w tej samej pozycji, w której są prezentowane wyniki zmiany wartości pozycji zabezpieczanej.

Grupa PZU zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń, jeśli instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany (zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego nie uważa się za wygaśnięcie lub rozwiązanie, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania), zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń lub unieważnia się powiązanie zabezpieczające.

Korekta z tytułu zabezpieczanego ryzyka na odsetkowej pozycji zabezpieczanej jest amortyzowana do rachunku zysków i strat nie później niż w momencie zaprzestania stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Głównymi zidentyfikowanymi potencjalnymi źródłami nieefektywności w zabezpieczeniach wartości godziwej są:

- wpływ ryzyka kredytowego kontrahenta oraz własnego ryzyka kredytowego na wartość godziwą transakcji zabezpieczających, które nie jest odzwierciedlone w wartości godziwej pozycji zabezpieczanej,
- różnice pomiędzy terminami zapadalności transakcji IRS a terminami zapadalności dłużnych papierów wartościowych,
- różnice w wysokości kuponów odsetkowych generowanych przez pozycję zabezpieczaną i instrumenty zabezpieczające.

Zabezpieczenie wartości godziwej statokuponowych dłużnych papierów wartościowych denominowanych w złotych, euro i dolarach amerykańskich

Pekao zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej związaną ze zmianą wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikającej ze zmienności rynkowych stóp procentowych poprzez transakcje IRS. W ten sposób zabezpiecza się komponent ryzyka stopy procentowej związany ze zmianą wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikającą wyłącznie ze zmienności rynkowych stóp procentowych (WIBOR, EURIBOR, LIBOR USD). Zabezpieczany komponent ryzyka odpowiadał w przeszłości za znaczącą część zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.

Tabela prezentuje wartości nominalne i oprocentowanie instrumentów zabezpieczających:

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności					31 grudnia 2018 Termin zapadalności				
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Wartość nominalna		-	-	280	200	480	-	-	280	200	480
Średnie oprocentowanie nogi stałej	PLN	-	-	1,8	1,8	1,8	-	-	1,8	1,8	1,8
Wartość nominalna		-	471	605	628	1 704	262	-	884	836	1 982
Średnie oprocentowanie nogi stałej	EUR	-	1,2	0,4	(0,1)	0,4	0,2	-	0,9	0,1	0,5
Wartość nominalna		-	-	637	114	751	-	128	244	499	871
Średnie oprocentowanie nogi stałej	USD	-	-	3,7	2,0	3,5	-	6,9	4,9	3,7	4,5
Razem		-	471	1 522	942	2 935	262	128	1 408	1 535	3 333

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	Zabezpieczenie papierów wycenianych w zamortyzowanym koszcie	wartości godziwej	Razem	Zabezpieczenie papierów wycenianych w zamortyzowanym koszcie	wartości godziwej	Razem
Instrumenty zabezpieczające						
Wartość nominalna	200	2 735	2 935	200	3 133	3 333
Wartość bilansowa – aktywa	-	1	1	-	21	21
Wartość bilansowa – zobowiązania	15	146	161	10	134	144
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	(6)	(37)	(43)	(8)	49	41
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	-	(1)	(1)	-	3	3
Pozycje zabezpieczane						
Wartość bilansowa - aktywa	214	2 973	3 187	208	3 336	3 544
Skumulowana kwota korekty do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej uwzględniona w wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej ujętej w bilansie – aktywa	14	175	189	9	125	134
Zmiana wartości pozycji zabezpieczanej wykorzystana jako podstawa do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	5	36	41	8	(46)	(38)
Skumulowana kwota korekty do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej pozostająca w bilansie dla tych pozycji zabezpieczanych, dla których zaprzestano korygowania pozycji bilansowej o korekty do wartości godziwej	-	-	-	-	-	-

Zabezpieczenie wartości godziwej stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych

Alior Bank zabezpiecza ryzyko zmiany wartości godziwej nabytych dłużnych papierów wartościowych o stałym oprocentowaniu wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody z tytułu zmian krzywej swapowej stóp procentowych. W ramach tej strategii, Alior Bank tworzy powiązania zabezpieczające, w których instrumentem zabezpieczanym są stałokuponowe dłużne papiery wartościowe denominowane w danej walucie, a instrumentem zabezpieczającym są swapy stopy procentowej (IRS) w tej samej walucie. W ramach tej strategii Alior Bank zabezpiecza ryzyko wynikające ze zmian krzywej swapowej stóp procentowych (ryzyko zmienności rynkowych swapowych stóp procentowych) z wyłączeniem innych efektów wpływających na zmianę wyceny (w tym asset swap spread).

Tabela prezentuje wartości nominalne i oprocentowanie instrumentów zabezpieczających:

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności					31 grudnia 2018 Termin zapadalności				
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Wartość nominalna		-	-	-	13	13	-	-	-	-	-
Średnie oprocentowanie nogi stałej	EUR	-	-	-	0,7	0,7	-	-	-	-	-
Razem		-	-	-	13	13	-	-	-	-	-

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	13	-
Wartość bilansowa – aktywa	-	-
Wartość bilansowa – zobowiązania	-	-
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	-	-
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	-	-
Pozycje zabezpieczane		
Wartość bilansowa - aktywa	14	-
Skumulowana kwota korekty do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej uwzględniona w wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej ujętej w bilansie – aktywa	-	-
Zmiana wartości pozycji zabezpieczanej wykorzystana jako podstawa do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	-	-
Skumulowana kwota korekty do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej pozostająca w bilansie dla tych pozycji zabezpieczanych, dla których zaprzestano korygowania pozycji bilansowej o korekty do wartości godziwej	-	-

34.2.2. Zabezpieczenia przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które mogłyby wpływać na rachunek zysków i strat.

Wynik wyceny efektywnej części zabezpieczeń przepływów pieniężnych ujmuje się w innych całkowitych dochodach. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat.

W przypadku zabezpieczania ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego portfeli kredytów i depozytów sposób zarządzania tymi portfelami umożliwia regularne włączanie do relacji zabezpieczającej nowych transakcji oraz wyłączenie transakcji na skutek spłaty lub zaklasyfikowania do pozycji zagrożonych. Skutkuje to ciągłą zmianą ekspozycji tych portfeli na ryzyko stopy procentowej i ryzyko walutowe. W związku z częstymi zmianami struktury terminowej portfeli, wyznaczanie pozycji zabezpieczanych odbywa się dynamicznie przy dopuszczeniu dopasowania pozycji zabezpieczających do tych zmian.

W zakresie relacji zabezpieczających przepływy pieniężne głównymi zidentyfikowanymi potencjalnymi źródłami nieefektywności są:

- wpływ ryzyka kredytowego kontrahenta oraz własnego ryzyka kredytowego na wartość godziwą instrumentów zabezpieczających, tj. swapów na stopę procentową (IRS), walutowych swapów na stopę procentową (basis swap) oraz swapów walutowych (FX swap), które nie jest odzwierciedlone w wartości godziwej pozycji zabezpieczanej,
- różnice pomiędzy częstotliwościami przeszacowania instrumentów zabezpieczających i zabezpieczanych kredytów i depozytów.

34.2.2.1. Zabezpieczenie portfela należności od klientów z tytułu kredytów i papierów wartościowych o zmiennym oprocentowaniu w złotych

Pekao zabezpiecza ryzyka stopy procentowej związane ze zmiennością rynkowych stawek referencyjnych (WIBOR) generowane przez portfel należności od klientów z tytułu kredytów i papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu denominowane w złotych za pomocą swapów stopy procentowej (IRS).

31 grudnia 2018	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności					31 grudnia 2018 Termin zapadalności				
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Wartość nominalna		600	1 400	7 000	3 200	12 200	1 400	200	2 800	4 200	8 600
Średnie oprocentowanie nogi stałej	PLN	3,9	3,6	2,3	2,0	2,4	3,7	3,5	3,4	2,6	3,0

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	12 200	8 600
Wartość bilansowa –aktywa	290	262
Wartość bilansowa – zobowiązania	8	-
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	50	(102)
Zyski lub straty wynikające z zabezpieczenia pozycji netto, ujęte w odrębnej linii innych całkowitych dochodów	-	-
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	(1)	-
Kwota przeniesiona z kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych do rachunku zysków i strat jako korekta reklasyfikacyjna	-	-
Pozycje zabezpieczane		
Kwota zmiany wartości godziwej hipotetycznego instrumentu pochodnego reprezentującego pozycję zabezpieczaną, będącą podstawą do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia w danym okresie	(50)	102
Saldo pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń będzie kontynuowana po zakończeniu danego okresu sprawozdawczego	201	150
Saldo pozostające w pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla tych relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana	-	-

34.2.2.2. Zabezpieczenie portfela depozytów w złotych i euro

Pekao zabezpiecza ryzyka stopy procentowej związane ze zmiennością rynkowych stawek referencyjnych (WIBOR, EURIBOR), generowane przez portfele depozytów denominowanych w złotych i euro, które ekonomicznie odpowiadają długoterminowemu zobowiązaniu o zmiennym oprocentowaniu za pomocą swapów stopy procentowej (IRS).

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności				Razem	31 grudnia 2018 Termin zapadalności				Razem
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
Wartość nominalna	PLN	-	47	215	289	551	-	-	242	207	449
Średnie oprocentowanie nogi stałej		-	1,8	1,8	1,9	1,9	-	-	1,8	1,8	1,8
Wartość nominalna	EUR	-	29	624	-	653	-	-	659	-	659
Średnie oprocentowanie nogi stałej		-	(0,4)	(0,4)	-	(0,4)	-	-	(0,3)	-	(0,3)

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	1 204	1 108
Wartość bilansowa – aktywa	3	-
Wartość bilansowa – zobowiązania	29	16
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	(11)	(11)
Zyski lub straty wynikające z zabezpieczenia pozycji netto, ujęte w odrębnej linii innych całkowitych dochodów	-	-
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	-	-
Kwota przeniesiona z kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych do rachunku zysków i strat jako korekta reklasifikacyjna	-	-
Pozycje zabezpieczane		
Kwota zmiany wartości godziwej hipotetycznego instrumentu pochodnego reprezentującego pozycję zabezpieczaną, będącą podstawą do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia w danym okresie	11	11
Saldo pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń będzie kontynuowana po zakończeniu danego okresu sprawozdawczego	(22)	(12)
Saldo pozostające w pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla tych relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana	-	-

34.2.2.3. Zabezpieczenie portfela kredytów o zmiennym oprocentowaniu we frankach szwajcarskich oraz portfela depozytów w złotych

Pekao zabezpiecza ekspozycję na ryzyko stopy procentowej związane ze zmiennością rynkowych stawek referencyjnych (WIBOR, LIBOR CHF) oraz ekspozycji na ryzyko walutowe generowane przez portfele kredytów o zmiennym oprocentowaniu denominowane we frankach szwajcarskich oraz depozytów w złotych, które ekonomicznie odpowiadają długoterminowemu zobowiązaniu o zmiennym oprocentowaniu za pomocą walutowych swapów stopy procentowej (basis swap). Transakcje CIRS podlegają dekompozycji na składnik zabezpieczający portfel aktywów oraz portfel zobowiązań.

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności					31 grudnia 2018 Termin zapadalności				
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Wartość nominalna	CHF/ PLN	-	274	863	1 541	2 678	-	3 759	916	1 691	6 366

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	2 678	6 366
Wartość bilansowa –aktywa	-	-
Wartość bilansowa – zobowiązania	391	745
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	32	9
Zyski lub straty wynikające z zabezpieczenia pozycji netto, ujęte w odrębnej linii innych całkowitych dochodów	-	-
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	-	-
Kwota przeniesiona z kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych do rachunku zysków i strat jako korekta reklasifikacyjna	-	-
Pozycje zabezpieczane		
Kwota zmiany wartości godziwej hipotetycznego instrumentu pochodnego reprezentującego pozycję zabezpieczaną, będącą podstawą do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia w danym okresie	(49)	(13)
Saldo pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń będzie kontynuowana po zakończeniu danego okresu sprawozdawczego	(54)	(86)
Saldo pozostające w pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla tych relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana	-	-

34.2.2.4. Zabezpieczenie portfela kredytów o zmiennym oprocentowaniu denominowanych w euro oraz depozytów terminowych i negocjowanych denominowanych w dolarach amerykańskich

Pekao zabezpiecza ekspozycję na ryzyko stopy procentowej związane ze zmiennością rynkowych stawek referencyjnych (EURIBOR, LIBO USD) i ekspozycji na ryzyko walutowe generowane przez portfele kredytów o zmiennym oprocentowaniu denominowane w euro oraz depozytów terminowych i negocjowanych denominowanych w dolarach amerykańskich, które ekonomicznie odpowiadają długoterminowym pasywowi zmiennoprocentowym za pomocą swapów walutowych (FX Swap).

Od 1 stycznia 2019 roku Grupa PZU utworzyła nowe powiązanie, analogiczne do już istniejącego, w którym zabezpieczane jest wyłącznie ryzyko walutowe. Nowym powiązaniem obejmowane są wszystkie transakcje FX Swap desygnowane do rachunkowości zabezpieczeń po 31 marca 2019 roku. Wygaśnięcie dotychczasowego powiązania powinno nastąpić do lutego 2020 roku. Nowe powiązanie różni się od dotychczasowego oceną nieefektywności ze względu na inną konstrukcję derywatu hipotetycznego. W związku z podobieństwem pozycji zabezpieczanych i rodzaju transakcji zabezpieczających oraz nieistotnością różnic w kwotach nieefektywności oba powiązania zaprezentowano łącznie.

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności					31 grudnia 2018 Termin zapadalności				
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Wartość nominalna	EUR/ PLN	1 996	1 300	-	-	3 296	1 634	688	-	-	2 322
Średni kurs		4,4	4,4	-	-	4,4	4,3	4,4	-	-	4,4
Wartość nominalna	EUR/ USD	1 022	681	-	-	1 703	804	-	-	-	804
Średni kurs		1,1	1,2	-	-	1,1	1,2	-	-	-	1,2
Wartość nominalna	USD/ PLN	95	569	-	-	664	-	-	-	-	-
Średni kurs		3,9	3,9	-	-	3,9	-	-	-	-	-

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy

	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	5 663	3 126
Wartość bilansowa – aktywa	83	31
Wartość bilansowa – zobowiązania	25	1
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	2	-
Zyski lub straty wynikające z zabezpieczenia pozycji netto, ujęte w odrębnej linii innych całkowitych dochodów	-	-
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	-	-
Kwota przeniesiona z kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych do rachunku zysków i strat jako korekta reklasifikacyjna	-	-
Pozycje zabezpieczane		
Kwota zmiany wartości godziwej hipotetycznego instrumentu pochodnego reprezentującego pozycję zabezpieczaną, będącą podstawą do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia w danym okresie	(2)	-
Saldo pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń będzie kontynuowana po zakończeniu danego okresu sprawozdawczego	2	-
Saldo pozostające w pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla tych relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana	-	-

34.2.2.5. Zabezpieczenie portfela kredytów i obligacji podporządkowanych o zmiennym oprocentowaniu

Alior Bank zabezpiecza ryzyko stopy procentowej związane ze zmiennością rynkowych stawek referencyjnych (WIBOR), generowane przez portfel kredytów i obligacji podporządkowanych denominowanych w złotych za pomocą swapów stopy procentowej (IRS).

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności					31 grudnia 2018 Termin zapadalności				
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Wartość nominalna		168	2 244	7 272	222	9 906	1 750	275	5 719	225	7 969
Średnie oprocentowanie nogi stałej	PLN	1,8	2,0	2,0	1,8	2,0	1,80	2,74	2,13	2,84	2,10
Wartość nominalna		-	-	43	-	43	-	-	-	-	-
Średnie oprocentowanie nogi stałej	EUR	-	-	(0,1)	-	(0,1)	-	-	-	-	-

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	9 949	7 969
Wartość bilansowa – aktywa	135	112
Wartość bilansowa – zobowiązania	41	9
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	61	28
Zyski lub straty wynikające z zabezpieczenia pozycji netto, ujęte w odrębnej linii innych całkowitych dochodów	40	27
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	1	1
Kwota przeniesiona z kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych do rachunku zysków i strat jako korekta reklasifikacyjna	(25)	15
Pozycje zabezpieczane		
Kwota zmiany wartości godziwej hipotetycznego instrumentu pochodnego reprezentującego pozycję zabezpieczaną, będącą podstawą do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia w danym okresie	(57)	(50)
Saldo pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń będzie kontynuowana po zakończeniu danego okresu sprawozdawczego	15	31
Saldo pozostające w pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla tych relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana	-	-

34.2.2.6. Zabezpieczenie portfela obligacji o stałym oprocentowaniu denominowanych w euro, dolarze amerykańskim lub funcie brytyjskim

PZU zabezpiecza przepływy w walucie obcej generowane przez portfele obligacji o stałym oprocentowaniu denominowane w euro, dolarze amerykańskim lub funcie brytyjskim za pomocą walutowych swapów stopy procentowej (CIRS). W ten sposób zabezpiecza się komponent ryzyka walutowego, związany ze zmiennością kursów walutowych.

	Waluta	31 grudnia 2019 Termin zapadalności				Razem	31 grudnia 2018 Termin zapadalności				Razem
		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat		Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
Wartość nominalna	EUR/ PLN	-	-	288	966	1 254	-	-	-	-	-
Średni kurs		-	-	1,3	2,1	1,9	-	-	-	-	-
Wartość nominalna	USD / PLN	-	-	65	380	445	-	-	-	-	-
Średni kurs		-	-	4,8	4,7	4,7	-	-	-	-	-
Wartość nominalna	GBP / PLN	-	-	15	594	609	-	-	-	-	-
Średni kurs		-	-	3,1	4,4	4,4	-	-	-	-	-

Wpływ relacji zabezpieczającej na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz wynik finansowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Instrumenty zabezpieczające		
Wartość nominalna	2 308	-
Wartość bilansowa – aktywa	31	-
Wartość bilansowa – zobowiązania	10	-
Zmiana wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego będąca podstawą oszacowania nieefektywności zabezpieczenia	21	-
Zyski lub straty wynikające z zabezpieczenia pozycji netto, ujęte w odrębnej linii innych całkowitych dochodów	13	-
Kwota nieefektywności zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	(10)	-
Kwota przeniesiona z kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych do rachunku zysków i strat jako korekta reklasyfikacyjna	18	-
Pozycje zabezpieczane		
Kwota zmiany wartości godziwej hipotetycznego instrumentu pochodnego reprezentującego pozycję zabezpieczaną, będącą podstawą do oszacowania nieefektywności zabezpieczenia w danym okresie	(31)	-
Saldo pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń będzie kontynuowana po zakończeniu danego okresu sprawozdawczego	13	-
Saldo pozostające w pozycji kapitału z tytułu rachunkowości zabezpieczeń dla tych relacji, dla których rachunkowość zabezpieczeń nie jest już stosowana	-	-

34.3 Dane ilościowe

Instrumenty pochodne wg stanu na 31 grudnia 2019 roku	Kwota bazowa wg terminów wymagalności					Aktywa	Zobowiązania
	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem		
Związane ze stopą procentową	27 485	76 367	125 874	40 309	270 035	2 402	2 483
Instrumenty zabezpieczające wartość godziwą – transakcje <i>SWAP</i>	-	471	1 522	955	2 948	1	161
Instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne – transakcje <i>SWAP</i>	768	3 994	16 385	7 192	28 339	459	479
Instrumenty wykazywane jako przeznaczone do obrotu, w tym:	26 717	71 902	107 967	32 162	238 748	1 942	1 843
- transakcje <i>FRA</i>	628	-	-	-	628	-	-
- transakcje <i>SWAP</i>	25 610	68 418	105 006	31 868	230 902	1 933	1 841
- opcje <i>call</i> (zakup)	252	241	2 406	267	3 166	2	1
- opcje <i>put</i> (sprzedaż)	-	1 976	189	27	2 192	7	1
- opcje <i>cap floor</i>	227	1 267	366	-	1 860	-	-
Związane z kursami walut	40 008	21 368	9 341	42	70 759	540	420
Instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne – transakcje <i>SWAP</i>	3 113	2 550	-	-	5 663	83	25
Instrumenty wykazywane jako przeznaczone do obrotu, w tym:	36 895	18 818	9 341	42	65 096	457	395
- kontrakty terminowe	8 631	7 243	4 570	-	20 444	170	169
- transakcje <i>SWAP</i>	23 067	4 445	1 393	42	28 947	192	133
- opcje <i>call</i> (zakup)	2 568	3 565	1 683	-	7 816	49	19
- opcje <i>put</i> (sprzedaż)	2 629	3 565	1 695	-	7 889	46	74
Związane z cenami papierów wartościowych	439	2 859	2 376	-	5 674	119	72
- kontrakty terminowe	26	-	1	-	27	-	-
- opcje <i>call</i> (zakup)	227	1 469	1 383	-	3 079	118	4
- opcje <i>put</i> (sprzedaż)	186	1 390	992	-	2 568	1	68
Związane z cenami towarów	1 064	1 408	693	-	3 165	46	43
- kontakty terminowe	151	73	-	-	224	7	5
- transakcje <i>SWAP</i>	377	864	440	-	1 681	14	14
- opcje <i>call</i> (zakup)	324	471	253	-	1 048	21	4
- opcje <i>put</i> (sprzedaż)	212	-	-	-	212	4	20
Razem	68 996	102 002	138 284	40 351	349 633	3 107	3 018

Instrumenty pochodne wg stanu na 31 grudnia 2018 roku	Kwota bazowa wg terminów wymagalności					Aktywa	Zobowiązania
	Do 3 mies.	Powyżej 3 mies. do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem		
Związane ze stopą procentową	21 889	70 485	111 548	32 426	236 348	1 971	2 933
Instrumenty zabezpieczające wartość godziwą – transakcje SWAP	262	128	1 408	1 535	3 333	21	144
Instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne – transakcje SWAP	3 150	4 234	10 336	6 323	24 043	374	770
Instrumenty wykazywane jako przeznaczone do obrotu, w tym:	18 477	66 123	99 804	24 568	208 972	1 576	2 019
- transakcje FRA	7 609	7 100	300	-	15 009	2	2
- transakcje SWAP	10 208	56 405	94 891	24 486	185 990	1 564	2 012
- opcje call (zakup)	330	1 719	2 883	54	4 986	6	2
- opcje put (sprzedaż)	330	899	1 730	28	2 987	4	3
Związane z kursami walut	40 041	17 290	4 803	43	62 177	302	250
Instrumenty zabezpieczające wartość godziwą – transakcje SWAP	2 438	688	-	-	3 126	31	1
Instrumenty wykazywane jako przeznaczone do obrotu, w tym:	37 603	16 602	4 803	43	59 051	271	249
- kontakty terminowe	10 259	9 537	1 661	-	21 457	92	131
- transakcje SWAP	24 792	2 351	952	43	28 138	115	54
- opcje call (zakup)	1 201	2 230	1 107	-	4 538	46	22
- opcje put (sprzedaż)	1 351	2 484	1 083	-	4 918	18	42
Związane z cenami papierów wartościowych	2 108	1 186	2 149	-	5 443	78	49
- kontrakty terminowe	326	211	243	-	780	10	13
- opcje call (zakup)	353	590	1 906	-	2 849	66	2
- opcje put (sprzedaż)	1 429	385	-	-	1 814	2	34
Związane z cenami towarów	1 752	2 295	620	-	4 667	136	133
- kontakty terminowe	895	18	-	-	913	35	34
- transakcje SWAP	529	372	72	-	973	46	45
- opcje call (zakup)	205	1 084	324	-	1 613	21	5
- opcje put (sprzedaż)	123	821	224	-	1 168	34	49
Razem	65 790	91 256	119 120	32 469	308 635	2 487	3 365

35. Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe

35.1 Zasady rachunkowości

35.1.1. Ujęcie i klasyfikacja

Aktywa finansowe ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w momencie, gdy jednostka Grupy PZU staje się stroną wiążącego kontraktu, z którego wynika, iż ponosi ryzyko i staje się beneficjentem korzyści związanych z instrumentem finansowym. W przypadku transakcji zawieranych na zorganizowanym rynku, nabycie bądź sprzedaż aktywów finansowych ujmuje się w księgach w dacie zawarcia transakcji.

Klasyfikacji instrumentu dokonuje się w momencie rozpoznania instrumentu po raz pierwszy. Zmiany klasyfikacji możliwe są wyłącznie w rzadkich przypadkach zmiany modelu biznesowego. Klasyfikacja aktywów finansowych uzależniona jest od:

- modelu biznesowego jednostki w zakresie zarządzania aktywami finansowymi oraz
- charakterystyki umownych przepływów pieniężnych dla składnika aktywów finansowych.

Zgodnie z MSSF 9 aktywa finansowe klasyfikuje się do wyceny w:

- zamortyzowanym koszcie;

- wartości godziwej przez wynik finansowy;
- wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Modele biznesowe

Składniki aktywów finansowych zarządzane są zgodnie z modelami biznesowymi, służącymi do przekazywania informacji do celów zarządczych. Dokonując analizy modeli biznesowych, Grupa PZU uwzględniła m.in.:

- sposób, w jaki wyniki modelu biznesowego i aktywów finansowych utrzymywanych w ramach tego modelu biznesowego są oceniane i przekazywane kluczowemu personelowi kierownicemu jednostki;
- rodzaje ryzyka, które mają wpływ na wyniki modelu biznesowego (i aktywów finansowych utrzymywanych w ramach tego modelu biznesowego), a w szczególności sposób, w jaki zarządza się tym ryzykiem.

Charakterystyka modeli biznesowych	Aktywa utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy	Aktywa utrzymywane zarówno w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i ze sprzedaży aktywów	Pozostałe aktywa finansowe
Zarządzane ryzyka	Długoterminowe ryzyko stopy procentowej, ryzyko kredytowe	Długoterminowe ryzyko stopy procentowej, ryzyko kredytowe, płynność długoterminowa	Krótkoterminowe ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe, zmiany cen akcji, indeksów, towarów oraz zarządzanie płynnością krótkoterminową.
Warunki sprzedaży aktywów z modelu	<ul style="list-style-type: none"> • sporadyczność transakcji • nieznaczną wartość sprzedanych aktywów w stosunku do łącznej wartości aktywów w modelu • bliski termin wymagalności sprzedawanych aktywów przy dochodzie zbliżonym do wartości pozostałych do uzyskania kontraktowych przepływów pieniężnych, gdyby składnik aktywów był utrzymywany w portfelu do pierwotnego terminu wymagalności • pogorszenie jakości kredytowej 	Dopuszczalny poziom sprzedaży jest wyższy niż w modelu aktywów utrzymywanych w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy jednak znacznie niższy niż w przypadku aktywów przeznaczonych do obrotu.	Brak ograniczeń sprzedaży.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz te, które są utrzymywane w modelu zarządzanym na podstawie wartości godziwej, zaklasyfikowano do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Test SPPI

W celu oceny, czy umowne przepływy pieniężne stanowią wyłącznie spłaty kwoty głównej i odsetek dokonywany jest specjalny test (tzw. test SPPI, ang. *solely payments of principal and interest*). Pod pojęciem kwoty głównej rozumie się wartość godziwą składnika aktywów finansowych w momencie początkowego ujęcia. Odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzieleniem kredytów, a także marżę zysku.

W trakcie testu SPPI analizuje się, czy składnik aktywów finansowych zawiera warunki umowne, które mogłyby zmienić terminy lub kwoty umownych przepływów pieniężnych tak, aby warunek uzyskiwania wyłącznie kwoty głównej i odsetek nie był spełniony. Dokonując oceny, Grupa PZU rozważyła:

- zdarzenia warunkowe, które mogłyby zmienić kwoty i terminy przepływów pieniężnych;
- czynniki modyfikujące oprocentowanie;
- warunki przedpłaty i przedłużenia płatności;

- warunki ograniczające prawo do pozyskiwania przepływów pieniężnych;
- czynniki modyfikujące wartość pieniądza w czasie, w tym okresowe resetowanie stopy procentowej.

Test SPPI przeprowadza się dla aktywów finansowych klasyfikowanych do modelu biznesowego, którego celem jest uzyskiwanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy lub modelu biznesowego, którego celem jest uzyskiwanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i ze sprzedaży.

Test SPPI przeprowadza się:

- zbiorczo – dla homogenicznych grup produktów standardowych;
- na poziomie pojedynczego kontraktu – dla produktów niestandardowych;
- na poziomie kodu ISIN – dla dłużnych papierów wartościowych.

Gdy składnik aktywów finansowych zawiera warunki powodujące modyfikację wartości pieniądza w czasie, dokonuje się tak zwanego *benchmark testu* weryfikującego, jak różniłyby się niezdyskontowane przepływy pieniężne wynikające z umowy od niezdyskontowanych przepływów pieniężnych, które powstałyby, gdyby wartość pieniądza w czasie nie została zmodyfikowana (poziom referencyjny przepływów pieniężnych). W przypadku, gdy ta różnica jest istotna, instrument nie spełnia testu SPPI i jest wyceniany w wartości godziwej przez wynik finansowy.

35.1.2. Zasady wyceny

Aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie

Jako aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie klasyfikuje się składniki aktywów finansowych, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy;
- spełniają test SPPI - warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie zalicza się m. in.:

- przekazaną zapłatę za dłużne papiery wartościowe nabyte w ramach kontraktu, z którego wynika, iż zbywający zachował niemalże wszystkie ryzyka i korzyści związane z tymi papierami (transakcje *buy-sell-back* i *reverse repo*);
- dłużne papiery wartościowe;
- lokaty terminowe w instytucjach kredytowych;
- udzielone pożyczki.

Na moment początkowego ujęcia aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie ujmuje się w wartości godziwej powiększonej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przypisać do nabycia lub emisji tych aktywów.

Wyniki wyceny w zamortyzowanym koszcie ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody

Aktywa finansowe wyceniane są w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych;
- spełniają test SPPI - warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Odsetki od instrumentów dłużnych, naliczone z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej rozpoznaje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody netto z inwestycji”.

Zasady wyceny do wartości godziwej opisano w punkcie 9.1. Skutki zmian wartości godziwej ujmują się w innych całkowitych dochodach do momentu wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej, kiedy to skumulowane efekty wyceny przenoszone są do rachunku zysków i strat, do pozycji „Wynik netto z realizacji instrumentów finansowych i inwestycji”.

Odpis na oczekiwane straty kredytowe ujmowany jest w innych całkowitych dochodach i drugostronnie w rachunku zysków i strat w pozycji „Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”. Wartość ujętego odpisu nie obniża wartości bilansowej składnika aktywów.

Do tej kategorii aktywów finansowych klasyfikuje się również instrumenty kapitałowe, dla których dokonano nieodwołalnego wyboru wyceny w wartości godziwej z ujęciem późniejszych zmian wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Decyzję o takiej klasyfikacji podejmuje się indywidualnie dla każdego instrumentu. W przypadku sprzedaży takich aktywów, wynik ze sprzedaży przenosi się do kapitałów zapasowych.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Do kategorii tej klasyfikowane są pozostałe instrumenty finansowe nie spełniające warunków zaklasyfikowania do aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. W szczególności dotyczy to:

- aktywów finansowych wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy;
- jednostek uczestnictwa nie będących instrumentami kapitałowymi i których nie dotyczy warunek charakterystyki przepływów pieniężnych stanowiących jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek;
- aktywów finansowych niespełniających testu SPPI - dla których warunki umowne powodują, że przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłaty kwoty głównej i odsetek;
- aktywów finansowych utrzymywanych zgodnie z modelem biznesowym innym, niż którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy lub zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych;
- instrumentów kapitałowych, które nie zostały nieodwołalnie wyznaczone do wyceny według wartości godziwej przez inne całkowite dochody;

Zasady wyceny do wartości godziwej opisano w punkcie 9.1. Skutki zmiany wyceny instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej, w tym odnoszące się do nich przychody z tytułu odsetek oraz zmiany wartości zobowiązań z tytułu kontraktów inwestycyjnych na rachunek i ryzyko klienta ujmują się w pozycji „Zmiana netto wartości godziwej aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej” w okresie, którego dotyczą.

35.1.3. Wyłączenie ze sprawozdania z sytuacji finansowej

Składniki aktywów finansowych wyłącza się ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają lub są przenoszone na inny podmiot umowne prawa do przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów. Przeniesienie występuje także, gdy umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów zostają zatrzymane, ale przyjmowany jest umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy PZU.

Przenosząc składniki aktywów finansowych ocenia się, w jakim stopniu zachowane zostaje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów:

- jeżeli przenoszone jest zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza się składnik aktywów finansowych ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej;
- jeżeli zachowuje się zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmują się składnik aktywów finansowych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej;
- jeżeli nie przenosi się ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, ustala się czy została zachowana kontrola nad tym składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli składnik jest ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej wyłączaany.

35.2 Dane ilościowe

Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe	31 grudnia 2019				31 grudnia 2018			
	w zamortyzowanym koszcie	w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	w wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	w zamortyzowanym koszcie	w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	w wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem
Instrumenty kapitałowe	nd.	518	845	1 363	nd.	522	1 220	1 742
Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne	nd.	nd.	4 820	4 820	nd.	nd.	4 298	4 298
Dłużne papiery wartościowe	35 930	54 693	4 602	95 225	34 652	38 215	12 176	85 043
Rządowe	29 187	37 476	4 393	71 056	27 501	26 167	11 986	65 654
Krajowe	28 985	35 373	4 255	68 613	27 349	23 419	10 793	61 561
Oprocentowanie stałe	25 785	22 820	3 054	51 659	24 074	10 745	8 893	43 712
Oprocentowanie zmienne	3 200	12 553	1 201	16 954	3 275	12 674	1 900	17 849
Zagraniczne	202	2 103	138	2 443	152	2 748	1 193	4 093
Oprocentowanie stałe	202	2 103	138	2 443	152	2 748	1 193	4 093
Pozostałe	6 743	17 217	209	24 169	7 151	12 048	190	19 389
Oprocentowanie stałe	892	9 032	40	9 964	1 323	4 501	39	5 863
Oprocentowanie zmienne	5 851	8 185	169	14 205	5 828	7 547	151	13 526
Pozostałe, w tym:	10 008	-	-	10 008	10 582	-	-	10 582
Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	4 064	-	-	4 064	3 278	-	-	3 278
Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	1 454	-	-	1 454	2 769	-	-	2 769
Pożyczki	4 490	-	-	4 490	4 535	-	-	4 535
Inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe, razem	45 938	55 211	10 267	111 416	45 234	38 737	17 694	101 665

Instrumenty kapitałowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	31 grudnia 2019		31 grudnia 2018	
	Wartość godziwa	Dywidendy ujęte w okresie	Wartość godziwa	Dywidendy ujęte w okresie
Grupa Azoty SA	232	-	257	10
Biuro Informacji Kredytowej SA	177	20	173	19
PSP sp. z o.o.	50	-	22	-
Polimex-Mostostal SA	29	-	38	-
Krajowa Izba Rozliczeniowa SA	14	1	13	1
Pozostałe	16	1	19	-
Instrumenty kapitałowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, razem	518	22	522	30

36. Należności

Należności - wartość bilansowa	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich, w tym:	2 727	2 574
- należności od ubezpieczających	2 591	2 438
- należności od pośredników ubezpieczeniowych	112	112
- inne należności	24	24
Należności z tytułu reasekuracji	58	115
Inne należności	2 952	3 654
- należności z tytułu sprzedaży papierów wartościowych i depozytów zabezpieczających ¹⁾	1 065	1 632
- należności z tytułu rozliczeń kart płatniczych	937	992
- należności z tytułu dostaw i usług	249	340
- należności od budżetu, inne niż z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych	169	237
- należności z tytułu prowizji dotyczących produktów pozabilansowych	153	178
- rozliczenia prewencyjne	47	46
- należności z tytułu likwidacji bezpośredniej w imieniu innych zakładów ubezpieczeń	26	27
- należności z tytułu wykonywania czynności komisarza awaryjnego	13	14
- należności z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych	28	6
- należności z tytułu kaucji i wadium	39	34
- należności międzybankowe i międzyoddziałowe	35	7
- pozostałe	191	141
Należności, razem	5 737	6 343

¹⁾ W pozycji wykazuje się przede wszystkim należności związane z zawartymi, lecz nierozliczonymi transakcjami dotyczącymi instrumentów finansowych.

Zarówno na 31 grudnia 2019 roku, jak i na 31 grudnia 2018 roku wartość godziwa należności nie odbiegała istotnie od ich wartości bilansowej, głównie ze względu na ich krótkoterminowy charakter oraz politykę tworzenia odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Należności - wg wymagalności wynikającej z warunków umowy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Do 1 roku ¹⁾	5 531	6 163
Powyżej 1 roku do 5 lat	205	162
Powyżej 5 lat	1	18
Należności - wg wymagalności wynikającej z warunków umowy, razem	5 737	6 343

¹⁾ W tym należności przeterminowane.

37. Utrata wartości aktywów finansowych

37.1 Zasady rachunkowości i znaczące szacunki

Ocenę, czy występują obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, przeprowadza się na koniec każdego okresu sprawozdawczego.

W przypadku wystąpienia obiektywnych dowodów utraty wartości wynikających ze zdarzeń zaistniałych po pierwotnym ujęciu składników aktywów finansowych i powodujących zmniejszenie oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych dokonuje się stosownych odpisów w ciężar kosztów bieżącego okresu.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości zalicza się informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczące trudności finansowe emitenta lub dłużnika;
- niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacenie albo zaleganie ze spłaceniem odsetek lub nominału;
- przyznanie pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę (ze względów ekonomicznych lub prawnych, wynikających z trudności finansowych pożyczkobiorcy) udogodnienia, którego w innym przypadku pożyczkodawca by nie udzielił (*forbearance*);
- wysokie prawdopodobieństwo likwidacji, upadłości lub innej reorganizacji finansowej pożyczkobiorcy;

- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe emitenta;
- obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupą aktywów finansowych od momentu ich początkowego ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy aktywów finansowych, w tym:
  - negatywne zmiany dotyczące statusu płatności pożyczkobiorców w grupie (np. zwiększona ilość opóźnionych płatności) lub
  - niekorzystne zmiany sytuacji gospodarczej w danej branży, regionie itp., które wpływają na pogorszenie zdolności płatniczej dłużników;
- niekorzystne zmiany środowiska technologicznego, rynkowego, gospodarczego, prawnego lub innego, w którym działa emitent instrumentów kapitałowych wskazujące na możliwość nieodzyskania kosztów inwestycji w ten instrument kapitałowy.

Dla aktywów, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy Grupa PZU rozpoznaje oczekiwane straty kredytowe – ECL (ang. *expected credit loss*). Dotyczy to:

- należności od klientów z tytułu kredytów;
- pożyczek;
- dłużnych papierów wartościowych;
- transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży;
- należności leasingowych;
- lokat terminowych w instytucjach kredytowych;
- zobowiązań do udzielenia kredytów i pożyczek oraz udzielonych gwarancji finansowych.

Dla aktywów dłużnych wycenianych w zamortyzowanym koszcie oraz w wartości godziwej przez inne całkowite dochody utrata wartości jest mierzona jako:

- ECL w całym okresie życia – oczekiwane straty kredytowe wynikające z wszystkich ewentualnych zdarzeń niewykonania zobowiązania w całym oczekiwanym okresie życia instrumentu finansowego;
- 12-miesięczne ECL – część oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia, która reprezentuje oczekiwane straty kredytowe wynikające ze zdarzeń niewykonania zobowiązania w ramach instrumentu finansowego, które są możliwe w ciągu 12 miesięcy po dniu sprawozdawczym.

Grupa PZU wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej ECL w całym okresie życia, za wyjątkiem następujących instrumentów, dla których rozpoznawany jest 12-miesięczny ECL:

- instrumenty finansowe, dla których ryzyko kredytowe nie wzrosło znacząco od momentu początkowego ujęcia;
- dłużne papiery wartościowe charakteryzujące się niskim ryzykiem kredytowym na dzień sprawozdawczy. Jako dłużne papiery wartościowe charakteryzujące się niskim ryzykiem kredytowym przyjmuje się papiery wartościowe posiadające zewnętrzny rating na poziomie inwestycyjnym oraz
- ekspozycje wobec banków i NBP.

Odpis wyznacza się w trzech kategoriach:

- koszyk 1 – portfel z niskim ryzykiem kredytowym – rozpoznaje się 12-miesięczny ECL;
- koszyk 2 – portfel, w którym nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego – rozpoznaje się ECL w całym okresie życia;
- koszyk 3 – portfel kredytów z utratą wartości – rozpoznaje się ECL w całym okresie życia.

Sposób kalkulacji odpisu na oczekiwane straty kredytowe ma również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego – dla koszyków 1 i 2 wyznacza się na bazie ekspozycji brutto, natomiast w koszyku 3 – na bazie ekspozycji netto.

Grupa PZU ujmuje skumulowane zmiany ECL w całym okresie życia od momentu początkowego ujęcia jako odpis na oczekiwane straty kredytowe z tytułu składników aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI).

Zmiany wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Zmiana wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”.

Rezerwy na ryzyko prawne dotyczące walutowych kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich

W związku z orzeczeniem TSUE z 3 października 2019 roku Grupa PZU zidentyfikowała ryzyko prawne dotyczące walutowych kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich.

W odniesieniu do ekspozycji niespłaconych na 31 grudnia 2019 roku Grupa PZU uznaje, że ryzyko prawne ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne z ekspozycji kredytowej, a kwota rezerwy stanowi element straty kredytowej, tj. różnicy pomiędzy oczekiwanymi przepływami pieniężnymi z danej ekspozycji, a przepływami kontraktowymi.

W związku z powyższym Grupa PZU ujmuje kwotę rezerwy dotyczącą ekspozycji kredytowych niespłaconych na 31 grudnia 2019 roku (obejmujących pozwy istniejące i możliwe przyszłe) w odpisach aktualizujących wartość należności od klientów z tytułu kredytów i odpowiednio w „zmianie wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych”.

Dodatkowe informacje dotyczące szacowania rezerw związanych z ryzykiem prawnym walutowych kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich zaprezentowano w punkcie 43.3.

37.1.1. Wyznaczanie parametrów PD i LGD

Do oszacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe Grupa PZU wykorzystuje parametry:

- PD - (ang. *Probability of Default*) - prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania przez kontrahenta w określonym horyzoncie czasowym;
- LGD - (ang. *Loss Given Default*) - procentowa strata w odniesieniu do sumy ekspozycji w przypadku niewypłacalności kontrahenta.

W przypadku emitentów oraz ekspozycji, które posiadają rating zewnętrzny, PD przypisuje się na podstawie średnich rynkowych poziomów niewypłacalności (ang. *default rate*) dla danych klas ratingowych. W pierwszej kolejności określa się rating wewnętrzny podmiotu/emisji zgodnie z obowiązującą metodyką nadawania ratingów wewnętrznych. Do szacowania średniego poziomu PD wykorzystuje się tablice publikowane przez zewnętrzne agencje ratingowe.

Dla emitentów obligacji korporacyjnych i pożyczek korporacyjnych, w przypadku których nie ma ratingu zewnętrznego, stosowany jest model RiskCalc Moody's. Do oszacowania PD stosuje się parametr EDF (ang. *expected default frequency*). W przypadku szacowania PD dla całego okresu życia dla ekspozycji, których termin zapadalności przekracza 5 lat (w modelu RiskCalc krzywa Forward EDF dotyczy okresu 5 letniego) przyjmuje się założenie, że w kolejnych latach parametr PD jest stały i odpowiada wartości wyznaczonej przez model w 5 roku.

Dla należności od klientów z tytułu kredytów PD szacowany jest w oparciu o wewnętrzne modele w zależności od grupy segmentowej, indywidualnej jakości kredytowej klienta oraz fazy cyklu życia ekspozycji.

Dla emitentów obligacji korporacyjnych i pożyczek korporacyjnych parametr LGD 12-miesięczny oraz dla całego okresu życia ustalany jest w oparciu o model RiskCalc Moody's (moduł LGD). W przypadku szacowania LGD dla całego okresu życia dla instrumentów, których termin zapadalności przekracza 5 lat przyjmuje się, że w kolejnych latach parametr LGD jest stały i odpowiada wartości wyznaczonej przez moduł dla 5 roku.

Jeżeli danemu instrumentowi agencja ratingowa przyznała oddzielny rating odzysku wówczas wykorzystuje się ten parametr. Dla danego parametru RR (ang. *recovery rate*) stosuje się formułę: $LGD = 1 - RR$.

W przypadku braku możliwości zastosowania modelu RiskCalc do szacowania poziomów LGD oraz w przypadku, gdy instrument nie ma nadanego przez zewnętrzną agencję ratingową parametru LGD, przyjmuje się średni poziom RR na podstawie danych rynkowych (odpowiednio różnicując na klasy długu korporacyjnego oraz skarbowego), których dostawcami są zewnętrzne agencje ratingowe przy zastosowaniu formuły: $LGD = 1 - RR$. W przypadku konieczności szacowania LGD w całym okresie życia przyjmuje się, że wartość parametru jest stała. Przy wyborze danych w zakresie parametru LGD uwzględnia się stopień podporządkowania długu.

37.1.2. Zmiana ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia

Na każdy dzień sprawozdawczy Grupa PZU dokonuje oceny, czy ryzyko kredytowe związane z danym instrumentem finansowym znacznie wzrosło od dnia jego początkowego ujęcia. Dokonując takiej oceny, Grupa PZU posługuje się zmianą ryzyka niewykonania zobowiązania w oczekiwanym okresie życia instrumentu finansowego, a nie zmianą kwoty oczekiwanych strat kredytowych. W celu dokonania takiej oceny porównuje się parametr PD dla danego instrumentu finansowego na dzień sprawozdawczy z parametrem PD na dzień początkowego ujęcia, biorąc pod uwagę racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje, które są dostępne bez nadmiernych kosztów lub starań.

Jeżeli instrument finansowy charakteryzuje się niskim ryzykiem kredytowym (tzn. posiada zewnętrzny rating na poziomie inwestycyjnym) zarówno na moment początkowego ujęcia, jak i na dzień sprawozdawczy, uznaje się, że nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego związanego z tym instrumentem. W szczególności dotyczy to obligacji skarbowych.

Dla instrumentów finansowych Grupa PZU ocenia czy ryzyko kredytowe znacząco wzrosło poprzez porównanie parametru PD w całym pozostałym okresie życia na dzień sprawozdawczy z parametrem PD w całym pozostałym okresie życia oszacowanym w momencie początkowego ujęcia.

Grupa PZU regularnie monitoruje efektywność kryteriów przyjętych do identyfikacji znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego w celu potwierdzenia, że:

- kryteria pozwalają na identyfikację znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego zanim nastąpi utrata wartości danej ekspozycji;
- średni czas pomiędzy identyfikacją znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego a utratą wartości jest racjonalny;
- ekspozycje, co do zasady, nie są przenoszone bezpośrednio z koszyka 1 (12-miesięczny ECL) do koszyka 3 (utrata wartości);
- nie występują nieuzasadnione zmienności odpisów na oczekiwane straty kredytowe wynikające z przeniesień pomiędzy 12-miesięcznym ECL a ECL w całym okresie życia.

W przypadku należności od klientów z tytułu kredytów identyfikacja istotnego wzrostu ryzyka kredytowego opiera się o analizę przesłanek jakościowych (m. in. występowanie przeterminowania powyżej 30 dni, klasyfikację klienta na listę podwyższonego ryzyka – ang. *watch list, forbearance*) i ilościowych.

37.1.3. Aktywa finansowe ze zidentyfikowaną utratą wartości (koszyk 3)

Grupa PZU klasyfikuje aktywa finansowe do koszyka 3, gdy zostaną spełnione przesłanki wystąpienia utraty wartości, do których zalicza się m. in. opóźnienie w spłacie powyżej 90 dni przy jednoczesnym spełnieniu progu istotności kwoty niespłaconej, objęcie ekspozycji procesem restrukturyzacji lub wystąpienie indywidualnej przesłanki utraty wartości.

37.1.4. Aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)

Aktywa finansowe nabyte lub udzielone z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI) to aktywa, które mają stwierdzoną utratę wartości w momencie początkowego ujęcia. Klasyfikacja do POCI nie ulega zmianie przez cały okres życia instrumentu, aż do momentu zaprzestania ujmowania (ang. *derecognition*).

Aktywa POCI powstają w wyniku:

- nabycia kontraktu spełniającego definicję POCI (np. przy połączeniu z inną jednostką lub kupnie portfela);
- zawarcia kontraktu, który jest POCI w momencie pierwotnego udzielenia (np. udzielenie kredytu klientowi w złej kondycji finansowej);
- modyfikacji kontraktu (np. w toku restrukturyzacji) skutkującej wyłączeniem aktywa z bilansu i rozpoznaniem nowego aktywa spełniającego definicję POCI.

Na moment początkowego ujęcia aktywa POCI ujmuje się w wartości godziwej, bez rozpoznawania odpisu na oczekiwane straty kredytowe.

37.1.5. Należności od ubezpieczających

Dla należności od ubezpieczających stosowany jest model uproszczony, zgodnie z którym przeprowadza się zbiorczą ocenę utraty wartości i szacuje wartość odpisów w kwocie oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia.

Należności grupuje się według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Dla należności niewymagalnych ustalana jest wartość należności, która prawdopodobnie stanie się wymagalna na podstawie historycznej analizy udziału należności niespłacanych w terminie. Kwotę odpisu z tytułu oczekiwanych strat kredytowych ustala się na podstawie wskaźnika nieściągalności należności zapadłych dla najkrótszego okresu przeterminowania.

Dla należności zapadłych sporządzana jest struktura wiekowa, w zależności od czasu przeterminowania. Dla tej grupy wartość odpisu z tytułu oczekiwanych strat kredytowych oblicza się w poszczególnych przedziałach przeterminowania na podstawie wskaźników nieściągalności należności zapadłych ustalonych na podstawie analizy historycznej.

37.2 Dane ilościowe

Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane w zamortyzowanym koszcie	1 stycznia - 31 grudnia 2019					1 stycznia - 31 grudnia 2018				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość bilansowa brutto										
Stan na początek okresu	159 612	16 069	7 855	7 165	190 701	147 695	13 816	4 049	12 152	177 712
Ujęcie instrumentów w momencie nabycia, powstania, udzielenia	58 360	-	-	5	58 365	47 886	-	-	2	47 888
Zmiany z tytułu wyceny, sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	(39 687)	(1 855)	(511)	(1 116)	(43 169)	(30 666)	(282)	5 069	(5 031)	(30 910)
Zmiana wynikająca z modyfikacji przepływów pieniężnych dotyczących instrumentu	(2)	-	-	-	(2)	-	-	(1)	1	-
Aktywa spisane z bilansu	-	(50)	(1 015)	-	(1 065)	-	-	(4 290)	(12)	(4 302)
Reklasyfikacja do koszyka 1	6 125	(6 064)	(61)	-	-	4 915	(4 851)	(64)	-	-
Reklasyfikacja do koszyka 2	(11 063)	11 380	(317)	-	-	(8 987)	9 399	(412)	-	-
Reklasyfikacja do koszyka 3	(2 789)	(1 997)	4 786	-	-	(1 740)	(1 809)	3 549	-	-
Inne zmiany	(272)	126	243	-	97	509	(204)	(45)	53	313
Stan na koniec okresu	170 284	17 609	10 980	6 054	204 927	159 612	16 069	7 855	7 165	190 701
Oczekiwane straty kredytowe										
Stan na początek okresu	(870)	(1 189)	(3 601)	(4 801)	(10 461)	401	(1 821)	(2 498)	(8 097)	(12 015)
Utworzenie odpisów dla instrumentów nowo nabytych, powstałych, udzielonych	(815)	-	-	(3)	(818)	(150)	(2)	-	-	(152)
Zmiany z tytułu wyceny, poziomu ryzyka kredytowego, sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu, z wyłączeniem reklasyfikacji	1 007	(501)	(2 186)	452	(1 228)	(982)	267	(5 405)	3 345	(2 775)
Aktywa spisane z bilansu	-	50	1 015	-	1 065	-	-	4 290	12	4 302
Reklasyfikacja do koszyka 1	(371)	347	24	-	-	(309)	281	28	-	-
Reklasyfikacja do koszyka 2	134	(238)	104	-	-	90	(172)	82	-	-
Reklasyfikacja do koszyka 3	132	224	(356)	-	-	65	257	(322)	-	-
Inne zmiany	(17)	(14)	(247)	37	(241)	15	1	224	(61)	179
Stan na koniec okresu	(800)	(1 321)	(5 247)	(4 315)	(11 683)	(870)	(1 189)	(3 601)	(4 801)	(10 461)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	169 484	16 288	5 733	1 739	193 244	158 742	14 880	4 254	2 364	180 240

Należności od klientów z tytułu kredytów wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	1 stycznia - 31 grudnia 2019					1 stycznia - 31 grudnia 2018				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość bilansowa										
Stan na początek okresu	1 511	-	-	-	1 511	1 556	-	-	-	1 556
Ujęcie instrumentów w momencie nabycia, powstania, udzielenia	571	-	-	-	571	401	-	-	-	401
Zmiana wyceny	-	(6)	-	-	(6)	49	-	-	-	49
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	(686)	(16)	-	-	(702)	(490)	-	-	-	(490)
Reklasyfikacja do koszyka 2	(624)	624	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne zmiany	-	7	-	-	7	(5)	-	-	-	(5)
Stan na koniec okresu	772	609	-	-	1 381	1 511	-	-	-	1 511
Oczekiwane straty kredytowe										
Stan na początek okresu	(14)	-	-	-	(14)	(18)	-	-	-	(18)
Utworzenie odpisów dla instrumentów nowo nabytych, powstałych, udzielonych	(2)	-	-	-	(2)	(1)	-	-	-	(1)
Zmiany z tytułu wyceny lub poziomu ryzyka kredytowego (z wyłączeniem reklasyfikacji)	2	(9)	-	-	(7)	3	-	-	-	3
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	3	-	-	-	3	2	-	-	-	2
Reklasyfikacja do koszyka 2	8	(8)	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne zmiany	(1)	-	-	-	(1)	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	(4)	(17)	-	-	(21)	(14)	-	-	-	(14)

Odpis dotyczący należności od klientów z tytułu kredytów wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny i nie pomniejsza on wartości bilansowej aktywów.

Dłużne inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	1 stycznia - 31 grudnia 2019					1 stycznia - 31 grudnia 2018				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość bilansowa brutto										
Stan na początek okresu	34 657	35	33	2	34 727	32 450	186	31	16	32 683
Ujęcie instrumentów w momencie nabycia, powstania, udzielenia	9 538	-	-	-	9 538	5 705	-	-	-	5 705
Zmiana wyceny	683	-	-	-	683	757	2	1	(2)	758
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	(9 112)	-	-	(2)	(9 114)	(4 318)	(153)	-	(12)	(4 483)
Reklasyfikacja do koszyka 2	(332)	332	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne zmiany, w tym różnice kursowe	180	1	1	-	182	63	-	1	-	64
Stan na koniec okresu	35 614	368	34	-	36 016	34 657	35	33	2	34 727
Oczekiwane straty kredytowe										
Stan na początek okresu	(35)	(7)	(33)	-	(75)	(38)	(17)	(31)	-	(86)
Utworzenie odpisów dla instrumentów nowo nabytych, powstałych, udzielonych	(6)	-	-	-	(6)	(5)	-	-	-	(5)
Zmiany z tytułu wyceny lub poziomu ryzyka kredytowego (z wyłączeniem reklasyfikacji)	(4)	(3)	-	-	(7)	(1)	1	(1)	-	(1)
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	5	-	-	-	5	5	9	-	-	14
Reklasyfikacja do koszyka 2	9	(9)	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne zmiany, w tym różnice kursowe	(2)	-	(1)	-	(3)	4	-	(1)	-	3
Stan na koniec okresu	(33)	(19)	(34)	-	(86)	(35)	(7)	(33)	-	(75)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	35 581	349	-	-	35 930	34 622	28	-	2	34 652

Wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe dotyczące transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży wynosi zero.

Dłużne inwestycyjne (lokacyjne) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	1 stycznia - 31 grudnia 2019					1 stycznia - 31 grudnia 2018				
	Ko- szyk 1	Ko- szyk 2	Ko- szyk 3	POCI	Razem	Ko- szyk 1	Ko- szyk 2	Ko- szyk 3	POCI	Razem
Wartość bilansowa										
Stan na początek okresu	38 142	73	-	-	38 215	50 181	74	-	-	50 255
Ujęcie instrumentów w momencie nabycia, powstania, udzielenia	203 057	-	-	-	203 057	136 513	-	-	-	136 513
Zmiana wyceny	725	(5)	-	-	720	89	1	-	-	90
Zmiana wynikająca z modyfikacji przepływów pieniężnych dotyczących instrumentu	(8)	-	-	-	(8)	(1)	-	-	-	(1)
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	(187 893)	-	-	-	(187 893)	(149 227)	(2)	-	-	(149 229)
Reklasyfikacja do koszyka 2	(87)	87	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne zmiany, w tym różnice kursowe	601	1	-	-	602	587	-	-	-	587
Stan na koniec okresu	54 537	156	-	-	54 693	38 142	73	-	-	38 215
Oczekiwane straty kredytowe										
Stan na początek okresu	(37)	(3)	-	-	(40)	(31)	(6)	-	-	(37)
Utworzenie odpisów dla instrumentów nowo nabytych, powstałych, udzielonych	(18)	-	-	-	(18)	(20)	-	-	-	(20)
Zmiany z tytułu wyceny lub poziomu ryzyka kredytowego (z wyłączeniem reklasyfikacji)	(1)	2	-	-	1	4	1	-	-	5
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	14	-	-	-	14	10	2	-	-	12
Reklasyfikacja do koszyka 2	1	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	(41)	(2)	-	-	(43)	(37)	(3)	-	-	(40)

Odpis dotyczący dłużnych inwestycyjnych (lokacyjnych) aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny i nie pomniejsza on wartości bilansowej aktywów.

Lokaty terminowe w instytucjach kredytowych	1 stycznia - 31 grudnia 2019					1 stycznia - 31 grudnia 2018				
	Ko-szyk 1	Ko-szyk 2	Ko-szyk 3	POCI	Razem	Ko-szyk 1	Ko-szyk 2	Ko-szyk 3	POCI	Razem
Wartość bilansowa brutto										
Stan na początek okresu	2 770	1	9	-	2 780	1 841	1	21	-	1 863
Ujęcie instrumentów w momencie nabycia, powstania, udzielenia	228 598	-	-	-	228 598	143 630	-	-	-	143 630
Zmiana wyceny	4	-	-	-	4	9	-	-	-	9
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	(229 902)	-	-	-	(229 902)	(143 300)	-	-	-	(143 300)
Inne zmiany	(15)	-	(9)	-	(24)	590	-	(12)	-	578
Stan na koniec okresu	1 455	1	-	-	1 456	2 770	1	9	-	2 780
Oczekiwane straty kredytowe										
Stan na początek okresu	(2)	-	(9)	-	(11)	(1)	-	(21)	-	(22)
Utworzenie odpisów dla instrumentów nowo nabytych, powstałych, udzielonych	(6)	-	-	-	(6)	(2)	-	-	-	(2)
Zmiany z tytułu wyceny lub poziomu ryzyka kredytowego (z wyłączeniem reklasyfikacji)	2	-	-	-	2	1	-	-	-	1
Inne zmiany	4	-	9	-	13	-	-	12	-	12
Stan na koniec okresu	(2)	-	-	-	(2)	(2)	-	(9)	-	(11)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 453	1	-	-	1 454	2 768	1	-	-	2 769

Pożyczki	1 stycznia - 31 grudnia 2019					1 stycznia - 31 grudnia 2018				
	Ko- szyk 1	Ko- szyk 2	Ko- szyk 3	POCI	Razem	Ko- szyk 1	Ko- szyk 2	Ko- szyk 3	POCI	Razem
Wartość bilansowa brutto										
Stan na początek okresu	4 595	-	-	-	4 595	3 699	-	-	-	3 699
Ujęcie instrumentów w momencie nabycia, powstania, udzielenia	547	-	-	-	547	1 077	-	-	-	1 077
Zmiana wyceny	14	-	-	-	14	83	-	-	-	83
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	(577)	(61)	-	-	(638)	(264)	-	-	-	(264)
Reklasyfikacja do koszyka 2	(61)	61	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne zmiany	(1)	-	-	-	(1)	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	4 517	-	-	-	4 517	4 595	-	-	-	4 595
Oczekiwane straty kredytowe										
Stan na początek okresu	(60)	-	-	-	(60)	(46)	-	-	-	(46)
Utworzenie odpisów dla instrumentów nowo nabytych, powstałych, udzielonych	(2)	-	-	-	(2)	(16)	-	-	-	(16)
Zmiany z tytułu wyceny lub poziomu ryzyka kredytowego (z wyłączeniem reklasyfikacji)	33	(2)	-	-	31	2	-	-	-	2
Zmiany z tytułu sprzedaży, wyłączenia lub wygaśnięcia instrumentu	1	3	-	-	4	-	-	-	-	-
Reklasyfikacja do koszyka 2	1	(1)	-	-	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	(27)	-	-	-	(27)	(60)	-	-	-	(60)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	4 490	-	-	-	4 490	4 535	-	-	-	4 535

Odpis dotyczący należności od klientów z tytułu kredytów wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody ujmuje się w kapitale z aktualizacji wyceny i nie pomniejsza on wartości bilansowej aktywów.

Należności	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Wartość bilansowa brutto		
Stan na początek okresu	7 282	9 950
Zmiany w okresie	(457)	(2 668)
Stan na koniec okresu	6 825	7 282
Oczekiwane straty kredytowe		
Stan na początek okresu	(939)	(823)
Zmiany w okresie	(149)	(116)
Stan na koniec okresu	(1 088)	(939)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	5 737	6 343

38. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

38.1 Zasady rachunkowości

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują między innymi środki pieniężne w kasie oraz na bieżących rachunkach bankowych, w tym na rachunku w NBP.

Środki pieniężne wykazuje się w wartości nominalnej.

38.2 Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania

W skonsolidowanym rachunku przepływów pieniężnych jako środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania wykazano środki funduszy prewencyjnych zakładów ubezpieczeń oraz środki na wydzielonych rachunkach VAT (tzw. *split-payment*). Na gruncie polskich przepisów i opartych na nich wewnętrznych regulacjach spółek Grupy PZU, środki te mogą być wydatkowane tylko w ściśle określonych celach w ramach działalności prewencyjnej lub rozliczeń z tytułu VAT.

38.3 Dane ilościowe

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Środki w banku centralnym ¹⁾	2 655	10 496
Środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych	5 132	6 558
Pozostałe	1	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych, razem	7 788	17 055

¹⁾ Kwota dotyczy rezerwy obowiązkowej utrzymywanej przez Pekao i Alior Bank na rachunku bieżącym w NBP, w wysokości zgodnej z decyzjami Rady Polityki Pieniężnej.

Zmiana stanu zobowiązań wynikająca z działalności finansowej w okresie zakończonym 31 grudnia 2019	Stan na początek okresu	Ujęcie zobowiązań z tytułu leasingu (MSSF 16)	Zmiany wynikające z przepływów pieniężnych	Naliczenia i płatności odsetkowe oraz rozliczenia dyskonta i premii	Różnice kursowe	Zmiana składu grupy	Inne zmiany	Stan na koniec okresu
Kredyty otrzymane	4 386	-	938	6	33	53	11	5 427
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	12 009	-	(2 828)	103	(1)	-	(10)	9 273
Obligacje	5 922	-	(2 022)	74	2	-	-	3 976
Certyfikaty depozytowe	4 542	-	(631)	29	-	-	-	3 940
Listy zastawne	1 545	-	(175)	-	(3)	-	(10)	1 357
Zobowiązania podporządkowane	6 061	-	453	176	-	10	-	6 700
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	540	-	55	4	-	-	-	599
Zobowiązania z tytułu pożyczek	-	-	(5)	-	-	5	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu	10	1 301	(297)	(24)	(1)	23	54	1 066
Zobowiązania finansowe, razem	23 006	1 301	(1 684)	265	31	91	55	23 065

Zmiana stanu zobowiązań wynikająca z działalności finansowej w okresie zakończonym 31 grudnia 2018	Stan na początek okresu	Zmiany wynikające z przepływów pieniężnych	Naliczenia i płatności odsetkowe oraz rozliczenia dyskonta i premii	Różnice kursowe	Stan na koniec okresu
Kredyty otrzymane	3 380	866	3	137	4 386
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	9 610	2 228	(29)	200	12 009
Obligacje	3 821	1 856	56	189	5 922
Certyfikaty depozytowe	4 541	65	(64)	-	4 542
Listy zastawne	1 248	307	(21)	11	1 545
Zobowiązania podporządkowane	5 319	549	191	2	6 061
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	1 167	(638)	11	-	540
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	11	-	(1)	-	10
Zobowiązania finansowe, razem	19 487	3 005	175	339	23 006

39. Aktywa przeznaczone do sprzedaży

39.1 Zasady rachunkowości

Aktywa i zobowiązania lub grupy do zbycia klasyfikuje się jako przeznaczone do sprzedaży, gdy istnieje plan ich sprzedaży oraz trwa aktywny program znalezienia nabywcy.

Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży lub grupy do zbycia wyceniane są w kwocie niższej z dwóch wartości: dotychczasowej wartości bilansowej oraz wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży.

39.2 Dane ilościowe

Aktywa przeznaczone do sprzedaży wg klasyfikacji przed przeniesieniem	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Grupy przeznaczone do sprzedaży	475	1 021
Aktywa	504	1 070
Nieruchomości inwestycyjne	454	973
Należności	9	12
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	6	5
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	34	76
Inne aktywa	1	4
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami zakwalifikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	29	49
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	6	27
Inne zobowiązania	11	22
Zobowiązania z tytułu pożyczek	5	-
Pozostałe zobowiązania finansowe	6	-
Inne rezerwy	1	-
Inne aktywa przeznaczone do sprzedaży	76	77
Rzeczowe aktywa trwałe	33	34
Nieruchomości inwestycyjne	43	43
Aktywa i grupy aktywów przeznaczone do sprzedaży	580	1 147
Zobowiązania bezpośrednio związane z aktywami zakwalifikowanymi jako przeznaczone do sprzedaży	29	49

W pozycji „Nieruchomości inwestycyjne” i w sekcji „Grupy przeznaczone do sprzedaży” zaprezentowano przede wszystkim nieruchomości przeznaczone do sprzedaży przez fundusze inwestycyjne sektora nieruchomości ze względu na osiągnięcie przewidywanego horyzontu inwestycyjnego.

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie największych nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży wraz z istotnymi parametrami, które zostały uwzględnione przy wycenie.

Wszystkie nieruchomości zaklasyfikowane do poziomu III wartości godziwej wyceniono za pomocą podejścia dochodowego przy zastosowaniu metody inwestycyjnej i techniki kapitalizacji prostej. W wycenie tej wykorzystano dane wejściowe nieobserwowalne takie, jak:

- stopę kapitalizacji – ustaloną na podstawie analizy stóp zwrotu osiąganych w transakcjach dla nieruchomości podobnych;
- miesięczną stawkę czynszu za 1m² odpowiedniego rodzaju powierzchni lub za jedno miejsce parkingowe.

Nieruchomości inwestycyjne zaklasyfikowane do poziomu III	Rodzaj powierzchni	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
		Wartość bilansowa	Czynsze uwzględnione w wycenie	Stopy kapitalizacji uwzględnione w wycenie	Wartość bilansowa	Czynsze uwzględnione w wycenie	Stopy kapitalizacji uwzględnione w wycenie
Nieruchomości biurowe	Biurowa Parking	-	-	-	44	12,90 – 14,45 EUR 79,85 – 80,00 EUR	6,40%
Nieruchomości handlowe	Handlowa	153	w zależności od wielkości wynajmowanej powierzchni	7,65% - 9,75%	179	w zależności od wielkości wynajmowanej powierzchni	7,40% - 8,80%
Nieruchomości magazynowe	Biurowa Magazynowa	296	9,00 EUR 3,40 – 3,50 EUR	6,50% - 6,95%	750	2,65 – 9,00 EUR 2,42 – 4,16 EUR	6,50% - 7,55%
Pozostałe		48			43		
Razem		497			1 016		

40. Wyemitowany kapitał podstawowy oraz inne kapitały przypadające właścicielom jednostki dominującej

40.1 Kapitał podstawowy

Kapitał podstawowy ujemuje się w wysokości określonej w statucie jednostki dominującej i zarejestrowanej w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Wszystkie akcje zostały w pełni opłacone.

Stan na 31 grudnia 2019 i 31 grudnia 2018

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	brak	brak	604 463 200	60 446 320	gotówka	23.01.1997	27.12.1991
B	na okaziciela	brak	brak	259 059 800	25 905 980	aport	31.03.1999	01.01.1999
Liczba akcji razem				863 523 000				
Kapitał zakładowy razem					86 352 300			

Strukturę akcjonariatu PZU oraz informacje o transakcjach dotyczących znacznych pakietów akcji PZU przedstawiono w punkcie 3.

40.2 Podział zysku jednostki dominującej

W odniesieniu do podziału zysku za 2019 rok i za lata poprzednie, podziałowi podlega wyłącznie zysk wykazany w jednostkowym sprawozdaniu finansowym PZU sporządzonym zgodnie z PSR.

40.2.1.1. Podział zysku za 2018 rok

Podziałowi podlega wyłącznie zysk wykazany w jednostkowym sprawozdaniu finansowym jednostki dominującej sporządzonym zgodnie z PSR.

24 maja 2019 roku ZWZ PZU dokonało podziału zysku netto PZU za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku w kwocie 2 712 mln zł przeznaczając:

- 2 418 mln zł na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy, czyli 2,80 zł na jedną akcję;
- 287 mln zł na kapitał zapasowy;
- 7 mln zł na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych;

Dzień dywidendy ustalono na 14 sierpnia 2019 roku, a dzień wypłaty dywidendy – na 5 września 2019 roku.

Ponadto ZWZ PZU przeniósł na kapitał zapasowy zysk z lat ubiegłych.

40.2.1.2. Podział zysku za 2019 rok

Do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego Zarząd PZU nie podjął uchwały w sprawie propozycji podziału zysku za rok 2019.

40.3 Pozostałe kapitały

40.3.1. Zasady rachunkowości

Akcje własne nabyte i zatrzymane przez konsolidowane jednostki Grupy PZU wykazuje się w cenie nabycia.

W pozycji „Kapitał zapasowy” ujmuje się:

- efekt dystrybucji zysku, zgodnie z regulacjami prawnymi kraju siedziby spółki (w Polsce zgodnie z postanowieniami Kodeksu spółek handlowych) oraz statutów spółek Grupy PZU;
- kapitał powstały przy sprzedaży nieruchomości inwestycyjnych, uprzednio przeniesionych z nieruchomości własnych, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 31;
- różnicę pomiędzy zmianą wartości udziału niekontrolującego a wartością godziwą zapłaty w transakcjach z udziałowcami niekontrolującymi.

W pozycji „Kapitał z aktualizacji wyceny” ujmowane są skutki:

- przeszacowania aktywów finansowych zaliczonych do kategorii aktywów wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody;
- przeszacowania wartości nieruchomości do ich wartości godziwej na dzień ich przekwalifikowania z nieruchomości wykorzystywanych na własne potrzeby do nieruchomości inwestycyjnych;
- wyceny instrumentów zabezpieczających, w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych;

po uwzględnieniu korespondującej zmiany aktywów lub rezerwy z tytułu podatku odroczonego.

Pozycja „Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych” obejmuje kwoty wynikające ze wzrostu lub obniżenia wartości bieżącej zobowiązań z tytułu określonych świadczeń na skutek zmian założeń aktuarialnych i korekt założeń

aktuarialnych ex post – demograficznych (np. umieralności, wskaźnika rotacji pracowników) oraz finansowych (np. stopy dyskontowej czy prognozowanej stopy wzrostu wynagrodzeń).

„Różnice kursowe z przeliczenia” zawierają różnice powstałe na skutek przeliczeń danych finansowych podmiotów zagranicznych według kursów walutowych, zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 5.5.

40.3.2. Dane ilościowe

Pozostałe kapitały	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Akcje własne	(7)	(11)
Kapitał zapasowy	13 113	12 660
Sprzedaż akcji powyżej ich wartości nominalnej	538	538
Podział wyników spółek Grupy PZU	12 523	12 079
Pozostały	52	43
Kapitał z aktualizacji wyceny	294	(65)
Wycena instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	432	94
Wycena instrumentów kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	(263)	(255)
Reklasyfikacja nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do inwestycyjnych	77	78
Jednostki wyceniane metodą praw własności	-	1
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	48	17
Pozostałe kapitały rezerwowe	(324)	18
Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych	1	-
Różnice kursowe z przeliczenia	(41)	(36)
Lietuvos Draudimas AB	5	15
AAS Balta	4	7
PZU Ukraina	(40)	(49)
PZU Ukraina Życie	(12)	(10)
Pozostałe	2	1
Pozostałe kapitały, razem	13 036	12 566

Zmiana kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu wyceny instrumentów dłużnych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Stan na początek okresu	94	78
Zastosowanie MSSF9	-	7
Zmiany	338	9
- zmiana wartości godziwej	347	30
- sprzedaż	(9)	(21)
Stan na koniec okresu	432	94

41. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

41.1 Zasady rachunkowości

41.1.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Rezerwa składek i rezerwa na ryzyka niewygaście

Rezerwę składek ustala się na koniec każdego okresu sprawozdawczego metodą indywidualną, z dokładnością do jednego dnia. Rezerwę na ryzyka niewygaście tworzy się jako uzupełnienie do rezerwy składek, na pokrycie przyszłych odszkodowań, świadczeń i kosztów, z uwzględnieniem odroczonego kosztów akwizycji, w odniesieniu do umów ubezpieczenia, które nie wygasają z ostatnim dniem okresu sprawozdawczego. Kalkulację rezerwy na ryzyka niewygaście przeprowadza się dla grup ubezpieczeń na koniec każdego okresu sprawozdawczego.

Ogólną kwotę rezerwy na ryzyka niewygaście ustala się dla tych grup, dla których wskaźnik szkodowości bieżącego roku jest większy niż 100%, jako różnicę pomiędzy iloczynem rezerwy składek i wskaźnika szkodowości bieżącego roku obrotowego a rezerwą składek – dotyczącymi tego samego okresu ubezpieczenia.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia obejmuje:

- rezerwę na niewypłacone odszkodowania i świadczenia za szkody i wypadki zaistniałe i zgłoszone do końca okresu sprawozdawczego;
- rezerwę na szkody i wypadki zaistniałe do końca okresu sprawozdawczego i niezgłoszone;
- rezerwę na koszty likwidacji szkód.

RBNP ustala się w wysokości określonej metodą indywidualną przez komórki likwidacji szkód lub też, jeśli posiadane informacje nie pozwalają na ocenę wysokości rezerwy, w wysokości średniej szkody ustalonej metodą aktuarialną. Utworzona rezerwa uwzględnia udział własny ubezpieczonego, oczekiwany wzrost cen towarów i usług naprawczych i nie może przekraczać sumy ubezpieczenia lub sumy gwarancyjnej. Rezerwę aktualizuje się niezwłocznie po uzyskaniu informacji mających wpływ na jej wysokość, metodą indywidualnej oceny lub szacunku szkód i świadczeń.

IBNR tworzy się na szkody i świadczenia niezgłoszone do dnia bilansowego, na który tworzona jest rezerwa. IBNR wylicza się przy wykorzystaniu metod analizy trójkątów szkód: uogólnionej metody *Chain Ladder*, a w przypadku niewielkiej liczby lub wartości szkód - metody Bornhuettera-Fergusona w podziale na lata, w których powstały szkody. Podstawą do wyliczeń są roczne trójkąty zarówno szkód wypłaconych, jak i szkód zgłoszonych.

Rezerwę na bezpośrednie koszty likwidacji dla szkód zgłoszonych ustala się indywidualnie dla każdej szkody, zaś dla szkód zaistniałych i niezgłoszonych – przy wykorzystaniu uogólnionej metody *Chain Ladder* (na podstawie analizy trójkątów kosztów w podziale na lata, w których powstały szkody).

Rezerwę na pośrednie koszty likwidacji szkód tworzy się metodą aktuarialną jako iloczyn wskaźnika udziału pośrednich kosztów likwidacji w wypłaconych odszkodowaniach oraz bezpośrednich kosztach likwidacji szkód i sumy rezerwy na szkody zgłoszone i niewypłacone, rezerwy na szkody i wypadki zaistniałe i niezgłoszone oraz rezerwy na bezpośrednie koszty likwidacji szkód.

Rezerwy I i II oraz rezerwę na koszty likwidacji szkód ujmuje się w wartości nominalnej, tj. bez ich dyskontowania.

Rezerwa na skapitalizowaną wartość rent

Rezerwę na skapitalizowaną wartość rent wylicza się indywidualnie, jako wartość obecną renty (dożywotniej lub czasowej), płatnej z góry.

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego metodami aktuarialnymi tworzy się również rezerwę na skapitalizowaną wartość rent ze szkód zaistniałych po 31 grudnia 1990 roku i do końca okresu sprawozdawczego nieujawnionych jako renty (IBNR rentowy). Na koniec każdego okresu sprawozdawczego ustala się wysokość dodatkowej rezerwy przeznaczonej na pokrycie zobowiązań wynikających z podwyższania świadczeń rentowych pochodzących z tzw. starego portfela. Doszacowania dokonuje się dla tych rentobiorców, dla których wyliczono analogiczną rezerwę na koniec 1997 roku a świadczenie na koniec okresu sprawozdawczego jest niższe niż określony procent obecnej wartości średnich wynagrodzeń w latach 1960-1990.

28 września 2019 roku weszła w życie ustawa z 19 lipca 2019 roku o szczególnych uprawnieniach osób poszkodowanych w przypadku wyczerpania sumy gwarancyjnej ustalonej na podstawie obowiązujących przepisów dla szkód zaistniałych przed 1 stycznia 2006 roku. Ustawa określa szczególne uprawnienia osób poszkodowanych z tytułu szkód powstałych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w przypadku wyczerpania sumy gwarancyjnej. Poszkodowanemu przysługiwać będzie roszczenie o wypłatę renty do UFG, ograniczone do wysokości sumy gwarancyjnej ustalonej na dzień zgłoszenia roszczenia, jeżeli zakład ubezpieczeń nie był zobowiązany do wypłaty renty na podstawie orzeczenia sądu ustalającego inną wysokość sumy gwarancyjnej niż ustalona w umowie ubezpieczenia. Roszczenie o wypłatę renty przysługiwać ma za okresy przypadające po dniu wejścia w życie ustawy.

Po ustaleniu pomiędzy zakładami ubezpieczeń a UFG zasad i warunków przekazywania rent objętych ustawą do UFG, a także wypracowaniu odpowiednich procedur wewnętrznych dotyczących tego procesu, możliwe będzie określenie ewentualnych zmian w sposobie wyznaczania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Test adekwatności rezerw

W ubezpieczeniach majątkowych i osobowych test adekwatności rezerw nie jest wymagany, jednakże przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego, przeprowadzana jest procedura analogiczna do testu adekwatności rezerw w ubezpieczeniach na życie, mająca na celu weryfikację wystarczalności rezerw szkodowych w ramach poszczególnych produktów. Wykorzystuje się przy tym aktualnie obserwowane trendy dotyczące wypadkowości, tempa zgłaszania szkód i wypłat odszkodowań. Jeśli oszacowania uwzględniające aktualne trendy są wyższe od rezerw szkodowych, rezerwy podnoszone są do wysokości tych oszacowań. W przeciwnym przypadku rezerwy mogą zostać częściowo uwolnione.

Mechanizm tworzenia rezerwy na ryzyka niewygaśnięte w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych odpowiada minimalnym wymaganiom dla testu adekwatności rezerw.

41.1.2. Ubezpieczenia na życie

Rezerwa składek

Rezerwę składek tworzy się jako tę część składki przypisanej, która przypada na przyszłe okresy sprawozdawcze proporcjonalnie do okresu, na który składka jest przypisana.

Rezerwa ubezpieczeń na życie

Rezerwy ubezpieczeń na życie określa się metodami aktuarialnymi prospektywnymi, indywidualnie dla każdej umowy ubezpieczenia przy zastosowaniu tzw. metody składki netto (ang. *net premium reserves*) i odpowiadają różnicy pomiędzy:

- oczekiwaną wartością bieżącą gwarantowanych świadczeń, jakie mogą wynikać w związku z udzieloną ochroną ubezpieczeniową;
- wartością bieżącą oczekiwanych składek, jakie do końca obowiązywania tych umów będą jeszcze opłacone.

W ubezpieczeniach związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi rezerwę ubezpieczeń na życie tworzy się w celu pokrycia bieżących świadczeń z tytułu udzielonej ochrony ubezpieczeniowej ponad wartość środków zgromadzonych w funduszu i odpowiada części pobranych opłat z tytułu udzielonej ochrony ubezpieczeniowej przypadającej na przyszłe okresy sprawozdawcze.

W kalkulacji rezerw ubezpieczeń na życie uwzględnia się również narzuty na koszty, zaś samych rezerw nie pomniejsza się o wartość odroczonego kosztów akwizycji.

Rezerwa dla ubezpieczeń na życie jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający

Rezerwy dla ubezpieczeń na życie jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający tworzy się w wysokości wartości lokaty dokonanej zgodnie z postanowieniami zawartej umowy.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia

Rezerwę na niewypłacone odszkodowania i świadczenia tworzy się niezależnie na:

- świadczenia zgłoszone niewypłacone – metodą indywidualną, a w przypadku braku możliwości oceny wysokości świadczenia (jeżeli występowanie świadczeń jest zjawiskiem masowym) metodą średniej wysokości świadczenia z ostatniego kwartału poprzedzającego kwartał sprawozdawczy;
- świadczenia zaistniałe niezgłoszone – metodą ryczałtową jako procent świadczeń wypłaconych za okres ostatnich dwunastu miesięcy.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia obejmuje również rezerwę na koszty likwidacji świadczeń.

Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych

Rezerwę tworzy się w wysokość uwzględniającej przewidywane kwoty, o które będą powiększane przyszłe świadczenia lub pomniejszane przyszłe składki, zgodnie z aktualną metodą przyznawania premii i rabatów.

Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie obejmują:

- rezerwę na rewaloryzację świadczeń z ubezpieczeń jednostkowych na życie i rent przejętych z Państwowego Zakładu Ubezpieczeń;
- rezerwę na prowadzone procesy sądowe oraz świadczenia w związku z orzeczeniami sądowymi (na podstawie art. 358 § 3 ustawy z 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2019 roku poz. 1145 z późn. zm.) w sprawie zmiany wysokości lub sposobu spełnienia świadczenia pieniężnego;
wartość rezerwy wyznaczono w oparciu o wartość oczekiwanych przyszłych dodatkowych świadczeń wynikających ze spraw sądowych i ugód. Wartość tych świadczeń ustalono poprzez ekstrapolację historycznego trendu świadczeń, oszacowanego na bazie liczby zakończonych procesów sądowych i ugód oraz wartości zasądzonych kwot;
- rezerwę na wypadek wystąpienia niskich stóp procentowych - związaną z przewidywanym obniżeniem się rentowności aktywów stanowiących pokrycie rezerw ubezpieczeń na życie dla tradycyjnych indywidualnych ubezpieczeń na życie i zaopatrzenia dzieci oraz rent. Rezerwa tworzona jest metodą aktuarialną indywidualnie dla każdej umowy ubezpieczenia w wysokości odpowiadającej różnicy pomiędzy:
  - wysokością rezerw matematycznych ustalonych przy użyciu odpowiednich formuł matematycznych i zastosowaniu zmodyfikowanych stóp technicznych uwzględniających przewidywaną ich obniżkę w przyszłości oraz
  - wysokością rezerw matematycznych ustalonych zgodnie z obowiązującymi regulaminami tworzenia rezerw, przy oryginalnej stopie technicznej, jaka miała zastosowanie w taryfikacji tych produktów.

Testy adekwatności rezerw

Na koniec każdego roku, dla poszczególnych produktów portfela ubezpieczeń na życie, dokonuje się porównania wysokości rezerw techniczno – ubezpieczeniowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z wartością obecną przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych tj. wartością ekonomiczną zobowiązań. Prognozy tych przepływów obejmują przychody z tytułu składek, wydatki z tytułu świadczeń, kosztów, prowizji i są wyznaczone w oparciu o szereg założeń dotyczących: śmiertelności, szkodowości, rezygnacji, kosztów obsługi, krzywych stóp zwrotu oraz innych specyficznych dla danego produktu założeń (np. indeksacji).

Wykorzystywane do prognoz przepływów pieniężnych założenia o przewidywanym przyszłym poziomie śmiertelności, szkodowości, rezygnacji oraz inne specyficzne dla danego produktu założenia są co roku weryfikowane i aktualizowane w oparciu o bieżące doświadczenia oraz obserwowane trendy. Wraz z oceną dotyczącą ich dalszego kształtowania stanowią najlepsze oczekiwanie (ang. *best estimate assumption*) w zakresie dalszego rozwoju śmiertelności, szkodowości, rezygnacji itd.

Przyszłe indeksacje sum ubezpieczeń i składek, wynikające z prawa do udziału w zyskach, określonego jako nadwyżka osiągniętych stóp zwrotu z lokat ponad stopę techniczną, oparte są na prognozie przyszłych stóp zwrotu z obecnego portfela aktywów na pokrycie rezerw dla tych produktów wraz z przewidywanymi w przyszłości ich reinwestycjami przy aktualnej strukturze terminowej stóp procentowych, tj. zgodnie z aktualnymi oczekiwaniami rynkowymi.

Prognozy przyszłych kosztów dokonuje się w oparciu o przewidywaną liczbę umów pozostających w portfelu w kolejnych okresach i średni jednostkowy koszt obsługi przypadający na umowę. Założenia dotyczące kosztów jednostkowych ustalane są w oparciu o przewidywane przyszłe koszty utrzymania i obsługi portfela wraz z kosztami zarządzania aktywami oraz kosztami likwidacji szkód. Przyjmuje się, że jednostkowe koszty obsługi podlegają zwiększeniu w kolejnych latach projekcji o wskaźnik wzrostu kosztów. Wysokość przyszłych prowizji ustalana jest w oparciu o umówione stawki prowizyjne dla poszczególnych umów w kolejnych latach ich obowiązywania.

Do określenia wartości obecnej przyszłych przepływów finansowych wykorzystywane są czynniki dyskonta ustalone w oparciu o nieskorygowaną rentowność polskich obligacji skarbowych zgodnie z ich aktualnymi notowaniami rynkowymi.

W ramach testu porównuje się obecną wartość prognozowanych przepływów pieniężnych z wysokością rezerw wykazywaną na koniec każdego roku. W przypadku stwierdzenia niewystarczalności rezerw w stosunku do wartości zdyskontowanych przepływów wprowadza się zmiany do dotychczasowych zasad wyznaczania rezerw, dokonując tym samym korekty ich wartości.

Celem testu adekwatności rezerw jest ocena wystarczalności wartości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, a nie ocena adekwatności poszczególnych założeń. Test adekwatności rezerw nie prowadzi więc do bezpośredniej identyfikacji stopnia wystarczalności lub nieadekwatności poszczególnych założeń przyjętych w oszacowaniu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

41.1.3. Udział reasekuratorów

Udział reasekuratorów w rezerwie składek, rezerwie na ryzyka niewygasłe, rezerwach na niewypłacone odszkodowania i świadczenia ustala się w wysokości zgodnej z warunkami odpowiednich umów reasekuracyjnych.

Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach ustala się dla tych grup ubezpieczeń, dla których istnieje pokrycie reasekuracyjne, w takiej części, w jakiej reasekuratorzy uczestniczą w odszkodowaniach i świadczeniach, zgodnie z odpowiednimi umowami reasekuracyjnymi.

41.2 Szacunki i założenia

41.2.1. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe

Przy ustalaniu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia uwzględnia się niepewność związaną z zadośćuczynieniami w szkodach osobowych. W przypadku tego typu roszczeń zmiany w otoczeniu prawnym i nieugruntowane orzecznictwo mogą wpływać na ostateczną wartość wypłaconych świadczeń.

Przy wyliczaniu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent, przyszły wzrost średniej renty szacuje się na podstawie danych historycznych z uwzględnieniem innych informacji mogących mieć wpływ na przyszły wzrost rent (przykładowo wzrost świadomości ubezpieczeniowej, zmiany legislacyjne, itp.).

Zarówno na 31 grudnia 2019 roku, jak i na 31 grudnia 2018 roku dla wszystkich rent przyjęto stopę techniczną w wysokości 3,6% oraz stopę wzrostu rent w wysokości 3,9%, oszacowaną w oparciu o prognozy inflacji oraz wzrostu wynagrodzeń.

Dla rent dożywotnich okres, przez jaki renta będzie wypłacana ustala się na podstawie publicznie dostępnych statystyk, w Polsce przykładowo PTTŻ publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny. Dodatkowo, przy ustalaniu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent uwzględnia się koszt przyszłej ich obsługi w wysokości 3% wartości wypłacanych świadczeń.

Szacowaną wartość ostateczną wypłacanych odszkodowań i świadczeń w trójkątach rozwoju rezerw, a także analizę wrażliwości wyniku netto oraz kapitałów własnych na zmianę założeń wykorzystywanych przy wyliczaniu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent zaprezentowano w punkcie 7.5.2.1.

41.2.2. Ubezpieczenia na życie

Wysokość rezerw ubezpieczeń na życie odpowiada wartości zobowiązań wynikających z zawartych umów ubezpieczeń. Ustalana jest jako różnica pomiędzy wartością bieżącą oczekiwanych świadczeń, a wartością bieżącą oczekiwanych składek przy zastosowaniu tzw. metody składki netto. W kalkulacji rezerw uwzględnia się wszystkie świadczenia oraz składki przewidziane w umowach jako kontraktowe zobowiązania i należności, bez względu na fakt, czy umowa będzie przez ubezpieczającego realizowana do końca umówionego okresu, czy będzie przez niego wypowiedziana. Przyjęte założenia dotyczące częstotliwości występowania zdarzeń objętych ochroną ubezpieczeniową, tj. śmiertelność, zachorowalność i wypadkowość ustala się na podstawie publicznie dostępnych statystyk, w Polsce przykładowo PTTŻ lub w oparciu o statystyki własne opracowane na podstawie danych historycznych z poszczególnych grup produktów znajdujących się w portfelu.

W przypadku stóp technicznych (stóp dyskonta) stosowanych w kalkulacjach wartości bieżących świadczeń i składek założenia przyjmowane są w oparciu o przewidywane stopy zwrotu z istniejących aktywów i ich przyszłych reinwestycji z uwzględnieniem limitu maksymalnej stopy technicznej ogłaszanej corocznie przez KNF dla nowych umów.

Założenia stosowane w kalkulacji rezerw ubezpieczeń na życie określa się odrębnie dla poszczególnych produktów ubezpieczeniowych w momencie ustalania taryf składek i wprowadzenia danego produktu do sprzedaży (tzw. *lock-in-assumptions*). Co roku poszczególne przyjmowane założenia są weryfikowane pod względem adekwatności. W przypadku stwierdzenia nieadekwatności danego założenia, jest ono weryfikowane i zmieniane, co bezpośrednio prowadzi do zmiany wysokości zobowiązań prezentowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym. Powyższe założenia obarczone są naturalną niepewnością wynikającą z długiego horyzontu czasowego.

Częstość występowania zdarzeń objętych ochroną ubezpieczeniową

Przy kalkulacji rezerw uwzględnia się dane o wysokości gwarantowanych sum ubezpieczeń i świadczeń oraz dane dotyczące wieku i płci poszczególnych ubezpieczonych, jak również, w przypadku grupowych ubezpieczeń pracowniczych w zakładach pracy oraz ubezpieczeniach indywidualnie kontynuowanych pracowniczych i rodzinnych, założenia o strukturze wiekowo-płciowej współubezpieczonych (członków rodzin ubezpieczonych).

Dla ubezpieczeń z udziałem w zysku rezerwa ubezpieczeń na życie obejmuje również dotychczas przyznane udziały w zyskach w formie zmian sum ubezpieczeń i składek oraz urealnien gwarantowanych świadczeń, w tym dokonanych przez PZU Życie waloryzacji rent.

Analizę wrażliwości wyniku netto oraz kapitałów własnych na zmianę założeń wykorzystywanych przy wyliczaniu rezerw technicznych w ubezpieczeniach na życie zaprezentowano w punkcie 7.5.2.2.

41.3 Dane ilościowe

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	24 457	(1 856)	22 601	23 508	(1 512)	21 996
Rezerwa składek	8 765	(856)	7 909	8 416	(594)	7 822
Rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	14	-	14	10	-	10
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	9 676	(785)	8 891	9 098	(724)	8 374
- na szkody zgłoszone	3 414	(670)	2 744	3 280	(603)	2 677
- na szkody niezgłoszone (IBNR)	4 210	(90)	4 120	3 939	(103)	3 836
- na koszty likwidacji szkód	2 052	(25)	2 027	1 879	(18)	1 861
Rezerwa na skapitalizowaną wartość rent	5 999	(215)	5 784	5 981	(194)	5 787
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	3	-	3	3	-	3
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach na życie	22 872	-	22 872	22 331	-	22 331
Rezerwa składek	106	-	106	99	-	99
Rezerwa ubezpieczeń na życie	16 346	-	16 346	16 204	-	16 204
Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	622	-	622	592	-	592
- na szkody zgłoszone	167	-	167	152	-	152
- na szkody niezgłoszone (IBNR)	449	-	449	434	-	434
- na koszty obsługi świadczeń	6	-	6	6	-	6
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	6	-	6	4	-	4
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	214	-	214	256	-	256
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe dla ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	5 578	-	5 578	5 176	-	5 176
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	47 329	(1 856)	45 473	45 839	(1 512)	44 327

41.3.1. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych

Rezerwy wg klas rachunkowych określonych w dziale II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Następstwa wypadków i choroba (grupa 1 i 2)	520	(28)	492	439	(10)	429
Komunikacyjne - odpowiedzialność cywilna (grupa 10)	14 639	(416)	14 223	14 323	(380)	13 943
Komunikacyjne pozostałe (grupa 3)	3 058	(34)	3 024	2 968	(21)	2 947
Morskie, lotnicze i transportowe (grupy 4, 5, 6, 7)	137	(66)	71	110	(42)	68
Od ognia i innych szkód majątkowych (grupy 8 i 9)	2 721	(798)	1 923	2 489	(706)	1 783
Odpowiedzialność cywilna (grupy 11,12,13)	2 374	(193)	2 181	2 336	(162)	2 174
Kredyt i gwarancje (grupy 14,15)	244	(102)	142	233	(89)	144
Świadczenie pomocy (grupa 18)	357	(1)	356	302	(1)	301
Ochrona prawna (grupa 17)	15	-	15	14	-	14
Pozostałe (grupa 16)	392	(218)	174	294	(101)	193
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	24 457	(1 856)	22 601	23 508	(1 512)	21 996

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	31 grudnia 2019			31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Krótkoterminowe	5 124	(501)	4 623	6 314	(374)	5 940
Długoterminowe	19 333	(1 355)	17 978	17 194	(1 138)	16 056
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	24 457	(1 856)	22 601	23 508	(1 512)	21 996

Jako rezerwy długoterminowe wykazano rezerwy, z których prognozowane przepływy pieniężne nastąpią po upływie więcej niż 12 miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, czyli od 31 grudnia 2019 roku.

Zmiana stanu rezerw

Zmiana stanu rezerwy składek w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	8 416	(594)	7 822	7 877	(466)	7 411
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w roku bieżącym	6 991	(753)	6 238	7 759	(525)	7 234
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w latach poprzednich	(6 649)	494	(6 155)	(7 246)	400	(6 846)
Różnice kursowe w okresie	7	(3)	4	26	(3)	23
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, razem	8 765	(856)	7 909	8 416	(594)	7 822

Zmiana stanu rezerwy na pokrycie ryzyka niewygasłego	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	10	-	10	37	(3)	34
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w roku bieżącym	11	-	11	6	-	6
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących polis zawartych w latach poprzednich	(7)	-	(7)	(34)	3	(31)
Różnice kursowe w okresie	-	-	-	1	-	1
Stan na koniec okresu	14	-	14	10	-	10

Zmiana stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	9 098	(724)	8 374	8 301	(585)	7 716
Wyłacone świadczenia dotyczące szkód zaistniałych w latach poprzednich, w tym:	(3 170)	248	(2 922)	(3 126)	238	(2 888)
- wypłacone odszkodowania	(2 745)	243	(2 502)	(2 703)	234	(2 469)
- koszty likwidacji szkód	(425)	5	(420)	(423)	4	(419)
Wzrost (spadek) rezerw, w tym:	3 734	(302)	3 432	3 904	(371)	3 533
- dotyczących szkód zaistniałych w bieżącym roku	3 831	(264)	3 567	3 765	(489)	3 276
- dotyczących szkód zaistniałych w latach poprzednich	(97)	(38)	(135)	139	118	257
Pozostałe zmiany	-	(1)	(1)	-	(3)	(3)
Różnice kursowe w okresie	14	(6)	8	19	(3)	16
Stan na koniec okresu	9 676	(785)	8 891	9 098	(724)	8 374

Zmiana stanu rezerwy na skapitalizowaną wartość rent w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	5 981	(194)	5 787	5 776	(190)	5 586
Wypłacone świadczenia dotyczące szkód zaistniałych w latach poprzednich	(309)	8	(301)	(319)	7	(312)
Wzrost (spadek) rezerw dotyczących szkód zaistniałych w latach poprzednich	66	(30)	36	250	(11)	239
Zmiany w założeniach wynikające ze zmiany stóp technicznych	(16)	-	(16)	(16)	1	(15)
Wzrost rezerw dotyczących szkód zaistniałych w bieżącym roku	274	1	275	288	-	288
Pozostałe zmiany	3	-	3	2	(1)	1
Stan na koniec okresu	5 999	(215)	5 784	5 981	(194)	5 787

41.3.2. Rezerwy techniczno-ubezpieceniowe w ubezpieczeniach na życie

Zmiana stanu rezerwy ubezpieczeń na życie, rezerwy na premie i rabaty oraz pozostałych rezerw techniczno-ubezpieceniowych - umowy ubezpieczeniowe	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	16 464	-	16 464	16 352	-	16 352
Wzrost (spadek) rezerw dotyczący polis zawartych w roku bieżącym	392	-	392	350	-	350
Wzrost (spadek) rezerw dotyczący polis zawartych w latach poprzednich	(303)	-	(303)	(246)	-	(246)
Różnice kursowe	13	-	13	8	-	8
Stan na koniec okresu	16 566	-	16 566	16 464	-	16 464

Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieceniowych dla ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	5 176	-	5 176	5 515	-	5 515
Zwiększenia funduszu z tytułu składek	1 183	-	1 183	1 045	-	1 045
Pobrane opłaty	(102)	-	(102)	(104)	-	(104)
Przychody z lokat funduszu	385	-	385	(182)	-	(182)
Zmniejszenia funduszu z tytułu świadczeń, wykupów, itp.	(1 024)	-	(1 024)	(1 054)	-	(1 054)
Pozostałe zmiany	(40)	-	(40)	(44)	-	(44)
Stan na koniec okresu	5 578	-	5 578	5 176	-	5 176

Zmiana stanu rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	1 stycznia - 31 grudnia 2019			1 stycznia - 31 grudnia 2018		
	brutto	udział reasekuratorów	udział własny	brutto	udział reasekuratorów	udział własny
Stan na początek okresu	592	-	592	597	-	597
Wykorzystanie rezerw szkodowych w ciągu roku	(592)	-	(592)	(598)	-	(598)
Utworzenie rezerw szkodowych w ciągu roku	622	-	622	593	-	593
Stan na koniec okresu	622	-	622	592	-	592

42. Rezerwy na świadczenia pracownicze

42.1 Zasady rachunkowości

W związku z przyjętymi zasadami rachunkowości oraz faktem, iż spółki Grupy PZU nie wydzieliły aktywów programów określonych świadczeń, wartość bilansowa rezerw programów określonych świadczeń równa się wartości bieżącej odpowiadających im zobowiązań.

Do programów określonych składek zalicza się ponoszone przez pracodawcę koszty składek stanowiących ustawowe narzuty na wynagrodzenia pracownicze. Obejmują one m. in. części składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz całość składek na ubezpieczenie wypadkowe, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i odpis na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych. Koszty programów określonych składek obciążają rachunek zysków i strat w okresie, którego dotyczą.

Do programów określonych świadczeń zalicza się m. in. koszty odpraw emerytalnych i świadczeń pośmiertnych. Koszty programów określonych świadczeń oszacowane metodami aktuarialnymi rozpoznaje się memoriałowo przy zastosowaniu metody prognozowanych uprawnień jednostkowych.

Zyski i straty aktuarialne rozpoznaje się w całości w okresie, w którym wystąpiły w pozycji „Zyski i straty aktuarialne dotyczące rezerw pracowniczych” w innych całkowitych dochodach. Dodatkowe informacje przedstawiono w punkcie 40.3.1.

Koszt urlopów pracowniczych uznaje się na bazie memoriałowej, stosując metodę zobowiązań. Zobowiązanie z tytułu urlopów pracowniczych ustala się w oparciu o różnicę pomiędzy faktycznym stanem wykorzystania urlopów przez pracowników, a stanem jaki istniałby, gdyby urlopy były wykorzystywane proporcjonalnie do upływu czasu w okresie, za które te urlopy przysługują pracownikom.

42.2 Szacunki i założenia

Rezerwy na odprawy emerytalne i świadczenia pośmiertne szacowane są metodami aktuarialnymi z zastosowaniem odpowiednich technik i założeń aktuarialnych – stóp dyskontowych, zgodnych z krzywą rentowności obligacji zerokuponowych Skarbu Państwa, wskaźnika śmiertelności przyjmowanego na poziomie określonym w PTTŻ, przewidywanej stopy wzrostu wynagrodzeń w poszczególnych jednostkach Grupy PZU, wskaźnika rotacji pracowników (różnicowanego ze względu m. in. na wiek, staż pracy i płeć pracownika) oraz wskaźnika inwalidztwa (odejść na rentę) przyjmowanego jako odpowiedni procent wartości wskaźnika śmiertelności.

42.3 Dane ilościowe

Rezerwy na świadczenia pracownicze	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Rezerwa na urlopy	139	145
Programy określonych świadczeń	344	335
- rezerwy na odprawy emerytalne	319	313
- rezerwy na świadczenia pośmiertne	25	22
Inne długoterminowe świadczenia pracownicze	51	51
Rezerwy na świadczenia pracownicze, razem	534	531

43. Inne rezerwy

43.1 Zasady rachunkowości

Rezerwy to zobowiązania, których kwota lub termin zapłaty są niepewne. Podstawą utworzenia rezerwy jest bieżący obowiązek, wynikający ze zdarzeń przeszłych, którego wypełnienie spowoduje wypływ środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne. Kwota rezerwy ustalana jest w oparciu o wiarygodny szacunek tego wypływu na dzień bilansowy.

Rezerwy na udzielone gwarancje i poręczenia ustala się jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się tylko wówczas, gdy oprócz ogólnych kryteriów ujmowania rezerw spełnione są także kryteria szczegółowe dotyczące rezerw na koszty restrukturyzacji. Należą do nich m. in. posiadanie szczegółowego, formalnego planu restrukturyzacji i wzbudzenie uzasadnionego oczekiwania u stron, których plan dotyczy, że zostaną przeprowadzone działania restrukturyzacyjne (poprzez rozpoczęcie wdrażania planu lub ogłoszenie jego głównych elementów).

43.2 Szacunki i założenia

Rezerwy na sprawy sporne ustala się metodą indywidualną, z uwzględnieniem prawdopodobieństwa wystąpienia wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne dla wypełnienia ciężącego obowiązku. Wypływ środków uznaje się za prawdopodobny, jeśli bardziej możliwe jest, że do zaistnienia zdarzenia dojdzie, niż to, że do niego nie dojdzie, czyli gdy prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest większe od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi.

Szczegółowe opisy i kwoty rezerw na sprawy sporne zaprezentowano w punkcie 50.

43.3 Dane ilościowe

Inne rezerwy	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Krótkoterminowe	506	256
Długoterminowe	361	263
Inne rezerwy, razem	867	519

Zmiana stanu innych rezerw w okresie zakończonym 31 grudnia 2019	Stan na początek okresu	Zwiększenie	Wyko-rzystanie	Rozwiązanie	Inne zmiany	Stan na koniec okresu
Rezerwa na udzielone gwarancje i poręczenia	316	331	-	(289)	-	358
Rezerwa na roszczenia sporne i potencjalne zobowiązania	67	48	(26)	(12)	3	80
Rezerwa na potencjalne zwroty kosztów kredytów	-	272	(18)	-	-	254
Rezerwa na ryzyko prawne dotyczące kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich	-	22	-	-	-	22
Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK	85	-	-	-	-	85
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	20	85	(78)	-	7	34
Pozostałe	31	16	(8)	(5)	-	34
Inne rezerwy, razem	519	774	(130)	(306)	10	867

Zmiana stanu innych rezerw w roku zakończonym 31 grudnia 2018	Stan na 31 grudnia 2017	Zastoso-wanie MSSF9	Stan na początek okresu	Zwięk-szenie	Wyko-rzystanie	Rozwią-zanie	Inne zmiany	Stan na koniec okresu
Rezerwa na udzielone gwarancje i poręczenia	260	159	419	441	(25)	(477)	(42)	316
Rezerwa na roszczenia sporne i potencjalne zobowiązania	82	-	82	52	(12)	(55)	-	67
Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK	57	-	57	-	-	-	28	85
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	63	-	63	-	(36)	(7)	-	20
Pozostałe	35	-	35	10	(13)	(1)	-	31
Inne rezerwy, razem	497	159	656	503	(86)	(540)	(14)	519

Rezerwa na potencjalne zwroty kosztów kredytu

11 września 2019 roku opublikowano wyrok TSUE w sprawie C-383/18. Rozstrzygając sprawę, TSUE orzekł, że artykuł 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z 23 kwietnia 2008 roku w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG należy interpretować w ten sposób, że prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta.

Trybunał jednoznacznie przesądził, że przy przedpłacie konsument jest uprawniony do obniżki wszystkich kosztów wchodzących w skład całkowitego kosztu kredytu. Wyrok ten jednakże nie wskazał sposobu kalkulacji takiej obniżki w odniesieniu do kosztów jednorazowych, takich jak prowizje i opłaty przygotowawcze.

Aprobowaną przez Prezesa UOKiK oraz Rzecznika Finansowego formułą rozliczania się z kredytobiorcami z kosztów kredytu jest tzw. formuła liniowa, która proporcjonalność odnosi do okresu pomiędzy rzeczywistą datą spłaty kredytu a datą spłaty określoną w umowie i nakazuje równy podział kosztu jednorazowego na poszczególne terminy płatności. Jednak w związku z brakiem regulacji prawnych praktyka w tym zakresie może być różna.

W związku z wyrokiem TSUE Grupa PZU oszacowała skutki ryzyka prawnego wynikającego z przedpłat kredytów konsumenckich dokonywanych przed dniem wyroku TSUE i utworzyła z tego tytułu rezerwę która obciążała pozostałe koszty operacyjne w kwocie 272 mln zł.

Wartość rezerwy na 31 grudnia 2019 roku wyniosła 254 mln zł. Jej wysokość stanowi najlepszy możliwy szacunek oparty na danych historycznych dotyczących wcześniejszych spłat kredytów konsumenckich oraz na obserwowanej historycznej ilości wpływających reklamacji dotyczących proporcjonalnego zwrotu prowizji, w tym po orzeczeniu TSUE, jak również uwzględniający oczekiwania w zakresie trendów dotyczących poziomu przyszłych reklamacji. Oszacowanie rezerwy wymagało przyjęcia szeregu założeń eksperckich i wiąże się z istotną niepewnością wynikającą m. in. z krótkiego czasu obserwacji i trudnej do oszacowania zmienności obserwowanych trendów dotyczących liczby i kwot zgłaszanych reklamacji. Z tego względu kwota rezerwy będzie podlegała aktualizacji w kolejnych okresach w zależności od kształtowania się liczby reklamacji i kwot do zwrotu.

Dla przedpłat dokonywanych po wyroku TSUE zwroty kosztów kredytów dokonywane są na bieżąco, a ich efekt pomniejsza wynik odsetkowy. Za okres od dnia wyroku, tj. od 11 września do 31 grudnia 2019 roku była to kwota 99 mln zł.

Dodatkowo Grupa PZU oszacowała różnicę pomiędzy przychodem odsetkowym ujętym do dnia bilansowego według metody efektywnej stopy procentowej, a przychodem, który powinien być ujęty przy uwzględnieniu możliwych w przyszłości przedpłat kredytów konsumenckich i wynikających z tych przedpłat zwrotów według formuły liniowej, co pomniejszyło przychody netto z inwestycji o kwotę 60 mln zł.

Grupa PZU przeprowadziła analizę wrażliwości wpływu zmiany istotnych parametrów rezerwy na jej wysokość.

Parametr	Scenariusz	Wpływ na poziom rezerwy
Zmiana liczby reklamacji	+1 000 sztuk	2
	-1 000 sztuk	(2)
Zmiana średniej kwoty zwrotu	+10%	25
	-10%	(25)

Rezerwa na ryzyko prawne dotyczące walutowych kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich

3 października 2019 roku TSUE wydał orzeczenie w sprawie skutków ewentualnej abuzywności postanowień indywidualnej umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego udzielonego przez jeden z banków. TSUE dokonał wykładni przepisów dyrektywy Rady 93/13/EW z 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich na kanwie umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego. TSUE wskazał skutki uznania ewentualnej abuzywności klauzul przeliczeniowych przez sąd krajowy, nie badając jednocześnie w ogóle ewentualnej abuzywności postanowień umownych. TSUE nie przesądził, że w przypadku ustalenia przez sąd krajowy ewentualnej abuzywności automatycznie nastąpić powinno ustalenie przez sąd nieważności całej umowy. Ocena w tym zakresie pozostaje do rozstrzygnięcia przez sąd krajowy, przy czym TSUE nie wykluczył możliwości uzupełnienia luki powstałej w wyniku abuzywności klauzul przeliczeniowych za pomocą krajowych przepisów dyspozytywnych.

Orzeczenie TSUE stanowi ogólne wytyczne dla polskich sądów. Ostateczne rozstrzygnięcia podejmowane przez polskie sądy będą dokonywane na podstawie przepisów UE interpretowanych zgodnie z wyrokiem TSUE, mając na uwadze przepisy prawa

krajowego i analizę indywidualnych okoliczności każdej sprawy. Jednocześnie trudno nadal mówić o ukształtowanej linii orzeczniczej w sprawach kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich, co potwierdzają często wzajemnie wykluczające się orzeczenia sądów powszechnych, a także służące rozwiązaniu wątpliwości sądów zapytania prawne do TSUE i Sądu Najwyższego.

Biorąc pod uwagę obserwowany w sektorze bankowym wzrost liczby pozwów dotyczących walutowych kredytów hipotecznych we frankach szwajcarskich oraz niejednorodność linii orzeczniczej dotyczącej powyższych kredytów, Grupa PZU oszacowała rezerwę na ryzyko prawne związane z umowami kredytów hipotecznych walutowych we franku szwajcarskim w łącznej kwocie 59 mln zł, która obciążała pozostałe koszty operacyjne w kwocie 22 mln zł (dla ekspozycji spłaconych na datę bilansową) oraz zmianę wartości odpisów na oczekiwane straty kredytowe i odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów finansowych w kwocie 37 mln zł (dla ekspozycji niespłaconych na datę bilansową).

Wartość rezerwy dla toczących się spraw spornych ustala się na podstawie opinii prawnych dotyczących oceny wzorców umownych walutowych kredytów hipotecznych w CHF oraz na indywidualnej ocenie (dla każdego pozwu) ryzyka przegrania danej sprawy w sądzie przy uwzględnieniu charakteru żądania pozwu, a także możliwych skutków finansowych.

Ponadto, na 31 grudnia 2019 roku Grupa PZU oszacowała rezerwę portfelową na przyszłe możliwe pozwy, której wartość opiera się na ocenie ryzyka prawnego. Kalkulując kwotę rezerwy Grupa PZU szacuje wartość portfela, dla którego w przyszłości mogą zostać wniesione pozwy dotyczące kwestionowania umowy kredytowej, prawdopodobieństwo przegrania ewentualnych przyszłych spraw sądowych oraz możliwe skutki finansowe przegrania sprawy sądowej, biorąc pod uwagę możliwość:

- unieważnienia całej umowy kredytu hipotecznego walutowego w CHF w efekcie uznania klauzuli waloryzacyjnej za niedozwoloną,
- uznania, że klauzule zawarte w umowie kredytowej stanowią niedozwolone postanowienia umowne skutkujące ustaleniem salda kredytu w PLN oraz pozostawienie oprocentowania kredytu w oparciu o stawkę LIBOR tzw. odfrankowanie,
- uznania klauzuli waloryzacyjnej za abuzywną i zastąpienia je kursem średnim NBP,
- oddalenia powództwa.

Grupa PZU przeprowadziła analizę wrażliwości wpływu zmiany istotnych parametrów rezerwy na jej wysokość.

Parametr	Scenariusz	Wpływ na poziom rezerwy
Liczba pozwów	+20%	8
	-20%	(8)
Horyzont czasowy	4 lata	8
	2 lata	(4)

Biorąc pod uwagę niejednorodne orzecznictwo sądowe dotyczące walutowych kredytów hipotecznych w CHF oraz krótki okres danych historycznych dotyczących pozwów sądowych związanych z takimi kredytami, oszacowanie rezerwy wymagało przyjęcia przez Grupę PZU eksperckich założeń i wiąże się z istotną niepewnością. Grupa PZU będzie monitorowała wpływ orzeczenia TSUE na kierunek podejmowanych przez polskie sądy decyzji oraz praktykę rynkową i zachowania kredytobiorców oraz dokonywała aktualizacji wszystkich założeń przyjętych w procesie tworzenia rezerwy.

Rezerwa na udzielone gwarancje i poręczenia

Pozycja zawiera rezerwy tworzone przez banki na potencjalne utraty korzyści ekonomicznych wynikających z ekspozycji pozabilansowych (np. udzielonych gwarancji lub ekspozycji kredytowych).

Rezerwa na kary nałożone przez UOKiK

Kwota 57 mln zł dotyczy kary nałożonej w postępowaniu Prezesa UOKiK wobec PZU. Szczegółowe informacje na ten temat zaprezentowano w punkcie 50.2.

Kwota 28 mln dotyczy kary zwróconej przez UOKiK do Pekao. Ze względu na potencjalne ryzyko wypływu środków w związku z tą sprawą Grupa PZU nie rozpoznała przychodu z tytułu zwróconych środków, lecz utworzyła rezerwę.

Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji

Zarząd Pekao poinformował, że 4 kwietnia 2019 roku, zgodnie z postanowieniami ustawy o zasadach rozwiązywania stosunków pracy, podjął uchwałę o zamiarze przeprowadzenia zwolnień grupowych i rozpoczęciu procedury konsultacji w sprawie zwolnień grupowych.

Zamiarem Zarządu Pekao było rozwiązanie umowy o pracę z maksymalnie 900 pracownikami oraz zmiana warunków zatrudnienia maksymalnie 620 pracownikom w okresie od 26 kwietnia 2019 roku do 31 października 2019 roku.

Całość kosztów związanych z rozwiązaniem umów o pracę i zmianą warunków zatrudnienia pracowników Pekao w ramach zwolnień grupowych oszacowano na 85 mln zł i w tej wysokości utworzono rezerwę restrukturyzacyjną. Wartość rezerwy na 31 grudnia 2019 roku wyniosła 19 mln zł i dotyczy wypłat, które będą realizowane w 2020 roku.

Na pozostałą część salda składa się:

- 10 mln zł – dotyczące procesu restrukturyzacji prowadzonego w PZU i PZU Życie (na 31 grudnia 2018 roku: 10 mln zł);
- 5 mln – dotyczące procesów restrukturyzacyjnych w Alior Banku, w tym rezerwa utworzona w 2019 roku w związku z przejęciem SKOK Jaworzno (na 31 grudnia 2018 roku: 10 mln zł).

44. Odroczony podatek dochodowy

44.1 Zasady rachunkowości

Wysokość rezerwy i aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się metodą bilansową przy uwzględnieniu stawek podatku dochodowego od osób prawnych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywały w momencie realizacji aktywa lub rezerwy, zgodnie z przepisami prawa podatkowego w krajach siedzib poszczególnych spółek Grupy PZU, wydanymi do końca okresu sprawozdawczego.

Dla wszystkich konsolidowanych spółek uczestniczących w PGK kompensuje się aktywa i rezerwy z tytułu podatku odroczonego przy założeniu, że umowa PGK będzie przedłużana na kolejne okresy, dlatego na potrzeby tej kompensaty nie analizuje się okresu, w którym spodziewane jest odwrócenie się różnic przejściowych.

44.2 Szacunki i założenia

Spółki Grupy PZU dokonały oszacowania przyszłego dochodu do opodatkowania pod kątem możliwości realizacji ujemnych różnic przejściowych z tytułu strat podatkowych poniesionych przez te spółki. W wyniku tych szacunków nie rozpoznano aktywów z tytułu podatku odroczonego dotyczącego części strat podatkowych.

44.3 Dane ilościowe

44.3.1. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Nierozpoznane aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikające ze straty podatkowej wg dopuszczalnego prawem terminu realizacji	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
do 1 roku	1	4
powyżej 1 roku do 5 lat	14	9
powyżej 5 lat	3	6
termin nieograniczony przepisami prawa	2	2
Razem	20	21

Zmiana stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2019	Stan na początek okresu	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Pozostałe zmiany	Stan na koniec okresu
Należności od klientów z tytułu kredytów	1 158	(25)	(4)	14	1 143
Prowizje bankowe pobrane z góry	580	36	-	4	620
Zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów	58	9	-	1	68
Wartości niematerialne – znaki towarowe i relacje z klientami	(291)	50	-	(5)	(246)
Instrumenty finansowe	237	(79)	(38)	1	121
Nieruchomości	(61)	12	-	(3)	(52)
Zarachowane przychody i koszty reasekuracyjne	34	(16)	-	-	18
Rezerwy na świadczenia pracownicze	72	(2)	-	-	70
Rezerwy na premie	74	(15)	-	4	63
Inne rezerwy i zobowiązania	332	119	-	17	468
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	37	(1)	-	-	36
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	4	-	-	-	4
Aktywa z tytułu odroczonego podatku, razem	2 234	88	(42)	33	2 313

Zmiana stanu aktywów z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2018	Stan na początek okresu	Wpływ zastosowania MSSF 9	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Pozostałe zmiany	Stan na koniec okresu
Należności od klientów z tytułu kredytów	809	308	48	(7)	-	1 158
Prowizje bankowe pobrane z góry	478	45	57	-	-	580
Zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów	68	-	(10)	-	-	58
Wartości niematerialne – znaki towarowe i relacje z klientami	(340)	-	49	-	-	(291)
Instrumenty finansowe	248	-	11	(21)	(1)	237
Nieruchomości	(74)	-	13	-	-	(61)
Zarachowane przychody i koszty reasekuracyjne	18	-	16	-	-	34
Rezerwy na świadczenia pracownicze	85	-	(13)	-	-	72
Rezerwy na premie	67	-	7	-	-	74
Inne rezerwy i zobowiązania	193	-	139	-	-	332
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	31	-	7	-	(1)	37
Rezerwa na koszty z tytułu restrukturyzacji	7	-	(3)	-	-	4
Aktywa z tytułu odroczonego podatku, razem	1 590	353	321	(28)	(2)	2 234

44.3.2. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Zmiana stanu rezerwy z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2019	Stan na początek okresu	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Pozostałe zmiany	Stan na koniec okresu
Instrumenty finansowe	122	153	74	1	350
Należności regresowe	9	(1)	-	-	8
Nieruchomości	57	(7)	1	24	75
Odroczone koszty akwizycji	277	5	-	-	282
Zarachowane przychody i koszty reasekuracyjne	(6)	-	-	-	(6)
Wartości niematerialne – znaki towarowe i relacje z klientami	58	2	-	(1)	59
Rezerwy na świadczenia pracownicze	(15)	(3)	-	-	(18)
Rezerwa na premie	(53)	(4)	-	5	(52)
Zobowiązania niewypłacone osobom fizycznym (z tytułu umów zlecenia, agencyjne, etc.)	(73)	(4)	-	-	(77)
Inne rezerwy i zobowiązania	(105)	(3)	-	4	(104)
Fundusz prewencyjny	14	(1)	-	-	13
Rezerwa na wyrównanie szkodowości	145	(1)	-	-	144
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	(17)	3	-	(3)	(17)
Pozostałe różnice	73	-	-	4	77
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, razem	486	139	75	34	734

Zmiana stanu rezerwy z tytułu podatku odroczonego w roku zakończonym 31 grudnia 2018	Stan na początek okresu	Wpływ zastosowania MSSF 9	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na inne całkowite dochody	Pozostałe zmiany	Stan na koniec okresu
Instrumenty finansowe	229	(3)	(45)	(60)	1	122
Należności regresowe	9	-	-	-	-	9
Nieruchomości	73	-	14	1	(31)	57
Odroczone koszty akwizycji	268	-	9	-	-	277
Zarachowane przychody i koszty reasekuracyjne	14	-	(20)	-	-	(6)
Wartości niematerialne – znaki towarowe i relacje z klientami	61	-	(3)	-	-	58
Rezerwy na świadczenia pracownicze	(12)	-	(3)	-	-	(15)
Rezerwa na premie	(50)	-	(3)	-	-	(53)
Zobowiązania niewypłacone osobom fizycznym (z tytułu umów zlecenia, agencyjne, etc.)	(65)	-	(8)	-	-	(73)
Inne rezerwy i zobowiązania	(89)	(1)	(15)	-	-	(105)
Fundusz prewencyjny	17	-	(3)	-	-	14
Rezerwa na wyrównanie szkodowości	137	-	8	-	-	145
Straty podatkowe do rozliczenia w latach następnych	(18)	-	(2)	-	3	(17)
Pozostałe różnice	64	(3)	12	-	-	73
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, razem	638	(7)	(59)	(59)	(27)	486

45. Zobowiązania finansowe

45.1 Zasady rachunkowości

Zobowiązania finansowe ujmuje się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w momencie, gdy jednostka Grupy PZU staje się stroną wiążącego kontraktu, z którego wynika, iż ponosi ryzyko związane z instrumentem finansowym. W przypadku transakcji

zawieranych na zorganizowanym rynku, nabycie bądź sprzedaż zobowiązań finansowych ujmuje się w księgach w dacie zawarcia transakcji.

Zobowiązanie finansowe (lub jego część) jest wyłączana ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Do zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy zaklasyfikowano w szczególności:

- instrumenty pochodne o ujemnej wycenie;
- zobowiązania z tytułu pożyczek papierów wartościowych (krótka sprzedaż);
- kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (*unit-linked*);
- zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych.

Do zobowiązań finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie zaklasyfikowano w szczególności:

- depozyty pozyskane przez banki Grupy PZU;
- wyemitowane bankowe papiery wartościowe;
- otrzymane kredyty;
- zobowiązania z tytułu własnych dłużnych papierów wartościowych;
- zobowiązania podporządkowane;
- zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu.

Ze względu na krótkoterminowy charakter, zobowiązania z tytułu dostaw i usług wykazuje się w wartości wymaganej zapłaty.

45.2 Dane ilościowe

Zobowiązania finansowe	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej	3 660	4 017
Instrumenty pochodne ¹⁾	3 018	3 365
Zobowiązania z tytułu pożyczek papierów wartościowych (krótka sprzedaż)	293	120
Kontrakty inwestycyjne na rachunek i ryzyko klienta (<i>unit-linked</i>)	259	266
Zobowiązania wobec uczestników konsolidowanych funduszy inwestycyjnych	90	266
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	242 830	232 299
Zobowiązania wobec banków	6 604	6 044
Depozyty bieżące	412	1 058
Depozyty jednodniowe	419	207
Depozyty terminowe	41	7
Kredyty otrzymane	5 427	4 386
Pozostałe zobowiązania	305	386
Zobowiązania wobec klientów z tytułu depozytów	218 588	207 635
Depozyty bieżące	151 417	137 559
Depozyty terminowe	66 414	69 350
Pozostałe zobowiązania	757	726
Zobowiązania z tytułu własnych dłużnych papierów wartościowych	9 273	12 009
Obligacje	3 976	5 922
Certyfikaty depozytowe	3 940	4 542
Listy zastawne	1 357	1 545
Zobowiązania podporządkowane	6 700	6 061
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu	599	540
Zobowiązania z tytułu leasingu	1 066	10
Zobowiązania finansowe, razem	246 490	236 316

¹⁾ Dodatkowe informacje na temat instrumentów pochodnych zaprezentowano w punkcie 34.

Zobowiązania finansowe wg wymagalności	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Do 1 roku	227 041	218 952
Powyżej 1 roku do 5 lat	10 579	10 332
Powyżej 5 lat	8 870	7 032
Zobowiązania finansowe wg wymagalności, razem	246 490	236 316

Zobowiązania podporządkowane

	Wartość nominalna (w mln)	Waluta	Oprocentowanie	Data emisji (otrzymania) / Data wykupu (spłaty)	Wartość bilansowa 31 grudnia 2019 (w mln zł)	Wartość bilansowa 31 grudnia 2018 (w mln zł)
Zobowiązania zaliczane do funduszy własnych PZU						
Obligacje podporządkowane PZU	2 250	PLN	WIBOR 6M + marża	30 czerwca 2017 29 lipca 2027	2 279	2 279
Zobowiązania zaliczane do funduszy własnych Pekao						
Obligacje serii A	1 250	PLN	WIBOR 6M + marża	30 października 2017 29 października 2027	1 257	1 257
Obligacje serii B	550	PLN	WIBOR 6M + marża	15 października 2018 16 października 2028	554	548
Obligacje serii C	200	PLN	WIBOR 6M + marża	15 października 2018 14 października 2033	201	196
Obligacje serii D	350	PLN	WIBOR 6M + marża	4 czerwca 2019 4 czerwca 2031	351	-
Obligacje serii D1	400	PLN	WIBOR 6M + marża	4 grudnia 2019 4 czerwca 2031	401	-
Zobowiązania zaliczane do funduszy własnych Alior Banku						
Pożyczka podporządkowana	10	EUR	EURIBOR 3M + marża	12 października 2011 12 października 2019	-	43
Obligacje serii F	322	PLN	WIBOR 6M+ marża	26 września 2014 26 września 2024	225	225
Obligacje serii G	193	PLN	WIBOR 6M + marża	31 marca 2015 31 marca 2021	196	196
Obligacje serii I oraz I1	183	PLN	WIBOR 6M+ marża	4 grudnia 2015 6 grudnia 2021	148	148
Obligacje serii K oraz K1	600	PLN	WIBOR 6M+ marża	20 października 2017 20 października 2025	605	605
Obligacje Meritum Bank serii B	67	PLN	WIBOR 6M+ marża	29 kwietnia 2013 29 kwietnia 2021	68	68
Obligacje Meritum Bank serii C	80	PLN	WIBOR 6M+ marża	21 października 2014 21 października 2022	-	81
Obligacje serii EUR001	10	EUR	LIBOR 6M+ marża	4 lutego 2016 4 lutego 2022	44	44
Obligacje serii P1A	150	PLN	WIBOR 6M+ marża	27 kwietnia 2016 16 maja 2022	151	151
Obligacje serii P1B	70	PLN	WIBOR 6M+ marża	29 kwietnia 2016 16 maja 2024	70	70
Obligacje serii P2A	150	PLN	WIBOR 6M+ marża	14 grudnia 2017 29 grudnia 2025	150	150
Zobowiązania podporządkowane					6 700	6 061

21 października 2019 roku Alior Bank przedterminowo wykupił obligacje Meritum Bank serii C.

Niższa wartość bilansowa zobowiązań podporządkowanych w stosunku do wartości nominalnej wynika z faktu, iż część wyemitowanych przez Alior Bank obligacji została objęta przez konsolidowane fundusze inwestycyjne.

46. Inne zobowiązania

Inne zobowiązania	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Koszty do zapłacenia	1 979	1 578
Zarachowane koszty prowizji agencyjnej	390	363
Zarachowane koszty wynagrodzeń	217	192
Zarachowane koszty reasekuracji	706	373
Zarachowane nagrody dla pracowników	367	345
Pozostałe	299	305
Przychody pobierane z góry	322	282
Pozostałe zobowiązania	5 768	5 547
Zobowiązania z tytułu transakcji na instrumentach finansowych	905	909
Zobowiązania wobec banków z tytułu dokumentów płatniczych rozliczanych w systemach rozliczeń międzybankowych	1 096	934
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	892	835
Zobowiązania z tytułu rozliczeń kart płatniczych	408	419
Rozrachunki publiczno-prawne	210	165
Zobowiązania z tytułu składek na rzecz BFG	356	182
Zobowiązania z tytułu reasekuracji	197	269
Oszacowane zobowiązania pozaubezpieczeniowe	161	157
Zobowiązania wobec pracowników	47	141
Oszacowane zwroty wynagrodzeń w związku z rezygnacją lub odstąpieniem klientów banków od ubezpieczeń zawieranych przy sprzedaży produktów kredytowych	69	98
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	337	367
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	352	570
Zobowiązania wobec budżetu inne niż z tytułu podatku dochodowego	182	111
Zobowiązania z tytułu darowizn	23	25
Zobowiązania Alior Banku z tytułu ubezpieczeń produktów bankowych oferowanych klientom banku	12	20
Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny	15	15
Zobowiązania z tytułu likwidacji bezpośredniej	29	30
Pozostałe	477	300
Inne zobowiązania, razem	8 069	7 407

Na 31 grudnia 2019 roku i na 31 grudnia 2018 roku wartość godziwa innych zobowiązań nie odbiegała istotnie od ich wartości bilansowej, głównie ze względu na fakt, że ponad 96% to zobowiązania krótkoterminowe.

Inne zobowiązania wg wymagalności	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Do 1 roku	7 822	7 012
Powyżej 1 roku do 5 lat	176	337
Powyżej 5 lat	71	58
Inne zobowiązania wg wymagalności, razem	8 069	7 407

47. Leasing

47.1 Zasady rachunkowości

Spółki Grupy PZU są stroną umów leasingowych, zarówno jako leasingodawcy, jak i leasingobiorcy.

47.1.1. Zasady obowiązujące od 1 stycznia 2019 roku

Umowa jest leasingiem lub zawiera leasing, gdy na jej mocy przekazuje się prawo do kontroli użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na danych okres w zamian za wynagrodzenie.

47.1.1.1. Grupa PZU jako leasingobiorca

W dacie, w której przedmiot leasingu jest dostępny do wykorzystania, Grupa PZU ujmuje składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązanie z tytułu leasingu.

Zgodnie z pkt. 4 MSSF 16 Grupa PZU nie stosuje tego standardu dla wartości niematerialnych.

Okres leasingu stanowi długość nieodwołalnego okresu korzystania ze składnika aktywów i określa się go, biorąc pod uwagę:

- opcje przedłużenia lub skrócenia, jeżeli są one zasadniczo pewne;
- istotne inwestycje w przedmiocie leasingu podejmowane w okresie obowiązywania umowy, które zgodnie z przewidywaniami mają przynieść znaczne korzyści ekonomiczne dla jednostki Grupy PZU, na podstawie których podjęte zostaną decyzje czy przedłużyć umowę bądź wypowiedzieć;
- koszty związane z wypowiedzeniem leasingu, takie jak koszty negocjacji, koszty relokacji, koszty poszukiwania innego lokalu/nieruchomości odpowiadającego potrzebom biznesowym jednostki, kary za wypowiedzenie umowy oraz koszty związane z dostosowaniem zwracanego przedmiotu umowy do określonego stanu;
- znaczenie składnika aktywów dla działalności jednostki Grupy PZU, biorąc pod uwagę czy jest to wyspecjalizowany składnik aktywów, jego umiejscowienie i dostępność odpowiednich rozwiązań alternatywnych;
- uwarunkowania związane ze skorzystaniem z opcji (tj. jeżeli można skorzystać z opcji w sytuacji, w której spełniono jeden lub większą liczbę warunków) i prawdopodobieństwo, że te warunki zaistnieją.

Oceniając prawdopodobieństwo wykonania opcji, o których mowa powyżej, uwzględnia się wszystkie istotne fakty i okoliczności, które stanowią zachętę ekonomiczną do tego, aby skorzystać z opcji przedłużenia leasingu lub nie skorzystać z opcji wypowiedzenia leasingu.

Okres leasingu dla umów na czas nieokreślony Grupa PZU wyznacza uwzględniając czynniki ekonomiczne, dotychczasową praktykę i dostępne informacje, które mogą być pomocne w określeniu czasu korzystania ze składnika aktywów. Dla wyznaczenia okresu leasingu Grupa PZU stosuje profesjonalny osąd. W szczególności – dla prawa wieczystego użytkowania gruntów okres leasingu wyznacza się jako czas pozostały od dnia wdrożenia MSSF 16 lub od dnia nabycia prawa wieczystego użytkowania gruntu (jeżeli zostało nabyte po 1 stycznia 2019 roku) do dnia wygaśnięcia prawa.

Na moment początkowego ujęcia:

- zobowiązanie z tytułu leasingu wycenia się w wartości bieżącej opłat leasingowych pozostających do zapłaty, w tym stałych opłat leasingowych pomniejszonych o należne zachęty leasingowe, zmiennych opłat leasingowych, które zależą od indeksu lub stawki, kwoty, których zapłaty przez leasingobiorcę oczekuje się w ramach gwarantowanej wartości końcowej, ceny wykonania opcji kupna, jeżeli jest prawdopodobne, że zostanie ona wykorzystana oraz kar pieniężnych za wypowiedzenie leasingu, jeżeli istnieje możliwość skorzystania z takiej opcji;
- aktywa z tytułu prawa do użytkowania wycenia się według kosztu, obejmującego kwotę początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu, wszelkie opłaty leasingowe zapłacone w dacie rozpoczęcia lub przed tą datą, pomniejszone o otrzymane zachęty leasingowe, wszelkie początkowe koszty poniesione przez leasingobiorcę oraz szacunek kosztów, które mają zostać poniesione w związku z demontażem i usunięciem składnika aktywów, przeprowadzeniem renowacji miejsca, w którym się znajdował, jeżeli wynika to z umowy leasingowej.

Grupa PZU rozpoznaje aktywa oraz zobowiązania z tytułu leasingu w kwocie netto. Kwotę VAT ujmuje się w kosztach bieżącego okresu.

Opłaty leasingowe dyskontuje się stopą procentową leasingu, jeżeli można ją łatwo ustalić lub krańcową stopą procentową leasingobiorcy.

Krańcową stopę leasingobiorcy wyznacza się jako sumę stopy wolnej od ryzyka oraz stałego *spreadu* za ryzyko. Dla wszystkich umów kończących się w tej samej dacie i o stałej kwocie miesięcznych płatności (do tej grupy należy większość umów leasingu w Grupie PZU) wyznaczono stałą stopę dyskontową umowy.

W późniejszych okresach:

- składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania wycenia się modelem kosztu pomniejszonego o odpisy amortyzacyjne i odpisy z tytułu utraty wartości lub w wartości godziwej (w przypadku aktywów będących nieruchomościami inwestycyjnymi);
- składnik zobowiązań – według zamortyzowanego kosztu.

Aktywa z tytułu prawa do użytkowania amortyzuje się metodą liniową od daty rozpoczęcia leasingu do końca okresu użytkowania lub do końca okresu leasingu, w zależności od tego, która z tych dat jest wcześniejsza.

Aktywa z tytułu prawa do użytkowania wykazuje się łącznie z rzeczowymi aktywami trwałymi lub odpowiednio nieruchomościami inwestycyjnymi, natomiast zobowiązania z tytułu leasingu – jako zobowiązania finansowe.

Zmiany w opłatach leasingowych (wynikające m. in. ze zmian w indeksie, stawce, okresie leasingu), uwzględnia się, dokonując aktualizacji wyceny zobowiązań z tytułu leasingu i odpowiedniej korekty aktywów z tytułu prawa do użytkowania. Okres leasingu aktualizowany jest w przypadku:

- wystąpienia znaczącego zdarzenia, albo znaczącej zmiany w okolicznościach, które Grupa PZU kontroluje i które wpływają na to, że można z wystarczającą pewnością założyć, że Grupa PZU skorzysta z opcji, która nie została wcześniej uwzględniona w ustaleniach dotyczących okresu leasingu, lub że nie skorzysta z opcji, która została wcześniej uwzględniona w tych ustaleniach;
- zmiany dotyczącej nieodwołalnego okresu leasingu albo ponownego określenia okresu leasingu w przypadku zmiany umowy, jeśli zmiana ta nie została ujęta jako osobny leasing.

Leasing krótkoterminowy i leasing aktywów o niskiej wartości

Grupa PZU nie rozpoznaje aktywów z tytułu prawa do użytkowania w przypadkach umów krótkoterminowych oraz dla leasingów, w odniesieniu do których bazowy składnik aktywów ma niską wartość. Za aktywa o niskiej wartości przyjęto aktywa o wartości początkowej bazowego składnika aktywów równej lub niższej od 20 tys. zł. W tym przypadku Grupa PZU rozpoznaje płatności leasingowe jako koszt w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w okresie trwania leasingu.

47.1.1.2. Grupa PZU jako leasingodawca

W dacie rozpoczęcia leasingu Grupa PZU klasyfikuje daną umowę leasingową jako:

- leasing finansowy – jeżeli następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z posiadania bazowego składnika aktywów lub jako
- leasing operacyjny – jeżeli powyższe warunki nie zostały spełnione.

Ustalając klasyfikację danej umowy leasingowej bierze się pod uwagę m. in. fakt, czy okres leasingu stanowi większą część ekonomicznego okresu użytkowania składnika aktywów.

Leasing finansowy

W dacie rozpoczęcia leasingu Grupa PZU ujmuje należność w kwocie równej inwestycji leasingowej netto, czyli bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych oraz ewentualnej niegwarantowanej wartości końcowej przypisanej Grupie PZU. W okresie leasingu Grupa PZU ujmuje przychody odsetkowe od należności leasingowej.

Leasing operacyjny

Umowy leasingu operacyjnego dotyczą przede wszystkim nieruchomości.

Opłaty leasingowe z tytułu umów leasingu operacyjnego ujmuje się w rachunku zysków i strat jako przychody metodą liniową przez okres trwania leasingu.

47.1.2. Zasady obowiązujące do 31 grudnia 2018 roku

Podstawą klasyfikacji umów leasingowych był zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadały w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

47.1.2.1. Leasing finansowy

W przypadku umów leasingu, na mocy których następowało przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przestawał on być ujmowany w bilansie leasingodawcy. Zamiast niego wykazywano należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych, które dzielone były następnie między przychody odsetkowe i zmniejszenie salda należności.

47.1.2.2. Leasing operacyjny

Umowy leasingu operacyjnego dotyczyły przede wszystkim nieruchomości.

Opłaty leasingowe z tytułu umów leasingu operacyjnego ujmowano w rachunku zysków i strat jako przychody metodą liniową przez okres trwania leasingu.

47.2 Dane ilościowe

47.2.1. Grupa PZU jako leasingodawca

47.2.1.1. Leasing finansowy

Inwestycje leasingowe	31 grudnia 2019
Niedzdykontowane opłaty leasingowe	10 688
Do 1 roku	4 156
Od 1 roku do 2 lat	3 049
Od 2 do 3 lat	982
Od 3 do 4 lat	1 279
Od 4 do 5 lat	626
Powyżej 5 lat	596
Niezrealizowane przychody finansowe	(903)
Zdykontowane niegwarantowane wartości końcowe	-
Inwestycje leasingowe netto	9 785

Należności z tytułu leasingu finansowego brutto	31 grudnia 2018		
	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Do 1 roku	2 796	2 783	313
Od 1 roku do 5 lat	5 634	5 636	402
Powyżej 5 lat	541	521	29
Razem	8 971	8 940	744

47.2.1.2. Leasing operacyjny

Transakcje leasingu operacyjnego dotyczą zasadniczo umów najmu nieruchomości inwestycyjnych. Poniższa tabela prezentuje przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego (kwoty niezdyskontowane).

Przyszłe minimalne należności z tytułu opłat leasingowych	31 grudnia 2019
Do 1 roku	164
Od 1 roku do 2 lat	149
Od 2 do 3 lat	137
Od 3 do 4 lat	104
Od 4 do 5 lat	85
Powyżej 5 lat	168
Przyszłe minimalne należności z tytułu opłat leasingowych, razem	807

Przyszłe minimalne należności z tytułu opłat leasingowych	31 grudnia 2018
Do 1 roku	224
Powyżej 1 roku do 5 lat	561
Powyżej 5 lat	320
Przyszłe minimalne należności z tytułu opłat leasingowych, razem	1 105

47.2.2. Grupa PZU jako leasingobiorca

47.2.2.1. Od 1 stycznia 2019 roku (zgodnie z MSSF 16)

Aktywa z tytułu prawa do użytkowania wykazywane jako rzeczowe aktywa trwałe	31 grudnia 2019
Środki transportu	30
Inne rzeczowe aktywa trwałe	2
Nieruchomości	994
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania, razem	1 026

Zmianę stanu aktywów z tytułu prawa do użytkowania wykorzystywanego na własne potrzeby zaprezentowano razem ze zmianą stanu rzeczowych aktywów trwałych w punkcie 30.2.

Koszty związane z leasingiem	31 grudnia 2019
Amortyzacja aktywów z tytułu prawa do użytkowania	297
Urządzenia techniczne i maszyny	19
Środki transportu	13
Inne rzeczowe aktywa trwałe	1
Nieruchomości	264
Odsetki od zobowiązań z tytułu leasingu	29
Koszt związany z leasingami krótkoterminowymi	114
Koszt związany z leasingami aktywów o niskiej wartości	-
Koszt zmiennych opłat leasingowych nieujętych w wycenie zobowiązań z tytułu leasingu	-

47.2.2.2. Leasing operacyjny – do 31 grudnia 2018 roku (zgodnie z MSR 17)

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego w większości wynikają z umów najmu powierzchni usługowo – biurowych. Grupa PZU prowadzi politykę zawierania umów na czas określony 3 lub 5 lat z możliwością przedłużenia. Poniższa tabela prezentuje przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego (kwoty niezdyktowane).

Zobowiązania z tytułu minimalnych opłat leasingu operacyjnego	31 grudnia 2018
Do 1 roku	291
Powyżej 1 roku do 5 lat	740
Powyżej 5 lat	149
Zobowiązania z tytułu minimalnych opłat leasingu operacyjnego, razem	1 180

48. Aktywa stanowiące zabezpieczenie należności, zobowiązań oraz zobowiązań warunkowych

Aktywa finansowe zastawione jako zabezpieczenie zobowiązań i zobowiązań warunkowych	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Wartość bilansowa aktywów finansowych zastawionych jako zabezpieczenie zobowiązań	10 522	8 254
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	598	543
Pokrycie Funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	938	1 043
Pokrycie zobowiązań do zapłaty na fundusz gwarancyjny na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	122	95
Pokrycie zobowiązań do zapłaty na fundusz przymusowej restrukturyzacji (BFG)	302	133
Kredyt lombardowy i techniczny	5 758	3 700
Inne kredyty	709	569
Emisja hipotecznych listów zastawnych	1 872	1 462
Pokrycie Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych	33	54
Transakcje pochodne	190	655
Wartość bilansowa aktywów finansowych zastawionych jako zabezpieczenie zobowiązań warunkowych	-	-
Aktywa finansowe zastawione jako zabezpieczenie zobowiązań i zobowiązań warunkowych, razem	10 522	8 254

49. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Aktywa i zobowiązania warunkowe	31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
Aktywa warunkowe, w tym:	6	6
- otrzymane gwarancje i poręczenia	6	6
Zobowiązania warunkowe	59 437	57 667
- z tytułu limitów odnawialnych w rachunkach ROR oraz kart kredytowych	11 122	13 211
- z tytułu kredytów i pożyczek w transzach	29 867	28 523
- udzielone poręczenia i gwarancje	9 782	7 682
- roszczenia ubezpieczeniowe sporne	773	576
- inne roszczenia sporne	212	231
- pozostałe, w tym:	7 681	7 444
- gwarantowanie emisji papierów wartościowych	3 636	4 470
- faktoring	2 839	1 275
- limit intra - day	339	755
- akredytywy i promesy	674	822
- pozostałe	193	122

Udzielenie przez PZU lub jednostki zależne poręczeń kredytu lub pożyczki lub udzielenie gwarancji

W 2019 roku ani PZU, ani jednostki zależne nie udzieliły poręczeń kredytu lub pożyczki, ani nie udzieliły gwarancji – łącznie jednemu podmiotowi lub jednostce zależnej od tego podmiotu – jeżeli łączna wartość istniejących poręczeń lub gwarancji byłaby istotna.

50. Sprawy sporne

Podmioty z Grupy PZU biorą udział w licznych sporach sądowych, arbitrażowych oraz postępowaniach administracyjnych. Do typowych sporów sądowych, w których biorą udział spółki z Grupy PZU należą spory związane z zawartymi umowami ubezpieczeniowymi, spory dotyczące stosunku pracy oraz spory dotyczące zobowiązań umownych. Do typowych postępowań administracyjnych, w których biorą udział spółki z Grupy PZU należą postępowania związane z posiadaniem nieruchomości. Powyższe postępowania i spory mają charakter typowy i powtarzalny, zazwyczaj żadne z nich z osobna nie ma istotnego znaczenia dla Grupy PZU.

Większość sporów z udziałem spółek z Grupy PZU dotyczy czterech spółek: PZU, PZU Życie, Pekao i Alior Banku. Dodatkowo PZU i PZU Życie są stroną w postępowaniach przed Prezesem UOKiK.

Szacując kwoty rezerw na poszczególne sprawy uwzględnia się wszystkie informacje dostępne na datę przekazania niniejszego raportu okresowego, jednak ich wartość może ulec zmianie w przyszłości. W przypadku jednostek ubezpieczeniowych roszczenia sporne uwzględnia się w procesie tworzenia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na szkody znane biorąc pod uwagę prawdopodobieństwo niekorzystnego rozstrzygnięcia sporu oraz szacując wartość prawdopodobnego rozstrzygnięcia.

Na 31 grudnia 2019 roku wartość przedmiotu sporu wszystkich 294 687 (na 31 grudnia 2018 roku: 217 810) spraw toczących się przed sądami, organami właściwymi dla postępowań arbitrażowych lub organami administracji publicznej prowadzonych w podmiotach z Grupy PZU wynosiła łącznie 8 363 mln zł (na 31 grudnia 2018 roku: 7 804 mln zł). W kwocie tej 4 293 mln zł (na 31 grudnia 2018 roku: 4 108 mln zł) dotyczy zobowiązań, a 4 070 mln zł (na 31 grudnia 2018 roku: 3 696 mln zł) wierzycelności spółek z Grupy PZU.

W 2019 roku i do dnia podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego w spółkach z Grupy PZU nie wystąpiły postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowania arbitrażowego lub organem administracji publicznej dotyczące zobowiązań albo wierzycelności PZU lub jednostki od niego bezpośrednio lub pośrednio zależnej, których jednostkowa wartość byłaby istotna, za wyjątkiem kwestii opisanych w punktach poniżej.

50.1 Uchwały ZWZ PZU w sprawie podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006

Pozwem z 30 lipca 2007 roku wszczęto postępowanie z powództwa Manchester Securities Corporation („MSC”) z siedzibą w Nowym Jorku przeciwko PZU o uchylenie uchwały nr 8/2007 ZWZ PZU z 30 czerwca 2007 roku w sprawie podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006, jako sprzecznej z dobrymi obyczajami i mającej na celu pokrzywdzenie powoda – akcjonariusza PZU.

Zaskarżona uchwała ZWZ PZU podzieliła zysk netto za rok 2006 w kwocie 3 281 mln zł w następujący sposób:

- na kapitał zapasowy przekazano kwotę 3 261 mln zł;
- na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych przekazano kwotę 20 mln zł.

Wyrokiem z 22 stycznia 2010 roku Sąd Okręgowy w Warszawie w całości uchylił ww. uchwałę ZWZ PZU. PZU wykorzystał wszystkie środki odwoławcze, w tym skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, który 27 marca 2013 roku oddalił tę skargę kasacyjną. Wyrok ten jest prawomocny i nie podlega dalszemu zaskarżeniu.

W ocenie PZU uchylenie ww. uchwały ZWZ PZU nie powoduje po stronie akcjonariuszy powstania roszczenia o wypłatę dywidendy przez PZU.

W związku z uprawomocnieniem się wyroku uchylającego uchwałę nr 8/2007, 30 maja 2012 roku ZWZ PZU podjęło uchwałę o podziale zysku za rok obrotowy 2006 w sposób odpowiadający podziałowi zysku dokonanej uchyloną uchwałą nr 8/2007. Sprzeciw do uchwały z 30 maja 2012 roku zgłosił MSC i został on zaprotokołowany.

20 sierpnia 2012 roku doręczono PZU odpis pozwu wniesionego przez MSC do Sądu Okręgowego w Warszawie, w którym wymieniona spółka domagała się uchylenia uchwały ZWZ PZU z 30 maja 2012 roku o podziale zysku za rok obrotowy 2006, a wartość przedmiotu sporu została określona przez powoda na 5 mln zł. PZU złożył odpowiedź na pozew domagając się oddalenia powództwa w całości.

17 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy wydał wyrok, którym uwzględnił powództwo w całości i zasądził od PZU na rzecz MSC koszty procesu. 4 marca 2014 roku PZU złożył apelację od ww. wyroku, zaskarżając go w całości. Wyrokiem z 11 lutego 2015 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił w całości wyrok Sądu Okręgowego z 17 grudnia 2013 roku, oddalił powództwo MSC i obciążył MSC kosztami procesu. Wyrok Sądu Apelacyjnego jest prawomocny. MSC zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną z 9 czerwca 2015 roku. PZU złożył odpowiedź na skargę kasacyjną. Postanowieniem z 19 kwietnia 2016 roku Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej MSC do rozpoznania. Postanowienie jest prawomocne, nie podlega dalszemu zaskarżeniu na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego i kończy postępowanie w sprawie.

W międzyczasie 16 grudnia 2014 roku MSC wezwał PZU do zapłaty 265 mln zł z tytułu odszkodowania w związku z uchyleniem uchwały nr 8/2007 ZWZ PZU z 30 czerwca 2007 roku w sprawie podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006. PZU odmówił spełnienia świadczenia ze względu na jego bezzasadność.

23 września 2015 roku PZU doręczono odpis pozwu wraz z załącznikami, w sprawie wszczętej przez MSC przeciwko PZU o zapłatę 169 mln zł wraz z odsetkami ustawowymi od 2 stycznia 2015 roku do dnia zapłaty. Powództwo obejmuje żądanie zapłaty odszkodowania z tytułu pozbawienia MSC oraz J.P. Morgan (MSC nabył roszczenie od J.P. Morgan), jako mniejszościowych akcjonariuszy PZU, udziału w zysku za rok obrotowy 2006, w związku z podjęciem 30 czerwca 2007 roku przez ZWZ PZU uchwały nr 8/2007. Sprawa jest prowadzona przed Sądem Okręgowym w Warszawie. 18 grudnia 2015 roku PZU złożył odpowiedź na pozew wnosząc o oddalenie powództwa w całości. 1 kwietnia 2016 roku MSC złożył pismo procesowe, w którym odniósł się do twierdzeń, zarzutów i wniosków PZU oraz powołał nowe dowody w sprawie. 30 czerwca 2016 roku PZU złożył replikę na ostatnie pismo procesowe MSC wraz z wnioskami dowodowymi. Postanowieniem z 21 lipca 2016 roku Sąd skierował sprawę do mediacji, na którą PZU nie wyraził zgody. Na kolejnych rozprawach prowadzone jest postępowanie dowodowe.

Zdaniem Zarządu PZU roszczenia MSC są bezzasadne. W konsekwencji, na 31 grudnia 2019 roku nie dokonano zmian w prezentacji kapitałów PZU, mogących potencjalnie wynikać z uchylenia uchwały 8/2007 ZWZ PZU o podziale zysku za rok obrotowy 2006, w tym pozycji „Kapitał zapasowy” i „Zysk (strata) z lat ubiegłych”, a także nie korygowano środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Inne wezwania do zapłaty dotyczące podziału zysku PZU za rok obrotowy 2006

13 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy w Warszawie doręczył odpis pozwu złożony przez Wspólną Reprezentację SA w restrukturyzacji, która wytoczyła powództwo przeciwko PZU o zapłatę 34 mln zł z odsetkami ustawowymi od 1 października 2015 roku do dnia zapłaty i kosztami procesu. Powództwo obejmuje roszczenie o zapłatę odszkodowania z tytułu pozbawienia akcjonariuszy udziału w zysku za rok obrotowy 2006. Powód twierdzi, że roszczenia odszkodowawcze zostały przeniesione przez akcjonariuszy na Powoda na podstawie umów zleceń wraz z powierniczym przelewem wiarytelności a roszczenie dochodzone pozwem stanowi łączną szkodę wyrządzoną akcjonariuszom. PZU nie uznaje roszczeń ze względu na ich bezzasadność i złożył odpowiedź na pozew wnosząc o oddalenie powództwa w całości. PZU nie wyraził zgody na mediację. Na kolejnych rozprawach prowadzone jest postępowanie dowodowe.

50.2 Postępowanie Prezesa UOKiK wobec PZU

Prezes UOKiK decyzją z 30 grudnia 2011 roku nałożył na PZU karę pieniężną w wysokości 57 mln zł za stosowanie praktyki ograniczającej konkurencję i naruszającej zakaz określony w art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, polegającej na zawarciu przez PZU i Maximus Broker sp. z o.o. z siedzibą w Toruniu („Maximus Broker”) porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku sprzedaży grupowego ubezpieczenia NNW dzieci, młodzieży i personelu w placówkach oświatowych, polegającego na podziale rynku zbytu pod względem podmiotowym poprzez przekazanie do obsługi Maximus Broker klientów PZU z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w zamian za rekomendowanie tym klientom ubezpieczenia w PZU i jednocześnie zakazał PZU stosowania zarzucanej praktyki.

Zarząd PZU nie zgadza się z ustaleniami stanu faktycznego i argumentacją prawną zawartą w decyzji, ponieważ przy wydawaniu decyzji nie uwzględniono całokształtu materiału dowodowego i dokonano błędnej kwalifikacji prawnej.

18 stycznia 2012 roku PZU złożył odwołanie od ww. decyzji (skutkujące brakiem jej uprawomocnienia się). W odwołaniu PZU wskazał m.in., że:

- żadne porozumienie (poza kurtażowym) pomiędzy PZU a Maximus Broker nie zostało zawarte;
- Prezes UOKiK błędnie pojmuje zasady zawierania umów ubezpieczenia z udziałem brokera;
- większość umów ubezpieczenia zawieranych przy udziale Maximus Broker była zawierana z zakładami ubezpieczeń innymi niż PZU;
- PZU i Maximus Broker nie mogą i nie mogły prowadzić działalności konkurencyjnej na rynkach, na których działają.

27 marca 2015 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok, w którym uchylił decyzję Prezesa UOKiK z 30 grudnia 2011 roku. Wyrokiem z 6 grudnia 2016 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji Prezesa UOKiK, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. 31 lipca 2017 roku Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok, w którym uchylił decyzję Prezesa UOKiK z 30 grudnia 2011 roku. 4 października 2017 roku Prezes UOKiK wniósł apelację do Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 23 stycznia 2019 roku oddalił apelację Prezesa UOKiK. Wyrok jest prawomocny. Od prawomocnego wyroku Prezes UOKiK wniósł skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, na którą PZU udzielił odpowiedzi. Sąd Najwyższy przyjął do rozpoznania skargę kasacyjną Prezesa UOKiK.

PZU posiadał rezerwę na ww. karę, której wysokość zarówno na 31 grudnia 2019 roku, jak i na 31 grudnia 2018 roku wynosiła 57 mln zł.

50.3 Postępowanie Prezesa UOKiK wobec PZU Życie

1 czerwca 2005 roku Prezes UOKiK wszczął na wniosek kilku wnioskodawców postępowanie antymonopolowe wobec podejrzenia nadużywania przez PZU Życie pozycji dominującej na rynku grupowych ubezpieczeń pracowniczych, które mogło stanowić naruszenie art. 8 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 82 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską. W wyniku rozstrzygnięcia toczącego się postępowania Prezes UOKiK decyzją z 25 października 2007 roku nałożył na PZU Życie karę w wysokości 50 mln zł za utrudnianie korzystania z ofert konkurentów.

Zarząd PZU Życie nie zgadzając się zarówno z ustaleniami stanu faktycznego, jak i argumentacją prawną zawartą w decyzji, złożył odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie, w którym sformułował 38 zarzutów materialno- i formalnoprawnych wobec decyzji Prezesa UOKiK. W ocenie Zarządu PZU Życie przy wydawaniu decyzji nie uwzględniono całokształtu materiału dowodowego i dokonano błędnej kwalifikacji prawnej, a w konsekwencji bezpodstawnie przyjęto, że PZU Życie posiada dominującą pozycję na rynku.

Po wieloletnich postępowaniach, 30 września 2015 roku PZU Życie zapłacił nałożoną karę w wysokości 50 mln zł oraz koszty procesu, którymi został obciążony. 18 marca 2016 roku PZU Życie wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną. Na rozprawie 26 września 2017 roku Sąd Najwyższy postanowił zwrócić się o rozstrzygnięcie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w Luksemburgu, który wyrokiem z 3 kwietnia 2019 roku orzekł w przedmiocie zapytania. Sąd Najwyższy, wyrokiem z 24 października 2019 roku oddalił skargę kasacyjną PZU Życie.

Z uwagi na zapłatę kary przez PZU Życie w 2015 roku oddalenie skargi kasacyjnej nie miało wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

50.4 Zgłoszenie wierzytelności PZU do masy upadłości spółek z Grupy Kapitałowej PBG

PZU jest wierzycielem PBG SA („PBG”) oraz Hydrobudowy Polska SA („Hydrobudowa”) z tytułu wystawionych i zrealizowanych gwarancji ubezpieczeniowych (gwarancji kontraktowych).

W 2012 roku wszczęto postępowania upadłościowe względem PBG oraz Hydrobudowy. 21 września 2012 roku PZU przystąpił do ww. postępowań zgłaszając swoje wierzytelności do mas upadłości tych spółek.

PBG i Hydrobudowa należą do jednej grupy kapitałowej, której podmiotem dominującym jest PBG i wzajemnie poręczały swoje zobowiązania. Wszystkie wierzytelności, które zgłoszono do masy upadłości Hydrobudowy w kwocie 101 mln zł, w konsekwencji zgłoszono równocześnie do masy upadłości PBG.

8 października 2015 roku Sąd Upadłościowy ogłosił postanowienie, w którym zatwierdził układ zawarty z wierzycielami PBG, a 20 lipca 2016 roku wydał postanowienie o zakończeniu postępowania upadłościowego. Postanowienie jest prawomocne. W wyniku realizacji układu i dokonanej redukcji wierzytelności do poziomu 20,93% należności zgłoszonej, PZU otrzymał 206 139 obligacji PBG o wartości nominalnej 21 mln zł oraz 24 241 560 akcji PBG o wartości nominalnej 24 mln zł. Wartość bilansowa akcji PBG na 31 grudnia 2019 roku wynosiła 0,3 mln zł (na 31 grudnia 2018 roku: 2,2 mln zł). Obligacje, których wartość bilansowa została oceniona na zero, zarówno na 31 grudnia 2019 roku, jak i na 31 grudnia 2018 roku były ujmowane wyłącznie w ewidencji pozabilansowej.

Na pierwszej liście wierzytelności, przedstawionej przez syndyka Hydrobudowy sędziemu komisarzowi, została uwzględniona wierzytelność PZU w kwocie 16 mln zł, na czwartej uzupełniającej liście wierzytelności została uwzględniona wierzytelność PZU w kwocie 16 mln zł. Łączna wartość uwzględnionych wierzytelności PZU wynosi zatem 32 mln zł. W zakresie wierzytelności na kwotę ponad 66 mln zł, 24 października 2018 roku PZU złożył sprzeciw do sędziego komisarza, co do odmowy uznania zgłoszonej wierzytelności. Postanowieniem z 23 stycznia 2020 roku Sąd uwzględnił sprzeciw PZU i podwyższył wierzytelność PZU na czwartej uzupełniającej liście wierzytelności do kwoty 83 mln zł. Lista wierzytelności do masy upadłości Hydrobudowy nie została jeszcze ostatecznie ustalona. Postępowanie upadłościowe względem Hydrobudowy jest w toku, a ustalenie ostatecznej listy wierzytelności stanowi dopiero wstępny etap tego postępowania i poprzedza sporządzenie planu podziału (po przeprowadzeniu likwidacji masy upadłości).

50.5 Pozew zbiorowy przeciwko Alior Bankowi

5 marca 2018 roku osoba fizyczna reprezentująca grupę 84 osób fizycznych i prawnych wniósł przeciwko Alior Bankowi pozew o ustalenie odpowiedzialności Alior Banku za szkodę spowodowaną nienależytym wykonywaniem obowiązków informacyjnych przez Alior Bank wobec klientów oraz nienależytym wykonywaniem umów o świadczenie usług przyjmowania i przekazywania zleceń nabycia lub zbycia certyfikatów inwestycyjnych funduszy inwestycyjnych zarządzanych poprzednio przez Fincrea TFI SA, a obecnie Raiffeisen Bank International AG (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce. W ocenie powodów, Alior Bank nie przekazał klientom informacji o rzeczywistym ryzyku inwestycji w produkty inwestycyjne, przez co naraził klientów na szkodę wynikającą z utraty wartości certyfikatów inwestycyjnych oraz utraty gwarantowanych zysków. Zdaniem Grupy PZU, pozew zbiorowy nie ma

uzasadnionych podstaw faktycznych ani prawnych i z tego względu nie powinien być rozstrzygnięty na korzyść klientów. Postanowieniem z 27 września 2019 roku sąd postanowił rozpoznać sprawę w postępowaniu zbiorowym. 12 listopada 2019 roku Alior Bank wniósł zażalenie na to postanowienie. Grupa PZU przyjmuje, że prawdopodobieństwo wypływu środków z tego tytułu jest szacowane na poziomie niższym niż 50%, wobec tego na 31 grudnia 2019 roku nie utworzono rezerw w odniesieniu do wniesionego pozwu. Na obecnym etapie nie jest możliwe oszacowanie ewentualnych skutków finansowych dla Alior Banku i Grupy PZU w przypadku innego rozstrzygnięcia przez sąd niż zakładane przez Grupę PZU.

51. Transakcje z podmiotami powiązanymi

51.1 Kluczowy personel kierowniczy

Za kluczowy personel kierowniczy Grupy PZU uważa się Członków Zarządu PZU oraz Dyrektorów Grupy PZU.

W 2019 i w 2018 roku spółki Grupy PZU nie udzieliły pożyczek ani żadnych podobnych świadczeń członkom kluczowego personelu kierowniczego.

Wynagrodzenia kluczowego personelu kierowniczego oraz członków Rady Nadzorczej PZU

Poniżej przedstawiono wynagrodzenia wypłacone członkom kluczowego personelu kierowniczego PZU (Członkom Zarządu PZU, osobom zarządzającym wyższego szczebla oraz członkom Rady Nadzorczej, którzy pełnili swoje funkcje przez minimum jeden dzień w 2019 lub 2018 roku. Dane dotyczące wynagrodzeń zaprezentowano w tysiącach złotych.

Wynagrodzenia i inne krótkoterminowe świadczenia pracownicze wypłacone przez PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2019 (w tys. zł)		1 stycznia – 31 grudnia 2018 (w tys. zł)	
		w tym część wynagrodzenia zmiennego za rok 2017 i 2018		w tym premie i nagrody specjalne:
Zarząd, z czego:	10 664	4 412	3 857	-
Paweł Surówka	1 799	915	793	-
Aleksandra Agatowska	611	423	nd.	nd.
Adam Brzozowski	532	-	nd.	nd.
Marcin Eckert	672	-	nd.	nd.
Elżbieta Häuser – Schöneich	532	-	nd.	nd.
Tomasz Kulik	1 482	627	766	-
Maciej Rapkiewicz	1 733	879	766	-
Małgorzata Sadurska	1 543	689	766	-
Roger Hodgkiss	1 760 ¹⁾	879	766	-
Osoby zarządzające wyższego szczebla (Dyrektorzy Grupy PZU), z czego:	3 530	2 034	1 451	11
Aleksandra Agatowska	239	-	203	-
Tomasz Karusewicz	793 ²⁾	565	307	-
Bartłomiej Litwińczuk	821	482	307	-
Dorota Macieja	754	415	317	11 ³⁾
Roman Pałac	923	572	317	-

Wynagrodzenia i inne krótkoterminowe świadczenia pracownicze wypłacone przez PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2019 (w tys. zł)		1 stycznia – 31 grudnia 2018 (w tys. zł)	
Rada Nadzorcza, z czego:	1 761	-	1 420	-
Maciej Łopiński	184	-	169	-
Paweł Górecki	182	-	170	-
Alojzy Nowak	182	-	170	-
Marcin Chludziński	167	-	156	-
Agata Górnicka	167	-	156	-
Robert Jastrzębski	176	-	127	-
Tomasz Kuczur	101	-	nd.	nd.
Elżbieta Mączyńska – Ziemacka	101	-	nd.	nd.
Krzysztof Opolski	101	-	nd.	nd.
Robert Śnitko	167	-	156	-
Maciej Zaborowski	167	-	156	-
Katarzyna Lewandowska	66	-	157	-
Aneta Falek	nd.	nd.	3	-

¹⁾ W tym wynagrodzenie z tyt. zakazu konkurencji 383 tys. zł i odprawa 192 tys. zł.

²⁾ W tym wynagrodzenie z tyt. zakazu konkurencji 49 tys. zł i odprawa 77 tys. zł.

³⁾ Premia z tytułu pełnionej w okresie 1 stycznia - 14 marca 2017 roku funkcji Dyrektora ds. Sponsoringu.

W 2019 roku Członkom Zarządu PZU wypłacono część świadczeń za rok 2017 wynikających z systemu zmiennego wynagradzania. Wypłata pozostałej części premii za lata 2017 – 2019 może mieć miejsce w następnych okresach. Na poczet tych świadczeń utworzono rezerwę, której łączna wysokość na 31 grudnia 2019 roku wyniosła 11 791 tys. zł (łącznie z narzutami pracodawcy, na 31 grudnia 2018 roku: 9 054 tys. zł).

Wynagrodzenia i inne krótkoterminowe świadczenia pracownicze wypłacone przez pozostałe podmioty z Grupy PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2019 (w tys. zł)		1 stycznia – 31 grudnia 2018 (w tys. zł)	
		w tym część wynagrodzenia zmiennego za rok 2017 i 2018		w tym premie i nagrody specjalne:
Zarząd, z czego:	1 471	1 012	90	-
Paweł Surówka	67	67	90 ¹⁾	-
Aleksandra Agatowska	788	377	nd.	nd.
Marcin Eckert	48	-	nd.	nd.
Tomasz Kulik	298	298	-	-
Maciej Rapkiewicz	135	135	-	-
Roger Hodgkiss	135	135	-	-
Osoby zarządzające wyższego szczebla (Dyrektorzy Grupy PZU), z czego:	3 831	1 946	2 206	6
Aleksandra Agatowska	nd.	nd.	344	-
Tomasz Karusewicz	857 ²⁾	515	460	-
Bartłomiej Litwińczuk	979	471	460	-
Dorota Macieja	943	434	466	6 ³⁾
Roman Pałac	1 052	526	476	-

¹⁾ Wynagrodzenie z tytułu pełnionej w okresie 1 stycznia – 20 czerwca 2018 roku funkcji Członka Rady Nadzorczej Pekao.

²⁾ W tym wynagrodzenie z tyt. zakazu konkurencji 74 tys. zł i odprawa 115 tys. zł.

³⁾ Premia z tytułu pełnionej w okresie 1 stycznia - 14 marca 2017 roku funkcji Dyrektora ds. Sponsoringu.

Całkowita szacunkowa wartość świadczeń niepieniężnych przyznanych przez PZU oraz podmioty zależne PZU	1 stycznia – 31 grudnia 2019 (w tys. zł)	1 stycznia – 31 grudnia 2018 (w tys. zł)
Zarząd, z czego:	2 242	515
Paweł Surówka	331	149
Aleksandra Agatowska	207	nd.
Adam Brzozowski	148	nd.
Marcin Eckert	200	nd.
Elżbieta Häuser – Schöneich	119	nd.
Tomasz Kulik	649 ¹⁾	77
Maciej Rapkiewicz	227	64
Małgorzata Sadurska	259	110
Roger Hodgkiss	102	115
Osoby zarządzające wyższego szczebla (Dyrektorzy Grupy PZU), z czego:	768	525
Aleksandra Agatowska	nd.	111
Tomasz Karusewicz	143	89
Bartłomiej Litwińczuk	200	118
Dorota Macieja	197	78
Roman Pałac	228	129

¹⁾ W tym 473 tys. zł Advanced Management Program at Harvard Business School.

51.2 Zawarcie przez PZU lub jednostki zależne istotnych transakcji z podmiotami powiązаныmi na innych warunkach niż rynkowe

W 2019 roku ani PZU, ani jednostki zależne nie zawarły żadnej transakcji z podmiotami powiązаныmi, jeżeli pojedynczo lub łącznie byłyby one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe.

51.3 Pozostałe transakcje z podmiotami powiązаныmi

Saldy i obroty wynikające z transakcji handlowych pomiędzy Grupą PZU a podmiotami powiązаныmi	1 stycznia – 31 grudnia 2019 roku i na 31 grudnia 2019 roku		1 stycznia – 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2018 roku	
	Kluczowy personel kierowniczy	Pozostałe podmioty powiązаныe ¹⁾	Kluczowy personel kierowniczy	Pozostałe podmioty powiązаныe ¹⁾
Składka przypisana brutto				
w ubezpieczeniach majątkowych i osobowych	-	4	-	4
w ubezpieczeniach na życie (łącznie z wolumenami z kontraktów inwestycyjnych)	-	-	-	-
Przychody z tytułu prowizji	-	-	-	-
Koszty	-	-	-	-
Należności	-	-	-	-
Zobowiązania	-	-	-	-
Aktywa warunkowe	-	-	-	-
Zobowiązania warunkowe	-	-	-	-

¹⁾ Niekonsolidowane spółki w likwidacji oraz jednostki stowarzyszonye wyceniane metodą praw własności.

51.4 Transakcje z jednostkami powiązаныmi ze Skarbem Państwa

Transakcje z jednostkami zależnymi, współzależnymi i stowarzyszonyimi ze Skarbem Państwa stanowiły w przeważającej większości umowy ubezpieczeń majątkowych i osobowych, ubezpieczeń na życie, kontraktów inwestycyjnych oraz usług bankowych. Transakcje te są zawierane i rozliczane na warunkach możliwych do uzyskania przez klientów niebędących

stronami powiązanymi. Należności i zobowiązania wobec stron powiązanych ze Skarbem Państwa z tytułu umów ubezpieczeniowych mają zazwyczaj charakter krótkoterminowy.

52. Zatrudnienie

Poniższa tabela przedstawia średnie zatrudnienie w etatach w spółkach Grupy PZU.

Wyszczególnienie	1 stycznia - 31 grudnia 2019	1 stycznia - 31 grudnia 2018
Zarządy (liczba osób na koniec okresu sprawozdawczego)	151	133
Kadra kierownicza	4 085	4 333
Pozostali pracownicy	37 159	37 006
Razem	41 395	41 472

53. Pozostałe informacje

53.1 Wynagrodzenie firmy audytorskiej przeprowadzającej badanie sprawozdań finansowych

W tabeli poniżej zaprezentowano kwoty należne firmie audytorskiej Grupy PZU (KPMG Audyt sp. z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. – „KPMG Audyt” oraz firmy z sieci KPMG) za badanie sprawozdań finansowych podlegających konsolidacji jednostek Grupy PZU, przeprowadzane przez KPMG, wypłacone lub należne za dany okres, powiększone o podatek VAT, określone zgodnie z zasadą memoriału.

Wyszczególnienie	1 stycznia - 31 grudnia 2019 (w tys. zł)	1 stycznia - 31 grudnia 2018 (w tys. zł)
Badanie sprawozdań finansowych	8 371	7 813
Inne usługi poświadczające	5 148	4 814
Razem	13 519	12 627

18 lutego 2014 roku Rada Nadzorcza PZU wybrała firmę KPMG Audyt z siedzibą w Warszawie, ul. Inflancka 4A, 00-189 Warszawa, wpisaną przez Polską Izbę Biegłych Rewidentów na listę firm audytorskich pod numerem 3546, jako podmiot przeprowadzający badania sprawozdań finansowych za lata 2014 – 2016, a 27 kwietnia 2017 roku Rada Nadzorcza PZU skorzystała z możliwości przedłużenia współpracy na lata 2017 – 2018. 23 maja 2019 roku, po udzieleniu przez KNF zezwolenia na przedłużenie o dwa lata maksymalnego okresu trwania zlecenia na wykonanie badania jednostkowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych PZU przez firmę audytorską KPMG Audyt, Rada Nadzorcza PZU podjęła decyzję o ponownym wyborze KPMG Audyt jako firmy audytorskiej do badań sprawozdań finansowych za lata 2019-2020.

53.2 Kontrole UKNF w PZU i PZU Życie

W okresie od 19 czerwca 2018 roku do 17 sierpnia 2018 roku w PZU odbyła się kontrola KNF w zakresie likwidacji szkód oraz zawierania umów ubezpieczenia krótkoterminowego. 31 grudnia 2018 roku organ nadzoru wydał dwa główne zalecenia pokontrolne w obszarze likwidacji szkód i świadczeń oraz jedno zalecenie dotyczące zawierania umów ubezpieczenia krótkoterminowego, z terminem wykonania do 31 stycznia 2019 roku. Zalecenia wykonano w terminie. 27 lutego 2019 roku KNF zwróciła się z prośbą o uzupełnienie wyjaśnień w sprawie wykonania zaleceń. 21 marca 2019 roku PZU przekazał dodatkowe dowody i uszczegółowienie wyjaśnień dotyczące wykonania zaleceń. Ponadto PZU zobowiązał się do przekazywania organowi nadzoru wyników kontroli zaplanowanych w 2019 roku w zakresie likwidacji szkód i zawierania umów krótkoterminowych.

9 kwietnia 2019 roku organ nadzoru zwrócił się z prośbą o przekazanie dodatkowych dowodów dotyczących wykonania zaleceń, m.in. wyników kontroli zaplanowanych na I kwartał 2019 roku. 16 kwietnia, 12 lipca oraz 17 października 2019 roku PZU przekazał organowi nadzoru dodatkowe dowody dotyczące wykonania zaleceń.

W okresie od 7 do 25 stycznia 2019 roku KNF przeprowadziła kontrolę w zakresie przestrzegania przez PZU Życie obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. 8 kwietnia 2019 roku KNF wydała 5 zaleceń pokontrolnych z terminami realizacji 30 czerwca 2019 roku, 31 grudnia 2019 roku oraz 31 stycznia 2020 roku. 12 lipca 2019 roku PZU Życie poinformował organ nadzoru o wykonaniu zaleceń, dla których termin realizacji upłynął 30 czerwca 2019 roku, a 10 stycznia 2020 roku o wykonaniu zalecenia, którego termin realizacji upływał 31 grudnia 2019 roku. Pismem z 15 października 2019 roku, na wniosek PZU Życie, KNF wyraziła zgodę na przesunięcie terminu realizacji dwóch zaleceń z 31 grudnia 2019 roku oraz 31 stycznia 2020 roku na odpowiednio 30 kwietnia 2020 roku oraz 31 maja 2020 roku.

W okresie od 9 stycznia do 8 lutego 2019 roku KNF przeprowadziła wizytę nadzorczą w PZU Życie w zakresie spełnienia wymagań dotyczących systemu zarządzania ryzykiem w zakresie oceny ryzyka przyjmowanego do ubezpieczenia. 2 maja 2019 roku PZU Życie otrzymał pisemne podsumowanie wizyty nadzorczej, w którym organ nadzoru wskazał na naruszenie art. 21 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. 16 maja, 19 czerwca i 5 lipca 2019 roku PZU Życie przekazał do KNF swoje stanowisko oraz informacje o podjętych działaniach, mających na celu zapewnienie prowadzenia działalności zakładu zgodnie z przepisami prawa. 25 lipca 2019 roku KNF przekazała zalecenia z terminami realizacji 30 września i 30 listopada 2019 roku oraz 31 marca 2020 roku. 7 października 2019 roku i 9 grudnia 2019 roku PZU Życie poinformował organ nadzoru o wykonaniu zaleceń, dla których termin realizacji upłynął odpowiednio 30 września 2019 roku i 30 listopada 2019 roku.

W okresie 1 października – 30 listopada 2019 roku KNF przeprowadziła kontrolę działalności stanu majątkowego PZU Życie w zakresie polityki lokacyjnej. 31 grudnia 2019 roku PZU Życie otrzymał protokół pokontrolny, a 14 stycznia 2020 roku przekazał dodatkowe wyjaśnienia. 29 stycznia 2020 roku KNF przedstawiła stanowisko do uwag i zastrzeżeń PZU Życie do treści protokołu. 27 lutego 2020 roku PZU Życie otrzymał zalecenie dostosowania działalności do art. 267 ust. 1 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/35 z dnia 10 października 2014 r. uzupełniającego dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłatalność II) z późn. zm., z terminem realizacji do 5 maja 2020 roku.

Ponadto, pismem z 28 grudnia 2018 roku KNF przekazała protokół z kontroli przeprowadzonej w PZU Życie w 2016 roku w zakresie korzystania z usług agentów ubezpieczeniowych. 19 stycznia 2019 roku PZU Życie przekazał swoje zastrzeżenia do protokołu, do których KNF odniosła się 28 maja 2019 roku. 12 czerwca 2019 r PZU Życie przekazał organowi nadzoru dodatkowe wyjaśnienia.

Zdaniem Zarządu PZU wyniki ww. kontroli nie miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

53.3 Otwarcie wieloletniego programu emisji obligacji przez Alior Bank

5 sierpnia 2019 roku Rada Nadzorcza Alior Banku, zgodnie z wnioskiem Zarządu Alior Banku, wyraziła zgodę na otwarcie Wieloletniego Programu Emisji Obligacji Alior Bank SA oraz upoważniła Zarząd Alior Banku do wielokrotnego zaciągania zobowiązań finansowych w ramach tego Programu w drodze emisji przez Alior Bank niezabezpieczonych obligacji. Łączna wartość nominalna Programu nie przekroczy 5 000 mln zł.

10 września 2019 roku decyzją Zarządu Alior Banku w ramach Wieloletniego Programu ustanowiono program ofertowy obligacji dotyczący emisji niezabezpieczonych, niepodporządkowanych lub podporządkowanych, obligacji na okaziciela do kwoty 1 500 mln zł. Program Ofertowy objęty zostanie prospektem podstawowym, sporządzonym przez Alior Bank zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1129 z 14 czerwca 2017 roku w sprawie prospektu, który ma być publikowany w związku z ofertą publiczną papierów wartościowych lub dopuszczeniem ich do obrotu na rynku regulowanym oraz uchylecia dyrektywy 2003/71/WE.

Trwają prace związane z przygotowaniem prospektu.

53.4 Otwarcie Drugiego Programu Emisji Bankowych Papierów Wartościowych Alior Banku

30 sierpnia 2019 roku Rada Nadzorcza Alior Banku, zgodnie z wnioskiem Zarządu Alior Banku, wyraziła zgodę na otwarcie Drugiego Programu Emisji Bankowych Papierów Wartościowych Alior Banku oraz upoważniła Zarząd Alior Banku do wielokrotnego zaciągania zobowiązań finansowych w ramach Programu w drodze emisji przez Alior Bank bankowych papierów

wartościowych o wartości nominalnej równej co najmniej 100 zł lub równowartości tej kwoty w innych walutach. Łączna wartość nominalna Programu nie przekroczy 5 000 mln zł.

53.5 Postępowanie KNF w przedmiocie nałożenia kary na Alior Bank

Decyzją z 6 sierpnia 2019 roku, wydaną na podstawie art. 167 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 167 ust. 1 pkt 1 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, KNF nałożyła na Alior Bank karę pieniężną w wysokości 10 mln zł (Alior Bank zapłacił karę). Postępowanie dotyczyło prawidłowości działania Alior Banku i Biura Maklerskiego Banku w zakresie dystrybucji certyfikatów inwestycyjnych funduszy zarządzanych poprzednio przez Fincrea TFI SA, a obecnie Raiffeisen Bank International AG (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce. Po ponownym rozpatrzeniu sprawy (na wniosek Alior Banku), 3 grudnia 2019 roku KNF utrzymał w mocy pierwotną decyzję, którą 3 stycznia 2020 roku Alior Bank zaskarżył do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

53.6 Sprawy dotyczące Alior Leasing sp. z o.o.

Od początku 2019 roku Alior Leasing sp. z o.o. otrzymał kilka pism od odwołanych członków zarządu spółki, które zawierały propozycję kierowaną do Alior Leasing sp. z o.o. polubownego rozwiązania sporu dotyczącego przyczyn rozwiązania umów o świadczenie usług zarządzania oraz wypłaty części świadczeń z tytułu programu menadżerskiego. Program menadżerski obejmował odwołanych członków Zarządu Alior Leasing sp. z o.o. i część pracowników spółki. W ocenie Grupy PZU prawdopodobieństwo skutecznego uzyskania przez odwołanych członków Zarządu Alior Leasing sp. z o.o. na drodze sądowej świadczeń z tytułu programu menadżerskiego jest niskie. W związku z powyższym w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie utworzono rezerwy.

Alior Leasing sp. z o.o. zidentyfikował ryzyko wystąpienia możliwych roszczeń wobec spółki ze strony osób trzecich, które mogą wynikać z działań niektórych pracowników i współpracowników Alior Leasing sp. z o.o. Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego roszczenia z tego tytułu nie zostały zgłoszone. W ocenie Grupy PZU nie występują okoliczności uzasadniające tworzenie rezerwy z tego tytułu.

Grupa PZU odstępuje od ujawnienia dalszych informacji dotyczących wyżej wskazanych możliwych roszczeń ze strony osób trzecich, aby nie osłabiać statusu i pozycji procesowej w przypadku ewentualnego postępowania.

53.7 Zawarcie porozumienia w sprawie warunków transakcji dotyczącej spółki RUCH Spółka Akcyjna w restrukturyzacji

11 kwietnia 2019 roku pomiędzy Alior Bankiem, Polskim Koncernem Naftowym Orlen SA („PKN Orlen”) oraz PZU zawarto porozumienie w sprawie warunków transakcji, dotyczącej RUCH SA w restrukturyzacji („Ruch”). Zgodnie z porozumieniem, Alior Bank zamierza przejąć na własność 100% akcji w kapitale zakładowym Ruch (w sposób uzgodniony pomiędzy Alior Bankiem a PKN Orlen, po prawomocnym zatwierdzeniu układu w ramach przyspieszonych postępowań układowych) w celu ich dalszej odsprzedaży na rzecz PKN Orlen.

Nabycie akcji Ruch przez PKN Orlen nastąpi po spełnieniu się warunków przewidzianych w zawartym porozumieniu, tj. m.in.:

- prawomocnym stwierdzenia wykonania układów zawartych w przyspieszonych postępowaniach układowych Ruch;
- uzyskaniu przez strony porozumienia zgód korporacyjnych oraz
- wydaniu przez Prezesa UOKiK lub Komisję Europejską zgody na nabycie akcji Ruch przez PKN Orlen.

30 sierpnia 2019 roku Alior Bank otrzymał informację o zatwierdzeniu przez Sąd Okręgowy w Warszawie, Sąd Gospodarczy, XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy układów częściowych zakładających propozycje umorzenia:

- 85% wierzytelności w ramach przyspieszonego postępowania układowego Ruch obejmującego wydawców będących wierzycielami Ruch, w stosunku do których zadłużenie Ruch wynosiło co najmniej 1 mln zł na dzień otwarcia tego postępowania oraz

- 50% wierzytelności w ramach przyspieszonego postępowania układowego Ruch obejmującego wydawców będących wierzycielami Ruch, wobec których Ruch miał zadłużenie w wysokości powyżej 100 tys. zł na dzień otwarcia tego postępowania.

Obecnie trwają negocjacje dotyczące daty realizacji transakcji oraz jej szczegółowych warunków. W ocenie Grupy PZU scenariusz restrukturyzacyjny jest najbardziej korzystny, co znalazło odzwierciedlenie przy tworzeniu scenariuszy na cele kalkulacji odpisu aktualizującego należności od RUCH.

53.8 Zdarzenia po zakończeniu okresu sprawozdawczego

53.8.1. Umowa najmu budynku nowej centrali PZU

4 lutego 2020 roku Zarząd PZU podjął uchwałę w sprawie wyboru oferty w postępowaniu na najem siedziby centrali PZU oraz podpisania listu intencyjnego z Bitra Enterprise 1 sp. z o.o., spółką z Grupy Skanska. Zgodnie z przedmiotową uchwałą Zarząd PZU zaakceptował scenariusz postępowania przy wyborze siedziby centrali PZU, polegający na zawarciu umowy najmu powierzchni biurowej, magazynowej oraz miejsc parkingowych z Bitra Enterprise 1 sp. z o.o., z siedzibą przy Al. Solidarności 173, 00-877 Warszawa („Wynajmujący”) oraz zatwierdził wybór budynku Y w budowie, zlokalizowanego w kompleksie Generation Park, przy Rondzie Daszyńskiego 4 w Warszawie („Budynek”), jako nowej siedziby centrali PZU. 4 lutego 2020 roku pomiędzy PZU i PZU Życie a Wynajmującym został podpisany list intencyjny, którego przedmiotem jest określenie wstępnych warunków umowy najmu powierzchni biurowej, handlowo-usługowej, magazynowej oraz miejsc parkingowych. List intencyjny przewiduje, że przyszła umowa najmu będzie zawierała kary umowne dotyczące odpowiedzialności Wynajmującego z tytułu opóźnienia w przekazaniu przedmiotu najmu, utrudnienia bądź uniemożliwienia korzystania z powierzchni najmu oraz naruszenia zakazu konkurencji i prawa pierwszeństwa w nabyciu Budynku. List Intencyjny zawiera deklarację procedowania i podpisania umowy najmu do 29 maja 2020 roku, pod warunkiem osiągnięcia porozumienia między stronami co do wszystkich pozostałych warunków najmu oraz uzgodnienia treści umowy najmu.

Całkowita, szacunkowa wartość potencjalnej umowy najmu Budynku w okresie 10 lat jej trwania wynosi ok. 805 mln zł brutto, a koszty dodatkowe związane z relokacją ok. 86 mln zł brutto. Kwoty te mogą ulec zmianom w wyniku szczegółowych ustaleń co do finalnej aranżacji, wielkości powierzchni najmu, ostatecznego zakresu jej adaptacji, terminu rozpoczęcia umowy najmu oraz daty przeliczania części kosztów i zachęt finansowych z EUR na PLN.

Wybór Budynku i podpisanie listu intencyjnego nie oznacza, iż transakcja zostanie zrealizowana.

53.8.2. Program zwolnień grupowych w Pekao

20 lutego 2020 roku, zgodnie z postanowieniami ustawy o zasadach rozwiązywania stosunków pracy Zarząd Pekao podjął uchwałę o zamiarze przeprowadzenia zwolnień grupowych i rozpoczęciu procedury konsultacji w sprawie zwolnień grupowych.

Zamiarem Pekao jest rozwiązanie umowy o pracę z maksymalnie 1 200 pracownikami Pekao oraz zmiana warunków zatrudnienia maksymalnie 1 350 pracownikom Pekao, w okresie od 12 marca 2020 roku do 31 października 2020 roku.

20 lutego 2020 roku Pekao powiadomił zakładowe organizacje związkowe o przyczynach zamierzonego grupowego zwolnienia oraz zwrócił się do organizacji związkowych o przystąpienie do konsultacji.

Ponadto Pekao powiadomił urząd pracy o zamiarze przeprowadzenia zwolnień grupowych. Po zakończeniu wymaganych prawem konsultacji z organizacjami związkowymi Pekao poinformuje o szacowanej wysokości rezerwy związanej z restrukturyzacją zatrudnienia.

Podpisy osób wchodzących w skład Zarządu PZU:

Imię i nazwisko	Stanowisko / Funkcja	
Paweł Surówka	Prezes Zarządu PZU	..... (podpis)
Tomasz Kulik	Członek Zarządu PZU	..... (podpis)
Adam Brzozowski	Członek Zarządu PZU	..... (podpis)
Marcin Eckert	Członek Zarządu PZU	..... (podpis)
Elżbieta Häuser – Schöneich	Członek Zarządu PZU	..... (podpis)
Maciej Rapkiewicz	Członek Zarządu PZU	..... (podpis)
Małgorzata Sadurska	Członek Zarządu PZU	..... (podpis)

Osoba odpowiedzialna za sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego:

Katarzyna Łubkowska	Dyrektor Biura Rachunkowości	..... (podpis)
---------------------	---------------------------------	-------------------

Warszawa, 11 marca 2020 roku